.....
247. 765 OSZK

A SZEGHALMI
FÖLDMIVELŐ KÖR
NÉPKÖNYVTÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

90

90

A m. kir. földmivelésügyi minister adománya.

OSZK

SZEGHALMI FÖLDMŰVELŐ
1897
GAZDA KÖR

OSZK

HÁZI KINCSTÁR.

SOK SZÁZ TITKOS SZER

HASZNOS TUDNIVALÓK A HÁZTARTÁS, GAZDASÁG, EGÉSZSÉGTAN, IPAR S A MINDENNAPI ÉLET STB. KÖRÉBŐL.

OSZK

ÖSSZEGYŰJTÖTTE

Dr. HANKÓ VILMOS.

MAGYAR KÖNYVTÁRI KÖZPONT

HARMADIK TELJESEN ÁTDOLGOZOTT ÉS BŐVITETT KIADÁS.

BUDAPEST,
LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)
CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár
R 2
H 247.765
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
1968/R leltár

1295—1902. Budapest. Wodianer F. és Fiai könyvnyomdája.

Ablakok, kirakat-üvegek befagyása ellen.

A kirakat-üvegek befagyása sok boszúságot okoz az iparosoknak.

Az üveg-táblák befagyását úgy lehet megakadályozni, hogy belül és kívül vízzel kenjük be, melybe egy kevés gliczerint kevertünk.

Még helyesebben járunk el, ha az üveg-táblákat 1 rész gliczerin és 26 rész higított borszesz keverékébe mártott bőrdarabbal dörzsöljük be.

Ablaküvegek tisztítása.

Lágy itatós papirost veszünk, összegyűrjük s ezzel az előbb spongyával megnedvesített ablaküveget addig dörzsöljük, míg egészen száraz és tiszta lesz. Az igen mocskos ablakok hamar világosak lesznek, ha olyan meleg vízzel mossuk, melyben előbb kevés szódát oldottunk fel.

Ablakok légmentes elzárása télen.

Erre a czélra a következőket ajánlják: Durva rozslisztből, hamuból és forró vízből készítsünk kovászt s kinyitván az ablak szárnyát, azzal körüskörül kenjük be az ablakrámákat. Most aztán becsukjuk az ablakot s az esetleg kipréselt fölösleges kovászt lekaparjuk egy nedves rongygyal. Ha másnap felnyitjuk az ablakot, elég ragasztó marad arra, hogy az ismételt bezárás után be ne hatolhasson a hideg levegő. Tavaszszal meleg vízzel könnyen el lehet távolítani a beszáradt kovászt.

Befagyott ablaküvegek tisztítása.

Egy maroknyi konyhasót feloldunk egy liter vízben s az oldatot megmelegítjük. Az így kapott meleg sósvízbe spongyát mártunk s azzal a befagyott ablaküveget addig dörzsöljük, míg a jég rajta megolvad. Ekkor az üveget ruhával hirtelen szárazra töröljük.

Ablak-tisztító paszta.

90·0 iszapolt kréta,
5·0 fehér bolus,
5·0 angol vörös,
50·0 vízzel és
25·0 szeszszel
eldörzsölendő és széles szájú üvegbe töltendő.

Használatkor egy rongy megnedvesítendő szeszszel, azután mintegy borsó nagyságú paszta a rongygyal az ablaktáblán eldörzsölendő, míg megszárad.

Az üvegedény mindig jól bedugva legyen, nehogy a paszta kiszáradjon.

Abroszból a vörös bor-folt eltávolítása.

Az abroszból a vörös bor okozta foltokat legjobban kénessavval távolíthatjuk el. Legjobb e czélra az abroszt kénessav vizes oldatában addig áztatni, míg a folt teljesen el nem tünik. Ha kénessav nem áll rendelkezésünkre, veszünk kénessavas nátront, feloldjuk vízben és egy kis sósavat öntünk hozzá. A sósav a kénessavas nátronból kénessavat fejleszt és ilyen módon mindig a szükséghez mérten készíthetjük a kénessav-oldatot. Magától értetik, hogy e művelet után az abroszt jól ki kell mosni, hogy a kénessavnak vagy sósavnak nyoma se maradjon benne.

Az aczélnak és vasnak fénylő fekete felülettel való ellátása.

A vas és aczél fénylő fekete felülettel látható el, ha azt finom ecset segítségével terpentinnel elfőzött kén keverékével vonjuk be. A terpentin elpárologván, a vas- és aczéltárgyak felületén egy finom kénréteg marad vissza, mely egyesül a vassal vagy aczéllal, mihelyt a nevezett tárgyak spirituslámpa felett a kellő ideig melegíttetnek. Ezen máz a fémeken tökéletes védő réteget képez és igen tartós.

Az aczél és üveg megaranyozása.

Savmentes aranychloridot vízben feloldunk, s az oldathoz — térfogatára nézve — 3-or annyi éthert keverünk. 24 órai állás után a belemártott tiszta felületű aczél szépen megaranyozódik.

Az *üveget* úgy aranyozzuk meg, ha az aranychloridoldat s a czitromsavnak ammoniákos oldatával hozzuk össze.

Aczélra, elefántcsontra írni, rajzolni.

Aczélba írást vagy rajzot úgy étethetünk be, hogy az aczéltárgyat bevonjuk a következő elegygyel: cera flava és aszfalt 4—4 rész, pix nigra és pix burgundica 1—1 rész. Ezen anyagokat összeolvasztjuk, s vékonyan és lehetőleg simán bekenjük vele még melegen a szintén megmelegített aczélt. Kihűlés után finom tűvel belevéssük a rajzot, ecsettel reákenjük és 15—20 perczig rajta hagyjuk a következő maróvizet: 1 grm. acid. tartaric., 20 grm. mercur. corros., 460 grm. destill. víz és 20 csepp concent. salétromsav. A megmart helyekre finomul eloszlott higany rakodván le, azt az ecsettel óvatosan félre kell söpörnünk.

Elefántcsonthoz a bevonat 1 r. aszfalt, 2 r. cera alba és 2 r. mastixból készül; a maróvíz pedig 2 gr. salétromsavas

ezüstnek desztillált vízben való oldása által. A maró vizet fél óráig kell a rajzon hagyni, aztán leönteni, dest. vízzel lemosni s szűrőpapirossal leszárítani. Ezután kiteszszük azt a világosságra, vagy napra, a hol rövid idő alatt megfeketedik. A gyantabevonatot azután terpentinolajjal lemoshatjuk.

Az aczéltárgyak konzerválása.

Ha az aczéltárgyat forró lenolajba mártjuk, az e kezelés által sokkal tartósabbá válik.

Az agyagedények mázának vizsgálata ólomra.

A rosszul mázolt agyagedényekből a zsiros vagy savanyú ételek gyakran annyi ólmot vonnak ki, hogy az ilyen ételek könnyen idézhetnek ólommérgezési tüneteket elő az elfogyasztóban. Helyesen cselekszünk tehát, ha az oldható ólomrészek eltávolítása czéljából használat előtt minden ólommázos edényt eczettel jól megsavanyított vízzel — a melyhez kevés sót is adtunk — kifőzünk. Czélszerű az edényt eczetes vízzel másodszor is kifőzni. Ha az eczetes víz kihülése után a hozzá adott víz azt barnára színezi — az edény használhatatlan. Ha a rosszul mázolt agyagedények zománczára pár csepp higított kénsavat öntünk, a kénsav megfehéredik.

Az agyagedények mázának vizsgálata.

Az agyagedények mázát tudvalevőleg ólomsóból, infuzoriaföldből és agyagból készítik. Ha az edényt rosszul égetik ki, vagy a máz vastagon van rákenve, vagy helytelenül összeállítva, akkor az ólomsó az égetés alatt nem változik át vízben és híg savakban oldhatatlan vegyületté, hanem mint a savanyú folyadékokban igen jól oldódó vegyület marad az edény falán. Ha most az ilyenben savanyú ételeket főznek, akkor az ólom ezekbe is bejut, s a belőle evőket súlyosan megmérgezi. Ezen sokszor előforduló ólommérgezést megaka-

dályozandók, ujabban dús mész- és vastartalmú anyagot ajánlottak mázkészítéshez. Igaz, hogy az ily mázas edény mérgezést nem okozhat, de még sem használható a gyakorlatban, mert egyrészt drága, másrészt pedig az ily máz az edény melegítésekor gyorsan repedezik és csakhamar lepattog. Szóval, eddig úgy áll a dolog, hogy az ólom-máz nem helyettesíthető mással; azonban a jól készített edénynyel teljesen meg is elégedhetünk, ha t. i. a máz alkotó részeit helyes arányban keverik össze, nem kenik fel a cserépre vastagon, s az edény kiégetése tökéletes. Az ilyen cserépedényt bátran használhatjuk bármilyen étel készítéséhez, csakhogy mielőtt használatba vennénk, eczetes vízzel több óráig forraljuk ki, hogy az esetleg oldékonyan maradt ólomsó a mázból eltávolódjék.

Ágytollak tisztítása.

A szennyes tollat langyos szódalúgba teszszük, s órákig benne hagyjuk. Innen kivéve, tiszta szóda-lúgban jól megforgatjuk, majd kifeszített hálón megszárítjuk.

Ajtók, ablakrámák tisztítása.

Ammoniákot (szalamiaszesz) 8—10-szer annyi eső- vagy folyóvízzel higítunk, s az így nyert folyadékba mártott spongyával, vagy kefével a tisztítandó tárgyakat lemossuk.

Az ájultak fölélesztése.

1. Az ájultaknál a segélynyujtás első teendője a vérnek agyhoz való folyását megkönnyíteni. A vérnek agyhoz folyását oly hanyattfekvés által idézzük elő, melynél a fej alacsonyabban fekszik, mint a test többi része. A szorító ruhákat a nyakon, mellen, derékon föl kell bontani. Friss levegőről kell gondoskodnunk, ki kell nyitni ajtót, ablakot. Ha az ájult szája csukva volna, nyissuk azt ki, hogy a levegő annál könnyebben hatolhasson a tüdőkbe. Kendőkkel gyorsan hajtsuk az ájult

arczába a levegőt, locsoljuk arczát és mellét hideg vízzel; a vizet nagy erővel kell az arcz és mellre hajítani. Csiklandozzuk orrát tollal, szagoltassunk vele erősebb szagú anyagokat: eczetet, kölni vizet, égetett tollat stb. Ha az ájulás súlyosabb nemével van dolgunk, a *mesterséges légzést* alkalmazzuk. E czélból a beteget derékig levetkőztetjük, s hogy melle jobban kidomborodjék, összehajtott ruhát teszünk háta alá, fejét hátrahajtjuk, száját kinyitjuk, bal kezünkkel nyelvét száraz kendővel előre húzzuk, jobb kezünkkel pedig mellkasát erősen összenyomjuk, azután hamar elereszt jük, s ismét összenyomjuk. Az összenyomásnál kilégzést, a nyomás megszüntével pedig, midőn a ruganyos bordák maguktól kiegyenesedtek, a belégzést eszközöljük. Ha valaki segítségünkre lehet, akkor azzal tartatjuk a nyelvet, jobb kezünkkel összenyomjuk a mellet, bal kezünkkel pedig ugyanakkor fölfelé nyomjuk a gyomor táját. Ha az ájult kezd lélekzeni, adjunk neki kevés friss vizet, vagy bort, rumos vizet; jó a langyos húsleves vagy kávé is. Ha a végtagok hidegek lennének, dörzsöljük flanell- vagy ruhadarabbal, ezek hiányában pedig kezeinkkel.

2. Mindenekelőtt friss levegőről kell gondoskodnunk. A beteget vízszintes helyzetbe hozzuk, szűk ruházatától megszabadítjuk, arczát, halántékát hideg vízzel, eczettel, stb. megmossuk; eczetet, Spir. corn. cerv.-t tartunk orra alá, később néhány csöpp Liquor Hoffmann-it v. Aeth. sulf.-t rendelünk.

Az almabor készítésmódja

igen egyszerű. A feldolgozandó almát megzúzzuk, s a moncsot alkalmas edénybe fogjuk fel, s itt állani hagyjuk 12—18 óra hosszat, mely idő alatt a lé felszinén megjelenő apró hólyagocskák az erjedés megindultát jelzik. Ezután a levet haladéktalanul leeresztve, hordóba, antalagba szűrjük. Jó az almamustnak czukortartalmát mustmérővel meghatározni, mert a kierjedés után az almabor szesztartalma körülbelől felényi %

lesz. A czukor-mennyiségnek előlegesen való meghatározásával tehát tájékozhatjuk magunkat a leendő bor minősége felől; s ha azt akarjuk, hogy jobb és tartósabb borunk készüljön, az almamusthoz vagy megfelelő mennyiségű czukrot, vagy később, erjedés után, tiszta spiritust adunk.

Az erjedés után a bort lefejtjük, s 3—4 hónapig arra ügyelünk, hogy az edények mindig tele legyenek. Ezután meg lehet deríteni vizahólyaggal és cserzősavval; hektoliterenként 4—8 gr. vizahólyagot és 9—16 gr. cserzősavat számítva. Azonban a ki a derítéshez nem ért, helyesebben cselekszik, ha azt meg sem kisérli. Ha talán a bor zavaros lenne, 2—4 gr. tannint borszeszben feloldva keverhet belé, ezzel nem árt neki és tisztává teszi a bort. A megtisztult bor üvegekbe fejthető, vagy hordóban is eltartható, utóbbi esetben a hordót mindig tele kell tölteni; az üvegeket pedig vízszintesen elhelyezni.

A borkészítésnek sikeréhez egyik fődolog az almafajok megválasztása. Semler gyümölcsértékesítő munkájában a Pyrus baccatát, vagy sziberiai cseresznyealmát, a Harrison és Hogloc Crab fajokat ajánlja. Erdélyben gyártottak pár helyen a fehér asztrakáni rózsaalmából és cseh rózsaalmából, sőt különböző fajú gyümölcsből is meglehetős almabort.

A festett vörösborok megkülönböztetésére

Cottini a következő egyszerű eljárást ajánlja: 50 köbcentiméter bort 6 köbcentiméter salétromsavval (választóvíz) keverjük és 90—95° C-ig hevítjük. A természetes bor így kezelve még egy óra mulva sem mutat színváltozást, míg a festett borok 5 percz múlva elvesztik színöket.

Az alma, körte, szilva olaszmódra való szárítása.

A szárított olasz gyümölcsöt, melyet roppant nagy mennyiségben szállítanak mindenfelé, könnyen lehet itt is előállítani. A szárítandó gyümölcsöt mindenekelőtt gondosan meg

kell hámozni, a szárat azonban rajta kell hagyni, s azután a gyümölcsöt, de nem sokat egyszerre, egy készen tartott s forró vízzel telt üstbe kell helyezni, abban mintegy 5 perczig főni hagyni, s azután kiszedvén, egymás mellé serpenyőre rakva, mérsékelten fűtött kemenczébe kell tennni. Ha a gyümölcs egészen meglágyult, ki kell azt a kemenczéből szedni, minden egyest meg kell fordítani, egymáshoz ismét lehetőleg közel helyezni, s az egészet ismét az azalatt két fokkal melegebbre fűtött kemenczébe kell tolni, s abban hat óra hosszáig benn-hagyni. Ezután kiszedvén a gyümölcsöt, óvatosan kell a serpenyőtől elválasztani, s azután egy a nap és levegő hatásának kitett helyen egymástól jótávol rakva, deszkára, vagy papirosra helyezni, s így három-négy napig fekve hagyni. Ezen idő alatt naponkint ki kell válogatni a legszárazabb gyümölcsöt, s azt oly szorosan, a mint csak lehet, ládákba, vagy kőfazékba kell pakolni s valamely száraz helyre eltenni. A különböző gyümölcsfajok szárítását illetőleg megjegyzendő, hogy az almánál először a magvakat és héjat kell eltávolítani, a szilvát pedig nem kell forró vízbe tenni, hanem jól szétrakva 1—2 napig a napra kell kitenni s azután, mint fennebb mondatott, kemenczébe tenni.

Angol flastrom készítése.

80 gr. apróra metélt vizahólyagot 1500 gr. desztillált vízbe teszünk, és abban 24 óráig áztatjuk. Ezután gyenge hőnél megolvasztjuk, s 80 gr. erős borszeszt és 6 gr. glicerint adunk hozzá. A megszűrt oldatot gyengén felhevítve, ecset segélyével felkenjük nyolczvan □ centiméter selyemszövetre. A tökéletesen megszáradt szövetet darabokra vágjuk.

Az aluminium-tárgyak tisztítása.

Aluminium-tárgyak megtisztítására oly oldatot ajánlanak, a mely 30 rész boraxból és 1000 rész vízből készült, s nehány csepp ammoniával elegyíttetett.

Anilinfoltok eltávolítása a kezekről.

Az anilinfestékek jelenlegi sokoldalú alkalmazása mellett mind szükségesebbé válik oly mód ismerése, melylyel a kézről az oly kellemetlen anilinfoltokat eltávolítjuk. Alkohol és sósav nem felelnek meg teljesen a czélnak, a nátrium és kalcziumhipoklorid kellemetlen szagúak. Ujabban *Unna* ajánl egy módszert, mely biztosan, minden kellemetlen mellékhatás nélkül czélra vezet. Előbb 5% hidrogénhiperoxid oldatba s végül alkoholba mártott gyapotdarabbal törölgetjük le.

Az anyajegyek eltávolítására

a „Chem. and Drugg." a következő szert ajánlja: 1 r. finom porrá tört hánytató borkövet, 3 r. puha szappanflastrommal pásztává keverünk, ezt a jegyes helyre kenjük 1 vonalnyi vastagságban; erre pedig mézgás papirost ragasztunk. 4—5 nap mulva genyedés áll be, vagy kiütések keletkeznek, ismét néhány nap mulva pedig csak igen gyenge forradás lesz a jegy helyén látható.

Az anyarozs felismerése lisztfajokban.

10 grm. liszt-, 20 grm. éther- és 10 csepp higított kénsavból álló keveréket néhány órára zárt lombikban félreteszünk, többször felrázva. A folyadékot megszűrjük, étherrel kimosva 20 gramra egészítjük ki. Ezután 10—14 csepp, hidegen telített kétszer szénsavas nátriumoldatot adunk hozzá. Többszöri felrázás után az anyarozs festőanyaga a vizes oldatban világos, majd sötét ibolyaszinben tünik elő. Még jobban sikerül e reakczió, ha a lisztet az étherrel kezelés előtt pár csepp kálilúggal megnedvesítjük.

Aranyozott fatárgyak tisztítása.

Az aranyozott fatárgyak szappanosvízzel, vagy ammoniákkal megáztatott ruhával tisztítandók meg; ez utóbbi esetben azonban a tárgyat vízzel gyorsan le kell öblíteni. A füst által beszennyezett tárgyakat pálinkával tisztítjuk meg.

Az aranyozott fémtárgyak tisztítására

leginkább ajánlatos 30 grm. boraxnak 1 kgrm. vízben való oldata, melylyel a fémfelületet enyhén ledörzsöljük; azután leöblítjük a tárgyat vízzel s száraz puha vászondarabbal letöröljük. Aranyozott keretek tisztítására csak tiszta vizet szabad alkalmazni, minthogy a boraxoldat a gyanta és sellakbevonással ellátott hamis aranyozást gyakran megrontja.

Aranyrámák tisztítása.

11 rész friss tojásfejérjét 4 rész chlorkáli-oldattal jól összekeverünk, s e folyadékkal kefe segítségével a megtisztítandó aranyrámát bevonjuk. Az aranyráma visszanyeri eredeti fényét.

Aranytárgyak tisztítása.

Puha kefét vagy gyapjudarabot meleg szappanosvízbe vagy borszeszbe mártunk s azzal a tárgyat megdörzsöljük; aztán párisi veressel dörzsöljük le megint, melyet puha keztyűbőrrel kenünk fel.

A párisi arany- és ezüst tisztítópor készítése.

A párisi arany- és ezüst tisztítópor 100 rész égetett magneziából és 100 rész angolvörösből készül. Az anyagokat külön-külön finom porrá törik, összekeverik, majd megszitálják. A por-keverék szarvasbőrre feldörzsölve az arany- és ezüsttárgyaknak kitünő tisztítószere.

Arany- és ezüst-ékszerek tisztítása.

Tiszta vizet forralunk fel, s aztán szőrszitán hamut szitálunk belé; az így nyert lúggal kefe segélyével tisztítjuk meg az arany és ezüst tárgyakat.

Aranytárgyak vizsgálata.

3 gramm higanychloridot 48 grm. erős sósavban feloldunk. A vizsgálandó tárgyat előbb üveggel megkarczoljuk, hogy a netaláni aranyozást eltávolítsuk, s azután a higanyoldatból egy cseppet reácseppintünk. Ha talmiarany a vizsgált tárgy, akkor vékony higanyréteg képződik a csepp helyén. A valódi arany tárgyon sem csapadék, sem réteg nem képződik.

Egyszerű próba aranyra.

A vizsgálandó fémtárgyat tűzkőhöz dörzsöljük, míg jól észlelhető nyomot hagy maga után. Ha most égő kénes gyufaszál lángját a fém nyomával a tűzkövön érintkezésbe hozzuk, vagy egy csepp salétromsavat (választóvíz) öntünk reá, a fém változatlan marad, ha tiszta arany volt, más esetben elenyészik. Egy csepp tömör pokolkő-oldat a vizsgálandó tárgy megtisztított felületére hozva, azon barnaszinű nyomot hagy, ha a tárgy nem arany, vagy ezüst.

Aranyozás.

1. A tárgy nátrium-amalgammal bedörzsölendő, s azután concentrált aurum chloratum-oldattal bekenendő. A higany hevítéssel könnyen elűzhető.

2. Aranylakk: shellak 25·00, sandarakgyanta 5·00, sanguis draconis 0·5, vörös santálfapor 2·0, velenczei terpetin 1·5, sárga anilin 0·2, gurjun-balzsam 10·00, 90°-os borszesz 1000·0. Ecsettel fölkenendő.

3. Az ezüst, vagy réz aranyozására *Martin* 20 r. aranyklorid, 60 r. cziankálium és 15 r. káliumbitartarátnak 100 r. vízben való oldatát ajánlja. Az oldathoz 10 r. krétát keverünk. Az aranyozandó, s gondosan megtisztított tárgyakat az eczetoldatba mártott gyapotcsomóval erősen bedörzsöljük.

4. Fémek aranyozására egyszerű bedörzsölés által *Martin* a következő folyadékot ajánlja: Aranychlorid 20 r., cziánkálium 60 r., víz 100 r., borkő 5 r., iszapolt kréta 100 r. A fémtárgyat előbb valamely ásványi savval megtisztítjuk, s aztán az aranyozó folyadékot gyapjúdarabbal rádörzsöljük.

A könnyű aranyozás és ezüstözés megismerése.

A láthatólag aranyozott tárgyakat próbakővel vizsgálják meg, a melyen a vonást 1·30—1·35 fajsúlyú salétromsavval kezelik; a könnyű aranyozást pedig a következő módon lehet megismerni: A megvizsgálandó tárgyat egy csiptetőbe fogjuk, megfecskendjük alkohollal és mindjárt azután étherrel; ekkor a próbadarabot egy perczre itatóspapirosra fektetjük és aztán egy száraz kémlőcsőbe teszszük, a melyet már előbb alkohollal és étherrel tisztára mostunk. A darab súlyához képest a mi 0·1—1·5 gr.-ot tehet, leöntjük 1·3 fajsúlyú chlórtól mentes salétromsavval, 0·5—1·0 köbczentiméter mennyiséggel.

Ha a sav tiszta marad, akkor engedjük a darabot feloldódni; ha pedig tejszinűvé válik, akkor azonnal átöntjük egy másik tiszta, száraz kémlőcsőbe. Ha a darab meg volt aranyozva, akkor a folyadékban, főként a felületen és a fenéken aranypelyhecskéket veszünk észre. A reákczió igen érzékeny; ily módon egy 2 négyzetcentiméternyi felületen levő 0·01 mgr. aranyat világosan ki lehet mutatni. Az ezüstözött tárgyakat egyenlő mennyiségben vett káliumdichromát és 1·25 fajsúlyú tiszta salétromsavnak keverékével érintve, vörös foltot kapunk. A könnyü ezüstözés megismerése czéljából az alkohollal és

étherrel megtisztított tárgyat kettős kénnátriumnak mintegy 1·5 százalékos oldatából egy cseppel érintjük meg és tiz percznyi behatás után a cseppet vízzel lemossuk. Ha a tárgy meg van ezüstözve, akkor a csepp egészen kerek, aczélszürke foltot hagy maga után. Más fehér fém és ötvény — a higanyozott réz kivételével, — hasonló kezelés mellett ezt a tüneményt nem mutatja; legfeljebb a csepp szélén keletkezik gyűrű.

A higanyozott vörösréz a kénnátrium cseppjétől gyorsabban szineződik és bágyadtabb feketévé lesz, mint az ezüst. Ez a próba oly érzékeny, hogy a folt még az oly vékony ezüstözésnél is létrejön, a melyen a tárgynak eredeti szine áttetszik. A kettős kénnátriumot úgy készítjük, hogy 30 grm. kristályos kénnátriumot, 10 köbczentiméter vizet és 4·2 gr. kénvirágot mintegy 10 perczig a fövésig felhevítünk, és a kén feloldása után egy liternyire higítjuk.

Arany- és ezüst-hímzések, fonatok stb. megujítása.

Ebenmayer az illető tárgynak 10%-os cziankáliumoldattal való mosását ajánlja; a cziankálium tisztítás után sok vízzel való mosás által távolitandó el. A cziankálium az ezüst és aranytárgyak felületére rakodott kénvegyületeket eltávolítja, miáltal a kérdéses tárgyak külseje megújul. Ezüstözött vagy aranyozott tárgyak azonban, ha felületükről az arany vagy ezüst lekopott, nem ujíthatók meg.

Árnyékszékek szagtalanítása.

1·5 kilogramm vasvitriolt 10 liter meleg vízben feloldunk és az oldatot az árnyékszékbe öntjük. Ezen eljárást időről-időre ismételnünk kell. Nyers karbolsav hozzátétele jelentékenyen fokozza a vasgálicz desinficziáló hatását.

A külföldi ásványvizek pótlása magyar ásványvizekkel.

Nagyon sok pénzt adunk ki külföldi vizekre, pedig mi — a karlsbadit és marienbadit kivéve — a külföld egyetlenegy vizére sem vagyunk utalva. A giesshübeli, krondorfi, bilini vizet jól pótolhatjuk a *bodóki Matild*, a *répáti*, *kászoni* és a *luhi Margit-vizekkel*; a seltersit, gleichenbergit, a *sztojkai*, *kovásznai*, *dombháti*, *bikszádi*, *bártfai* (Doktor), az emsit a *lipiki* vizekkel, a rohitschi vizet a *balaton-füredivel*, és a *koritniczai*-val, a schwalbachit, spaait a *buziásival*, a cudovait a *borszéki* (Kossuth), *előpataki* vizekkel, a homburgit a *tusnádi*-val, a wildungenit az élvezeti- és gyógyvíznek egyaránt páratlan *borszéki*-vel, a kreuznachit, hallit a *csizi* vízzel, a friedrichshalli, püllnai, saidschützi vizeket a *budai* keserűvizekkel, a roncegnoi, levicoi vizet a *parádi* vízzel, a kissingeni vizeket a *czigelkai*-val, a kronthali Apollinarist a *mohai Ágnessel* és a *Salvator*-vízzel stb.

Aszfaltlakk, kovács- és lakatosmunkák bevonására.

1 kiló sziriai aszfaltot 260 gr. terpentinolajjal megolvasztunk; ez megtörténvén, 2 kiló tisztított terpentinolajat keverünk a tömeghez, végre az egészet megszűrjük.

Anilinfoltok eltávolítása a bőrről.

Ajánlatos a bőrt előbb 5%-os konyhasóoldattal, azután pedig 5%-os hydrogénhyperoxydattal mosni s végül borszeszbe mártott vászondarabbal ledörzsölni.

Anilinfesték-foltok eltávolítására

a kézről, ruhaneműektől stb. egyik német szaklap a folyékony opodeldokot (tehát ammoniás és borszeszes szappanoldatot) ajánlja.

Avas olajok kezelése.

Avassá lett olajok használhatóvá tételére H. *Villon* a következő eljárást ajánlja (Ph. Ztg.): Az olajat szénsavtartalmú vízzel erősen összerázzuk s aztán 5—6 órán át ülepedni hagyjuk, s végül 50—60°-ra melegítjük. Ismételt 24 órai állás után újból 60°-ra melegítve, ülepítés után az olajat a vízről lopóval lehuzzuk és filtráljuk. Az avas szag és íz a vízben marad.

Avas vaj javítása.

Az avas vajat dr. *Artus* szerint élvezhetővé tehetjük azáltal, hogy egy kiló rossz vajat néhány gramm hamuzsírral (szénsavas káli) meggyúrunk, mi által vajsavas káli képződik, melynek eltávolítása végett a vajat mindaddig tiszta vízzel mosni kell, míg a vízbe mártott kurkuma papiros, melyet minden gyógyszertárban árulnak, meg nem barnul. Ha az így megtisztított vajat friss tejjel még egyszer meggyúrjuk s kissé megsózzuk, ismét olyan sürű lesz, mintha akkor köpültük volna. — Avasodásban lévő vajat kevés szódával és vízzel gyúrunk át, utóbb kétszer tiszt. sósvízzel. A vajból e kezeléssel a tejsav, valamint a felbontott gliczeridek kimosatnak s a vaj ismét élvezhetővé válik.

A bársony felfrissítése.

Ha megázás következtében a bársony megkeményedett, vagy nyomás által tükröt kapott, igen könnyen helyre lehet a hibát hozni. A baloldalát meg kell nedvesíteni s egy fölállított forró vasalón végig huzni. A forróság által a víz gőzzé válik, átjárja a bársonyt és ennek összeragadt finom szálait ismét szétválasztja. Nagy hiba volna a bársonyt vasalni. Ha a fekete bársony megszürkült, visszakapja eredeti szinét, ha apróra vágott hagymával megdörzsölik.

Zsirfoltos bársony-gallérok tisztítása.

Bársony-gallérokból a zsiros s mindama foltokat, melyek nedvességtől és nyomástól támadnak, hagymanedvvel tisztíthatjuk ki, úgy, hogy a közönséges vöröshagymát ketté vágván, a foltokat bedörzsöljük vele. Ezután a gallért jól megszárítjuk. A vasaló a hagymaszagot egészen eltávolítja. Ily módon a nyomástól támadt foltokat is eltávolíthatjuk a bársonyból, de a hagymával mindig szőr ellen kell bedörzsölni s arra is kell vigyázni, hogy vasalás előtt a bársony jól megszáradjon. Igen erős nyomási foltok eltávolítása végett a bedörzsölést ismételni kell s jó, ha a száraz bársonyt kikeféljük. Szines bársonyt nem szabad gőzöltetni, ezeket fektessük külső szinükkel a vasalópárnára s vasaljuk kevéssé forró vasalóval.

Hogy tisztítsuk a bársonyt?

Az összegyürött s foltos bársonyt könnyü tisztítani. Olyan lesz, mintha új volna, ha a következő eljárást alkalmazzuk: Jól ki kell feszíteni a bársonyt és a szines oldalán benzinbe mártott flanellel addig dörzsölni, a míg a foltok el nem tünnek; de rendesen szál szerint kell dörzsölni. Azután hagyjuk megszáradni, utána pedig viszájára fordítva, nedvesítsük meg egy kicsit; nem tulságosan. Meleg vasaló legyen kéznél, a melylyel a levegőben végig kell vasalni a bársony fonákját, mialatt kemény kefével helyre kell kefélni az esetleg lekonyuló helyeket. Ha a bársony nem piszkos, csak gyürött, elég a második eljárás is.

Tudnivalók a befőtt készítésénél.

Mindezen czélra szánt gyümölcsnek a legszebb, a legjobb s legegészségesebb fajtának kell lennie; éretlen ne legyen, mert ez a tulajdonképeni ízt felismerhetlenné teszi, de puha

sem. Ugy kell azt választani, a mint nyers állapotban élvezzük. A czukrot, — mindig a legfinomabbat, — tiszta folyóvízzel főzzük, a szirupot lehabozzuk. Épen így az üvegnek, kötésnek, — melyhez finom itatóspapiros, marhahólyag, jó erős spárga szükséges — a legtisztább állapotban kell lennie. A párláshoz az üvegeket nem állítjuk többé üstbe, a mi nem praktikus — hanem a bádogosnál pléhből hosszú, széles négyszögletes medenczét készíttetünk, fogóval ellátott fedővel. Az egésznek nem kell nagyobbnak lennie, minthogy 15—20 félliteres üveget, kevés szénát, — melybe minden üveget betakarunk, s melylyel a medencze fenekét is kirakjuk — bele lehessen rakni. Magassága egy ujjnyival legyen nagyobb az üvegeknél. Ha a tűzhelyet mérsékelten felhevítjük, az elkészített medenczét reá teszszük, azt az üvegek felénél feljebb tiszta vízzel megtöltjük s a fedővel befedjük: gondosan kell figyelnünk a fövés kezdetére. A forrás beállta után 3—4 perczczel a medenczét a tűzhelyről leveszszük s az üvegekkel együtt kihűlni hagyjuk.

Jó bélyegző-festékek.

Kék bélyegző-festék: 3 gr. anilinkék 1 B., 10 cm³ lepárolt víz, 10 cm³ faeczet, 10 cm³ metilalkohol, 70 cm³ gliczerin. Az anilinkéket egy porczellánmozsárban vízzel öntjük le és eldörzsöljük, s aztán kevergetés közben a gli czerint s a többi folyadékokat adjuk hozzá, megfiltráljuk s egy pár napig állani hagyjuk. *Más*: 1 gr. poroszkéket és 1 gr. dextrint 30 cm³ vízben oldunk. Kevés vízzel tésztává dörzsöljük a poroszkéket, a dextrint hozzáadjuk, s az egészet vízzel higítjuk. *Világosvörös bélyegző-festék:* 3 gr. eozin BBN, 10 cm³ lepárolt víz, 10 cm³ metilalkohol, 70 cm³ gliczerin. *Ibolyaszinű bélyegző festék*: 0 25—0 5 gr. anilinviolett, 15 cm³ metilalkohol, 15 cm³ gliczerin. *Karminpiros bélyegző-festék:* 1 gr. jó karmin, 8 cm³ erős ammonia, $^1/_2$ cm³ gliczerin, 3 gr. dextrin. A karmint az ammoniában oldjuk, aztán a gliczerint s végül a dextrint adjuk hozzá.

Fekete bélyegzőfesték szövetekhez: 8 gr. aszfalt, 32 cm^3 terpentinolaj s korom. Az aszfaltot a terpentinolajban oldjuk s terpentinolajjal eldörzsölt elegendő mennyiségű kormot adunk hozzá mindaddig, míg a ténta elég fekete, s a bélyegzéshez megkivántató sűrű nem lesz. *Közönséges bélyegzőfesték*: 1 gr. metilviolett, 100 cm^3 forró gliczerin. Párnáknak festékkel teleitatott posztódarabot használunk, melyet vászondarabbal fedünk be. Általános forma különböző anilinfestékekhez a legelső előírás, de a következő szinekkel: 2 gr. metilviolett 3 B, vagy 2 gr. fukszin T, vagy 4 gr. metilzöld, vagy 5 gr. vezuvbarna B, vagy 3 gr. kékesfekete nigrozin W.

A beretva élesítése.

Finoman preparált smirgelt zsírral és viaszszal bensőleg összekeverünk, s ezen pásztaszerű kenővel az élesítő szijat vékonyan bekenjük. Az élesítendő beretvát az így bevont szijon gyenge simítónyomással, igen gyorsan megélesíthetjük.

Bogár-, méh-, darázs- és szunyogcsipés ellen.

Bogár-, méh-, darázs- és különösen szunyog-csipés ellen jó a *konyhasó*. A dagadt helyet kissé megnedvesítjük és sóval (vagy sósvízzel megnedvesített földdel) jól megdörzsöljük. A fájdalom és daganat gyorsan elmulik, sőt be sem áll, ha azonnal a csipés után végezzük a sóval való dörzsölést. (Allg. med. Ctr. Ztg.)

Bogárcsipés ellen

Lang a „Journ. Pharm. Chim."-ben a következő elegyet ajánlja, mint nagyon jó hatásút:

Rp.	Acidi Salicyl.	1·0
	Collodii	10·0
	Ammon. pur. liq..	30·0

M. D. S. A csipés helyét gyakran megkenni.

Bolhák ellen.

1. A következő keverék használható az ágyak meglocsolására. 10 grm. szegfűolaj, 2 gr. karbolsav, 100 gr. eau de Cologne, 70 gr. higított borszesz.

2. A bolhák mindenesetre a padló hézagaiban, a fal és padló közt levő résekben találják meg szaporodásuk és fejlődésök kedvező föltételeit, a rejteket és az ott meggyűlő szerves hulladékokat. Ezeket kell első sorban megvizsgálni és dalmát rovarporral (zacherlin üvegekben) teleszórni, melytől az álczák is elvesznek. A jövőre nézve tanácsos a padlót, kivált a hasadékokat forró parafinnal kiönteni s így a létfeltételeket megszüntetni. A forró vízzel, esetleg forró lúggal való kiöntés is segíthet valamit.

Borlehúzás palaczkokban.

A borlehúzásnál fontos dolog egy derült, tiszta napot választani. Csak régibb borokat érdemes lehúzni, az újak nemi tartósak. A palaczkok tökéletes tiszták legyenek és jól meg kell őket vizsgálni, nincs-e rajtuk repedés vagy valami folt. Soha sem szabad olyan palaczkot használni, melyben olajat vagy petroleumot tartottak. Jófajta dugókat kell kiválasztan és azokat vízben áztatni, hogy összenyomhatók legyenek. A hordó szája alá egy tiszta dézsát kell tenni, aztán beleilleszteni a csapot és a felső dugót kivenni, hogy a levegő belejusson a hordóba. Ha tölcsér segítségével megtöltöttük a palaczkokat, erősen be kell azokat dugaszolni. Azalatt fölolvasztunk pecsételő viaszt egy lábasban, a dugót a palaczk nyakánál elvágjuk és belemártjuk a balaczk nyakát a meleg viaszba. Mikor meghűlt, letörülgetjük a palaczkokat és ráragasztunk egy czédulát, melyre ráirtuk a bor nevét, korát és a lehuzás napját. Aztán száraz pinczében homokra lefektetjük a palaczkokat.

Boros üvegekre való szurok

készítése czéljából $^1/_4$ kiló sárga viaszt, 65 deka kolofoniumot és 60 deka fehérszurkot megolvasztunk s a megolvadt tömegben a bedugaszolt palaczkok nyakát megforgatjuk.

Boros üvegekre való lakk.

Palaczkfejek bevonására a következő lakk ajánlható: 25 gr. sellakot és 5 gr. velenczei terpentint föloldunk 120 gr. közönséges árúbeli szeszben. A lakk borszeszben oldható kátrányfestékekkel (a melyeket előre kell kevés borszeszben föloldani) tetszésszerinti színre festhető. Bevonás czéljából a palaczkok fejét e lakkba kell mártani.

A bornak „fekete törése“ ellen.

A borok „fekete törését“ a vas okozza, a mely a levegővel való érintkezéskor (a lefejtés alkalmával) csersavas vasoxid alakjában kiválik. Ha a baj nem nagymértékű, segít a bornak gyengén kénezett hordóba való átfejtése. Ha ez nem elég, a bort tanninnal és zselatinával, vagy vizahólyaggal az ismeretes módon deríteni kell.

A bor hordóízének elvétele.

A borba finom faolajat töltünk, a hordót bedugjuk s huzamosabb ideig ide-oda hengergetjük. Az olaj minden rosz ízt magába vesz.

A bor és hordó kénezése.

A kénezésnél ként égetünk el a hordóban s ezáltal kénessavat képezünk belőle. E sav mindenféle apró szervezetekre, minők az élesztő sejt, a penészgomba, eczetgomba stb. erős méregként hat, olyannyira, hogy már igen kis mennyiségének jelenléte fölfüggeszti a gombák szaporodását és működését.

Kissé nagyobb mennyisége pedig megöli a gombákat. A kénessav e hatását épp úgy kifejti az üres hordóban, midőn annak levegőjéhez elegyítjük, a mint kifejti magában a mustban vagy borban, mely folyadékok a kénessavat a hordó levegőjéből magukba fölveszik. A kénezést ez okból használhatjuk, egyrészről az üres hordóknak penésztől való megóvására, másrészről pedig a borban vagy mustban levő mindennemű fermentativ folyamatok megszüntetésére. Az üres hordó penészedésének vagy eczetesedésének meggátlására bőven elég, ha 12—20 hektoliterre egy közönséges kénszeletet (20 gr.) égetünk el. A kénezés hatása üres hordóban sokáig eltart, ha az jól be van verve, aljában víz nem volt és az ajtónak vascsavarja nem ér belé a hordóba. Az üres hordókat elég hathetenkint egyszer megkénezni. Ha a kénessavat nem az üres hordó levegőjébe, hanem a borba kívánjuk belevinni, azt az által eszközöljük, hogy a hordóba a kénezés után azonnal bort töltünk, vagy ha még erősebben meg akarjuk kénezni a bort, a félig megtöltött hordóban még egyszer ként égetünk el. A kénessav azon mennyisége, melyet a bor felvesz, teljesen elég a bor penészedésének és eczetesedésének meggátlására, elég arra is, hogy a must erjedését 1—2 napra felfüggeszsze. Ha még több kénessavat akarunk a borba bejuttatni, annyit például, a mennyi a szeszes erjedés megszüntetésére kell, akkor először jól megkénezzük az üres hordót; erre félig megtöltjük musttal s ezután még egyszer ként égetünk el benne és mielőtt tele töltenők, a kénessav fölszívására pár óráig jól beverve állni hagyjuk.

A bor ólomczukorral való hamisításának felismerése.

A borból egy bizonyos mennyiséget lehetőleg kis térfogatra bepárologtatunk, s az így nyert sürű folyadékhoz a kettős chromsavas káli tömör oldatát adjuk. Ólomczukor jelenlétében sárgaszínű csapadék (chromsárga) keletkezik.

Eczetes bor javítása.

Eczetes bort teljesen megjavítani nem lehet. Egyedüli okszerű módszer a kissé eczetes bor megmentésére a *pasteurözés*, melynek alkalmazásánál a bornak előbbi íze megmarad ugyan, de az élesztők elhalván, további eczetesedés nem állhat elő. A pasteurözés lényege abban áll, hogy a bort a levegőtől elzárván, 60° C-ra felmelegítjük. E czélból a palaczkokat megtöltvén, bedugaszoljuk, a dugaszokat lekötjük. Erre a palaczkokat vízzel töltött üstbe helyezzük, melynek aljára vastagon szalmát, vagy egy vékony deszkadarabot helyeztünk, s az üstöt hevítjük; vigyáznunk kell azonban, hogy a palaczkok az üst fenekét és oldalát közvetlenül ne érintsék s hogy a dugók a vízből kiálljanak. A hőmérséklet megfigyelése czéljából a boros palaczkok közé vízzel töltött és hőmérővel felszerelt üveget helyezünk.

A megsavanyodott (tejsavas) bor javítása.

A megsavanyodott bornak savanyús ízét a bor megrontása nélkül nem lehet elvonni. De ha észreveszszük e borbetegség fellépését, tovább fejlődésének meggátlási módja az, hogy a bor szesztartalmát legalább is 11 t. f. %-ra felemeljük, s a bort jól kénezett hordóba átfejtjük. E kedvezőtlenebb feltételek mellett, ha nem is halnak el, de legalább tétlenségben tengenek az élődők, s valamely mechanikai derítőszer (cserzősav s utána vizahólyagoldat) segélyével sikerült őket seprőalakban leválasztani.

A megtört bor javítása.

Ha a *vörös bor* törése nem nagyfokú, kétféleképen járhatunk el. Ha a törés fejtés következtében, vagy azért jött létre, mert a hordó nem volt tele, és nem tartunk attól, hogy a megtörés a hordóban előre haladjon és színvesztésre vezessen,

akkor legczélszerűbb a bort kellően feltöltve a hordóban állni hagyni. Ha a törés nagyobbfokú és tartunk tőle, hogy a hordóban is haladván, a bort elszínteleníti, akkor a bort gyengén kénezett hordóba fejtjük át. Ekkor a borderítéshez fogunk.

Fehér bornál a törés főképen csak a bor ízére veszélyes. Ha a törés nagyfokú, kénezéssel egybekötött derítés egyelőre biztosan tisztává teszi a bort. Derítőszerül a tojásfehérjét használjuk. Gyakran azonban a vizahólyag és gelatin is megteszi a szolgálatot.

Nyákos és nyulós fehér bor

ismét élvezhetővé teendő, következőleg járunk el; a bort elég tágas kannába öntjük, ebben jó ideig nyirfaseprővel verjük. Ennek megtörténtével a bort kevés tannin hozzáadása által derítjük.

A bor megkeserűsödése ellen

Rouvier a Giornale vinicolo italianoban azt ajánlja, hogy kénezzük a bort mindaddig, mig a keserű ízt még érezni lehet; ezután fejtsük le és házasítsuk össze más borral. Az alkoholizálást (2 fokig való pótlást) szintén hasznos dolognak tartja; az alkoholizált borba egy hektoliterre 50 gr. tannint és 10 gr. borsavat kever.

A bor penészszagán

úgy segíthetünk, ha a bort áterjesztjük. Legczélszerűbb mód, ha szüret alkalmával minden hektoliter borhoz 5—10 liter mustot keverünk.

A borok hordóízének elvétele.

A bor hordóízének eltávoztatásánál az a kérdés, milyen az íz? Ha dohos, akkor nem érdemes azzal vesződni, mert az eddig ismert eljárások teljes sikerre nem vezettek. Ha az úgy-

nevezett új hordóíz a baj, azt már meg lehet szüntetni! Gyakori fejtéssel a hiba elmúlik; de lehet a javulást siettetni is. Erre nézve, új borról lévén szó, a szénen való szűrést ajánlhatom. Jól felszerelt pinczékben a hollandi szűrőt alkalmazzák e czélra; azonban ez nem minden embernek áll rendelkezésére s így én egy más, házilag készíthető eszközt javaslok. Először is jó sűrű, tiszta vászonból két 75 cent. hosszú, 10 cent. átmérőjű zsákot készítünk. A vászon lehet új is, de ez esetben többször ki kell mosni. A két zsákot egymásba húzzuk és egy nagy tölcsér végére, vagy egy léhó (töldöklő, fatölcsér) rézcsapjára erősítjük. Szükséges, hogy a tölcsér végének karimája legyen, mert különben bármily erősen kötjük is reá a zsákot, le fog lassanként csúszni és hosszas fáradozásunk dugába dől. Ily szűrő zsákot kaphatni különben Budapesten Nagy Ignácznál és Schottola Ernőnél; ugyancsak a szükséges szűrő szenet is ez említett helyekről lehet venni.

A festett vörösborok megkülönböztetésére.

1. Cottini a következő egyszerű eljárást ajánlja: 50 köbcentiméter bort 6 köbcentiméter salétromsavval (választóvíz) keverjük és 90—95° C-ig hevítjük. A természetes bor így kezelve, még egy óra mulva sem mutat színváltozást, míg a festett borok 5 percz mulva elvesztik szinöket.

2. Ha vörös vagy fehér bort felényi térfogatú *ólomczukorral* elegyítünk és azután leszűrjük, akkor a *szüredéknek nem szabad színezettnek lenni.* Ha a szüredék vörös boroknál vörös- vagy iholyaszínű, fehér boroknál pedig sárga vagy barna színezetű, ez esetben a bornak színe nem természetes.

Fuchsin vagy más kátrány-festőanyagnak kimutatása czéljából körülbelül 100 köbcent. bort ammoniak segélyével lúgos hatásúvá teszünk, azután etherrel rázzuk. Az ether kiválik és azt lassankint elpárologtatjuk oly csészében, melyben néhány fehér selyemszál van. Fuchsin vagy más ilyféle festő-

anyag jelenléténél a selyemszálak, különösen fél csöpp eczetsav hozzáadása után vörös, rózsa, ibolyaszínt stb. nyernek.

Ha a bor nagyobb mennyiségű *kénessavat tartalmaz*, akkor nehány csöpp jodsavoldat és chloroform hozzáadása után az utóbbinak erős vöröses ibolyaszínt fog kölcsönözni. Csekély szinesedés nem bir jelentőséggel.

Hogy lehet felismerni, vajjon a vörös bor színe természetes-e?

E czélra Carpene a következő egyszerű eljárást ajánlja: egy darab síkfelületűre reszelt *égetett mészre* néhány cseppet kell önteni a gyanus borból; ha a mész néhány percz mulva sötét sárgabarna lesz, akkor a borban csak természetes festőanyag van; ha ellenben a mész ibolyába menő színt vesz fel, akkor mályvával, ha a mész vörös és ibolyaszinű lesz, úgy cochenillével, ha rózsaszinű, akkor fukszinnal, ha sötét ibolyaszinű, akkor berzsennel, végre, ha sárgás vörösre festetik, akkor alkörmössel van a bor kezelve.

A borhamisítás egyszerű felismerése.

1. Jól felrázva a bort, megtekintjük habját. Erősen violavörös szinű hab gyanús ugyan, de előfordul, főkép déli vörös borokon.

2. Egy nagy csepp bort egy darab krétára csepegtetünk. Természetes vörösbornál a keletkezett folt csakhamar elhalványul, és csak gyenge zöldes-violás szint mutat. Mesterségesen festett boroknál a folt meglehetősen erősen vörös, barna, vagy violaszinű marad sokáig.

3. Egy kicsiny (1—2 deciliteres) főzőcsuporba bort öntünk 8—10 evőkanálnyit. Ebbe egy sztearingyertyából lefaragott néhány forgácsot teszünk és aztán felforraljuk, folytonos kavarás közben. Kihűlés után a folyadék felszinén összegyűlt sztearindarabkák csaknem fehérek, vagy alig festettek, ha a bor

természetes vörös, ellenben vörösek, vagy violásvörösek, ha a borban fuchsin, vagy ehhez hasonló természetű festőanyag volt.

A borok derítése.

Derítés vizahólyaggal. A borhoz adandó vizahólyagot először vaskalapácscsal fatörzsökön addig kalapáljuk, míg rostos repedéseket kap, és ujjal szét lesz foszthatő. Ezután lehetőleg apró rostokra fosztjuk szét és beáztatjuk vízbe, a melyben felduzzad: a felduzzadásnál a víz még a legfinomabb vizahólyagnál is némi kellemetlen szagot kap, a miért is ezen első, sőt második vizet is leöntjük róla, kézben a rostokat kicsavarjuk és végre bort öntünk reá. A bor 12 óra alatt tetemesen felduzzasztja a vizahólyagot, mire kis nyirfa-seprővel, melyet rövidre metszettünk, lehetőleg gondosan összetörjük; a vizahólyag ezáltal meglehetősen feloldódik a borban. Erre még valamivel több bort öntünk reá, hogy ezáltal a nagyon is sűrű folyadék felhiguljon és a keveréket szintén 12 óráig állni hagyjuk; végre finom gyolcson átszűrjük az egészet, hogy a nyúlós folyadékot a föl nem oldott rostoktól elkülönítsük. A kész derítő folyadékot úgy alkalmazzuk, hogy a borból néhány sajtárral leeresztünk, a derítő folyadékot felül beléöntjük és az egészet igen jól összekeverjük. A hordót erre jól be kell verni és állni hagyni; 6—8—14 nap mulva a csapadék leülepedett a hordó fenekére s a fölötte levő bor egészen tisztává és lefejthetővé lett. Nagy hordónál ez nem elég, minthogy ebben, ily eljárás mellett, a derítőszer a borral nem keveredik össze kellőleg; ennél legjobb a derítést lefejtéssel összekötni, a derítőszert pedig egy-két sajtár borban elosztva fejtés közben pohárankint kell a borhoz adni s így abban egészen egyenletesen elosztani.

A bor derítése gelatinnal és enyvvel. Gelatinnal és enyvvel úgy derítünk, hogy langyos vízben feloldjuk és oldatukat úgy keverjük a borhoz, mint a kész vizahólyag oldatát.

A bor derítése tojásfehérjével. Tojásfehérjével úgy derítünk, hogy a tojás sárgájától elkülönített fehérjét kevés borral jól összekeverjük, azután ritka szöveten átszűrjük és kézzel átnyomjuk. A tojásfehérjében hártyák vannak, melyek a fehérjét át- meg átszövik és a fehérje folyékony részét bezárják. E hártyákat keverés által és a szöveten való átsajtolás által szét lehet szakítani, miáltal a folyadék a rekeszekből kiszabadul.

A vizahólyagból egy hectoliterre $1—1^1/_2$ grammot, gelatinból vagy enyvből 6—8—12 grammot, tojásfehérjéből pedig $1—1^1/_2$ tojásfehérét kell venni. Fehér boroknál czélszerűbb hidegen készített vizahólyagoldatot használni, vörösboroknál pedig helyette tojásfehérjét, vagy gelatint.

Borostyánkőlakk a padozat bevonására.

1 r. borostyánkövet széntűz felett megolvasztunk, ehhez $^1/_6$ r. lenolajfirniszt, $1^1/_2$ r. franczia terpentinolajat teszünk, s az egészet durva vásznon áthajtjuk. Az így előállított lakkot az alkalmazandó festőanyaggal jól eldörzsöljük. Megjegyzendő, hogy 10 kiló lakkhoz 4 kiló krómsárgát, 12 kiló lakkhoz 3 és fél kiló terra di Sienát kell vennünk, ha festékül krómsárgát, illetőleg terra di Sienát használunk.

A borostyánkő-darabok összeragasztására

a fehér sellaknak absolut borszeszben való oldatát használhatjuk legczélszerűbben.

Borostyánragasztó: Copal-lakk tömény aetheres-oldata. Használatkor a borostyán kálilúggal megnedvesítendő. Ügyes eljárás mellett a ragasztás helyét szabad szemmel nem lehet fölfedezni.

Bőrt vashoz erősíteni

úgy lehet, ha a vasat előbb ólomfestékkel, ólomfehérrel vagy lámpakorommal mázoljuk be. Miután a máz megszáradt,

czementet kell rákenni, melyet e czélra következő módon készítenek: Vegyünk legjobb enyvet, tegyük hideg vízbe s áztassuk fel. Midőn megpuhult, mérsékelt hőség mellett olvaszszuk fel eczetben s keverjünk hozzá egy harmadrész terpentinolajat, keverjük jól megfelelő sűrűségű péppé össze s aztán kenjük fel még melegiben a vasra. A bőrt feszítsük ki s gyorsan nyomjuk erősen a bemázolt helyre.

A bőr vízáthatlanná tétele.

Prideaux szere a bőr vízhatlanná tételére legjobb 3 r. kaucsuknak 50 r. terpentinolajban való oldata. Ezzel az oldattal 8 napon át naponta beecseteljük a bőrt, mindaddig, míg az teljesen nem telítődött s az oldatból többet be nem szí. Szakemberek ezen eljárást kipróbáltnak mondják.

Bőrkenőt

czélszerűen 4 r. ammoniákszappanból, 1 r. pálmaolajból, 3 r. közönséges szappanból, $1^3/_4$ r. tanninoldatból készíthetünk. E czélból az olajat s a szappant összeolvasztjuk, a tömeghez az ammoniákszappant és tanninoldatot hozzáadjuk s az egészet jól elkeverjük.

A bőr felpattogzása ellen.

1 r. zöld szappan, 4 r. benzoétinktura, 8 r. gliczerin és 16 r. rózsavíz keverékét ajánlják.

Bőrmáz (folyékony fekete) készítése.

50 rész gubacsport és 30 r. kampes-fát 200 r. vízzel két óra hosszáig főzünk, s átszűrés után hozzáadunk 200 r. melasse-szörpöt és 30 r. porrá tört vasvitriolt. Most az egészet főzzük, míg sűrűvé kezd válni, s aztán hozzáelegyítjük 10 rész sellaknak 200 r. faszeszben való oldatát.

Bőr- és fém-kitt.

Közönséges enyv egyenlő mennyiségű meleg vízzel 24 óráig áztatandó, s az így készült ragasztóval a bőr bekenve, a durva felületű fémhez préselendő. Megelőzőleg a bőrt azonban 8 rész vízben kiáztatott 1 rész tölgyfagubacs levével kell jól bedörzsölni.

Fénylő bőrlakk készítése.

Erősen fénylő bőrlakkot nyerünk a Drug. Circl. szerint, ha 500 schellakot, 60 ven. terpentint, 130 nigrozint és 15 sárga anilint 1500 r. borszeszben oldunk.

A bundák, prémes ruhaneműek

gondozásának főszabályai a következők: 1. Az értékes prémfélék: díszmenték, kalpagok, karmantyúk, levegőjárta, de sötét helyen s elég tágan helyezendők el. 2. A por behatásától óvandók, s evégből gyakori kiporolásuk, kefélésük, fésülésük, szellőztetésük ajánlatos. 3. A szagos szerek, pl. levendula pézsma, dohány stb. ritkán mentik meg a ruhát a molyok pusztításától. Legjobb még terpentinnel áztatott papiros-szeleteket rakni a ruhák közé. Legbiztosabb pedig az efféle megőrzendőket sós vízbe áztatott, s azután megszárított vászonlepedőkbe göngyölni. Jó konzerváló szer az égetett timsó is, melynek porával a prémes részek behintendők. Kiváló szer végre a valódi rovarpor, úgyszintén naftalin is.

A mesterséges borostyánkő felismerése.

Ezen manapság igen elterjedt anyag mesterségesen kopálgyantából, terpentinből és kámforból állíttatik elő. Ez könnyebben olvasztható, mint a természetes borostyánkő, igen gyulékony és füstölő lánggal ég el. Dörzsölésre nem jut elektromos állapotba. Étherrel bedörzsölve erősen fénylő lesz, a mi

a valódi borostyánkőnél nem áll elő. A belőle készített szivarszipkák dohányzáskor erős kámforszagot terjesztenek.

Vízhatlan bőrkenő.

Zsirral vagy olajjal kenni be az oly lábbelit, melylyel sárban, vízben járunk, nem czélszerű, mert a zsír vagy olaj a bőrt felpuhítja és ekkor a víz még jobban átszivárog. Sokkal czélszerűbben használható a következő folyadék: 250 grm. sellakot 1·5 liter közönséges borszeszben oldva, egy tyúktojás nagyságú kámfort teszünk hozzá és jól felrázzuk. Ez megtörténvén, ha feketére akarjuk lakkunkat festeni, még 30—35 grm. füstkormot teszünk hozzá. Ha az alkotórészek az adott arányban vétettek, akkor az ezen lakkal bekent bőr öt percz alatt megszárad. Ezen szer a bőr állományába nem hat be, azt tehát meg sem keményíti, hanem a bőr felületéhez tapadva, a nedvességet teljesen visszatartja.

A bőrszíjak konzerválására

a dr. Wiederhold által ajánlott szer a következő alkotó részekből áll: 12 r. sárgaviasz, 12 r. terpentinolaj, 12 r. ricinusolaj, 125 r. lenolaj, 3 és fél r. fakátrány. A lenolajat és viaszt felhevítjük s e keverékhez a lemért ricinusolajat, kátrányt, végre a terpentinolajat adjuk.

Bőrt vagy kéregpapirost fémhez erősíthetünk,

ha az enyvnek igen híg oldatával, melyet egyszeri felforrásig hevítünk, a bőrt, illetőleg a papirost bevonjuk, azután a bevont tárgyat a csergubacs tömör forrázatával nedvesítjük meg. E czélra sok esetben sikeresen használhatjuk a homokfürdőn sürűre bepárologtatott lenolajat is, vagy pedig a közönséges asztalosenyvet, melyet víz helyett olajjal főzünk fel.

A bronztárgyan esett folt eltávolítása.

A bronztárgyan esett foltot bekenjük egy rész salétromsav és egy fél rész kénsav keverékével. A savkeveréket hideg vízzel gyorsan lemossuk, s helyét krétaporba mártott ruhával megdörzsöljük.

Régi bútort fényesíteni (politirozni).

Sellakot borszeszben feloldunk, azután sandalfa-forgácsot és igen kevés kinruszt keverünk hozzá. Ezen keverékbe mártott rongygyal dörgöljük erősen a bútort. Ha a bútor karczolásos, fényesítés előtt tajtkővel kell bevonni.

Bútorok fényesítése.

Eddig a fényezett bútoroknak rendesen hideg petroleummal való dörzsöléssel adták vissza elveszett fényüket, holott sokkal czélszerűbb, ha a petroleumot előbb megmelegítjük s fehér cerezint (földviaszt) oldunk fel benne. A keveréket, midőn kihült, azonnal lehet használni. A bútort a keverékkel szokás szerint bekenjük s 24 óra múlva flanellruhával jól megdörzsöljük. Állítólag olyan fényt kapnak, mintha akkor kerültek volna ki ujonnan az asztalos műhelyéből.

Bútorfényesítő.

Oldjunk fel petroleumban $^1/_5$ súlyrész ceresint s ez oldattal finom posztó segélyével kenjük be az elhomályosodott politirozott bútorokat. Bekenés után finom, száraz posztódarabbal dörzsölgessük le. 51 grm. stearinnek 72 grm. terpentinolajban való oldata szintén ugyanezen szolgálatot teszi.

97% szénkéneg, 2% lavendulaolaj és 1% alkanin 4—5 órán keresztül állni hagyatnak. — Igen jó bútorfényesítő a

lenolaj is. Hogy butoraink fényüket soká megtartsák változatlanul, helyesen teszszük, ha azokat időnkint lenolajba áztatott posztóval jól megdörzsöljük.

Chlormészvíz foltos fehér ruhák tisztítására.

14 dekagramm friss chlormeszet 1 kilogramm esővízzel bedugaszolt üvegben jól összerázunk. Ha a folyadék egy ideig nyugodtan állott és megtisztult, leöntjük. Ezen vízből — mely minden növényi színanyagot elszintelenít — egy adagot meleg vízbe öntünk, s a szövet foltos részét beleteszszük, míg a foltok eltüntek. Ezután a szövetet szappanos vízzel szintén ilyen chlormészvízbe teszszük. Azon vízbe is önthetünk belőle, melyben a hosszasabb fekvés által megsárgult fehérneműt mossuk.

Chinai ragasztó.

(Porczellán, kő, borostyán stb.-hez.) 54 rész égetett mész, 6 rész timsó és 4 rész friss vér gyorsan összegyúrva. Csak friss állapotban használható.

Chrom-enyv.

(Üveg, porczellán stb.-hez.) 10%-os vizes gelatinoldathoz közvetlenül a használat előtt 0·2% káliumbichromát oldatot adunk s az e ragasztóval bekent tárgy törött részeit jól összepréselve, *napfényen* kiszárítjuk.

Mit tegyünk, hogy a csavar be ne rozsdásodjék?

Gépeknél, készülékeknél, melyek a melegségnek, nedves levegőnek vannak kitéve, a csavarok megrozsdásodnak még akkor is, ha be vannak olajozva. Ez a megrozsdásodás szerfölött megnehezíti a gépek, illetőleg készülékek szétszedését. A berozsdásodott csavarok erőszakos eltávolítása sokszor a gépek megsérülését vonja maga után. A csavarok berozsdáso-

dását meg lehet előzni, ha használat előtt grafitból és olajból készített vékony pépbe mártjuk. Az így gondozott csavart évek multán is könnyen kihúzhatjuk.

Szines czipők fényezésére

a következő keverékek alkalmasak: I. 20 terpentinolaj, 9 sárga-viasz, 1 közönséges szappan, 20 forró víz. A viaszt vízfürdőn a terpentinolajban, a szappant a vízben oldjuk fel. Az oldatokat megmelegített edénybe öntjük össze, s kihűlésig kevergetjük. II. 16 pálmaolajat, 48 közönséges szappant, 32 oleint, 10 gliczerint, 1 tannint hozunk össze. A szappan és pálmaolajat mérsékelt hőnél összeolvasztjuk s azután adjuk hozzájuk az oleint, legutoljára pedig a gliczerinben oldott tannint adjuk az oldathoz. III. Igen egyszerű előírás a következő: 3 r. vazelint és 1 r. sárga viaszt összeolvasztunk.

Czipő-krém (sárga bőr-krém) készítése.

2 rész sárga viaszt és 1 rész stearint vízfürdőn 1 rész lenolajjal összeolvasztunk, s hozzáadunk 6 rész terpentint és 1 rész szitált aranyokkert. Az egészet most folytonos keverés közben elegyítjük 11 rész nátronszappan-oldattal, s vízzel 30 súlyrésznyire kiegészítve, addig keverjük a tömeget, míg teljesen kihűl. A kész krémet szélesszájú üvegekbe töltjük.

A celluloid s az elefántcsont megkülönböztetése.

A belga Pasquier a valódi és nem valódi elefántcsont megkülönböztetésére a következő egyszerű módot ajánlja: Öntsünk pár csepp tömör kénsavat az elefántcsontra; ha a csont valódi, semmi változás sem áll elő rajta, ha azonban „műcsont“, cellulóze, szóval növényi eredetű, körülbelül 12—15 percz múlva rózsaszinű folt keletkezik rajta, amelyet vízzel le lehet mosni róla.

A celluloid az elefántcsonttól a következő fizikai sajátságokban különbözik: Posztódarabbal dörzsölve, csak a celluloid válik elektromossá, az elefántcsont nem. Az elefántcsonton szabad szemmel, vagy jobban kézi nagyítóval, párvonalos erezés látható, a celluloidon pedig ilyen szöveti rajz nem látszik. A friss celluloidnak kámforszaga van, a melyet soká megtart. Tűvel az elefántcsontot sokkal nehezebb megkarczolni, mint a celluloidot. Czélszerű továbbá tűvel oldalt egy keveset lekaparni és meggyujtani.

A ki egyszer látott celluloidot és elefántcsontot egymás mellett, soha sem téveszti a kettőt össze. A megkülönböztetés lehetséges tehát az által, hogy műszerészeknél kapható celluloid darabkát teszünk a zongora billentyű mellé; továbbá a billentyű széléről igen parányi forgácsot kaparunk le; a celluloid hevesen meggyulad a gyujtótól, a csont lassan égethető el; a celluloid erős dörgölésre kámforszagot ad.

Szép csizmafényesítő mázat

(Schuhwichs) készíthetünk, ha 3000 r. csontszenet, 160 r. dextrint, 20 r. timsót 240 r. melassal, 100 r. faeczettel és 30 r. vízzel jól elkeverünk és a keverékhez 65 r. közönséges faolajat és 85 r. angol kénsavat öntünk.

A csokoládé hamisításának felismerése.

A csokoládét sok vízzel főzzük, azután a folyadékot megszűrjük. Most a lecsurgó folyadékhoz pár csepp jódoldatot öntünk; ha a folyadék kék szint vesz fel, a csokoládé keményítővel, vagy liszttel van hamisítva. A hamisítatlan csokoládé könnyen szivárog át a szűrőn; a leszűrt folyadék tiszta világos piros, a maradék a szűrőben porhanyós tömegű. A hamisítottnál a folyadék piszkos sárga, a maradék pedig nehezen szárítható, pépes állományú.

Erős csuklásnál

a boreczetbe mártott czukor a legtöbb esetben sikerrel használható.

Házi szerek a csuklás ellen.

A közönséges csuklást egyszerű módokon meg lehet szüntetni. Igyunk pl. egymásután lassan 10—15 korty vizet megszakítás nélkül és ezalatt dugjuk be füleinket két mutató ujjunkkal, miközben az ivóedényt természetesen egy más egyénnek kell tartani. Egy franczia orvos a következő egyszerű szert ajánlja a csuklásban: Tegyünk egy csipetnyi közönséges konyhasót nyelvünkre és hagyjuk azt lassan elolvadni. A jó hatás állítólag rögtön beáll. Meleg borogatásoknak a gyomortájra való rakása szintén igen jó, még pedig a komolyabb jellegű csuklás ellen is. Hasonlóképpen jó a hideg vízbe mártott és jól kifacsart ruhának alkalmazása, a vizes ruhát természetesen egy szárazzal takarva be. Dr. Türker, amerikai orvos, a csuklás ellen speczifikumnak tartja a jó boreczettel megnedvesített tört czukrot. És pedig ebből a felnőtt embereknek egy kávés kanálnyi adandó, gyermekeknek kevesebb. A hatás állítólag haladéktalanul beáll és a szer ismétlésére ritkán van szükség. Higított kénsav is jó szernek bizonyult a görcsös és gyakori időközökben föllépő csuklás ellen; 2—3 csöpp savat egy borral telt közönséges boros pohárba öntünk, s abból félóránkint egy teáskanálnyit veszünk be.

Fehér czement.

Fehér, víz alatt megkeményedő czement a következőképen készíthető: 25 r. vasmentes kvarcz, 25 r. vasmentes krétapor, 2·5 rész hamúzsír, vagy szóda oldatával összegyúrva, téglaalakúvá idomíttatik. A téglák megszárítva, fehér izzó hőben kiizzíttatnak s kihűlés után megőröltetnek.

Singer czementje üveg és réz összefoglalására.

Ezen kitünő kitt 5 r. gyantából, 1 r. viaszból, 1 r. okkerből és $^1/_4$ r. gipszből van összetéve.

Hogy a czitromot sokáig eltarthassuk

leginkább a meleg és a levegő behatása ellen kell biztosítanunk. A czitromot konyhasóba teszszük, úgy, hogy egyik se érintse a másikat. Épen így lehet a száraz homokban, polyvában, vagy hamuban is eltartani. Azon részét, melyen a szára volt, viaszszal, vagy lakkal vonjuk be, hogy a levegő behatolását megakadályozzuk.

Czitromok eltartására

a Ph. Ztg. azt ajánlja, hogy azokat tiszta paraffinolajba mártott gyapotcsomócskával jól bedörzsöljük, aztán sztaniolba csomagoljuk.

A cognac vizsgálata.

A valódi cognac festőanyaga tojásfehérjével kicsapható, a hamisé nem.

Czukoráruk és czukorsütemények megvizsgálása.

A czukorárúkból gyakran sikerül bizonyos ásványi festőanyagokat *változatlanul* (nem úgy mint fennebb, oxidált állapotban) kiválasztani, ha a czukorsüteményt vagy a festett czukrot (hideg v. meleg) vízben feloldjuk, s azt, a mi ülepedésre hajlamos, leülepedni engedjük. Ha valamelyik színes test ülepedett le, akkor a felül levő folyadékot leöntjük, az üledéket hideg vízzeli gyakori rázás és többszöri leöntés által megmossuk és miután valamely oldószerben (higít. sósav, salétromsav) feloldatott, a minőleges elemzés szabályai szerint megvizsgáljuk. A fuchsint vagy általában az anilinfestékeket akként puhatoljuk ki, hogy annak vizes kivonatát natronlúggal elegyítjük, azután aetherrel rázzuk és az aetherik. oldatot — miután abba néhány fehér selyemszálat tettünk — csészében elpárologtatjuk.

A selyem vörös vagy rózsaszínt kap, különösen kis mennyiségű sósav hozzáadása által.

Derítőpor

bor, likőr, eczet stb. tisztítására. Ezen derítő 30 kiló albuminból, 300 gr. borkősavas nátronból, 500 gr. timsóból és 70 k. klorammoniumból áll. A használatnál a keveréket kevés vízbe adjuk és csak azután a derítendő folyadékba. Közönségesen a folyadékok derítésére a tiszta, színtelen zselatint, s a tiszta tojásfehérjét szokták használni.

A dió elkészítése eladásra.

A legtöbb dió nálunk minden előkészítés nélkül jut a kereskedésbe, a mikor is gyakran túlságos barna színe van, a mit pedig a kereskedő nem szeret. Tirolban, a hol nagyban foglalkoznak a diókivitellel, úgy szoktak eljárni, hogy a diót a zöld héj eltávolítása után jól megmossák, a mit oly módon végeznek, hogy a diót egy kosárba teszik, s a vízben ide-oda rázzák. A szép színt aztán úgy adják meg neki, hogy a megszárítás után kénezik; a kénezés oly módon történik, hogy a diót rostélyokra helyezik valamely légmentesen elzárható szekrénybe vagy ládába, azután alatta kevés kén égetnek el; a diót a kénessav-gázban hagyják 8—10 perczig, azután szellős helyre teregetik.

Dohánypácz elkészítése.

Dohánypácz a következő előirat nyomán készíthető:

Rp. Cort. Cinnam.		
Fruct. Cardam.	aa	60·0
Vanillae		35·0
The chinae.		15·0
Kalii nitrici		125·0
Sacchari albi		250·0
Vini dulcis		litr. V.

Ha azonban egyszerűen csak illatosítani akarjuk a dohányt úgy erre a Tinct. Cascarillaet, Tinct. Benzoest, Tinct. Vanillaet, Tinct. bals. Tolutanit vagy Tinct fabarum Tonco-t használhatjuk el, akár külön-külön, akár együttesen. Azonban csak rendkívül keveset szabad e szagosítókból alkalmazni, mert az erősen illatosított dohány teljesen szíhatatlan.

A drágakövek (gyémánt) felismerése.

A vizsgálandó gyémánton keresztül egy varrótűre nézünk; ha valódi gyémánttal van dolgunk: a tű csak egyszeresen látszik. Ha a vizsgált test fehér topáz, hegyi kristály stb., a tű kétszeresen látszik. A drágakövek az üveg-utánzatoktól egyszerű tapintás által különböztethetők meg: a drágakövek hidegebbek, mint az üveg, kezünknek melegét nagyobb mértékben vezetik el, mint amaz: ez az oka, hogy hideget ébresztenek.

Drágaköveket

kölni vízzel és spanyolfehérrel puha kefe segélyével tisztíthatunk meg. — *A megsárgult gyöngyöket* néhány pillanatig egy csészényi meleg boreczetbe teszszük, s friss vízzel leöblintjük. Az eljárást néhányszor ismételvén, a gyöngyöket megszárítjuk.

Jó és tartós eczetágy készítése.

Jó és tartós eczetágyat úgy lehet előállítani, ha veszünk friss gyümölcs-eczetet s meleg helyen (legjobb napon) hagyjuk; rövid idő mulva eczetágy fog képződni s azután időnként felöntjük tiszta melegített borral. Az eczetből, ha már elég erős, $^1/_3$ részt leöntünk palaczkokba, s ugyanannyi melegített bort ismét az eczetágyra öntünk; ha az eczetet így kezeljük s folyton meleg helyen tartjuk, igen jó, erős és ízletes boreczetünk lesz.

Lehet még boreczet-ágyat friss szőlőtörkölyből is készíteni, ha bort öntünk rá s meleg helyen hagyjuk.

Boreczetkészítés hordóban.

A hordóban ép úgy képződik az eczet, mint a palaczkban, csak gondoskodni kell, hogy elég levegő jusson a borhoz. Az eczetesedés megindítására czélszerűen úgy járunk el, hogy először kevés bort jó boreczettel keverve teszünk a hordóba és csak később, mikor már az eczetesedés jól megindult (körülbelül 8 nap mulva), szaporítjuk fokozatosan a bort.

Igen jó boreczetet készíthetünk,

ha boreczetben napokig áztatott lencsére gyenge meleg bort töltünk, s a folyadékot lazán (gyolcscsal lekötött) edényben mérsékelt meleg helyen több napon keresztül állni hagyjuk.

Illatos eczetkészítés.

Borsosménta, rozmarin és zsálya-levelet — mindenikből 25 grammot, — angyalfű-gyökeret, zedoária gyöktörzset, szegfűszeget, — mindenikből 5 grammot — 1000 gramm eczetbe teszünk, s az egészet jól záró edényben 3 napig állani hagyjuk.

A kénsav és sósav kimutatása az eczetben.

A kereskedésből hozatott eczet igen gyakran van ásványi savakkal, különösen kénsavval és sósavval ham isítva. — Az ezen testekkel kezelt eczet az egészségre igen káros hatásu lévén, fontos dolog ismerni azon eljárásokat, a melyek által a hamisítás felderíthető. — A *kénsav* jelenléte felismerhető, ha egy porczellán tányérban néhány csepp eczetet apróra tört czukorral vízfürdő felett szárazra párologtatunk. Kénsav jelenlétében a maradék sötétbarna, vagy fekete színü lesz. A *sósav*

felismerésére az eczethez pár csepp pokolkőoldatot adunk; ha az eczet sósavval van hamisítva, a pokolkőoldat abban fehér zavarodást, csapadékot támaszt.

Eczetkészítés.

Az angol gazdasszonyok következő egyszerű és olcsó módon készítenek igen jó eczetet. Vesznek 25 liter tiszta esővizet, s ahhoz 3 liter szirupot öntenek; miután jól összekeverték a folyadékokat, egy megfelelő nagyságú tiszta boros vagy sörös hordóba öntik, a hol időnként erősen fölrázzák. Erre 3 evőkanál élesztőt, egy vagy több szelet fekete pirított kenyérre kenvén, ezt szintén a hordóba dobják, s miután két hétig meleg helyen nyugodtan állani hagyták, még néhány kanál szirupot tesznek bele, rendesen papirosszeletekre kenve. Erre a hordó száját papirossal jól betakarják, s a hordót mérsékelt melegségű helyre állítják. Néhány hónap mulva kész az eczet.

Mázoló ecsetek felpuhítása.

Mennyi boszuságot okoz az embernek, ha egy „pemzli"-t akar használni, s mikor nagy nehezen megtalálja azt valamely félreeső zugban, azt veszi észre, hogy az „özönvíz" se mossa le róla a beszáradt festéket. Pedig nincs egyszerűbb valami, mint egy kőkeménynyé száradt ecsetet felpuhítani! Egy lapos tányérba öntsünk egy kis terpentin-olajat és gyujtsuk azt meg. Miután vagy egy perczig égni hagytuk, míg forró lett, — oltsuk el a lángot, s bele mártva az ecsetet, ujjunkkal dörzsöljük jól szét. Ily módon a legcsökönyösebb pemzliből is vajpuha ecsetet csinálhatunk rövid pár percz alatt.

Éghetetlen papirost

(szövetet) legegyszerűbben a közönséges papirosnak (szövetnek) ammonszulfát-, mágnesiumszulfát- és boraxoldattal való

kezelése által nyerhetünk. Párisban papiros és szövetből készült tárgyak bevonására, — tűzmentesítés czéljából — a következő keveréket használják: 8 r. kénsavas ammonium, 2·5 r. szénsavas ammonium, 3 r. borsav, 1·7 r. borsavas nátron, 1 r. keményítőliszt, 100 r. víz. Szinházi diszítmények bevonására pedig a következő keveréket: 5 r. borsav, 1·5 r. chlorammonium, 5 r. kovasavas káli, 1·5 r. enyv, 50 r. keményítőpép, 100 r. víz.

Elefántcsont-ragasztó.

Az elefántcsont ragasztására a „Rundschau“ a következőképen készült kittet ajánlja:

Rp. Ichthyocollae . . . . . 2·0
Gelat. albae . . . . . 4·0
Aq. destill. . . . . 60·0

Állani hagyva, hogy felduzzadjon, melegítés útján föloldjuk, és annyira bepárologtatva, hogy az egész oldat súlya körülbelül csak 10·0 legyen, hozzáadunk:

Mastiches pulv. . . . . 6·2
Alcoholis 96% . . . . . 1·0
Zinci oxyd. . . . . 0·5
Misce exact.

Megsárgult elefántcsontot megfehéríteni.

A megsárgult elefántcsont-tárgyakat pár órán át tömör timsóoldatban forraljuk. Innen kivevén, kefével megdörzsöljük s fűrészporban kihűtjük. Most fekete mázolószappannal vastagon bekenjük s így addig tartjuk tűz felett, míg a szappan olvadni kezd. Ekkor jól megtöröljük és megszárítjuk.

Elefántcsont- és üveg-aranyozás.

A megaranyozó tárgyat finom teveszőr-ecset segélyével aranychlorid-oldattal vonjuk be, s azután oly edény nyilása

felé tartjuk, melyben hidrogén fejlődik. A hidrogén az aranychloridból aranyat választ le, mely a művelet bevégzése után vékony rétegű fénylő felületet képez. Egy más módszer a következő: pár aranylemezt mézzel, vagy sűrű gummioldattal jól szétdörzsölünk, azután a mézet, esetleg a gummit meleg vízzel való ismételt kimosás által eltávolítjuk, úgy hogy csak a finom aranypor marad vissza, melyet most tömör boraxoldattal elegyítve a tárgyakra ecsetelünk. Mihelyest a folyadék megszáradt, a tárgyat kemenczén erős hőnek teszszük ki, míg a borax egyenletes fénylő bevonat alakjában jelentkezik.

Elefántcsontnyelü kefék tisztítására

a legalkalmasabb a hig ammoniák-oldat. Evégből azt egyszerüen megáztatjuk a folyadékban, mire a zsír csakhamar feloldódik; ezután hideg vízben párszor leöblítjük és a napon megszárítjuk. Szóda és szappan a sertéket megpuhítja s a csont megsárgul.

Az elefántcsont fehérítése.

I. Megsárgult elefántcsonttárgyak 3—3 óra alatt teljesen megfehérednek, ha azokat kénessav vizes oldatába teszszük. Még egyszerűbb, ha a megsárgult elefántcsontot vízzel megnedvesítjük, és üvegharang alatt direkt napfénynek teszszük ki. II. Megsárgult elefántcsont eredeti szép színét ismét visszanyeri, ha egy pár napon át $H_2 O_2$-ben tartjuk vagy étherben.

Az elektromos csengetyük berendezése.

Egy közönséges lakás több vagy összes szobáinak elektromos csengetyűvel leendő behálózására szükséges: két elem, egy csengetyű, néhány billentyű, egy csomag vezető drót és néhány drótkampó.

Mindezen kellékek beszerezhetők pl. Hubert Fülöp és

Társánál, Budapesten, Andrássy-út 33. szám alatt, az elemek töltésére szükséges szalamia-sóval együtt, vagy pedig Calderoni és Társá-nál, Kishid-utcza 8. sz. a.

Elemek különféle szerkezetűek vannak alkalmazásban, ú. m. a Leclanché, Calaud és a Meidinger-féle lombikelemek. Én a magam részére a Leclanché-féle szabadalmazott elemeket, barnakő-töltéssel és mázos fedéllel ellátva, használom s ezeket könnyű kezelhetésöknél, tisztaságuknál és tartósságuknál fogva leginkább ajánlhatom. (L. az 1. ábrát.)

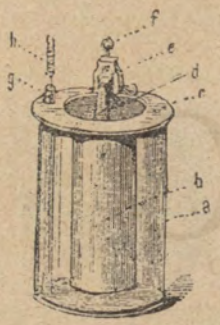

1. ábra.

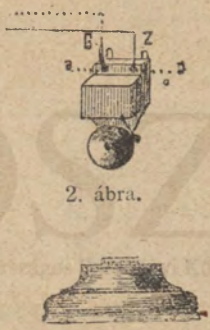

2. ábra.

3. ábra.

4. ábra.

5. ábra.

Jól megjegyzendő, hogy egy csengetyű-szerkezethez két ilyen elemből egybekapcsolt telep kivántatik.

Az elem áll egy 16 cm. magas, poháralakú üveghengerből *a*, ebbe bele van illesztve egy kisebb, barnakővel megtöltött likacsos agyaghenger *b*, a *c* födelen kimagasló szénhasábbal *d*, melynek felső részéhez az *f* csavarral ellátott, rézből készült szorító csavar *e* van hozzáerősítve. A *c* födél szélén levő nyíláson a *g* czinkpálczika sülyed be az üveghengerbe, s a végén *h* rézdrót mered ki.

Az elemek töltésére szalamia sót használunk, melylyel a pohárhengertegy harmadig megtöltjük; az agyaghengert és

czinkpálczikát beleágyazzuk s vízzel a pohár szélétől 2—3 cm. nyi magasságig megtöltjük.

A csengetyű (2. ábra) egy kis fényezett faszekrénybe foglalt Wagner-féle áramszakító készülékkel van ellátva s *a a* csavaraihoz a telep szén *(C)* és czink *(Z)* sarka vezető drótjainak vége rögzíttetik.

A billentyűk fából, fémből vagy porczellánból készült rózsák (3. ábra), vagy körteidomú készülékek (4. ábra). Amazok közvetlenül a fal azon helyére rögzíttetnek a vezető drótokhoz, honnan a csengetést jelezni akarjuk (ágy, asztal, pamlag stb. közelében), emezek pedig vezető zsinórok bekap-

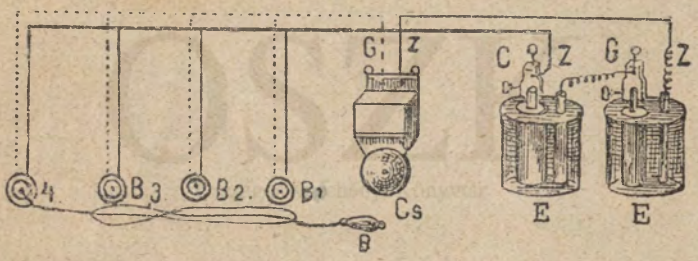

6. ábra.

csolásával tetszés szerint megnyujthatók s hordozhatóvá tehetők.

Végre a vezető drótok (vörösrézből készült drótok, pamutburokba szőve s viaszszal beeresztve) létesítik az összeköttetést és elektromos vezetést a telep, a csengetyű és a billentyűk között. A vezető-drótokat az 5. ábrát feltüntetett drótkampókkal (horgokkal) erősítjük a falhoz.

Ezen kellékeken kívül czélszerű még egy kis szekrényt is beszerezni, a melybe a két elemet elhelyezhetjük s rongálástól, töréstől és portól megvédjük. E szekrényeket tetszés szerinti állványra helyezzük, vagy még helyesebben a falra

erősítjük s fedelét vagy oldalát két fúrt nyilással látjuk el a vezető drótok átvitelére.

A leírt alkatrészek összeállítását vázlatban áttekinthetővé teszi a 6., 7. és 8. ábra, melyek közül azt választjuk, a melyik helyi viszonyainknak leginkább megfelel.

A 6. ábrán *E E* betűkkel jelzett két edény tartalmazza a teleppé egybekapcsolt két elemet, melyet a 7. és 8. ábra szekrénybe zárva tüntet elő a *T* (telep) betű fölött. *Z* a czinksarok, *C* a szénsarok, melyeknek vezető drótjai a *Cs* (csengetyű) megfelelő, *C* és *Z* betűvel jelzett csavaraihoz szoríttatnak. B_1, B_2, B_3 és B_4 a vezető-drótoknak a billentyűkkel való összeköttetését jelzi, melyek közül az első három helyhez rögzített, a 4. számú pedig a vezető zsinórral meghosszabbított, tehát hordozható körte formájú billentyű.

Ha lakásunkon elektromos csengetyűt akarunk beállítani, szükséges, hogy mindenekelőtt pontos tervet készítsünk, azaz kijelöljük a legalkalmasabb helyet a telep, a csengetyü és a billentyűk számára s még mielőtt a kellékeket megrendelnők, meghatározzuk, hogy hány billentyűre s körülbelül hány méter vezető drótra lesz szükségünk.

A telep legalkalmasabban egy hűvös kamrában vagy előszobában helyezhető el, mivel ott a folyadék nem párolog el oly gyorsan, mint a meleg helyiségben s a tömör sóoldatot hidegebb helyen sem félthetjük egykönnyen a megfagyástól.

A csengetyűnek legalkalmasabb helye természetesen a konyha vagy cselédszoba.

A vezető drót a teleptől a csengetyűhöz s innen a lakás mindazon szobáiba vezettetik, melyeket az elektromos vezetékbe be akarunk kapcsolni.

Falfurások elkerülése végett legczélszerűbb, ha a drótokat az egyik szobából a másikba az ajtó sarkának felső szögletén vezetjük át s számukra azon a ponton, melyen az ajtó becsukásakor nyomást vagy sérülést szenvedhetnének, csekély

bevágást teszünk, a melybe beágyazzuk vagy furóval kis nyílást készítünk.

Ha szobáink alsó padolata a fal mellett talán léczezettel van körülszegve, az esetben a vezető-drótpárt az ajtó szélső párkányzata mellett levezetjük s a padolat szegélyléczezetén tovább vezetjük a szomszéd szoba ajtajáig s azon az előbbi módon ismét beviszszük a másik szobába s így tovább, ha tetszik, valamennyibe. De ha léczezet nincs, a mit különben könnyen lehet tétetni, akkor, hogy a söprés és tisztítás közben beállható rongálást elkerüljük, a drótokat a fal magasabb helyén vagyunk kénytelenek tova vezetni, még pedig vagy az ajtó párkányával párhuzamosan, vagy pedig, a mi kevésbbé feltünő, a felső padolat (mennyezet) alatt. A drótpár közvetlenül egymás mellé helyezhető s minden 10—15 cm. távolságra egy-egy drótkampóval annyira leszegezendő, hogy elég szorosan álljon, mindazáltal a drótok szövetburkát a kampók át ne vágják.

A két elemnek egy teleppé leendő összeköttetését s a telep sarkainak a drótokba való bekapcsolását a 6. ábrán láttuk; rövid magyarázatát azonban nem tartom fölöslegesnek, mivel jó eredményt csak úgy érhetünk el, ha a bekapcsolás helyesen történt.

Ha az elemek a 39 ik lapon adott leírás szerint meg vannak töltve s felszerelve, akkor oly módon kötjük őket egy teleppé össze, hogy az egyik pohárból kimagasló *g* czinkpálczika felső végén levő *h* rézdrótot a másik pohárban levő *b* agyaghengerből kiemelkedő *d* szénhasábhoz vezetjük s ennek *e* nyílásába befűzve, *f* csavarral jól oda szorítjuk. Az egyik elemnek czinksarka a másik elemnek szénsarkával ily módon történő összeköttetése után kész a telep, a melynek most már az egyik poharában a szénsarok, a másik poharában pedig a czinksarok maradt szabadon s eme két sarokba lesz a két vezető drót bekapcsolandó.

A vezető drótok az elektromos vezetést csak akkor teljesítik, ha érintkező pontjaik a viaszkos szövetburkoktól meg vannak tisztítva. E végből szükséges, hogy mind a két drót végén egy pár centiméternyi hosszaságban a szövetburkot leszedjük, annyira, hogy a rézdrótok teljesen szabadon marad-

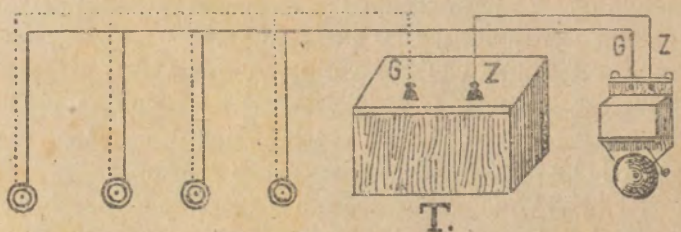

7. ábra.

janak s ekkor az egyik drót csupasz végét a telep egyik, még pedig szabadon maradt szénsarkának szintén *e* nyílásába szorítjuk, a másik drót végét pedig a telep másik poharában levő czinkpálczika szabadon levő rézdrótjával csavarjuk jó szorosan össze, úgy hogy rézdrót rézdróttal érintkezzék.

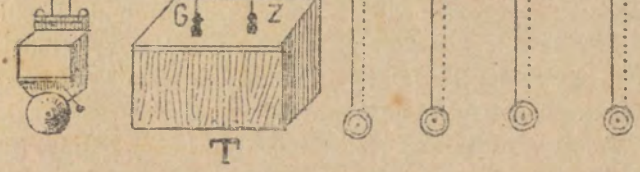

8. ábra.

A telepből kiinduló vezető-drótpárt most már a csengetyűhöz vezetjük s itt az egyik drótot elmetszve és végét egy pár centiméternyire burkától megfosztva, egy párszor a csengetyű egyik csavarszege körül tekerjük és oda szorítjuk, vigyázva arra, hogy ha a telep czinksarki drótját akarjuk bekap-

csolni, azt a csengetyűnek szintén czinksarki csavarszegéhez rögzítsük (lásd 6. ábra *Z Z*), melynek a csengetyű jobb felére eső csavarszeg felel meg; választhatjuk azonban a szénsarki vezető drótot is, ez azonban a csengetyű bal oldalán levő szénsarki csavarszeghez erősíttetik (lásd 7. ábra *G G*). A telepből kiinduló másik, jelen esetünkben szénsarki drótot nem kapcsoljuk a csengetyűbe, mint a 6. ábra ábrázolja, hanem egy új drót lemeztelenített végét csavarjuk a csengetyű *G* sarki szege körül s ezt és a telep *G* sarki drótját párhuzamosan vezetjük körül az összes szobákon s végre az utolsó szobában arra a helyre, hol a jelző billentyűt beilleszteni akarjuk.

A helyi viszonyok gyakran szükségessé teszik, hogy ne a csengetyű, hanem a telep alkossa a közöttes tagot. Erre az elrendezést a 7. és 8. ábra adja meg, melyekből látjuk, hogy a rendszer mindig ugyanaz marad.

Következik most, mint befejező része munkánknak, a vezető drótoknak a billentyűkbe leendő bekapcsolása.

Úgy a rózsa-alakú, valamint a körte-alakú billentyű két, egymásról lecsavarható részből áll. Vegyük elő első sorban a rózsa-alakú billentyűk kezelését.

A lecsavart billentyűnek alsó részén három kis lyukat és két rugalmas rézlemezkét látunk. A három lyuk közül az, mely a szélhez legközelebb esik, arra szolgál, hogy a billentyűlemezt egy szeggel a falhoz erősítjük; a más kettő pedig a vezető drótvégek átbocsátására.

A két vezető drót végeit a billentyű-lemez hátulsó (falnak néző) részén a két lyukon átvezetjük, szövetburkaiktól megtisztítjuk s az egyiket az imént említett rugalmas rézlemezke, a másikat pedig a másik alá szorítjuk oda, oly módon, hogy a rézdrót a megfelelő rézlemezzel szorosan érintkezzék, de vigyázva, hogy a két drótvég egymással valahogy ne érintkezzék, mert ekkor a csengetyűt állandó működésben tartanók. Ha ez megtörtént, a két rézlemezkét csekély nyomással érint-

keztetjük s ha munkánkat helyesen végeztük, azonnal meghalljuk a csengetyű szapora lármáját, mely mindaddig fog tartani, míg a rézlemezkék érintkezésben maradnak.

Ezután a billentyű-lemezt egy szeggel a falhoz rögzítjük s felső részét reácsavarjuk, melynek közepéből kiemelkedő kis csontgombja fogja nyomásunkra a rézlemezek érintkeztetését teljesíteni.

Ennek megtörténte után annyi billentyűt kapcsolunk a vezetékbe, a mennyit épen szükségesnek tartunk. Ehhez nem kell egyéb, mint egy-egy billentyűt a leirt módon két-két vezető dróttal felszerelni, a kiszemelt helyre szegezni s a billentyűből

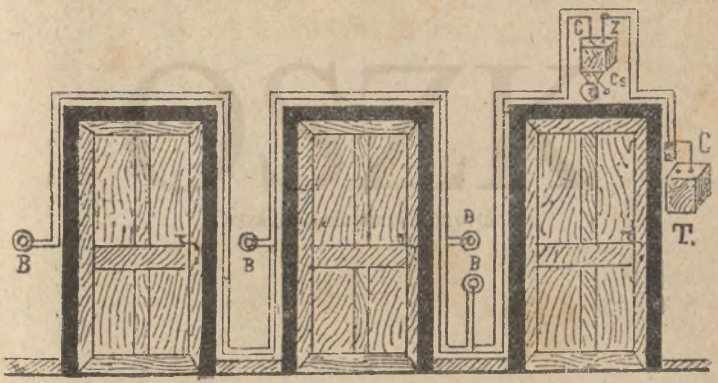

9. ábra.

kiinduló két drótot a legrövidebb úton a fő vezetéki drótpárhoz vezetni s egyikökbe ott az egyik, a másikukba pedig a másik drótot bekapcsolni. Ez úgy történik, hogy a fő vezetéki dróton a szövetburkot egy jó késsel körülvágjuk, kissé félretoljuk s a billentyű drótjainak szintén lemeztelenített végeit néhányszor reácsavarjuk. Az így szabaddá tett drótrészletet nedvesedéstől és rozsdától megóvandó, viaszkkal betapasztjuk vagy viaszkos fonállal körülburkoljuk.

Ha hordozható billentyűket óhajtunk imitt-amott alkalmazni, ezekhez még külön vezető zsinegre van szükségünk s egy kis rózsalemezre is.

A vezető zsineg két egymásba sodrott selyemnyalábból áll, melyeknek belsejében vékony rézdrót-fonalak futnak végig.

Tetszés szerinti hosszaságú vezető zsinórt levágunk, egybesodrott végeit pár centiméternyire szétbontjuk s a szövet-

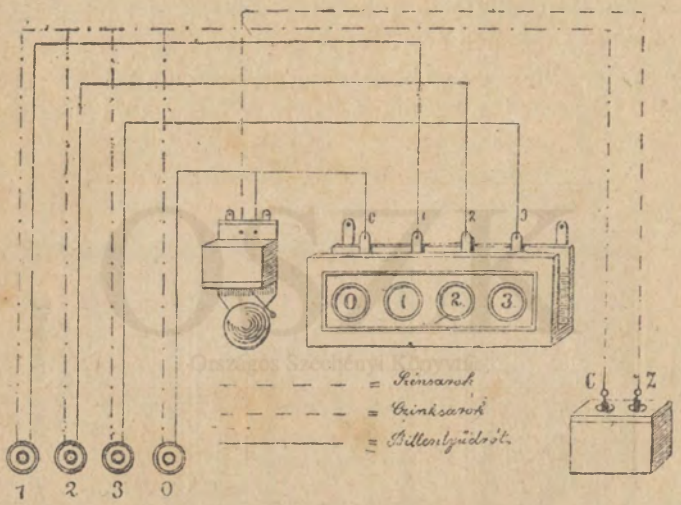

Elektromos csengetyű számjelzővel 1. 2. 3. billentyű a számjelző megfelelő számaira 0 billentyű csak a csengőre vezet.

burkot leszedjük róluk, hogy a fémszálak csupaszon maradjanak, vigyázva azonban, hogy az egyik nyaláb fémszálai a másikéiba ne kúszálódjanak, hanem maradjanak teljesen elkülönítve.

Ekkor a zsinórvég mindkét nyalábjának fémszálait külön-külön egy-egy vezető-drót szabad végeivel szoros körülcsavarás által egyesítjük s az összeköttetés elfödése végett a kis körlemezt a zsinórra fűzve, a falhoz szegezzük, a zsinór

másik végének szintén szabaddá tett fémszálait pedig a körtebillentyűbe behúzva, külön-külön annak rézlemezkéi körül sodorjuk, a mint fennebb láttuk.

A 9. ábra előtünteti a vezetéki drótoknak elvezetését a teleptől a csengetyűhöz s innen tovább az ajtók párkányain és a padlat-léczezeten, valamint a billentyűk bekapcsolását a drótokba.

Ezzel befejeztük az elektromos csengetyűk beállításának leirását s még csak nehány szót jegyzünk meg jókarban tartásukról.*)

Körülbelül 6—8 hónap mulva, vagy esetleg később azt fogjuk tapasztalni, hogy elektromos csengetyűnk a szolgálatot megtagadja, nem működik. Ennek rendes oka az, hogy az elemek áramfejlesztő sarkai a szalamiasó-oldatban végbemenő

*) Tájékozás végett ide iktatjuk egy lakáshoz szükséges elektromos csengetyűszerkezet berendezésének hozzávetőleges költségjegyzékét. Az árak a Hubert Fülöp és Társa árjegyzékéből vannak kivéve s a számok az árjegyzéki sorszámot jelentik.

		frt	kr.
214. sz.	Két darab Leclanché-elem (szabadalmazott elsőrendű) barnakőtöltéssel, mázas fedéllel, 16 cm. magas, 1 frt 50 krjával .	3.	—
2. sz.	Elektromos jelzőkészülék (csengetyű) fényezett diófaszekrényben, 8 cm. átmérőjű fehér aczélcsengetyűvel, egy darab	2.	95
55. sz.	Négy darab billentyű, csontgombbal, dió- vagy tölgyfából, fényezve, 35 krral	1.	40
91. sz.	Ugyanaz körtealakú, 1 darab	—	.60
136. sz.	Vezetőzsinór a körtealakú hordozható billentyűhöz, 2 méter	—	.30
182. sz.	Fél kilogramm (120 méter hosszú) vezetéki drót házi telegráfhoz, 0·7 mm. rézvastagság	1.	28
223. sz.	Két darab elemszorító csavar (tartaléknak) 18 krral . . .	—	.36
225. sz.	Két darab czinksarok, 17 cm. hosszú (tartaléknak) 20 krral	—	.40
209. sz.	$^1/_8$ kilogramm drótkampó, a vezetéki drótok megerősítésére, kicsiny	—	.17
231. sz.	Egy kilogramm szalamia-só, tiszta	—	.90
235. sz.	Egy telepszekrény, olajfestéssel, 2 elemre	1.	30
	Összeg . .	12.	66

chemiai bomlás következtében oxidálódnak s rozsda- vagy sócsapadékkal vonódnak be, úgy hogy a folyadék áramfejlesztő hatása megszünik.

Ez esetben az elemek czinkpálczikáit erősen megrozsdásodva s különösen a szénsarkok elemszorító rézcsavarait vastag sóréteggel borítva találjuk.

Hogy az elektromos áramot ismét megindíthassuk s csengetyűnket működtessük, szükséges ilyenkor a czink- és szén-

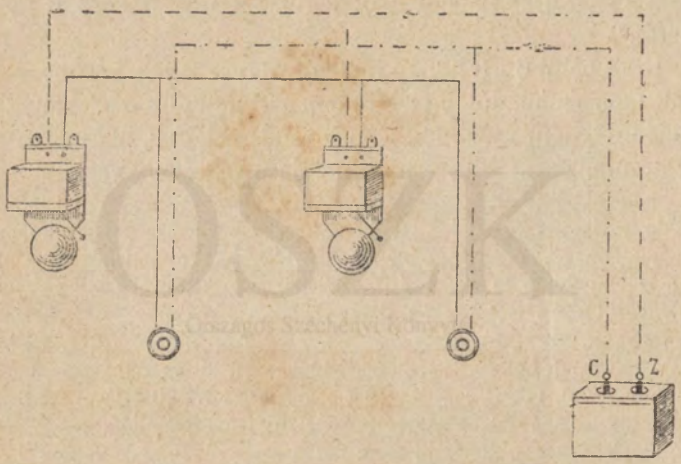

Elektromos csengetyű két csengővel. Az egyik billentyű az egyik, a másik billentyű a másik csengőhöz vezet.

sarkokat a lerakódott sótól megtisztítani s az üveghengert friss folyadékkal megtöltenünk. E végből a vezetéki drót végeit a czink- és szénsarokról lekapcsoljuk, az elemeket szétszedjük s alkatrészeit alaposan megtisztítjuk, oly módon, hogy a czinkpálczikát fényesre csiszoljuk, az agyaghengert pár órán át egy dézsa vízbe helyezve, kiáztatjuk, szénlemezéről az elemszorító rézcsavart leveszszük s a reáülepedett sótól mind a szénsarkot, mind a szorító csavart is alaposan megtisztítjuk,

az üveghengert pedig szalamia-sóval és vízzel újra megtöltjük s az elemeket a már ismert módon ismét teleppé egyesítjük s a vezetéki drótokkal összekötjük. Ha a drótok végei rozsdásak lennének, szükséges ezeket is fényesre csiszolni, mert a rozsda az áramvezetést gátolja.

A drótpálczikákat czélszerű valamelyik gyógyszertárban higanyfoncsorral (amalgammal) bevonatni, mivel így tovább ellenállnak az oxidálásnak.

Több idei használat után mind a czinkpálczikák, mind a rézcsavarok is fölmaródnak vagy nagyon megvásnak s ezért czélszerű, ha ezekből egy-egy párral többet rendelünk meg, hogy annak idején a hasznavehetetlenné váltakat kicserélhessük.

Megtörténik néha, hogy az elektromos vezetés a jó karban tartott telep daczára is megszakad. Ilyenkor a hiba vagy a vezetéki drótok elszakadásában, vagy a billentyűrózsák bekapcsolásának meglazulásában rejlik, a mikor t. i. a rézdrótok nem érintkeznek elég szorosan a billentyűk rézlemezével. Miután a helyes összeköttetést már ismerjük, vizsgálatra az ilyen hibát is hamar fölfedezzük s könnyen jóvá teszszük.

Arra az esetre, ha az áramot számjelzővel vagy több csengetyűvel akarjuk ellátni, terjedelmesebb leírás helyett könnyebb áttekintést nyujtanak az utóbbi rajzok. Csak azt kivánjuk megjegyezni, hogy több csengőhöz vagy számjelzőhöz egy elem nem elegendő, mivel nem fejleszt kellő erős áramot, hanem már két csengetyűhöz 3—4 billentyűvel 3 Leclanché-elem, 1—4 számjelzőhöz 4 elem, 1—10 számjelzőhöz pedig 6—8 elem szükséges, melyek úgy kapcsolandók egybe, hogy az első elem egyik, pl. szénsarka, a második elem czink-sarkába szoríttatik, ennek szénsarka pedig a harmadik elem czinksarkába s így tovább, míg az összes elemek egy teleppé egyesíttettek s végre az első elemnek szabadon maradt czinksarka s az utolsó elemnek szénsarka kapcsoltatnak a csengetyűkészülékbe az ismert módon.

Természett. Közlöny.

Gyenge élesztőt megjavítani.

Az élesztőhöz langyos meleg vizet, czukrot és lisztet adunk s ha teljes forrásban van, akkor használjuk.

A megsavanyodott élesztőt

friss édes tej hozzáadása által lehet ismét használhatóvá tenni.

Élesztő-készítés.

Sör-élesztő. Friss, erős, langyos meleg sört kevés élesztővel és liszttel keverünk össze; a keveréket 10—12 óráig meleg helyen állni hagyjuk.

Borsó élesztő. Evőkanálnyi borsót megtörünk, s azt 4 deciliter forróvízbe töltjük; a keveréket 1 éjszakára meleg helyre állítjuk. Másnap reggel ennek felszinén hab mutatkozik, mely a jó élesztőnek minden sajátságával bir.

Komló-élesztő. Maroknyi igen jó komlót 1 kgr. vízzel addig főzünk, míg abból egy tojásfehérjével, 25 dekagramm búzaliszttel s 1 dekagramm fehérczukorral tésztát lehet készíteni. Ebből táblákat alakítunk s a napon gyorsan megszárítjuk. Ez soká eláll.

Korpa-élesztő. Búzakorpát 24—30° R. hőmérsékletű vízzel vegyítünk, míg sűrű tészta lett belőle. A keveréket bezárt edénybe töltjük s 24° R. hőmérsékletű helyre állítjuk. 24 óra elteltével a keverék igen jól használható élesztő.

Schmidtbauer élesztője. 280 dekagr. durván megdarált búza- és 154 dekagr. durván megdarált árpadarát negyedfél liter 40° R. hőmérsékletű vízzel összevegyítünk. Ezt háromnegyed óráig hagyjuk állani, azután 3 liter forró vizet öntünk reá, jól fölkavarjuk s 2 óráig ismét állani hagyjuk. Erre a folyadékot tisztán lehúzzuk s a maradékot negyedfél liter folyóvízzel leöntjük, felkavarjuk, s a tisztáját 2 órai nyugalom után ismét lehúzzuk. Mindkét folyadékot üstbe töltjük, s 8 literre

elfőzzük, miután előbb már $3^1/_2$ dkgr. vágott komlót kevertünk belé. Ha a keverék forrás közt erősen pezseg, 6 literre elfőzzük, azután kihűtjük, s szitán átszűrjük. Most 250 dekagr. burgonyát hámozunk meg, kemenczében megsütjük, finomra elreszeljük, a már megszűrt folyadékból 7 deciliterrel vegyítjük, aztán annyit öntünk még hozzá, míg a keverék híg lisztpép alakot vesz fel, a melyhez még 56 dekagr. búzalisztet, 23 dekagramm nyers czukrot, 12 dekagr. mézet adunk. Mindezt jól összekeverjük s a keveréket 7 deciliter jó fehér sör-élesztővel, — melybe előbb 7 deciliter borszeszt vegyítünk — elkeverjük; azután 1 dkgr. meszes hamuzsirt, — melyet kevés vízben feloldottunk — 1 dekagr. kevés vízzel higított vitriol-olajjal nagy fazékban összerázunk és tüstént a sűrű folyadékba öntjük.

Miután a keverék 48 óráig forrott, az élesztő kész a használatra. Ebből sajtó-élesztőt is lehet készíteni. E czélra egy több csaplikkal ellátott faedénybe töltjük, kétszer annyi térfogatú friss tiszta vízzel leöntjük, az egészet 46 – 48 óráig állani hagyjuk. A tiszta folyadékot a sűrű tömegről leszűrjük, s az utóbbit kettős vászon-zacskóba teszszük, melyet száraz és árnyékos helyen felakasztunk, míg a folyadék legnagyobb része lecsepegett róla, aztán a zacskót száraz hamuba helyezzük. A most már szivós élesztőt kinyomjuk, s búzaliszttel addig gyúrjuk, míg kemény tésztává lesz, ebből vékony lepényeket alakítunk, melyeket szellős helyen addig szárítunk, míg porrá lehet dörzsölni. Ezen port a használatig elzárt edényekbe teszszük, s használatkor langyos meleg vízbe áztatjuk.

Elpusztíthatatlan zsineg

készíthető, ha ezt félórára sűrű asztalosenyvbe, majd félig megszáradás után 1—2 órára kevés catechuval kevert csertölgyfa meleg forrázatába mártjuk. Ha a zsineg eléggé kiszáradt, olajjal átitatott ruhadarabbal erősen megdörzsöljük, miáltal nemcsak kinézésre, hanem tartósságra nézve is a húrhoz hasonló lesz.

Az elhízás gyógyítása.

Az elhízás gyógyítására már sok mindenféle gyógyszert és gyógymódot ajánlottak; az eredmény azonban vagy csekély, vagy legföljebb ideiglenes volt. Legújabban *Dujardin-Beaumetz* tr. a következő eljárást ajánlja:

1. Naponkint reggel spongyával meg kell mosni a beteg testét, azután gyorsan szárazra dörzsölni és megmassirozni.

2. Minden étkezés után egy kávéskanálnyit kell a következő keverékből beadni:

Rp. Kalii jodati . . . . . 15·0
Aquae destill. . . . . 250·0

3. Szigorúan betartandó a következő diaeta: *Első étkezés:* gyenge reggeli 8 órakor; egy csésze csokoládé és 20 gr. kenyér. *Második étkezés:* délben: 2 tojás vagy 100 gr. hús, 100 gr. zöld főzelék, saláta, 15 gr. sajt, kevés gyümölcs, 50 gramm kenyér és $1^1/_2$ pohár folyadék (könnyű fehér bor bodoki Matild-, vagy répáti vízzel). *Harmadik étkezés:* este 7 órakor: 100 gr. hús, 100 gr. zöld főzelék, saláta, 15 gr. sajt, kevés gyümölcs, 50 gr. kenyér, $1^1/_2$ pohár folyadék (fehér bor bodoki Matild-, vagy répáti vízzel); az étkezések közti időben semmit sem szabad inni; megtiltjuk a kávét, a teát, a cognacot és más szeszes italokat; a beteg sokat mozogjon a szabadban.

Elfagyott növények megmentésére

legczélszerűbb az, ha azokat sötét helyre hozzuk, míg fölengednek; e fölengedést azonban csak lassacskán engedjük bekövetkezni. Ehhez száraz, szélmentes légkör szükséges, mert az elfagyott növény, ha léghuzamnak tétetik ki, napfényre vagy nem neki való meleg helyre állíttatik, akkor fölengedése után csakhamar pépes tömeggé változik. De ha sötétes helyen, csöndes száraz levegőben hagyjuk fölmelegedni, akkor a legtöbb esetben magához tér, ha csak a fagy nem viselte meg túlságosan.

Az épület-gomba ellen.

Szolnok-Doboka vármegye közönsége 1883-ban egy kegyeletházat épített. Két évre a használatba vétel után már mutatkozott az épületben a házigomba nehány helyen. 1885 végén egy 50 m² kiterjedésű szoba egyik sarkában volt látható a gomba működése s alig öt hónap alatt már az egész padló alatt elterjedt, felköltözött az ajtóburkolatok mögött a szemöldökig s az ajtóburkolatot is egészen tönkre tette, úgy, hogy a fenyődeszkából csupán az olajos festéktől áthatott $1^1/_2$ mm. vastag réteg maradt meg. A helyreállítás a következő módon történt: Fölszedték az összes padlózatot, a vánkosfákat, az ajtók összes alkatrészeit; a falakat nyirágseprővel jól megtisztították, a padló alól a földet 30 cm. vastagon kihordták és a megtisztogatott falrészeket forró kreozot-olajjal kenték be. Az új asztalosmunka elhelyezése az épület nagy háló- és munkatermeiben a következőkép történt: Az összes eltakart farészeket elhelyezés előtt forró kreozot-olajjal kenték be; a szobákban a padló alatti teret nem töltötték újra fel, hanem téglából 30 cm² terjedelmű kis pilléreket készítettek, ezekre tették a vánkosfákat s ezekre szegezték a fenyődeszka-pádimentomot, ezenkívül a szobák két oldalán a padló alatt a falon keresztül 10 cm² terjedelmű szellőző nyilásokat vágtak, a melyek külső végén rugós szerkezetű zárral ellátott fémajtócskákat alkalmaztak. Ezeket az ajtócskákat időnként felnyitják s a padló alatti tér ilyenkor szellőztethetővé válik.

Az épület két kisebb s gondnoki lakásul szolgáló szobájában más módszer szerint történt a helyreállítás. A szobákból az összes asztalosmunkát, az ablakok kivételével kiszedték, s a padló alól a földet kihordták s a falakat megtisztogatták. A padló alatti teret szélein 4—5 cm.-re egymásra érő és kátránynyal összeragasztott aszfalt-lemezekkel borították, úgy, hogy az aszfalt-lemezek a falra is felértek a padló szinéig; erre

a szobát tiszta száraz homokkal töltötték fel; ebbe a homokba helyezték a vánkosfákat s rászegezték a fenyődeszka-padlózatot.

Minthogy a helyreállítás már több mint 4 év előtt történt s azóta a gomba újra nem mutatkozott, következtetni lehet az eljárás sikeres voltára. Elvileg az első eljárás elsőbbséget érdemel, mert a padló alatti tér szellőztetésével a gomba életfeltételei közül kettő szünik meg, holott a második eljárással csak a nedvesség vonható el.

Olyan épületben, a hol kettős szobaosztályok vannak, a padló alatti tér szellőztetésére a kémények is felhasználhatók.

A vignetta megőrzése üveg-palaczkokon.

Sokszor megtörténik, hogy üvegpalaczkokra közönséges tintával írt vignetták ragasztatnak. Az ilyen vignetták nemcsak bepiszkolásnak vannak kitéve, hanem azonkívül igen kevéssé tartósak is. Egy csepp sav, alj, olaj, sőt még víz is többé-kevésbbé olvashatlanná teszi az írást. A bajon ekként segíthetünk, ha a megirott, felragasztott s kellően száraz vignettát egy darab parafinnal átdörzsöljük, s az így előállított paraffin-réteget üvegpálczával elsimítjuk.

Ezüstözés, nikkelezés vagy ónozás?

Hogy e három fém melyikével van valamely tárgy bevonva, annak gyors megállapítására a „Pharm. Ztg.“ a következő egyszerű módszert ajánlja: ha a megvizsgálandó tárgyra néhány csepp higított kénammoniumot cseppentünk, úgy az ezüst megfeketedik, az ón eltünik, míg a nikkel nem változik meg.

Az ezüst-kanál megfeketedése.

Az ezüstkanál némely ételbe téve azért feketedik meg, mert az illető ételben kénvegyületek vannak. Az ezüstnek a kénhez igen nagy a chemiai rokonsága és vele fekete szinű

ezüstszulfiddá egyesül. Innét van, hogy az ezüstkanál megfeketedik, ha lágy tojást eszünk vele. Az ezüstszulfid vízben és savakban oldhatatlan lévén, letisztítása csak mechanikai módon (homokkal stb.) sikerül.

Ezüst- és nikkeltárgyak gyors megkülönböztetésére

a „Pharm. Ztg.“ salétromsavas ezüst tömör oldatát ajánlja. A nikkel ezzel beecsetelve feketén bevonódik, míg az ezüst fényes marad. Ez eljárás különben alkalmazható minden nem nemes fémnek a nemes fémektől való megkülönböztetésére.

Ezüstöző folyadék tükrök számára.

2 gr. salétromsavas ezüst-oldatot, 1 gr. szalmiákszeszt, 3 gr. borszeszt és 3 gr. vizet összehozunk s az így nyert folyadékot megszűrjük. Azután 0·25 gr. szőlőczukorból, 8 r. vízből és 8 r. borszeszből egy új keveréket készítvén, ezt is megszűrjük. Most a megezüstözendő tárgyat a kétféle folyadék egyenlő mennyiségéből álló fürdőbe teszszük s a fürdőt 65°-ra felhevítjük.

Fémtárgyak ezüstözése.

20 gr. ezüstnek 60 gr. salétromsavban való oldatát 20 gr. kálival és 50 gr. destillált vízzel keverjük. Az oldatot 22°-ra felhevítvén, destillált vízzel higítjuk. A megezüstözendő tárgyat, miután a kálinak sósavoldatával megtisztítottuk, megszárítottuk és kissé megmelegítettük, néhány perczre a fennebbi oldatba teszszük. Az oldatból kivevén a tárgyat, fűrészporban megszárítjuk, blanc d'Espagneval megsimítjuk.

Ezüst-bevonat utánzása gipsz-figurákhoz.

60 r. finom porrá tört csillám és 15 r. krétapor keverékét 25 r. keményítő-csirizbe belekavarjuk és ezzel a gipsz-szobrokat ecset segélyével bevonjuk.

Ezüst-tárgyak felismerése.

Üvegedénybe 6 r. salétromsavat, egy rész törött kálium bichromátot és 2 r. vizet veszünk. Az ezüsttárgyat reszelővel megdörzsöljük és a keverékből az üveg dugója segélyével keveset reá kenünk. Ha az ezüst tiszta, úgy vérvörös vonás marad vissza, mely csekélyebb minőségű ezüstnél kevésbbé élénk. Platinára e reagens nem hat; újezüstnél szép barna szineződés áll be, mely spongya és hideg vízzel eltávolítható, Brittániafémen fekete folt mutatkozik.

Ezüstnemű tisztítása.

Mindenekelőtt leöblítjük és megszárítjuk az ezüsttárgyakat. Azután krétát finom porrá törünk, darab keztyűbőrt a krétaporba nyomunk, a tárgyat azzal jól megdörzsöljük s tiszta vászonkendővel letöröljük. Kréta helyett tört meszet is vehetünk. Még szebb lesz az ezüst, ha kréta helyett égetett és porrá tört szarvasszarv-sóval ugyanezen módon tisztítjuk meg. — A tisztításra sok esetben kefét kell használnunk. Ezüstről a fekete foltokat eltávolíthatjuk, ha a közönséges tisztítóporhoz néhány csepp alkénessavas natrium-oldatot öntünk.

Ezüsttisztító.

1 r. alkénessavas nátrium 3 r. vízben való oldata. Az előzőleg szappannal és forró vízzel megtisztított ezüsttárgyat még melegen bedörzsöljük ez oldattal, mely az oxidréteget eltávolítja. A fényezést precipitált krétával végezhetjük.

Fának üveggel való összeillesztésére alkalmas ragasztó.

Oldjunk fel zselatint eczetsavban melegen úgy, hogy az oldat tésztaállományú legyen s kihülvén, megkeményedjék. A ragasztó, melyet melegen kell használni, úgy megkemény-

szik, hogy az összeragasztott tárgyakat nem lehet többé azon a helyen szétválasztani, a hol e ragasztó összetartja.

Beszáradt faedények felduzzasztására

ezeket szalmával, vagy elromlott szénával töltjük meg, erre most vizet öntünk az edény megteléseig s a szalmát (szénát) kővel lenyomtatjuk.

A faeszközök konzerválására

legczélszerűbben használható a lenolaj, melylyel azokat, mielőtt még használva lettek volna, be kell jól itatni. A bekenést évenkint egyszer ismételni kell. Megjegyzendő azonban, hogy az olajat meleg állapotban kell használni.

Fagyási daganatokra és sebekre

1 rész kénsavas czinknek 4 rész vízben való oldata a legjobb szert képezi. Az oldatot tetszés szerint megfesteni, vagy illatosítani lehet.

Fagyás ellen való orvosság.

20 gr. petroleumot 25 csepp laudanummal és 25 csepp borsmenta-olajjal keverünk és a megfagyott tagokat e keverékkel naponkint bedörzsöljük.

Fagyott kezek gyógyítása.

Sótalan vajjal való kenegetés és ólomeczetes borogatás (4 gramm ólomeczet $^1/_2$ liter vízhez) a legtöbb esetben enyhítik a fájdalmakat és elmulasztják a fagyást.

A fagyott föld fölengesztelése.

Hogy téli hideg időben a fagyos föld felásható legyen, felásás előtt a hórétegre égetett mészdarabokat töltünk. 10 –15

óra mulva a föld annyira átmelegszik, hogy semmi nehézségbe sem kerül a föld felásása.

A fagyos tojást használhatóvá tenni

úgy lehet, hogy teljesen friss kútvizbe egy kis konyhasót keverünk s a tojást beleteszszük. Rövid idő mulva a tojás ismét egészen friss. Mondják, hogy ez a szer csalhatatlan. Meg lehet próbálni.

Nedves falak bevonása.

15 kiló égetett meszet 20 kiló vízben megoltunk. Az így nyert pépet 10 kiló kaucsuknak s 100 grm. karbolsavnak 50 kiló forró lenolajfirniszben való oldatával hozzuk össze. A tömeget azon forrón fölkenjük a nedves falra. Ha a tömeg igen sűrű, terpentinolajjal higítható. A fölkent anyag megszáradása után a folt pakkolópapirossal beborítandó, azután befesthető, vagy falszőnyeggel ellátható.

A friss vakolattól nedves falak gyors kiszárítása

czéljából felül nyitott vas-kemenczében szenet (faszén, koksz) égetünk el. A szén égés-termékeképen fejlődő széndioxid hat a falakra szárítólag. Az eljárás másnap és harmadnap ismétlendő. Természetes, hogy a szén meggyujtása után az ablakok bezárandók — s ha a szobából eltávoztunk — az ajtók is. Széndioxidot úgy is fejleszthetünk, hogy krétára (mészkőre, márványra, dolomitra) sósavat öntünk.

Falnedvesség ellen

a következő bevonattal védekezhetünk: 4 r. üvegport, 3 r. szenet, 2 r. horzsakövet, 3 r. szurkot, 2 r. hajószurkot, 1 r. felfőzött lenolajat vasedényben gyengén melegítve egyenletes sűrűségü tésztává keverünk. A tömeget a falra mázoljuk, s a réteget homokkal behintjük.

Nedves alapfalak kiszárítása.

Gyakran megesik, hogy az alapfalak nedvesek s ez a nedvesség nemcsak az emberek vagy állatok egészségére hat károsan, hanem az épületet is tetemesen megrongálja. Ezen komoly bajnak könnyen elejét vehetjük, ha az épület hosszában darabonként egy 60 cm. széles, az alapzatig lemenő árkot ásatunk, s az árkot 30 cm. méteres rétegekben vastag kőszénhamuval és elporlott mészszel töltetjük meg. Ezen anyagok az alapzatban lévő nedvességet teljesen magukba szivják, úgy, hogy az alapfalazat lassankint egészen száraz lesz. A mész- és szénpor-keverék által egy vizhatlan réteg támad a föld és alapfal között. Könnyen keresztülvihető ez eljárás főleg ott, hol gyárak vagy vasút közelléte folytán a kőszénhamu nagy mennyiségben rendelkezésre áll.

Festék fa, vas, kő bevonására.

10 kiló kölni enyvet, melyet 80 kiló vízben felfőztünk, 2 kiló chromsavas kálinak 20 kiló vízben való oldatával, azután 15 kiló lenolajfirniszszel és 25 gr. gliczerinnel hozunk össze. A keverékhez, — miután jól eldörzsöltük, — 100—130 kiló festéket adunk; végre az egész tömeget szitán átszűrjük. A festék szagtalan és 2 óra alatt teljesen megszárad.

Vízmentes fabevonat.

375 gr. kolofoniumot vastégelyben megolvasztunk s a megolvadt tömeghez 10 liter halzsirt, 500 gr. ként keverünk; ehhez pedig lenolajfirniszszel jól eldörzsölt barna okkert vagy más festőanyagot adunk. A bevonandó tárgyat e forró keverékkel 2-szer egymásután bemázoljuk.

Fa-páczok készítése.

Cserfa-pácz. 5 rész kasseli-barna, $^1/_2$ rész hamuzsirral és 10 rész esővízzel főzendő. A nyert sötét festőanyag vásznon

keresztül szürendő és addig főzendő, míg szirupsűrű lesz. — Lapos pléhedényekbe kiöntve egészen megszilárdul s porrá törhető. Használatkor a port néhány perczig vízzel főzve, pompás sötét cserfa-páczot kapunk. A következő páczok előállítása mind hasonló módon történik.

Diófa-pácz. 3 rész jó sötét kasseli-barna $^1/_3$ rész hamuzsirral és 7 r. vízzel főzendő. Átszűrés után, bepárolás közben, $3^1/_2$ r. kékfa (Blauholz) kivonatot adunk hozzá.

Rózsafa-pácz. 4 r. vörösfa-kivonat forró vízben feloldva, 1 r. kasseli-barna, $^1/_{10}$ r. hamuzsir és 3 r. vízből készült, leszűrt főzettel jól összekevertetik s befőzetik.

Mahagonifa-pácz. 3 r. vörösfa-kivonat, $^1/_4$ r. hamuzsirral és 3 r. vízzel főzendő, ehhez $^1/_7$ rész eosin (anilin-vörös) adandó.

Palisanderfa-pácz. Mint a mahagonifa-pácz, csak eosin helyett $^1/_5$ fuchsin és $^1/_{40}$ r. anilinkék használandó.

Satinfa-pácz. Ez Angliában igen kedvelt, világossárga selyemfényü fa. Az utánzásra szolgáló páczhoz 3 r. sárgafakivonatot és 7 r. esővizet veszünk. Főzése után, mielőtt megszilárdulna, $^1/_3$ r. vízben oldott $^1/_{10}$ r. hamuzsirt adunk.

Ébenfa-pácz. 5 r. kékfa-kivonat, 11 r. vízben főzve, gondosan leszűrve s bepárologtatva. Mikor sűrű már, $^1/_3$ r. salétromsavas vas-oldatot adunk hozzá. A szilárd fa-páczok leginkább Angolországban gyártatnak; onnan hozzák be hozzánk. Itthon előállítva jóval kevesebbe kerül.

Hogy a megsárgult fehérneműnek

eredeti fehér szinét visszaadhassuk, a fehérnemüt savanyu tejbe mártjuk s benne hagyjuk a szövet finomságához képest rövidebb-hosszabb ideig. A ruhát a tejből kivevén, szappannal langyos meleg vízben kimossuk, hideg vízzel leöblítjük s megszárítjuk. Ha ez eljárásnak nem volna a kivánt eredménye, még egyszer ismételjük.

Faluhelyen könnyen visszaadhatjuk az idő folytán meg-

sárgult fehérnemünek hófehér szinét, ha — nyári verőfényben — kiteregetjük a mosott fehérnemüt napsütötte tiszta pázsitra és valahányszor megszáradt, öntözőkannával jól meglocsoljuk. Ezt az eljárást több napig ismételjük.

A fehérnemü fehérítése és keményítése.

A *fehérnemü fehérítésére* igen ajánlatos a tisztított borax használata. A boraxot úgy, mint a szódát, előbb vízben kell megfőzni és ezután a mosóvízzel keverni. A borax legkevésbé sem támadja meg a fehérnemüt, a legkeményebb vizet is megpuhítja és sok szappant takaríthatunk meg vele. A mellett, hogy a borax az említett czélra milyen kitünő szolgálatot tesz, nem kell jobb bizonyíték, mint a hollandi fehérnemü, mely tisztaságára, fehérségére és fényességére nézve világhirű; már pedig Hollandiában sohasem használnak a fehérnemü mosására szódát, hanem csak kizárólag boraxot. Ha az igy megmosott fehérnemüt ki is akarjuk keményíteni, a vízben feloszlatott keményítőhöz czélszerű kevés finomra reszelt sztearint, fehér viaszt, vagy paraffint is adnunk. A sztearin jelenléte a ruhát szép fényessé teszi.

Fejkorpa ellen

igen jó szer a vaselin. A kézbőr fölrepedése ellen a vaselin szintén előnyösen használható, még előnyösebben, mint az ezen czélra széltében használt gliczerin.

A hajkihullás leggyakoribb oka a korpa. A fejbőr korpázása esetén a „Monit. thérap.“ szerint nagyon hasznos a fejet a következő keverékbe mártott spongyával lemosni:

Rp. Boracis . . . . . 5·0
Aqu. Coloniensis . . . . 10·0
Aqu. fontis . . . . . 250·0
M. D. S. Külsőleg.

Fekete bőrlakk.

30 r. kolofonium, 30 r. terpentin, 30 r. terpentinolaj, 60 r. sandarak, 60 r. gyanta, 120 r. sellak, 900 r. 90%-os borszesz összehozatnak. A gyanták feloldódása után a folyadékot megszűrjük, majd 15 r. alkohollal jól eldörzsölt kinruszhoz keverjük.

Fekete bevonat iskolai, hirdető stb. táblákra.

Lemérünk 8 r. sellakot, 8 r. párizsi feketét, 0·5 rész párizsi kéket, 4 r. égetett umbrát, 10 r. siccativ-ot és 70 rész borszeszt. A sellakot feloldjuk a borszeszben, a többi anyagot pedig egymással elkeverve a sellak oldatához adjuk. Az így nyert folyadék — ha ahhoz még kevés iszapolt krétát, velenczei terpentint és horzsakő-(Bimsstein)-port teszünk s az egészet jól összerázzuk — kész a használatra.

A fémtárgyak, evőeszközök tisztítása.

A fényüket vesztett *fémtárgyak* tisztítására legczélszerűbb a krétaporból és bécsi mészből (a levegőn mészhidráttá változott égetett mész) álló keverék; olajjal félfolyó péppé alakítja az ember s posztódarabbal dörzsöli vele a fényesítendő fémfelületet.

Az *evőeszközök tisztítására* igen kényelmesen alkalmazhatjuk a kereskedésben kapható „smirgel-vásznat," melylyel a meleg vízzel megmosott és megtörölgetett eszközöket szárazon dörzsölgetjük, a míg szépen nem fénylenek. A *fémtárgyak tisztítására* sikeresen használható még az u. n. párizsi por is, a mely 50 r. égetett magneziának 43 r. szénsavas magneziummal és 7 r. vörös vasoxiddal való keveréke.

Fémtisztítók.

Ezüsttárgyakhoz: 1 r. alkénessavas nátriumnak 3 r. vízben való oldata. Az előbb szappannal és forró vízzel megtisztított ezüsttárgyat még melegen bedörzsöljük az oldattal, mire az oxidréteg eltávolodik. Erre a tárgyat kicsapott krétával kifényesítjük. *Tisztítóolaj*: 9 r. nyers olajsavnak 1 r. petroleummal, vagy kerosennal való keveréke. A tisztító olaj oxidálódott fémfelületek bedörzsölésére szolgál, melyeket aztán valamely tisztítóporral fényesítünk. *Tisztító kenőcs*: 2 rész japáni viaszt 20 r. nyers olajsavval (olein) olvasztunk össze. Az olvadékot 7—8 r. lisztfinomra tört kovafövenynyel dörzsöljük össze, s aztán az egészet nitrobenzollal szagosítjuk és félfolyós állapotban bádogdobozokba öntjük. A keveréknek vörös szint vörös agyaggal vagy vasoxiddal, barna szint *okkerrel* adhatunk.

Fémedények tisztítása.

A megtisztítandó *vörösréz-edényben* (üst) maroknyi sót és kevés vizet melegítünk, s ezen oldattal az edényt gyapju segélyével megmossuk, tiszta, majd szappanos vízzel jól kiöblítjük s megszárítjuk. Az *ónedény* igen szép lesz, ha azt lúggal kiöblítjük s azután, mint az ezüstöt, krétaporral dörzsöljük. A foltokat az ónból előbb azonban választóvízzel (salétromsav) étetjük ki. *Vasedények* tisztán fényesen tarthatók, ha minden négy hétben eczettel, vízzel és homokkal megtisztítjuk. A *sárgarezet* finomra kapart agyaggal és faolajjal (bőr segélyével) vagy égetett s finomra tört juh-, vagy borjucsonttal tisztítjuk meg. Legszebb fényt azonban úgy nyer, ha kénpor-, kréta- és eczetből készített finom péppel dörzsöljük meg.

Fémeknek egymáshoz erősítésére

16 r. vasreszeléket, 2 r. szalmiákkal és 1 r. kénvirággal finom porrá keverünk össze. Használatkor e keverékből 1 részt 10 r.

vasporral s kevés vízzel félkemény péppé alakítunk, melyet azután melegen alkalmazunk.

Fémet üveghez ragaszthatunk,

ha 160 gr. finomra tört kolofoniumot, 40 gr. fehérviaszt, 80 gr. angolvöröset óvatosan megolvasztunk s a megolvasztott tömeghez 20 gr. velenczei terpentint adunk folytonos keverés között, a tömeg kihüléseig. A ragasztót melegen használjuk fel.

Optikai eszközökben üveget fémhez erösíthetünk

10 gr. szurok és 1 r. fehérviasz megolvasztása által kapott kitt segítségével.

Fénymáz, mely a márványszobrokat a levegő és víz hatása ellen megvédi.

2 r. fehérviaszt 8 r. terpentinolajjal jól összerázunk, a folyadékot jól megmelegítjük, s finom ecset segélyével a szoborra vékonyan felkenjük.

A fertőtlenítés higienikus szempontból.

A szagtalanítás bár nem azonos is a fertőző-anyag megsemmisítésével, igen fontos; általános használatra csak oly fertőtlenítő szer való, a mely egyszersmind szagtalanít is. A karbolsav e tekintetben kifogásolható. Jól fertőtlenít ugyan, de nem szagtalanít, csak saját kellemetlen szagával toldja meg az előbbi illatot. Chlor, fémchloridok (zinkchlorid, higanychlorid, ólomchlorid), kénessav, fölmangánsav alkáliák e tekintetben sokkal hatásosabbak, s kisebb-nagyobb mértékben fertőtlenítő képességük is van. Nem czélszerű a kórházakban a padlóra stb. hinteni Condy-folyadékot, vagy chlormeszet. A levegőnek „euchlorin“ (chlor és chlorhiperoxid) bróm s hasonló szerek által való fertőtlenítése nem ajánlható. —

lly czélra ajánlják a kén égéstermékét: a kénessavat. Gázalakban — a hol emberek tartózkodnak — épen úgy nem használható, mint a bróm stb., de híg oldatban is igen hatásos. Fertőzött levegőnek teljes fertőtlenítése — a betegek jelenlétében — lehetetlen. A ruhaneműek, ágy stb. fertőtlenítése fémchloridok, kénessav s hasonló szerek híg oldatával történő huzamos kezelés által, a nélkül, hogy a ruhaneműek stb. szövete szenvedne, teljesen elérhető.

Fertőtlenítő szerek.

A *vasgálicz*, vagy mint általában nevezik: *zöldgálicz* 20%-os oldata akadályozza a rothadást, elpusztítja, tenyészképtelenné teszi a rothadási baktériumokat. A zöldgálicznak ezen tulajdonságánál fogva ez a szer igen helyesen alkalmazható rendes viszonyok között, tehát olyankor, midőn nincs kolerajárvány, az árnyékszékek, pöczegödrök, piaczok, utczák, udvarok és folyókák fertőtlenítésére, — de a kolera baktériumai ellen már nem bir olyan kétségtelen hatással, mint más erősebb fertőtlenítő szerek. Ehhez hasonló természetű fertőtlenítő szer a *rézgálicz*, az úgynevezett *kékkő*. Ennek is biztos hatása van a rothadási baktériumok ellen, a kolera baktériumára gyakorolt hatása azonban még nincs kellőképen megállapítva s azért ez a szer is csak a rothadási baktériumok elpusztítására használható teljes biztonsággal. A fertőtlenítésnél a rézgálicznak 10%-os oldatát kell alkalmazni.

A kolera ellen biztos sikerrel alkalmazható fertőtlenítő szerek között feltétlenül az első helyen áll a *maró higanychlorid*, a *„corrosivus“*. Ez a szer a fertőtlenítési eljárásnál általában ezredrészes oldatban használtatik, tehát 10 grammot 10 liter vízben kell feloldani és ezen arányban, sőt némely kisérletek szerint ennél még sokkal higítottabb oldatban is feltétlenül megszünteti a kolera baktériumának: a komma-baczillusnak tenyészképességét. Ezen biztos hatásán kívül nagy előnye még

e fertőtlenítő szernek egyrészről olcsósága, másrészről pedig az a tulajdonsága, hogy oldata teljesen szagtalan és színtelen. De ezen sok előnye mellett az a hátránya, hogy a maró higanychlorid igen erős méreg.

Ismerünk azonban egy olyan szert, a mely a kolera baktériumai ellen ép oly biztos sikerrel alkalmazható, mint a corrosivus — és ámbár szintén a méreganyaghoz tartozik, de áthatható, sajátos szaga miatt mérgezésekre nem ad alkalmat. Ez az anyag — *a karbolsav*. Be van bizonyítva az, hogy a kolera esetében, valamint kolera-járvány alkalmával az 5%-os karbololdat a czélnak egészen megfelelő — *és teljesen megbízható* fertőtlenítő szer.

A fertőtlenítési eljárásnál a karbolsavnak különböző készítményei közül mindenesetre a legjobb a *tiszta karbolsav*, melynek fehér kristályai vízzel vegyítve színtelen oldatot adnak, s így azzal minden tárgyat lehet fertőtleníteni.

Jól használható a *nyers karbolsav* is. 5%-os oldata tiszta folyadék, a mibe a fehérneműeket is be lehet áztatni s a mivel a szoba földjét, ajtókat, ablakok és butorok farészeit fertőtlenítni lehet; az 5%-os oldattal kevert mésztejjel a falakat megmeszelve a falak is fertőtleníthetők.

Fertőtlenítő (desinficiáló) szerek.

A fertőtlenítés czélja, az egészségre veszélyes anyagokat, rothadási termékeket, s a betegségeket átvivő alsóbb rendű szervezeteket (bakteriumok, gombák) szétrombolni és ezek képződését megakadályozni. Leginkább a következő anyagok vannak e czélra alkalmazásban:

Karbolsav. A karbolsavat legczélszerűbben poralakban használhatjuk; ezt úgy készítjük, hogy 1%-os karbolsav-oldattal meszet vagy földet megnedvesítünk; nagyon alkalmas ezen por szobákban vagy folyosókon, a hol sok ember jár, az elhintésre, mert seprés által könnyen eltávolítható s esetleg újjal pótolható.

Kénsavas vas (*vasvitriol*) csatornák és pöczegödrök fertőtlenítésére. E czélra 1·5 kilogramm kénsavas vasat 10 liter meleg vízben feloldunk és a csatornákba, illetve pöczegödörbe öntjük. Ezen eljárást időről-időre ismételni kell. A kénsavas vas fertőtlenítő hatását jelentékenyen fokozhatjuk, ha ahhoz durva karbolsavat keverünk.

Chlormész. A chlormeszet pergamentpapirosból készült zsákocskába kötjük és a csatornába, vagy pöczegödörbe dobjuk. Ezen eljárás előnye az, hogy a chlormész nem mosódik olyan hamar el, azért huzamosabb ideig és állandóan hat; valamint az is, hogy lassan bomlik szét és így a chlorgázszag nem okoz kellemetlenséget. 1 kg. chlormész 8 napra elég.

Burnett-féle „desinfecting liqueur"-t készíthetünk, ha 2 rész chlorczinket 5 rész vízben feloldunk.

Kénessav, rudaskén vagy kénvirág elégetése által állítható elő. Az elégetést valamely fémlapra állított agyagcsészében vagy fémedényben kell végrehajtani. Az e czélra használt kén elegendő mennyiségben kell alkalmazni s több adagokra fölosztva egyszerre kell meggyujtani, hogy a szoba a kénessavval gyorsan és tökéletesen megteljék.

Bróm-gőzt akként állíthatunk elő, hogy kovaföldet brommal átitatunk s a tömeget a szobának valamely magasabb pontján elhelyezzük.

Chlort agyagcsészében készíthetünk, sósavnak barnakővel való hevítése révén.

Tartós fémlakkok.

1. Hófehér.

A fémtárgyat előbb szépen befestjük a következő, jól eldörzsölt festékkel:

Rp. Zinci oxyd. . . . . 10·0
Laccae Dammar . . . . . 60·0

s 1—2 órai száradás után hirtelen bemázoljuk (mert gyorsan szikkad) az alábbi lakkal:

Rp. Resin. Copal . . . . . 20·0
Cautschuc nigr. concis . . . 2·0
Ol. Tereb. rect. . . . . 50·0
Chloroformii . . . . . 100·0

A kaucsuk és a copal a chloroformban külön-külön oldandók föl. A copal csak részben oldódik.

2. Átlátszó aranysárga.

Rp. Rad. Curcumae
rec. contus. . . . . 20·0
Dig. per tres dies in Spir. Vini rect.
ad colat. . . . . 200·0
adde: Laccae in tab. cont. . . . . 100·0
Tereb. Venet. . . . . 15·0
Spir. vini . . . . . q. s.
ut f. solutio pond. grm. 1000·0. Post perfectam solutionem admisce:
Ol lavand. . . . . 5·0

3. Fekete.

Rp. Asphalti . . . . . 50·0
Ol Tereb. rect. . . . . 200·0
Cautschuc nigr. concis. . . 1·0
Chloroformii . . . . . 40·0

A kaucsuk a chloroformban, az asphalt a terpentinben külön oldandó föl. A tárgyat ecsettel több ízben kell bekenni.

„Superior“ fémtisztító szappan.

Kraetzer a következő előírást közli oly szappan készítésére, a melylyel minden fém fényesre megtisztítható: 48·0 szappan finom forgácsokká metélendő, kevés vízzel leöntendő

és vízfürdőn megolvasztandó; az olvadékba belekeverendő 6·0 kréta, 3·0 cerusa, 3·0 magnézia és 3·0 borkő (legfinomabbra iszapoltak) keveréke és a még forró tömeg formákba kiöntendő, a kihűlés után pedig innen kivéve darabokká metélendő.

Fényképekre írni.

Fényképekre való írás czéljából a következő tentát készíthetjük: 10 r. jódkálium, 1 r. jód, 1 r. gummi és 30 r. víz. Ezzel a téntával a sötét fényképeken világos vonásokat lehet csinálni. Hatása abban áll, hogy a képen levő finoman eloszlott ezüst átalakul jódvegyületté.

Féregpor.

1 rész naftalin és 100 r. pulv. pyrethri ros. keveréke a férgek kiirtására sokkal jobb, mint egymagában véve a pyretrum virág, feltéve, hogy a naftalin a legfinomabb por alakjában kevertetett hozzá.

Ártalmatlan festőanyagok

borok, likörök, czukorkák stb. festésére. E festőanyagok a következők: *Fehérek*: a legfinomabb liszt, vagy keményítő. *Vörösek:* a cosenil, cseresznye, áfonya, málvya, orseile festőanyagai. *Sárgák*: sáfrány, vadsáfrány (saflôr) és kurkuma. *Kékek:* indigó vagy lakmusz. *Zöldek:* az említett kék és sárga festőanyagok keveréke. *Ibolyák:* az említett vörös és kék festőanyagok keveréke. *Barna:* égetett czukor. *Fekete*: tus.

A fog és száj ápolása.

A fog- és szájápolás terén eddig nem különböztették meg kellő szigorúsággal a tulajdonképeni gyógyszereket, melyek a nyákhártya gyógyítására használatosak. A nyákhártya betegségei ellen legjobb orvosság a 40—60 százalékos alkohol,

a melynek erős baczillusölő ereje van. Állandó naponkénti szájmosásra azonban az alkohol semmit sem ér. Nagy mértékben alkalmazva a nyákhártya mirigyeinek összezsugorodását idézi elő. Minden fog- és szájápolásnak lényege a szájüregnek alkalmas mechanikus tisztítása: a nyál és ételmaradék eltávolítása. A jó szájmosónak a következő tulajdonságai vannak: teljes ártalmatlanság, elegendő antiszeptikus hatás, jó íz és illat. A legtöbb eddig ismert gyógyszer és hygienikus szer azonban nem felel meg a föltételeknek, mert legtöbbje ártalmas a nyákhártyára és azt krónikus gyuladásba hozza. Igy például a kaliumhipermanganat, thymol, tannin, számos tinktura, a kosmin, bórsav és borax a nyákhártya krónikus gyuladását okozhatják. Egészen ártalmatlan és nagy gombairtó erejű a fiziológiai konyhasó-oldat, továbbá a natriumhydrocarbonat 2 százalékos oldata.

A fogak tisztítása.

A tisztaság szempontjából a fogat kefélni kell s hozzá alkaliás szappant: pásztát alkalmazni, a mely egészségi szempontból sokkal jobb, mint poralakú alkaliás szerek.

A fogak és körmök ápolása.

Az ép és szép fogak az egészség és szépség lényeges tényezői, a mennyiben a gyomornak az emésztés nehéz és fontos munkájában segítségére vannak és mert alig hathat valami kellemetlenebbűl a romlott és tisztátlan fogaknál; a miért gondos ápolásukat elhanyagolnunk nem szabad. Ápolásuk abban áll, hogy ne engedjük elromlani őket. Elromlanak pedig azáltal, ha hirtelen hőmérsékváltozásoknak vannak alávetve, ha kemény tárgyakat rágunk velük, vagy ha tisztántartásukra nem fordítunk kellő gondot.

A fogak, daczára nagy keménységüknek, pusztulásnak vannak alávetve, romlásukat kiváltképen a forró, vagy igen

hideg ételek és italok okozzák, és a meleg ételeknek és italoknak gyors változása, a melyek folytán a zománczon repedések támadván, ezek alapvetői lesznek a fogak romlásának; de vannak oly esetek is, a mikor szétpattannak, mint az üveg. Mily jó a forró kávéra a jéghideg víz, vagy forró levesre hideg víz, sör! Hányan vannak, kik úgy tesznek, mintha csak így követelné azt a természet rendje, pedig keserűen kell majd megbánniok gondatlanságukat.

Károsan hat a fogakra, ha kellően nem használtatnak, ha evéskor mindig ugyanazon fogakat veszszük igénybe, a miért ne rágjunk mindig egy és ugyanazon oldalon, hanem felváltva majd a jobb-, majd a baloldali fogakkal. Ne engedjük a gyermekeknek, hogy fogaikkal kemény tárgyakat rágjanak, vagy törjenek, például diót, mogyorót, szilvamagot. Adjunk munkát a fogaknak; a keményebb ételek megrágásától megerősödnek, de óvakodjunk azok túlságos megerőltetésétől, mert ezzel durván tönkretétetnek.

A fogak ápolásának leghelyesebb módja: a tisztántartás, ezáltal legbiztosabban veszszük elejét romlásuknak. Az egészséges fogak különös tisztogatásra nem szorulnak, megtisztulnak azok magától az evéstől, keményebb táplálék, — minő például a kenyérhéj, — rágásától is, mert sűrűn egymás mellé sorakozván, ételmaradékok nem igen akadhatnak meg közöttük. Legjobban pusztulnak a fogak a közéjük szorult ételmaradékoktól, különösen a tej és kenyértől, mert ezek a szájban bomlásnak indulván, savakat képeznek, melyek a fogak ásványos részeit föloldják és romlásukat okozzák, a mi aztán rohamosan halad előre, mert sietteti azt az ilymódon mésztartalmuktól megfosztott fogakban fejlődő gomba, mely azokat mihamarább felemészti. Az ételmaradékok eltávolítása végett szükségessé válik, minden étkezés után szánkat langyos vízzel kiöblíteni és a fogakat kefével megdörzsölni és pedig úgy, hogy egy kissé a foghúst is érje, mert csak így lehet a fog nyakáról,

a fog és foghús érintkezési vonaláról lerakódott nyálkát és pépes ételmaradékot letisztítani. Az öblítő vízhez nem árt kevés borszeszt, vagy konyhasót keverni, egyfelül dezinficiáló hatása miatt, másfelől ízjavítóul. A sónak azonkívül a meglevő bajnál gyógyító hatása is van. A fogak közé került ételrészecskék kihúzásához segítségül vehető a fogpiszkáló is, mely azonban ne legyen nagyon kemény és hegyes, legjobb a halcsontból, lúdtollból vagy fából készült.

A fogpiszkáló nagyon óvatosan kezelendő, azért gyermekeknek, a kik bánni nem tudnak vele, ne engedjük használni, mert könnyen megsérthetik vele az ínyt, vagy magát a fogat is; szigorúan tiltsuk meg nekik, hogy fogaikat késsel, villával, kötőtűvel piszkálják, egyrészt mert illetlenség, másrészt mert rontják velük fogaikat.

Árt a fogaknak a sok édesség, mert a czukor legkönnyebben tapad a foghoz és fogközökbe és ott savvá változván, megtámadja azt és elrontja. Azért az édességek után a száj a leggondosabb tisztítást igényli, s miután ezt a gyermekek rendesen elmulasztják, a czukrot pedig nagyon szeretik és gyakran is eszik, azért a gyermekeknek legnagyobb része rossz fogazattal bir.

A körmök művelésére is gondot kell fordítanunk, miután az ujjhegy lágy, tapogató felszínének hátulról erősséget és támaszt kölcsönöznek és mert védői az ujjhegy ideghálózatának. Ezen rendeltetésük megszabja a körmök vágásának módját is, azaz oly hosszúaknak kell lenniök, mint a mennyire az ujjhegyek nyúlnak, mert az úgynevezett divatos körmök akadályul szolgálnak a tapintásnak, valamint megnehezítik az ujjak munkáját, a túlrövid körmöknél pedig a körömalja könnyen megsértődik, a mi nagy fájdalommal jár, sőt komolyabb bajt is okozhat.

Valamint az egész testet, úgy egyes részeit és így a körmöket is az egészség érdekében tisztán kell tartani, a miért

szoktassuk a gyermekeket körmeik ápolására, ne engedjük, hogy körmeik alja piszok fészke legyen, hogy azokat lerágcsálják, mert az rossz szokás és veszélyt is rejt magában, minthogy a bőr elevenébe könnyen mérges anyag is kerülhet s gyuladásra, fekélyre adhat okot. Legyünk figyelemmel arra is, hogy a gyermekek a körmöt körülvevő bőrt időnként visszatolják a másik kéz hüvelykujjával, nehogy az a körmöt egészen ellepje. A körmöket ne késsel, hanem ollóval vágjuk, vagy vágassuk le; rövidítésükre és kikerekítésükre alkalmas a körömreszelő is.

Fájdalomcsillapító fogcsepp.

2 rész legjobb minőségű mastix-ot feloldunk 7 gr. kloroformban, s azután 3 grm. perubalzsamot keverünk hozzá. E folyadékról 2—3 csepp gyapotra öntve s az odvas fogba téve, a fájdalmat — állítólag — pillanat alatt megszünteti.

Dr. I. R. Irvin egy amerikai szaklapban a *fogfájás csillapítására* a fahéjnak rágását ajánlja. Irvin azt állítja, hogy a fahéj ez esetben, ha jó minőségű, a fogideg érzékenységét azonnal megszünteti és a fájdalmat enyhíti. A szaklap ehhez azt a megjegyzést füzi, hogy egy más, nem kevésbé egyszerű szer nagyon sok esetben szintén hatásosnak bizonyult be; ez a kétszer szénsavas nátrium (nátrium bicarbonium). E szernek langyos meleg vízben való oldata szájba véve, a fogfájást enyhíteni szokta.

Fogfájást azonnal csillapít a L'Un. Pharm. szerint: 0·002 atropin, 0·2 cocain, 2 kámfor, 2 karbolsav, ha a csepp közvetlenül a fogidegre jut.

Párizsi fogcement (plomb).

1 rész finom üvegport 3 rész zinkoxiddal bensőleg összekeverünk; továbbá 1 rész boraxot feloldunk 3 rész forró vízben s ezt kevés 1·5—1·6 fajsúlyú zinkchlorid-oldattal elegyítjük. Mindkét készítmény jól zárt üvegben tartandó. Használat előtt

a por bizonyos részletéhez annyit öntünk a folyadékból, hogy pépnemü tömeg keletkezzék, mely igen gyorsan szárad s márványszilárdságot kap.

Fogkitt.

3 rész tiszta fehérviaszt összeolvasztunk $^1/_4$ mastixxal, melyhez előbb pár csepp borsmentaolajat adtunk. Az így előállított kitt igen jól használható odvas fogak kitömésére.

Folyadék bronzolásra.

10 r. fuchsint, 5 r. anilin bibort, 100 r. 95%-os alkoholban vízfürdő fölött feloldunk, a folyadékba azután 5 r. benzoesavat adunk és az egészet 5—10 perczig főzzük, míg a keverék zöld szinezete szép világos bronzbarnába átmegy. Ezen gyorsan száradó folyadék különösen a fémtárgyak bronzolására alkalmas. A bevonás kefével eszközölhető.

Foltok eltüntetése politirozott lapokról.

Ha valamely politirozott lapra (asztal stb.), pl. nedves üveget állítunk, akkor egy kerek vízfolt keletkezik, vagyis az illető hely elveszti fényét. Ez utóbbinak a visszaállítása czéljából a folton kis ideig megnedvesített sót hagyunk állni, azután lenruhával letörüljük és egy darab lágy parafával fényesre dörzsöljük. (Ph. Post.)

Folt-tisztítás.

Zsírfoltok terpentinolajjal, benzinnel, vagy étherrel távolíthatók el. *Papirról zsírfoltot* úgy vehetünk ki, ha a foltra egy csepp benzolt ejtve, itatóspapirossal borítjuk le s forró vasalóval egy párszor végig simítunk rajta. *Gyanta-foltokat* benzinnel, *kátrányfoltokat* előbb benzinnel, azután spiritussal dörzsölve, *anilin-tinta* foltokat ammoniás nátrium hiposulfid-ol-

dattal, *gallus tinta-foltokat* oxalsav és stanno-chlorid-oldattal, színes szövetnél pedig előbb híg eczetsavval, azután nátrium hiposulfid-porral bedörzsölve távolíthatunk el legkönnyebben.

Folyadék fémtárgyaknak hideg, nedves úton való ezüstözésére.

120 grm. salétromsavas ezüstöt, 40 grm. chlorammoniumot és 120 grm. alkénessavas nátriumot feloldunk 40 grm. desztillált vízben és azután még 120 grm. poralaku szénsavas meszet adunk hozzá.

Ezüstözésnél a fémtárgyat ezen folyadékkal megnedvesítjük és éles kefével (pl. nagyobb fogkefével) addig dörzsöljük, míg az a kivánt ezüst fényt mutatja.

Fémtárgyak ezüstözése.

20 grm. ezüstnek 60 grm. salétromsavban való oldatát 20 gr. kálival és 50 gr. desztillált vízzel keverjük. Az oldatot 22°-ra felhevítvén, desztillált vízzel higítjuk. A megezüstözendő tárgyat, miután a kálinak sósavoldatával megtisztítottuk, megszárítottuk és kissé megmelegítettük, néhány perczre a fennebbi oldatba teszszük. Az oldatból kivevén a tárgyat, fürészporban megszárítjuk, blanc d'Espagneval megsimítjuk.

Folyékony enyv előállítása.

Gyorsan száradó, konzerváló hatású folyékony enyvet, a melynek erős összetartó ereje van, úgy kapunk, ha klorálhidrátot és enyvet együtt oldunk vízben.

Folyékony enyv. Ha 100 rész enyvet 260 rész vízben meglágyítunk, aztán a vizet addig melegítjük, míg benne az enyv teljesen feloldódott és a forró oldathoz — szünetlen keverés közben — lassanként 16 rész salétromsavat öntünk, kitünő folyékony enyvet nyerünk, a mely különösen papir, fa, karton ragasztására nagyon alkalmas.

A foszfor-mérgezés és ellenszere.

A foszforral való mérgezés — mondja a Természettudományi Füzetek legújabb száma — mostanság is gyakori, mert akárki könnyen hozzájuthat a kénes gyujtó alakjában. Köztudomásu dolog, hogy a kénes gyujtóban foszfor is van és pedig minden szál gyujtóban 0·6 miligram. A tiszta foszfor a legveszedelmesebb mérgek egyike, könnyen föl lehet ismerni undorító szagáról; e tulajdonságánál fogva mások megmérgezésére nem igen alkalmas, inkább öngyilkosságra s kis gyermekek megölésére használják, bár igen sok eset történt, hogy részegek, vagy olyanok megmérgezésére, kiknek gyenge szaglóképességük van, felhasználták. Bizonyos anyagok el is fedik a foszforszagot. Igy a rum, meleg grog, tejes kávé stb. Ezekben nem igen lehet a gyufára emlékeztető szagot észrevenni. A foszforral megmérgezettek iszonyu kinok, görcsök közt halnak meg s pedig rövid idő alatt, mert a foszfor gyorsan felszivódik a vérbe. Ha az emberi gyomorba 0·2—0·6 gr. jut, már halált okoz. Ellenszerül a kellő időben hánytató szert alkalmaznak, vagy oly anyagokat, melyek a foszfort vízben oldhatatlan vegyületté alakítják át. Mind a két tulajdonságot egyesíti magában a cupri (réz) szulfát oldat. Használnak még ozontartalmu terpentin-olajt s kaliumhypermanganát-oldatot is.

A főzelékek főzése.

Nemcsak a hüvelyes vetemények, mint a bab, borsó, lencse, kapnak főzés közben valami fanyar, kellemetlen ízt, hanem még inkább a friss főzelékek is, kivált az olasz káposzta, zöld bab, kalarábé, karfiol stb. Ezen kellemetlen mellékízt azzal távolíthatjuk el legbiztosabban, ha a megtisztított, megmosott főzeléket megsózva puhára megfőzzük, ezen első vizet azonban leszűrjük és más melegvizet, vagy húslevet veszünk az étel elkészítéséhez. Ez által a főzelék nemcsak puhább, hanem ízesebb s könnyebben emészthető is lesz.

A fuchsin fölkeresése a borban.

10 kcm. bort 10 csepp, vagyis 1 kcm. ammoniákkal, majd 5—6 kcm. chloroformmal kémlőcsőben összehozva, a folyadékot erősen összerázzuk, azután egy csappal zárt üvegtölcsérbe öntjük. Midőn a chloroform a tölcsér fenekén összegyűlt, a csapot felnyitjuk és a chloroformot porczellán-csészében felfogván, ezt homokfürdőre teszszük. A chloroformba egy darabka fehér selyem szövetet mártván, a csészét melegíteni kezdjük. Azon mértékben, a mint a chloroform elpárolgott, előtünt a fuchsin, ha volt a borban, s a selymet pirosra festi. Ha a műtét vége felé egy kevés vízzel felöntjük a csésze tartalmát, az összes festőanyagot összegyüjthetjük a selyemdarabon. Ez többé-kevésbbé sötét rózsaszint ölt, a szerint, a mint a bor több vagy kevesebb fuchsint tartalmazott; tiszta vörös bortól a selyem nem pirosodik meg. Könnyen meg lehet győződni arról, hogy a szinezés csakis a fuchsintól származott; a selymet egy kevés ammoniákba kell tenni s a piros szín azonnal eltünik és ismét előlép, ha hevítés által az ammoniákot újra elűzzük. Ezen műtét lehetővé teszi, hogy a borban lévő legcsekélyebb fuchsinmennyiséget kifürkészhessük, kivált akkor, ha a bort töményítjük, mielőtt vizsgálnók.

A fuchsin felismerése a borban.

Egy kémlőcsőt kétharmad magasságig a kérdéses borral megtöltünk és 1—2 késhegynyi magnesia usta-val túltelítve, erősen összerázunk. Ezután körülbelől 1 centiméter magas amylalkohol- és éther-keverékből álló folyadékot öntünk rá. Az összerázás után a folyadék felszinén újból gyülekező réteg a fuchsin legcsekélyebb mennyiségét az által árulja el, hogy az többé vagy kevésbbé vörös szinben tünik elő. A fősúly ezen vizsgálatnál arra fektendő, hogy a borban foglalt sav

magnesia által valóban túltelítve legyen, mivel különben a bornak természetes festőanyaga is az amylalkoholba keverődhetik.

A fügekávé készítés-módja.

Az igazi füge-kávé tisztán fügéből készül, úgy, hogy a koszoru-fügét két karélyra metszik, vaslemezen megaszalják barnára és melegen megtörik. Ez a kávénak ízére és színére is kedvezően hat. Hamisítani szoktak árpával meg makkal.

A fülgyuladás,

e nagy fájdalmat okozó baj ellen dr. Hartmann a fülorvosok ülésén a carbolglicerin (1 : 10) alkalmazását ajánlotta. Nem kell egyebet tenni, mint naponkint az említett folyadékból néhány cseppet a beteg fülébe önteni. Dr. Hartmann szerint ez egyszerü szer néha bámulatos gyorsasággal hat.

A fülbemászott bogarak eltávolítása.

Egy finom hajecset szálait óvatosan a fülbe dugjuk. A bogár a hajszálakhoz kapaszkodik, a minél fogva könnyen kihuzható. Ha a bogár igen mélyen mászott be, a fülbe néhány csepp mandolaolajat vagy glicerint öntünk, mire a bogár magától kimászik.

A fül ápolása.

1. Óvd füledet erős rázkódásoktól. 2. Ne piszkáld füledet semmiféle hegyes eszközzel, mint tollal, kötőtűvel és fogvájóval stb. s ne dugj füledbe semmit (babot, borsót). 3. Ha bab vagy borsó vigyázatlanság folytán jutott füledbe, azt csak langyos vízzel való kifecskendéssel lehet eltávolítani, de legtanácsosabb ilyenkor az orvoshoz fordulni tanácsért. 4. Ha bogár vagy légy ment füledbe, addig csöpögtess olajat bele, míg a bogár elpusztul.

A fúró (vagy más kisebb vaseszköz) keményítésének módja.

A fúrót kiizzítjuk, s ilyen állapotban fehér hagymába szúrjuk, s benne hagyjuk, míg teljesen kihűl.

A füstölt húsnemüek megpenészedése esetében

jó szolgálatot tesz a konyhasó-pép (vízből és finomra tört konyhasóból készítve), melybe egy késhegyni salicilsavat teszünk. A péppel bedörzsöljük a penészes helyeket.

A berlini füstölőpor

a következő módon készül: flórenczi ibolyagyökeret és storaxot 7—7 dekagrammot, fahéjat, cascarillahéjat, levendulavirágot, rózsavirágot és rózsafát, mindenikből $3^1/_2$ dekagrammot, szekfű- és szerecsendió-virágot 2—2 dekagrammot durván összevágunk és megtörünk. A porrészeket kiszitálván, a szitában levő részhez még 14 centigramm bergamott-, ugyanannyi lavendula-olajat, 22 centigramm pézsmát, 3 grm. czédrus- és 36 csepp szekfűolajat adunk. Ezen port apró, jól bedugott üvegecskékben teszszük el.

Füstölőpor-készítés.

70 dekagramm sárgagyantát, 2 dekagramm tömjént, 21 dekagr. borostyánkövet, 14 dekagr. storaxot, 7 dekagr. benzoegyantát, $3^1/_2$ dekagr. szegfűszeget, 9 gr. lavendulavirágot, ugyanannyi rózsalevelet veszünk. Mindezt durva porrá törjük s jól összekeverjük. A füstölőport úgy használjuk, hogy abból egy csipetet meleg kemenczére, vagy izzó szénre hintünk.

Füstölő eczet.

Rp. Ol. Cassiae	16·0
Bals. Peruv.	30·0
Ol. Caryophill.	20·0
„ Bergam.	
„ Citri	
Acid. acet. conc.	āā 50·0
Tinct. Benzoes	100·0
Spir. Vini 95%	684·0

A gabona-zsizsik kiirtása.

Gabona-zsizsikektől erősen ellepett és megfertőzött magtárak, vagy padlások tökéletes kitisztítására ajánlható mindenekelőtt az illető helyiségnek teljes kiürítése, gondos kitakarítása és kiszellőztetése, azután pedig 2—5%-os karbolsav-oldattal meszelővel való belocsolása. Tanácsos azonkívül a falakat újra bemeszelni s minden hasadékot és falrepedést mészszel bekenni.

Géprészek tisztogatására

igen ajánlatos a következő eljárás: Tegyük a géprészeket egy vasedénybe s öntsünk rájuk annyi vizet, hogy ez teljesen elborítsa. Azután adjunk hozzá jó marószódát, annyit, hogy a víz is alkalikussá váljék. A hozzáadandó szódamennyiség attól függ, hogy a géprészeken körülbelül mennyi olaj van; mert a nátronnak csak az a czélja, hogy az olajrészeket könnyen oldható szappanná változtassa. Hogy ez megtörténhessék, a vizet forralni kell. 10 percznyi forralás után a géprészeket kiveszszük s megszárítjuk.

Giliszták, drótférgek

és sok más, a kertekben élősködő rovar ellen kitünő szer a faszénpor. — Egy gazda kertjét mindenféle féreg annyira ellepte volt, hogy majdnem lehetetlen volt benne retket, hagymát, főzeléket stb. ültetni. Különféle szerekkel, mészszel, sóval stb. megkisérlette volt a kellemetlen vendégeket elkergetni, de hiába. Végre faszénpor-réteggel borították be a kert felületét s ezt aztán beásták; a férgek csakhamar elpusztultak. Mondják, hogy a faszénpor a pöszmétén élősködő hernyók ellen is kiváló szolgálatokat tesz.

A gipsz-figurák tisztítására

legczélszerübb ezeket csirizzel bekenni és a levegőre tenni, míg megszárad; a csiriz lepattogzik; a lehulló csirizzel a piszok s por is eltávolíttatik a figurákról.

A gipsz-figurák bronzozása.

Gipsz-figurák bronzozására a Ph. Ctrh. a következő előirást közli: 50 r. faggyú-szappant 200 r. forró vízben oldunk, az oldathoz 60 rész vízben oldott 15 rész rézszulfátot adunk. A keletkező rézszappant kimossuk, gyönge melegnél megszárítjuk és elegendő mennyiségű terpentinolajban oldjuk.

Gipsz-figurák bebronzozása.

Fehér gipszfiguráknak tartós és igen szép bebronzozására a következő eljárást ajánlhatni:

Készítünk 90—95%-os borszeszszel tömör sellakoldatot, annyit oldván fel belőle, a mennyit a borszesz egyáltalában oldani képes. Másrészről veszünk fehér viaszt vékony lemezekre vágva és azt benzinben feloldjuk néhány napi áztatással. Most a fehér gipszfigurákat a portól letörölve, a sellakoldattal egyenletesen ecsettel bekenjük, és 4—6 órai száradás

után azt fekete finom firniszes festékkel, a minőt a kereskedésekben árulnak, és melybe egy kevés vörös olajfestéket is vegyítettünk, hogy ez szép sötétbarna színt kapjon, kenjük be egyszer vagy kétszer, míg a figura a megszáradás után fényes bevonatot kap. Ha ez 2—3 nap mulva tökéletesen megszáradt, porlasztó készülék segélyével bizonyos távolból kevés viaszos benzinoldatot fúvunk részletenkint a figurára és ujjunkkal a kidomborodó részeket bronzporral azonnal bevonjuk, és flanelldarabbal azt gyengén eldörzsöljük.

Az így készített gipsz-figurák igen szép ó-bronz kinézésüek lesznek, szenny nem fog rajtuk látszani, és moshatókká válnak.

Gipsz-szobrok nedvességtől való megóvására

ajánlható annak olvasztott parafinnal való bevonása.

Törött gipsztárgyak összeillesztése.

Oldjunk fel étherben apró celluloid-darabokat s egy negyedóra mulva szűrjük le, a visszamaradt üledéket pedig használjuk ragasztónak. Ez a ragasztó igen gyorsan szárad s a vízben nem olvad föl.

A Graham-kenyér készítésének módja.

Graham-kenyér készítésének módja a következő: A megtisztított búzamagot durván megőrlik, jóformán csak megdarálják és ezt a korpás anyagot *langyos vízzel — élesztő, kovász és só nélkül* — tésztává gyúrják, azután körülbelül egy órán át nem nagyon erősen fűtött sütőkemenczében megsütik.

A gummi- és kaucsuk-árúk eltartása.

A gummi- és kaucsuk-árúk czélszerű eltartása oly gyakorlati kérdés, a mely már sok fejtörést okozott azoknak

a kik az ily árúk haszonvehetetlenné válása miatt úgyszólván állandóan, többé-kevésbbé érzékenyen károsodnak. A „Pharm. Ztg.“ most a gummi-árúk megkeményedésének és törékenynyé válásának megelőzésére a következő eljárást ajánlja:

A tárgyakat nagyságukhoz képest $^1/_2$—3 percznyi időre megolvasztott és 100°-ra fölhevített paraffinba mártjuk, s aztán egy ugyancsak 100°-nyira fölhevített szekrénybe akképen függesztjük föl, hogy a hozzátapadó paraffin jól lecsepeghessen, a mi néhány óra alatt megtörténik. A gummi körülbelül csak 2—8% paraffint vesz magába, s ilyen állapotban, a nélkül, hogy ruganyosságában kár esnék, a levegővel, világossággal s más külső behatással szemben nagyon ellenálló.

Más oldalról viszont azt ajánlják, hogy az illető gummitárgyakat 5%-os gliczerin tartalmú karbolsavoldatba helyezzük, vagy mossuk le őket híg ammoniával. Ez állítólag megóvja a törékenynyé válástól.

A kaucsuk-árúk eltartására vonatkozólag a következők tartandók szem előtt: 1. Ne tegyük ki őket magas hőmérsékletnek, kiváltképen ne legyenek 100°-nál magasabb hőben. 2. Alacsony hőmérsékleten ne hajlítsuk meg őket erősen. 3. Ne jöjjenek érintkezésbe növényi vagy állati zsírokkal, avagy olajokkal. Ha a vulkanizált kaucsukot gyakrabban kiteszszük 120 C°-ot valamivel meghaladó hőmérsékletnek, úgy utó-vulkanizáczió beállása következtében keménynyé és törékenynyé válik. Ha a hőmérséklet a 150 C°-ot is meghaladja, úgy a vulkanizált kaucsuk megolvad, s a kihülés után is nyúlós és ragadós marad. Minden, még a legjobban vulkanizált árú is a nagy hidegben keménynyé és merevvé válik, s a hajlítást nem birja ki. A hiányosan vulkanizált tárgyak már nem nagy hidegben is kemények és rugalmatlanok lesznek. A zsírok és olajok, bárminő származásúak is, a lágy gummifajtákat többé-kevésbbé erősen megtámadják. A kaucsuk eleintén felduzzad, szilárd-

ságát elveszti, majd meglágyul, s az olajban részlegesen feloldódik.

A közönséges hőmérsékleten megkeményedett kaucsuktárgyak higított ammoniába vagy megolvasztott paraffinba helyezés által meglágyíthatók ugyan, korábbi rugalmasságukat azonban sohase nyerik vissza.

A gyapju felismerése a selyem-szövetben.

Ólomglétnek nátronlúggal való főzése által egy tiszta oldatot készítünk s abba beleteszünk egy darabocskát a vizsgálandó szövetből. A selyemszálak változatlanul maradnak, a gyapjuszálak pedig fekete színezetet fognak felvenni.

Ha a szövet sötétszínű, akkor abból egy darabot rézoxyd-ammoniák-oldatba teszünk. A gyapju változatlan marad, a selyem pedig 5—10 percz alatt teljesen feloldódik.

Ha gyanunk van, hogy a selyemszövetben gyapjú vagy gyapot van, egy darabocskát sósavba mártunk. A selyem a sósavban eltünik, a gyapjú, gyapot változatlan marad.

A gyapot felismerése gyapju és selyemből lévő szövetekben.

1. A szövetből egy darabocskát nátronlúggal főzünk. A gyapju és selyem feloldódnak benne, a gyapot érintetlen marad. A folyadékot leszűrjük. A szürőből lefolyó folyadékot eczetsavas ólommal hozzuk össze. Ha csak zavarodás támad, mely a rázásnál eltünik, akkor pusztán csak selyem van jelen, ha fekete csapadék képződik: gyapju is van a kelmében.

2. Szabadon égetve, a gyapju nehezen és összezsugorodva ég s fényes hamut hagy hátra. Rosanilin szeszes oldata csak a gyapjut festi meg vízzel ki nem moshatólag.

3. Gyertalánghoz tartva, a pamutszálon hirtelen végig fut a láng és e közben égett papirra emlékeztető szagot érzünk;

ellenben a gyapju vagy selyem, ha meggyujtjuk és a lángtól elveszszük, elalszik, égett végén golyó képződik és olyan szag támad, mint mikor haj vagy szőr ég.

A gyémántkitt

gőzgépek, kazánok stb. számára 16 r. lenolajfirniszből, 16 r. ólomglétből, 15 r. iszapolt krétából és 50 r. grafitból készül. Az ólomglétet, krétát és grafitot egyenkint finom poralakba hozván, bensőleg összekeverjük; a tömeghez pedig folytonos keverés között hozzáadjuk a lenolajfirniszt. Ezen kitt rendkívül erősen tapad a fémrészekhez.

Gyémántkitt

üveg és porczellán ragasztásra. 2 r. vizahólyagot feloldunk 16 r. alkoholban; a forró oldathoz 16 r. alkoholt, 1 r. mastixot és $^1/_2$ r. gummiammoniákot adunk. Ezen kittet csak olyan tárgyakra alkalmazhatjuk, a melyek nincsenek a nedvességnek kitéve.

A valódi gyöngyök megmosása.

A gyöngyöket kevés konyhasóval finom vászondarabba kötjük; ezen kis csomagot langyos meleg vízzel addig öblögetjük, míg a víz minden sót kivont. Erre a gyöngyöket kiveszszük s közönséges hőmérsékletnél megszárítjuk.

Kandirozott gyümölcs készítése.

A gyümölcsöt megtisztítás után hideg vízben a tűzhöz teszszük és addig hagyjuk ott, míg a víz gyöngyözni kezd, de nem forr. Ekkor a gyümölcsöt hirtelen leszűrjük, ismét hideg vízbe teszszük, hevítjük s újból leszűrjük, addig ismételve ezen eljárást, míg a gyümölcs átlátszó lesz. Ha ezt elértük, a gyümölcsöt újra hideg vízbe teszszük, míg szirupot főzünk; a kész szirupban a gyümölcsöt csendesen felfőzzük azon elő-

vigyázattal, hogy a gyümölcs szét ne menjen. A gyümölcsöt csak másnap szedjük ki a szirupból egy porczellán vagy fatálra, a melyet azután tüllel lefedvén, a napra teszünk. A gyümölcsöt a napon tartva mindennap megforgatjuk; hogyha pedig napok multával megszáradt, egy széles szájú üvegbe rakjuk. Az üveget tüllel kötjük le.

Finom gyümölcs szállításáról.

A szállítandó gyümölcs épségben való maradásának első föltétele, hogy a becsomagoláshoz használt anyag ne akadályozza a levegő áramlását a becsomagolt gyümölcs közt. Ládák e czélra tehát csak akkor lesznek alkalmasak, ha alapjuk és fedelük léczekből áll, vagy pedig elegendő szelelőlyuk van rajtok; sokkal czélszerűbbek a fűzkosarak. Az egyes rétegek közé kevés rozsszalmát lehet teríteni, de óvakodni kell a széna, moha és faforgács alkalmazásától, mert ezek még előmozdítják a fülést. Azonkívül — magától értetődik — szállításra csupán hibátlan gyümölcsök alkalmasak. Cseresznyét, pöszmétét és ribiszkét száraz időben és nem teljesen érett állapotban kell szedni és azután alacsony, lazán font fűzkosárba tenni, miután a kosár alapját levelekkel, oldalát pedig bükkfa- vagy más gallyakkal beborítottuk. A gyümölcsöt tompa kúpalakban rakjuk a kosárba, a közöket lombbal töltjük ki, az egészet font fedéllel borítjuk le. Hasonló módon lehet szállítani szamóczát és málnát. De ha pl. drága fajtáknál azt akarjuk, hogy egész hibátlanul érkezzenek rendeltetési helyükre, minden egyes gyümölcsöt külön-külön csomagoljuk be selyempapirosba, azután pedig rétegekben helyezzük el nem igen nagy dobozokba, az üresen maradt tereket selyempapirossal vagy pedig vattával töltjük ki. A szamóczát és málnát nem egészen érett állapotban nyeleikkel együtt a harmat elpárolgása után kell szedni. Szilva-szállításnál a kosár alját szőlő- vagy cseresznyelommbal fedjük be. Erre azután nyeleikkel ferdén felfelé rakjuk

a gyümölcsöt. Az egyes rétegeket lombbal választjuk el egymástól. Nem czélszerű ötnél több réteget egymás fölé rakni. Őszi baraczkokat és kajszinbaraczkokat előbb külön-külön puha, vékony papirosba csomagolunk, azután igen alacsony ládákba vagy fűzkosarakba helyezzük rétegekben egymás fölé, az egyes rétegeket papirossal vagy vattával különítjük el egymástól. Alma és körte csomagolásánál is előbb az egyes gyümölcsöket külön-külön vékony papirossal veszszük körül, azután rétegekben rakjuk ládába vagy hordóba, melynek alapja és fedele léczekből áll, hogy a levegő szabadon áramolhassék. Legalulra teszünk szalmát, a fölé rakjuk a gyümölcsöt rétegekben szorosan egymás mellé, hogy rázás ne legyen lehetséges, az egészet ugyancsak szalmával borítjuk le. Az őszi és téli gyümölcsöt szállítás előtt rakásban állni kell hagyni, hogy nedvességének egy részét kiadja. Oly gyümölcsöt, melynek szállítása hosszabb ideig tart, papirba kell csomagolni. Asztali szőlőt legjobb kis fűzkosarakban szállítani, a kosarakat magas fedővel látjuk el, hogy az a szőlőre nyomást ne gyakoroljon. Csupán érett, de egészen száraz szőlőt válaszszunk e czélra, mert egyetlen nedves szőlő tönkre teszi az egész tartalmat.

A gyümölcsöt friss állapotban sokáig eltarthatjuk a következő kezelés által:

Fehér viaszt $^1/_8$ rész tiszta faggyúval összeolvasztunk, s a gyenge meleg keverékbe minden egyes gyümölcsöt belemártjuk. Kivevén a folyadékból a gyümölcsöt, a rátapadt keverék megkeményedése után finom papirosba göngyöljük és hordóba, száraz korpa közé rakjuk.

Gyümölcs befőzése czukor nélkül.

A gyümölcsöt több vagy kevesebb vízzel, a szerint a mint főzés alkalmával több vagy kevesebb levet bocsát ki, a tűzhöz teszszük és a nélkül, hogy kevernők, felforraljuk, de vigyázva,

nehogy a gyümölcs szétfőjön. Mihelyt a gyümölcs felforrt, azonnal leveszszük az edényt a tűzről és a gyümölcsöt lehetőleg gyorsan a már készen tartott és előre melegített befőttes üvegekbe öntjük, arra ügyelve, hogy még a gyümölcs felé, az üveg nyakába egy kevés lé férjen. Azután belenyomjuk a szintén már előre megforrázott parafadugókat, míg nem ezek a léig érnek; most a dugó fölé megolvasztott paraffint öntünk, a mennyi elég a dugó fölötti tér kitöltésére. Mihelyt az üveg annyira lehűlt, hogy a paraffin teljesen megmerevedett, paraffinba mártott vászondarabokat teszünk az üveg szájára és hogy ezek az üveghez jól hozzásimuljanak, esetleg még zsineggel is körülkötjük. Ily módon a befőttes üvegek teljesen levegőmentesen lesznek elzárva. Ha a dugó és a folyadék felülete között levegő maradt, mielőtt a dugóra paraffint öntenénk, a dugóba tűvel nyilást fúrunk s a dugót addig nyomjuk, míg a levegő a nyiláson teljesen kiszorult.

Megrongált gummi-köpenyegek vagy gummi-esőernyők egyenlő rész damárlak, aszfalt és kevés terpentin keverékével kijavíthatók.

A gutaütöttek megmentése.

Míg az orvos megérkezik, fektessük le a beteget valamely hűvös és friss levegőjű szobába, fejét helyezzük jó magasra, oldozzuk meg a szorító ruhákat, mert ez által a vérnek a fejből való lefolyását elősegítjük, rakjunk fejére jeges borogatást s adjunk be hashajtót. Rakhatunk a lábakra vagy a tarkóra mustárpépet vagy mustárpapirost. A mustárpépet legjobb langyos vízzel keverni. Ha a gutaütöttnek lélegzése igen szorcsegő volna és a szájon habzó folyadék kezdene kiürülni, akkor izgató szereket kell alkalmaznunk, bort, rumot, mert ezen jelek az idegrendszer általános hüdésére mutatnak; a beteg élete ilyenkor igen nagy veszélyben forog, mert ezek rendesen a bekövetkező halál előpostái.

Jó hajfestő szer.

30·0 gm. friss zöld dióhéjat 350 cm.^{3} vízben 10 perczig főzünk; a főzetben 3·5 gm. resorcint feloldunk s az egészet szitán átszűrjük; víz hozzáadása mellett ezen anyagot 2·50 cm.^{3}-re megszaporítjuk; ehhez 15·0 cantharis-tincturát és 45·0 glicerint keverve, kevés aromatikus anyag hozzáelegyítése mellett kész a legjobb hajfestő szer.

Jó hajfestő szer.

A legegyszerűbb készítmény ez: vasgáliczból készítünk tizszázalékos desztillált vizes oldatot (pl. 3 gm. vasgáliczot 30 gm. vízben oldunk föl). Ezzel megnedvesítjük a hajat. A mikor megszáradt, akkor pirogallussavnak kölnivizes kétszázalékos oldatával (2 gm. pirogallussavat 100 gm. kölnivízre) ismét megnedvesítjük, mire a fehér haj megfeketedik. Ha helyenként nem elég sötét a haj színe, pótoljuk újabb festéssel. Van számos más szer is, de csak orvosi rendeletre készítik.

Hajfestő-szer zöld dióhéjból.

60 gm. friss dióhéjat kőmozsárban 7 és fél gm. porrá tört timsóval egyenletes tömeggé gyúrunk, s vízfürdőn 300 gm. oleum olivarum benzoat.-mal digeráljuk, míg minden nedvesség elpárolgott belőle. Ezután megszűrjük és 2 csepp rózsaolajjal vagy 10 csepp narancsvirágolajjal illatosítjuk. — E hajfestőszer a hajat egyenletes barnára festi.

Hajkenő készítése.

A hajkenő alapanyaga disznózsír és marhavelő vagy a kettő keveréke. A hajkenő-készítésnél különös gondot igényel a zsír megtisztítása. E végből 15 r. zsírt 3 r. timsó és konyhasó keverékével tűzhelyen megolvasztunk. A felületen képződő habot óvatosan eltávolítva, a zsírt kihűlni hagyjuk. A kihűlt

tömeget cseréptálban folytonos keverés között új és új esővíz-mennyiséggel addig mossuk, míg a leöntött víz teljesen íztelen nem lesz. Ha a zsírt valamely illatos olajjal (bergamott, rózsa, czitrom, levendula, peru-balzsam) vagy kivonattal (ibolya, rezeda, jazmin) való elkeverés által illatossá tettük: kész a hajkenő. Ha a hajkenőhöz kevés benzoé-gyantát is adunk, hosszú időre megóvjuk azt a megavasodástól.

Hajhullás ellen.

Hajhullás ellen *Rochan* német bőrgyógyász a következő mixturát ajánlja:

Rp. Olei ricini
Alkoholis āā. 60·0
Tannini 2·0
Ol. Thymi gtt. X.

D. S. Esténkint a fejbőr bedörzsölésére.

Ezen kívül káliszappant ajánl a fej mosására.

A haj ápolásának módja.

A haj ápolásának egyetlen okszerű módja a gondos fésülködés, miközben a kóczos részeket türelmesen kell kibontani a tépést, csupálást kerülni. Hajhullás elhárítására a fej bőrét tisztán kell tartani, tehát időről-időre szappannal mosni, néhaněha tiszta (nem denaturált) borszeszszel megáztatni. Legalább is hetenkint a fejbőr kemény kefe segítségével szappanos vízzel megmosandó és utána puha kendővel gondosan megszárítandó. — Sűrűbbé a haj csak annyiban válhat, hogy egyes szálai a gondos velebánás folytán tovább élnek, nem hullanak, de valójában sűrűbbé nem lehet tenni. Minden embernek bizonyos számú hajaszála van, egyiknek több, másiknak kevesebb, ez a szám az életen át nem szaporodhat, ú. n. hajnövesztő kenőcsökkel sem lehet szaporítani. A nyirás nem teszi sűrűbbé, csak durvábbá a hajat. A hajnövesztő-, erősítő-, göndörítő-

festő titkos szerek, mint haszontalanok és ártalmasak, kerülendők. A hajkenő olajok vagy zsirok szintén kerülendők vagy csak igen mérsékelten használandók. Ezek használata esetén a fejbőr tisztántartására még nagyobb gond fordítandó.

Hajvesztő-szerek.

Lew-Lestikow hajvesztőnek az ismert báriumszulfidpasztát ajánlja, melyet természetesen mindenkor frissen kell készíteni. Előállításánál báriumszulfátot, szenet és lenolajat pasztává gyúrunk s jól kiizzítjuk. Sötétkékszínű készítményt: báriumszulfidot kapunk, melyet finoman eldörzsölünk.

10 rész báriumszulfidot
5 „ zinkoxidot
5 „ keményítőt

összekeverünk s használatkor a keveréket vízzel lágy pasztává alakítjuk s falapátkával jó vastagon a szakállra kenjük. Teljes beszáradás után, azaz úgy 10 percz mulva lemossuk az arczot, mely teljesen szőrtelen és sima marad.

A halak lepikkelyezése.

A halat könnyen lehet lepikkelyezni, ha egy pillanatra forró vízben tartjuk.

Hangyák kiirtása.

Gyümölcsfa-csemeték megvédésére hangyák ellen egy pomológus a következő eljárást ajánlja: friss marhavelős csontot a hangyák reggeli és déli összejövetele alkalmával a hangyafészekre helyezünk. A csontot csakhamar a hangyák egész raja lepi el; ekkor azt csendesen felemeljük s egy a fa töve mellett készen tartott s forróvízzel teleöntött edénybe dobjuk. Ezen eljárást többször egymásután ismételgetjük mindaddig, míg végre oly csekély számban jelennek meg a hangyák, hogy a csemetét már többé nem kell félteni.

A hangyák elűzésére

a „Pharm. Ztg.“ következő szereket ajánlja. Leggyorsabban elűzhetők a hangyák azáltal, ha mézet, szörpöt vagy föloldott czukrot egy kevés élesztővel vagy kovászszal keverünk, virágcserepek aljára teszszük és ezeket oly helyekre helyezzük, melyeket a hangyák leginkább fölkeresnek. Másik jó szer a benzin; ezt a fa repedéseibe és közeibe kell önteni; valamint a kertben a hangyabolyokba, ettől azonnal elpusztulnak a terhes vendégek. Igen jó végül egyenlő rész naphtalin és friss rovarpor keveréke. Ezt hintőpor gyanánt kell alkalmazni.

A lakásokba tolakodó hangyák ellen.

A lakásokba tolakodó hangyáktól csak úgy szabadulhatunk meg gyökeresen, ha előbb kikutatjuk fészküket, vagyis azt a helyet, a honnan jönnek. Legegyszerűbb azután a fészket este forró vízzel vagy forró lúggal jól kiforrázni.

Erős hányást

Dr. Davis szerint azáltal lehet megszüntetni, ha a hátgerinczre jeget alkalmazunk. Davis egy esetről tesz említést, hol a hányás oly erős volt, hogy jégdarabkák is kilökettek a gyomorból. Jeget az alsó hátgerinczre meglehetős mennyiségben alkalmazván, a hányás azonnal megszünt. Hideg vízmosások is jó szolgálatot tesznek.

A házi tücskök ellen.

A házi tücsök nem annyira káros, mint inkább kellemetlen; mert erős czirpelése, kivált ha egész csoport hímtücsök rendez hangversenyt, kétségbe ejtheti az éjjeli nyugodalomra vágyódó embereket.

A házakban található bármilyen rés vagy repedés, akár a falban, akár a padlóban, alkalmas fészkül szolgál neki; az

ilyen helyeket azután rágcsálással még nagyobbítja is. Rágó szervei elég erősek arra, hogy, ha bevakolják lakását, onnan ismét kirágja magát. Napnyugta után szokott csak eljönni rejtekéből. A nősténynek meglehetős hosszú tojócsöve van. Ez arra való, hogy tojásait a legkisebb résekbe is jó mélyen helyezhesse el, vagy pedig lakóhelyének talajába sülyeszthesse, a hol ilyenformán minden bajtól megvédve maradnak. Különösen a lisztes élelmiszereket kedvelik, a kenyérmorzsákat, a malátát, de a tejet sem vetik meg.

Irtásukra, minthogy a lakásokban a benzint, petróleumot, szénszulfidot az emberekre való tekintetből nem lehet alkalmazni, csakis a rovarpor használható, a melyet alkonyatkor a ház minden tücsöklakta helyiségében az összes résekbe, úgy például a padló alá is be kell fujtatni. A rovarpor kiűzi, majd elbódítja a tücsköket, a melyeket azután a padlón össze lehet seperni. Ez azonban még nem elég, mert megeshetik, hogy egy részök csak elájul, de később ismét magához tér, azért az összegyüjtött példányokat tűzbe is kell dobni.

Még hathatósabb a rovarporból készült alkoholos kivonat, vagyis „*Zacherl-tinktura*“, a melyet a kereskedésben méregdrágán árulnak, de a melyet bárki egyszerű módon elkészíthet magának, úgy hogy az amerikaiak szokták.

Erre a czélra egy nagyobb üveget veszünk, akkorát, hogy fél kilogramm rovarpor és 6 deciliter rektifikált alkohol bőven beleférjen, az üveget közönséges dugóval bedugjuk, a rovarport szeszszel jól összerázzuk, azután a dugót átfúrva, egy üvegcsövet húzunk bele, a mely vagy fél méternyire állhat ki. Az üvegcső alsó vége azonban ne érintkezzék az üvegben levő folyadékkal.

Ezt a keveréket homok- vagy vízfürdőben több órán keresztül melegítjük, de úgy, hogy hőfoka a forráspontjánál 15—20 fokkal állandóan alább maradjon.

Néhány óra mulva az alkohol magában vette a rovarpor

illó olaját, és ha az üledék leszáll az üveg fenekére, az alkoholt, a mely most már sötétbarna, majdnem feketeszínű, el lehet önteni. Természetesen félannyi rovarporhoz félannyi alkoholt kell venni.

Az így elkészült tinkturából a lakás réseibe lehet csöpögtetni, vagy ha takarékosabbak akarunk lenni, ezzel a tinktúrával megáztatott vattát teszünk jó mélyen a résekbe és a padló alá is.

Némelyek csalétekkel fogják meg a tücsköket, olyformán, hogy valami fényes felületű medenczét, például mosdótálat, a szoba padlóján egy kis föld- vagy homokhalomba úgy mélyesztenek be, hogy a medencze felső széle a homok vagy föld színével egy szintbe essék. A medenczébe tejbe vagy sörbe mártott vászondarabokat vagy malátát tesznek. A csalétek szaga odacsalja a tücsköket, melyek a földhalmon könnyen felmásznak, bele is mennek a tálba, de onnan azután nem birnak többé kijönni, mert lábuk elcsuszik a sikamlós felületen. Megesik azonban, hogy a megnőtt szárnyas tücskök egy része kirepül; azért gyakrabban kell este utánanézni, s a foglyul esett tücsköket kifogdosni.

A házigomba ellen.

A házigomba a fának egy betegsége. Megtámadja az élőfát, de benne marad akkor is, nő és elhatalmasodik, mikor a fát már kivágták és deszkát hasítanak belőle. Igy jut be a házigomba a lakásba, a padozatba, a melyet nyirkossá tesz, lassan elkorhaszt, elpusztít, de ezzel a nyirkossággal egyúttal megrontja, a maga elporladásával megmérgezi a szoba levegőjét is. Rájöttek, hogy a házigombáktól megrongált padlóju szobában lakó gyönge tüdejü ember hamar elpusztul és ez a fölfedezés arra ösztökélte az orvosokat, hogy a védekezés módját keressék. A veszedelmes gomba fejlődésének legjobban kedvez a *nedves, meleg levegő*. A melegséget a padlódeszkába befészkelődött gomba megkapja a szobából, a nedvességet pedig meg-

kapja a falból, így azután vigan nő, szaporodik, terjed, pusztít. Az orvosságot ellene, a melyet sok tudós kutatott, most megtalálta és teljes sikerrel is próbálta egy magyar orvos, *Bernard* József dr., a ki Zichyfalván, Torontál vármegyében folytat orvosi gyakorlatot. A mit ajánl, olyan egyszerü, mint a milyen praktikus. A padlógerendák és padlódeszkák két végét, a melyek a fallal érintkezésbe jönnek, behelyezés előtt összevegyített olvasztott viaszkkal és fagygyuval kell bekenni. Ez a keverék megakadályozza, hogy a falból nedvesség szivárogjon a deszkába, már pedig e nélkül a gomba meg nem él, elpusztul, a padló száraz lesz, a szoba levegőjét nem rontja, nem mérgezi.

Hektográf-anyag.

Igen jó eredményeket szolgáltató hektográf-anyag állítható elő, ha 100 gr. közönséges enyvet, 500 gr. gliczerint, 25 gr. finom bariumszulfátot vagy kaolint és 375 gr. vizet veszünk. *Másolótinta* gyanánt tömör anilinviola-oldat használható. Hogy a használt lapról az írást lehetőleg kevés anyagveszteséggel távolíthassuk el, a mosóvízhez kevés sósavat adunk, melyet szintén hideg vízzel való mosás által lehetőleg el kell a lapról távolítani.

Zöld hektorgáf-tinta.

Zöld hektográf-tintának a következő az előirata:

Anilinzöld (vízben oldódó) . . .	15 rész
Glicerin	10 „
Lepárolt víz	50 „
Tömény borszesz	10 „

Hektográf-massza.

Hektográf-massza készítésére használunk jó fajta kölni enyvet, még pedig 200 grammot. Ezt körülbelül egy napig

400 gramm vízben áztatjuk, hozzá keverünk 700 gramm gliczerint és az egészet vízfürdőn — gyakori keverés közben — egy kilogramm súlyáig bepárologtatjuk. A hozzá való tinta a következő alkotó részekből áll: methylibolya 10 gr., higított eczetsav 5 gr., alkohol (90%) 10 gr., réz 10 gr., gliczerin 5 gr.

Hernyók kiirtása.

Hernyók kiirtására alkalmas szert képez 150 gr. timsónak 20 liter vízben való oldata. A növények e folyadékkal egyszerüen befecskendeztetnek.

Vörösboros hordók szinanyagának kivonása

mindannyiszor szükséges, valahányszor azokba fehér bort vagy szeszt akarunk önteni, mert a dongákba beszivódott festék ezeknek nemcsak színét, de ízét is megrontaná. Általában nem tanácsos ily hordókban más anyagot eltartani, mint a minőre eddig használtuk, de hogyha rá volnánk szorulva, járjunk el következő módon: Mossuk ki a hordót forró vízzel, hagyjuk ezt tökéletesen kifolyni és azután kis darabokban körülbelül 1 grm-nyi (hektonkint) oltatlan mészt aprítsunk bele, közbeközbe hengergessük meg a hordót úgy, hogy a mész a belső falakat egészen bejárja. Ha ez megtörtént, öntsünk kevés vizet a hordóba (nehány litert), zárjuk el jól, hengergessük meg újra és hagyjuk állani. Egy-két óra mulva mossuk ki több ízben gondosan vízzel és tökéletes kiszárítás után a hordó alkalmas *fehérbor* befogadására. — Ugyanoly sikeres a következő eljárás: Három kiló kristályos kereskedelmi szódát oldjunk fel 20 liter forró vízben. A forró oldatot öntsük a hordóba.

Penészes és eczetes hordók tisztítása.

A penészes hordóból a penészt az esetleg ott levő borkővel együtt a fa felszinéről s minden hozzáférhető mélyedé-

séről lehetőleg pontosan le kell vakarni és kefélni, ezután a hordót többször hideg vízzel kiöblíteni, erre többször kiforrázni, ha pedig bort akarunk belé önteni, esetleg borszeszszel ki kell égetni. E czélból a hordóba borszeszt töltünk és meggyújtjuk. A hordót a meggyújtás után nem szabad beverni, mert a borszeszgőzök és a kitágult levegő szétrobbanthatnák, a hordó akonájára nedves ruhával becsavart deszkadarabot tartunk és a deszka mellett süvöltve eltávozó levegőnek csak akkor engedünk pillanatnyira nagyobb rést, ha érezzük, hogy belülről a nyomás igen fokozódik. Ugyanígy kell a megeczetesedett hordót is megtisztítani azon különbséggel, hogy ennél mind a hideg, mind a forró vízzel való öblítést sokkal gondosabban, hosszabb ideig és általában addig kell folytatni, míg a forró víz beleöntésére semmi eczetszagot nem érezni.

Üres hordók kezelése.

Penészes hordókban sohasem szabad forró vizet önteni, míg a penészt éles kefével el nem távolítottuk belőlük, mert ha a penészre forró vizet öntünk, szagos anyagok fejlődnek, melyek a fába is beveszik magukat, a honnan aztán nem igen távolíthatjuk el azokat. A hordók tisztítását tehát azon kezdjük, hogy belül kefével és hideg vízzel a penésztől alaposan megtisztítjuk. Azután következik a gőz vagy forró víz, mely utóbbiba égetett meszet, szódát vagy kénsavat is tehetünk. A kinek arra való eszköze van, annak a kigőzöltetést ajánljuk, mert a forró víz, ha nagy mennyiségben nem használjuk, csakhamar annyira kihűl a hordóban, hogy valami nagy hatása épen nem lehet.

Az égetett mésznek vagy szódának hasonló hatása van; előbbinek azonban az a rossz oldala is van, hogy részecskéi a fa lyukacsaiban maradnak s csak akkor oldódnak ismét fel, midőn pl. borral érintkeznek.

Ha szódát akarunk a tisztításhoz használni, úgy a hor-

dót a szódaoldattal (250 gr. szódát egy hektoliter vízben feloldva) egészen meg kell tölteni s a folyadékot 2—3 napig benne kell hagyni; azután kiöntvén belőle, a hordót tiszta vízzel jól kiöblítjük; kénsavat is használhatunk a hordótisztításhoz. E czélból a hordót egészen megtöltjük vízzel, azután minden hektoliter vízbe 125 gr. kénsavat öntünk, a hordót ide-oda gurítjuk s kiöntvén, alaposan kiöblítjük.

Némelyek, hogy dolgukat igen jól végezzék, két anyagot · kénsavat és szódát használnak s épen ellenkező hatást érnek el vele, mert a két anyag semlegesíti egymást.

Külön-külön mindkét anyag jó szolgálatot tesz, együtt azonban hatástalan vegyületet képez

A hús megfőzése.

Nagyon tévesen járnak el gazdasszonyaink, midőn a húst a vér kiszivatása végett vízben sokáig áztatják; mert azzal egyidejüleg a hús tápláló részeit is kivonatják. Tökéletesen elég a húsnak egyszerű megmosása is. De sokkal fontosabb, hogy falun igen gyakran állott, s már megszagosodott húst hoznak haza a mészárszékből. Ezen úgy lehet segíteni, ha azon vízbe, melyet a főzésre feltettünk, a hússal egyidejüleg néhány darab izzó faszenet teszünk, s a húst azzal együtt főzzük. A szén a szaganyagot magába veszi, s mind a hús, mind a leves visszanyeri jó szagát és ízét. A halak főzésénél a szenet így alkalmazván, az a halnak iszapízét szintén elveszi.

Vén marhahúst hamar puhára főzni.

Midőn a leves lehabozása után a legnagyobb forrásban van, minden 3 font húsra 2 kanál erős rozspálinkát töltünk. A hús, ha a legvénebb marhából volna is, ily esetben hirtelen megpuhul; attól nem lehet félni, hogy a pálinka szaga megérzik rajta. Pálinka hiányában erős boreczet is jó.

Állott húsnak a kellemetlen szagát teljesen elvehetjük,

ha felfőzzük, a habot róla jól leszedjük, erre a fazékba pár nagyobb darab izzó szenet vetünk; néhány percz alatt a szén a húst teljesen szagtalanítja. A húst akként is szagtalaníthatjuk, ha azt $^1/_4$ óráig a felmangánsavas káli híg oldatában áztatjuk.

A húst nyáron friss állapotban soká eltarthatjuk,

ha vastag ruhát erős eczetbe mártunk és ezen eczetes ruhába takarva a húst, pinczébe teszszük. A hús szénporba takarva szintén sokáig eláll változatlanul.

A húst nyáron is eltarthatjuk sokáig friss állapotban,

ha azt egy mély agyagfazékba teszszük s erre lefölözött tejet öntünk. Meleg napokban a tej naponkint megújítandó. A fazekat száraz, hűvös, szellős helyen álló szekrényben kell tartanunk.

A hús konzerválása.

1. Gyanus szagú húst szagtalanná tehetünk, ha 0·2% salicylsav-oldatban áztatjuk, vagy főzés közben adjuk hozzá a megfelelő mennyiségű savat.

2. Salicylsavval jól *bedörzsölt* hús igen sokáig eláll romlatlanul.

3. 10.00 acidum benzoicumnak 900 gr. higított szeszben való oldatából 2—3 kanál 1 kilogramm hús konzerválására elegendő.

Hüvelyes veteményeket kemény vízben (kútvíz) is puhára főzhetünk,

ha a vízbe tiszta szódát teszünk (minden liter vízre 1 deczigramm szódát).

Időjárási képek.

Így nevezhetjük azokat a kék-zöld képeket, melyeket az ablakra szoktak akasztani oly czélból, hogy színváltozásuk által az időjárás változásait mutassák. E képek színtváltó tulajdonsága azon alapszik, hogy bizonyos kobaltvegyületek víz felvétele által színüket változtatják. Készítésük czéljából egy átlátszó üvegképet (legalkalmasabb e czélra egy tájkép) bevonjuk a következő anyagok forró keverékével: 1 rész chlórkobalt, 10 r. gelatin, 40 r. glicerin és 60 r. víz. A gelatin feloldandó a vízben, azután hozzáadandó a glicerin és végül a kevés vízben feloldott chlórkobalt. Zavaros, esős időben a tájkép színt veszt, sőt egészen el is színtelenedhetik, szép időben pedig kék színét visszanyeri. (Ind. Bl.)

Illatszerek és extrait-ok.

Eau de Cologne (kölni víz): Narancsvirágolaj 5 gr., bergamottolaj 45 gr., czitromolaj 20 gr., levendulaolaj 1 gr., rozmarinolaj 1 gr., benzoe 0·5 gr., tiszta alkohol 1·20 liter. A vett alkotórészek 8—14 napig digerálandók.

Ess-bouquet: Jasmin-Extrait, reseda extrait, ibolya-extrait, mindenikből 50 gr., apróra vágott irisgyökér 30 gr., folyékony styrax és ambra, mindenikből 0·5 gr., curacaohéjolaj 5 gr. A folyadék 8—14 napig digerálandó és megszűrendő.

Court-Bouquet: Bergamottolaj 10 gr., narancsvirágolaj 1·5 gr., tiszta alkohol 150 gr., irisgyökér 30 gr., folyékony styrax 0·5 gr., moschus 0·2 gr., 14 napig digerálandó és megszűrendő.

Heliotrope-Extrait: Vanilia 1 gr., narancsvirágolaj 2 csepp, keserűmandulaolaj 1 csepp, moschus 0·1 gr., benzoe 3 gr., tiszta alkohol 100 gr., 8 napig digerálandó és megszűrendő.

Opoponax: 2 gr. pézsma, 12 gr. vanille, 8 gr. tonkabab,

780 gr. tisztított borszeszszel 30 napig maceráltatik; ehhez azután 300 gr. iris-extract, 300 gr. rózsa-ext., 150 gr. cassia extract, 150 gr. narancsvirág-ext., 480 gr. viola-ext., 13 csepp citronellaolajat, 60 csepp czitromolajat, 15 csepp lemonolajat, 60 csepp bergamottolajat, 30 csepp patchuliolajat és 50 csepp rózsaolajat teszünk.

Essence d'Ylang-Ylang: 1 gr. Ylang-Ylangolaj, 2 csepp neroliolaj, 5 csepp rózsaolaj, 0·05 gr. pézsma, 500 gr. tisztított borszesz.

Orgona-illat készítése.

Rp. „Muguet“	150·0
Ol. Ylang-Ylang	15·0
Tinct. Moschi (1 : 80) . .	100·0
Extrait au Jasmin triples .	3000·0
„ à la Tubereuse triples	2000·0
Spir. Vini rectfssm. (80 %) .	5000·0

Jockey-Club.

Rp. Extrait des Roses	600·0
„ d'Acacie	
„ de Jasmin	
„ de Violet	āā 300·0
Tinct. rad. Iridis	360·0
„ Moschi	45·0
„ Zibethi	60·0
Ol. Bergam.	10·0
„ Rosarum	gtt. LXXX.

Megfakult régi írás újra olvashatóvá tétele.

Régi írások, okiratok, papiron vagy pergamenten, gyakran annyira megfakulnak, hogy alig, vagy nem is olvashatók. Az ilyenek ismét olvashatóvá tétele czéljából a kérdéses lapot

gyöngén megnedvesítjük vízzel s azután ecset segélyével megérintjük *kénammoniával*. Az írás erre azonnal előtünik feketén és olvashatóan. A pergamenten megmarad ez a feketeség, a papirosról azonban idővel ismét eltünik. Az írás ilyetén előtünése könnyen magmagyarázható a vassulfid képződése által; magától érthető, hogy ez eljárás csak akkor lehet sikeres, ha az írás vastentával történt. (Seif. Ind.)

Elhalványodott írást ismét olvashatóvá tenni.

8 rész porrá tört gubacsot 48 rész fehér borral melegítünk; erre a folyadékhoz 1 rész czitrom-spirituszt adunk s az egészet megszűrjük. Ha az elhalványodott írást ezen folyadékkal megnedvesítjük, az ismét olvasható lesz.

Egyszerű mód az írás megaranyozására.

A tintához kevés enyvet teszünk és írunk vele, mint közönségesen. Ha a tinta megszárad, az írásra aranylemezeket (aranyfüst) helyezünk s posztóval jól rányomkodjuk. Kevés idő mulva a fölösleges aranylemezeket ecsettel távolítjuk el.

Aranyfényű írás.

Az Ind. Bl. szerint papiroson vagy szöveteken aranyfényű írás előállítása czéljából, először oly oldattal kell alapot készíteni, a mely 2 rész oxalsavból, 4 rész gummiból és 10 rész vízből áll. A megszáradt lapra azután olyan tentával kell írni, a mely 1 rész nátrium-arany-chlorid, 2 rész gummiból és 10 r. vízből áll. Az írás előtünése után a leírt tárgyat jól ki kell simítani, vagy lepréselni.

Italaink hőmérséke.

Az italok akkor ízlenek legjobban, ha következő a hőmérsékük:

Ivóvíz	12·5° C.
Szeltersz- és szódavíz	10—16 „
Sör	14—16 „
Vörös bor	17—19 „
Gyenge fehér bor	16 „
Erős fehér bor	10 „
Pezsgő bor	8—10 „
Kávé és tea	23—26 „
Ugyanezek a szomjúság csillapítására	10—18 „
Húsleves	37—52 „
Tej	16—18 „
Frissen fejt tej	34—35 „

A piszkos ivóvíz megtisztításáról.

A nép vagy kutakból meríti vizét, a melyeket a lakások körül meggyülemlő szenny már régen befertőzött, vagy pedig a városon vagy az alatta elfutó patakból, folyóból merítik az iszapos vizet. Az iszapos folyóvíz, úgy mint a tisztátalan kútvíz egészségtelen, a legveszedelmesebb járványokra (kolerára, tifuszra, bélhurutra) hajlamosítja az embereket. Az iszapos víz tisztítására felette sok filtráló készülék van használatban. Valamennyinek az a hibája, hogy drága és hogy figyelmes kezelést igényel. Közönséges használatra a vidéken sokkal ajánlatosabb, ha magunk készítjük a szűrőt, még pedig a következő módon:

Mintegy 2 akós — esetleg még nagyobb — tiszta hordónak kivetetjük az egyik fenekét: azután megtöltjük $^1/_4$ rész tartalmáig tiszta kavicscsal, erre a hordó közepéig kimosott, öregszemű homokot borítunk; fölébe 10 czentiméter vastag

rétegben apró darabokra tört faszenet teszünk, a melyet megint egy réteg öregszemű homokkal s végre kavicscsal befedünk oly módon, hogy a hordó ne legyen egészen megtelve. Egy másik hordóba, vagy még helyesebben nyilt cseberbe öntjük a megszűrni való vizet. Ezt a hordót (csebret) magasabbra állítjuk, mint a szűrő áll, s csapon át a vizet a kavicsra hagyjuk folyni. A víz a szűrőrétegeken keresztül áramol s megtisztul: alul nyilást készítünk a szűrőn, a melyen a megszűrt víz tiszta edénybe gyűjthető. A víztartó hordóból a csapon át csak oly gyorsan szabad a vizet bocsátani, hogy a kavics fölött meg ne gyűljön; a csapot tehát e szerint kell kormányozni. Legjobb a szűrőt a pinczébe elhelyezni, hogy a víz mindig friss legyen. A víztartó hordót gyakran ki kell öblíteni; úgyszinte a szén felett álló kavics- és homokréteget időnkint ki kell szedni s jól ki kell mosni; a szűrő így egész éven át s tovább is használható.

Kapufélfák, karók,

faoszlopok konzerválására Norvégiában egy igen egyszerű, ép azért nagyon is praktikus eljárást alkalmaznak; t. i. a beásott oszlop alsó részébe a föld szinétől egy pár hüvelknyi magasságban egy ferdén lefelé menő lyukat fúrnak jó vastag fúróval, úgy irányítván a fúrást, hogy az lehetőleg az oszlop középpontjában végződjék. Ekkor aztán porrá tört kékgáliczot töltenek a lyukba, majdnem annak egész nyilásáig, a melyet aztán egy kivehető facsappal elzárnak. Minden évben kétszer, háromszor újra kell a lyukat tölteni. Ez eljárással — a mely ajánlatosabb az oszlopok megégetésénél, bekátrányozásánál, réz- vagy czinkgálicz-oldattal való kezelésénél — az oszlopoknak földben álló részét s az oszlopok nyakát majdnem korhadhatlanná lehet tenni.

Karbolfirnisz fatárgyak és kőfalak konzerválására.

A fatárgyak megvédésére a szú és rothadás ellen, továbbá a kőfalak bekenésére a gombaképződés elhárítása czéljából a következő firnisz jó szolgálatot tesz: Vasmozsárban 100 r. boraxot és 50 r. maró nátront 4000 r. vízben feloldunk, az egészet forrásig hevítjük s keverés közben 450 r. sellakot teszünk hozzá. Feloldás után a félig kihűlt folyadékhoz 200 r. 90—95 perczentes karbolsavat keverünk. E firniszt alkalmazásakor kissé felmelegítjük, egyharmad térfogat forró vízzel higítjuk.

Karók konzerválására.

Szardiniában a földbe kerülő faanyagok, valamint az esőnek kitett összes tárgyak konzerválására, mint kipróbált hatásos szert alkalmazzák a *tömény konyhasó-oldatot.* Kitünő hatása van a konzerválás ezen módjának, ezenkívül az összeszáradás, megvetemedés és hasadás ellen is. A fát a konyhasóoldatban mintegy 8 napig kell áztatni.

Karton-mosás.

Hogy a kartont a színek bántódása nélkül kimoshassuk, következőleg járunk el: Vászonzacskóba buzakorpát öntünk; azt a vízben rövid ideig főzzük, aztán a korpavizet kinyomjuk. A nélkül, hogy a kartont beáztatnók, ezen langyos-meleg vízbe teszszük, tüstént kimossuk, a mosást még egyszer ismételjük, aztán hideg vízben kitisztázzuk és szellős helyen — hol a nap nem éri — megszárítjuk. A karton így mosva, semmit sem veszít színéből. Itt megjegyzendő, hogy minden darab tarka ruhát a mosás és facsarás után jól ki kell rázni, mert különben csíkokat kaphat. Ilyen ruhát kemény hidegben nem szabad szárítani, mert a milyen szép lesz a fehérnemű az átfagyás által, épen olyan sokat veszít a tarka ruha az által színéből.

Az elszakadt kaucsukrészek összeillesztése.

Vegyünk 2 rész gummielasztikumot és 1 rész guttaperchát, vagyis az előbbiből kétszerannyit, mint az utóbbiból, oldjuk fel 8 annyi szénkénegben, az oldattal vonjuk be az összeillesztendő kaucsuk-részeket, szárítsuk meg, azután hevítsük a rétegeket olvadásig s préseljük az összevaló részeket jól össze.

Kaucsukczipő foldozása.

Szénszulfidban oldott guttaperchát és kevés velenczei terpentin keveréket legjobb a kaucsukczipő foldozására használni. Az angol suszterek még a bőrczipőt is ezzel foldozzák.

Kaucsuk-csövek konzerválása.

A kaucsuk-csövek évenkint 5—6-szor vízben vagy gyenge lúgban megmosva, huzamosabb ideig használatban tarthatók.

Kátrány a fasebekre.

A kátrányt a legkisebb aggodalom nélkül alkalmazhatjuk minden nagyobb s oly fasebeknél, melyek az ágak lefürészelése által keletkeztek. Alkalmazására a legkedvezőbb időszak, valamint egyáltalán a gyümölcsfák tisztogatására: az ősz és a tél, mert ilyenkor a kátrány rögtön több milliméternyire behatol a fatestnek valamennyi nyitott szervébe; megöli ugyan ezeket, de az alatta levő egészségeseket is megvédi a szétrombolástól. Tavaszszal és nyáron ellenben a hatalmasan felfelé iparkodó nedvek befolyása következtében nemcsak hogy nem hatol be, hanem még kívülről is csak rosszul ragad s igen hiányosan zár.

A kávé-pörkölés módja.

A kávé pörkölése alkalmával mind fizikai, mind kémiai szempontból nagyot változik.

A kávét mindig zárt készülékben pörköljük, még pedig csak annyira, hogy a maghéjnak a mag barázdájában rejlő része gyöngén világosbarna legyen s a kávészem vörösesbarna porrá őrlődjék. A mag barázdájában rejlő hártya megvizsgálására keresztben ketté kell a kávészemet törnünk. Ha a kávét annyira pörköljük, hogy csaknem fekete, a mag barázdájában rejlő hártya barna s az őrölt kávé egészen sötét por, akkor kelleténél jobban megpörköltük. A szemekben levő koffein jelentékeny része elillant s a kávé íze is kellemetlenebb.

Sokan abban a balvéleményben vannak, hogy a pörkölés akkor érte el kellő fokát, a mikor a kávé izzadni kezd, pedig ha a kávét addig pörköljük, akkor már tönkre is tettük.

A megpörkölt magvakat minél gyorsabban hűtsük le, a lehűtött kávét lehetőleg tökéletesen zárjuk el s csak közvetlenül a felhasználás előtt őröljük meg

Ha hosszabb időre pörkölünk kávét, czélszerű a szemeket védő burokkal ellátni, azáltal, hogy a pörkölőbe, a már teljesen megpörkölt kávéra kevés finom czukorport hintünk s összerázzuk. A forró kávétól megolvadó czukor finom kéregben vonja be a szemeket s megóvja a levegő hatásától. Azonkívül természetesen még jól záró bádog- vagy üveg-edényben kell tartanunk.

A kávé megkülönböztetése a czikoriától.

A gyanus kávéból tegyünk egy késhegynyit egy pohár hideg vízbe; ha czikóriával van keverve, a vizet azonnal barnára festi, ha nincs keverve, a víz egészen tiszta marad. Azonkívül a czikóriás kávéhoz mindig több tejet kell venni, mint a tisztához.

A kávé- és thea-hamisítás felismerése.

Hogy a nyers kávészemeknek tetszetősebb színt kölcsönözzenek, azokat chromvegyületekkel, berlini kékkel és kurkumával, eczetsavas rézzel, kurkumával és indigóval szokták megfesteni. Hogy a hamisítás tényét felderítsük, a kávészemeket üvegedényben meleg esővízzel jól megmossuk. A természetes kávé mosóvize szintelen marad. A berlini kékkel festett kávészemeké: kékeszöld, a chromvegyülettel festett: sárgás, az indigóval festett: kék, a rézzel festett kávészemek mosóvize sárga vérlúgsó-oldattal kezelve vörösbarna szinezetet vesz fel. Az egészen mesterségesen: agyagból és lisztből készített kávé a vízben szétesik. A kereskedésből őrölve hozatott kávét czikóriával, sárgarépával, gesztenyével, árpával, homokkal, téglaporral, kávémaradékkal szokták hamisítani. A jó, tiszta őrölt kávéból egy késhegynyi pohár vízbe téve, a víz felszinén úszik, a vizet pedig csak gyengén sárgítja meg; a hamisított részben alászáll és a vizet sötétbarnára színezi.

A *theát* kurkumával, berlini kékkel, grafittal, vasgáliczczal, indigóval, ásványzölddel vagy kénsavas rézzel festett thea-hulladékokkal, különböző értéktelen cserjék, növények leveleivel hamisítják. A levelek megfestését elárulja a thea mosóvize (lásd a kávészemek vizsgálatát), a különböző növénylevelekkel való hamisítását a vízgőz által megpuhított és szétteregetett levelek mikroszkopikus vizsgálata. A valódi thealevél lándzsa- vagy tojásdad alaku, szélén fogazatos, felül sima fényes, alul ezüstfényü szőrrel van bevonva.

Hogyan akadályozhatjuk meg a kazánokban a kazánkő lerakodását?

A kazánkő lerakodásának megakadályozására többféle eljárás alkalmazható. Ha a víz keménységét csak hidrocarbonátok (calciumhidrocarbonát és magnesiumhidrocarbonát) okoz-

zák, a víz előremelegítése is czélra vezet, mert 70—80 C°-nál a hidrocarbonátok szénsavat veszítenek és kevéssé oldható monocarbonátokká alakulnak át, a melyek már az első melegítőben rakódnak le iszap alakjában.

Előremelegítés helyett változó keménységet okozó hidrocarbonátok mészszel vagy marónátronnal alakíthatók át oldhatatlan monocarbonátokká, az állandó keménységet okozó vegyületek megbontására pedig a szóda alkalmas.

A vizek lágyítása érdekében okvetlenül ismerni kell összetételöket, mert csakis abból számítható ki a lágyításra alkalmas chemiai szerek minősége és mennyisége. A tisztítás vagy előzetes, a mikor a tartókba gyüjtött nyers vízhez a kiszámított mennyiségű chemiai szereket hozzáadjuk, a kazánkőképző vegyületeket megbontjuk, mielőtt a víz a kazánba jutna; ez a tisztításnak leghelyesebb módja.

Ha a vizek keménysége csekélyebb, akkor magában a kazánban is lágyíthatjuk a vizet szódával vagy marónátronnal; ezzel azonban csak azt érjük el, hogy a kazánkövet képző alkatrészek nem szilárd kéreg, hanem laza iszap alakjában válnak ki a kazánban, a mely iszap könnyen eltávolítható. Már lerakódott kazánkő csak mechanikai úton távolítható el; bár ha huzamos ideig tisztított vízzel táplálunk, akkor a régi kazánkő meglazul és lassanként leválik a kazánfalról.

Kékítő-papiros

fehérnemüek kékítésére. Erős enyvezetlen papirost az indigo-karmin tömör oldatában jól megáztatunk, s azután a papirost megszárítjuk.

Kék bélyegző-tinta.

Sellakk 2 r., borax 2 r., víz 25 rész, arab gummi 2 rész, ultramarin, a mennyi szükséges. A boraxot és sellakkot a víz egy részével addig főzzük, míg feloldódnak s kihülés után a többi vizet és az ultramarint hozzáadjuk.

Kelesztő por tésztába.

A kelesztő por 70 r. borkősavnak 30 r. kétszer szénsavas nátriummal való keveréke.

A kelmefestésre használt festőanyagok tartósságának (valódiságának) megvizsgálása.

1. *Hogy a vörösszínű kelme festőanyaga tartós-e vagy nem*, annak felismerésére egy darabocska kelmét szappanos vízben főzünk. Ha a szín tartós, a szappanos víz változatlan marad, vagy csak nagyon gyengén színezett. Jobb meggyőződés kedvéért egy új darabocskát mész-vízzel főzünk; ha a szín tartós, főzés után a kelmének sem megfakulni, sem megbarnulni nem szabad.

2. *A sárgaszínü szövet festőanyagának* megvizsgálása czéljából a kelme egy darabját egymásután vízzel, borszeszszel, majd mész-vízzel főzzük. Ha a szín tartós, akkor sem a víz, sem a borszesz nem sárgul meg észrevehetően: a mész-víz pedig nem vesz fel vörös, s a kelme a mész-víz által barnás vörös szinezetet.

3. *A kékszínü szövetek vizsgálata.* A szövet egy kis darabját borszeszszel főzzük. Ha a festék valódi, a borszesz se vörös, se viola, se kék színezetü nem lesz. Most egy új próbát sósavval és vízzel főzünk. Ha az alkalmazott festék valódi, a folyadék nem lesz vörös, a kelme pedig vörös vagy barnás vörös.

4. *A violaszínű kelmék vizsgálata.* Egy darabocska kelmét higított borszeszszel főzünk; ha a szín tartós, a folyadék színtelen marad vagy csak nagyon gyengén színezett. Erre egy új próbát higított sósavval főzünk. Ha az alkalmazott festék valódi, a folyadéknak nem szabad vörösre, s a kelmének vörösre vagy barnás vörösre színeződnie.

5. *A zöldszínü kelmék* színe tartós, ha a higított borszesz, melyben a kelme egy darabja főzetett, nem lesz kék, zöld

vagy sárga, s a higított sósav, melyben egy új próba melegíttetett, vörös vagy kék.

6. *A barnaszínű kelmék színanyagának megvizsgálása céljából* a kelme egy darabját vízzel főzzük. Ha a víz vörösszínű lesz, a szövet színe nem tartós. Épp úgy nem tartós akkor sem, ha a borszesz, a melyben a kelmét összerázzuk, sárga színezetet vesz fel.

7. *A feketeszínű kelmék vizsgálata.* A kelmét sósavval megsavanyított vízzel főzzük. Ha a folyadék csak sárga színt ölt, a festék valódi, ha azonban vörös színezetet s a kelme kéket, a festék csak részben valódi. Ha pedig a folyadék vörös szinű lesz, s a kelme barna, vagy barnásvörös, akkor legkevésbé sem tartós.

Keményítő-készítés.

A tisztára mosott búzát megkelesztjük, azaz egy kád vízbe teszszük s ott addig hagyjuk, mig a szemek egész puhává nem lettek. Ezután zsákokba kötözvén, egy cseber vízben gyúrjuk, tiporjuk, hogy a víz kivonja a búzaszemekből a keményítőt. Vagy pedig szitára tévén a megpuhult buzaszemeket, vízzel addig gyúrjuk, míg csak a víz zavarosan foly a szita alá helyezett cseberbe le. A vizet a leülepedett keményítőről leöntjük, a keményítőt pedig vásznon megszárítjuk. Hasonlóképen kapjuk a keményítőt a kásává reszelt burgonyából is.

Keményítő, mely a ruhát simává, fényessé teszi.

0·7 gramm sztearint és 100 gramm búzakeményítőt mérünk le. A sztearint megolvasztjuk és a megolvadt tömeghez a keményítő tizenötszörösét keverjük. A tömeg kihűlése után azt porrá törjük és a még fenmaradt keményítővel jól elkeverjük.

Keményítő.

Fehérneműhöz való folyékony és fényes keményítő:

Rp. Spermatis ceti
Gummi arabici
Boracis venetae aa 20
Glycerini . . . . . 5·0
Aquae destill. 490
Coquae ad perf. solutionem

Egy negyedkiló keményítőhöz 2—3 kávéskanál veendő.

A kemény hús megpuhítását

legkönnyebben úgy eszközölhetjük, hogy azt 7 óra hosszáig eczetes vízben áztatjuk, azután tisztára mossuk és megfőzzük.

Hogy a kéménytüzet

elolthassuk, a kályhába néhány marok kénvirágot szórunk s a levegőnek a tűzhöz járulását lehetőleg megakadályozzuk.

Kemény víz lágygyá tételének módja.

Tegyünk a kemény kútvízbe egy kis maró nátront, vagy ha az nincs, közönséges mosószódát, mire a keménységet okozó sók kiválnak. Mennyi kell bele, azt csak a víz pontos elemzése útján lehetne megállapítani. Különben kipróbálhatjuk, hogy körülbelül 10 liter vízre egy deka szóda elég-e, vagy több kell, vagy talán kevesebb belőle.

A kenyér penészesedése ellen

igen egyszerű szer van. A kemenczéből kiszedett kenyeret lisztes-zsákba rakjuk úgy, hogy felső része egymáson feküdjék. A zsákot bekötjük és szellős helyre akasztjuk. Használatra a kenyeret egy nappal előbb kiveszszük a zsákból, megnedvesítjük egy kissé s pinczébe teszszük.

A kenyér megvizsgálása.

A kenyér vizsgálásánál általában ugyanazon tisztátalanságokra és hamisításokra kell tekintettel lennünk, mint a lisztnél. A vizsgálat eszközlése kenyérnél csak annyiban különbözik, hogy a kenyér megszárítandó és porrá törendő. Ezen kenyérpor azután úgy vizsgálandó, mint a liszt.

Néha rézgáliczot tesznek a megromlott kenyérliszthez javítás czéljából, valamint azon czélból, hogy a kenyér erjedése gyorsíttassék.

Arról, hogy a fehér kenyérben veszélyes mennyiségű rézgálicz van-e, gyorsan meggyőződhetünk, ha a kenyérből körülbelül egy hüvelyk széles és 3 hüvelyk hosszú darabot lemetszünk s azt félig igen higított ferrocyankalium-oldatba (1 r. sárga vérlúgsó, 100 r. víz) mártjuk, azután gyorsan kiveszszük és fehér tálczára teszszük. Réz jelenléténél a bemártott rész halvány rózsaszínt nyer, mely különösen a szárazon maradt rész mellett látható tisztán, még akkor is, ha a kenyérhez kevert rézgálicz a kenyér súlyának csak $^1/_{0000}$-ét teszi.

A keserűsó s hasonló gyógyítószerek ízjavítójául

leginkább ajánlható a fekete kávé, mely a kellemetlen ízt még a borsmentaolajnál is jobban elfödi. Ezenkívül ajánlatos, hogy keserűsó s hasonlók vételénél előtte és utána szánkba jeges vizet vegyünk s magát a sót is jeges vízben oldjuk fel, vagy erősen hűtsük le.

Hogy a kést ismét nyelébe erősíthessük,

fehér szurkot téglával összetörünk, ezen keverékkel a nyél nyilását megtöltjük s a penge hegyes részét izzásig felhevítve belenyomjuk.

A glacé-keztyük

következő módon tisztíttatnak: darab flanellt szappanos vízbe áztatunk, azt jól kifacsarjuk, azután beszappanozzuk, majd a keztyűt felhúzván, azt a flanellel erősen bedörzsöljük. Ez megtörténvén, a flanellt kimossuk, — hogy a szappantól megszabadítsuk — jól kifacsarjuk s ezzel a felhúzott keztyűt is megdörzsöljük. A keztyű tisztítására czélszerűen használhatunk benzinbe áztatott flanellt is.

Kipróbált szer a kézbőr simaságának fenntartására.

Miután a megmosott kezeket jól leszárítottuk, unguentum emolienssel dörzsöljük be; ezután tenyerünkbe kevés spiritus saponatust öntünk s a kezek összedörzsölése által az alkalmazott unguentumot szappanosítjuk, végül a zsiros habot kendővel egyszerűen letöröljük.

Ránczos kézbőr ellen.

A különösen télen gyakori kézmosások következtében fellépő *ránczos kézbőr* ellen egy orvos 1 r. glicerint 3 r. rózsavízzel higítva ajánl, mert higítatlan glicerin tudvalevőleg még érdesebbé teszi, izgatja és barnítja a kézbőrt. A következő kenőcs is bedörzsölhető: 1 r. finoman porított bórsav, 2 r. glicerin, 3 r. lanolin.

Bőrrepedés ellen *Staffen* szerint naponta kétszer bedörzsölve a következő kenőcs használandó: 1 r. menthol, 2 r. salol, 2 r. faolaj, 60 r. lanolin.

Kézbőrvörösség ellen.

l. Rp. Lanolini	100·0
Paraffini liqu.	25·0
Vanillini	0·1
Ol. rosar. turt. gutt. l.	

Vagy pedig a kezet előbb rózsavízzel megmossuk, azután créme celesttel bedörzsöljük és $^1/_4$ óra mulva puderrel hintjük be.

Aquarium kitt.

I. Vasgáliczot, szalmiáksót, vasport, firniszt és lenolajat egyenlő súlyrészekben véve, súlypáttal szilárdabb tömeggé gyúrunk. A vizet csak e ragasztó teljes megszáradása után bocsájtjuk a medenczébe, vagy II. Ólomfényle, finom homok āā 30.0, gipszpor 10, colophonium lenolaj firniss qu. s.

Kitt vasdarabok összekötésére.

Oly vastárgyakhoz, melyeket nem lehet hevíteni, a Südd.-Ap. Ztg. a következő eljárást ajánlja: 6 r. ként, 6 r. ólomfehért, 1 r. boraxot keverünk, tömör kénsavval péppé gyúrunk és e péppel a ragasztandó helyeket bekenve, azokat erősen egymáshoz sajtoljuk. 5—7 nap mulva a törött tárgyak erősen egymáshoz tapadnak.

Kitt kő és fa összeragasztására.

A „N. Erf. u. Erfahr.“ ily ragasztónak enyv és gipsz ex tempore készült keverékét ajánlja. Legelső sorban alkalmas ez a keverék márványlapoknak faasztalokhoz való ragasztására. A gipszet langyos vízzel péppé gyúrjuk, s a pépet közvetlenül alkalmazása előtt forró enyvoldatba keverjük. A keveréket egy lapos fadarabbal az egyenletesen felmelegített márványlapra kenjük, aztán reáteszszük a deszkalapot és nehezékkel lesajtoljuk.

Kitt fém- és üveg összeragasztására.

10 rész finomra tört ólomoxydot, 15 rész cerussát jól összekeverve 2 rész tolúbalzsammal, 1 rész mastixszal, 5 rész copallakkal és annyi lenolaj-firnissel gyúrunk össze, hogy az egész meleg spatulával fölkenhető tömeggé alakuljon.

Kitt petroleum-lámpák számára.

3 r. kolofoniumot, 1 r. marónátront, 5 r. vizet hevítünk. A használat pillanatában e tömeget felerész égetett gipszszel tésztává keverjük.

Közönséges üveges-kitt.

2 r. ólomfehéret, 1 r. krétát lenolajfirniszszel sűrű tésztává keverünk; azután a tömeget addig nyomkodjuk, gyúrjuk, míg alakítható finom tésztává nem válik.

Kitt vascsövek összekötésére.

12 r. római czement, 4 r. ólomfehér, 1 r. ólomglét, $^1/_2$ r. kolofonium porrá törve kevertetnek, azután $1^1/_2$ kiló lenolajjal — melyet előbb 4 r. kolofoniummal felforraltunk — kitté dörzsöltetnek.

Kitt petroleum-lámpákra.

A petroleum-tartó üvegmedencze gyakran elválik a lámpa talpától s könnyen nagy szerencsétlenséget támaszt. Ezen könnyen segíthetünk, ha egy darab timsót szeszlángon pléhkanálban megolvasztunk s a mint folyékonynyá vált, hirtelen a lámpatalp mélyedésébe öntjük és a medenczét belenyomjuk. A siker természetesen az ügyességtől és gyorsaságtól függ, mert a felolvasztott timsó igen könnyen megkeményedik.

Kitt petroleumlámpákhoz.

3 r. gyantát és 1 r. marónátront 5 r. vízben mindaddig főzünk, míg oldatba nem megy át, s azután 8 r. czinkkarbonátot keverünk hozzá. (Brit. and Col. Drugg.)

Kitt fém és üveg, valamint üveg és üveg összekötésére.

Üvegedényekre fémrészeket jól meg lehet erősíteni oly ragasztóval, mely ólomglétnek annyi gliczerinnel való keverékéből készül, hogy a ragasztó és sürített tej állományát nyerje. Ezen ragasztót a víz nem támadja meg s magas hőmérsékletnek is jól ellenáll. *Üveget üveggel* összeragaszthatunk 3 rész gyantának 1 rész viaszszal való keverékével; ezen ragasztó azonban magasabb hőnek nem képes ellentállani.

Kitt homokkövek összeragasztására.

1 r. kén és 1 r. gyanta külön-külön megolvasztatnak. A megolvasztott tömegeket összehozván, a keverékhez 3 r. ólomglétet és 2 r. üvegport keverünk. A kitt használata előtt az összeragasztandó részek jól megszárítandók.

Homokkőhöz

vízálló ragasztó: 3 rész gyantapor, 1 rész ólomoxyd (vagy cerussa), 3 rész üveg- vagy sulypátpor elegendő mennyiségű lenolaj-firniszszel tésztaállományúvá gyúrva.

Egyszerű kályha-kitt.

Megszitált hamut konyhasóval és vízzel jól elkeverünk, s az így nyert tésztához kevés agyagot gyúrunk. E tömeggel a vaskályha nyilásai, repedései jól és tartósan elzárhatók.

Kályha-kitt.

Ha agyagot, fahamut és sót egyenlő mennyiségben vízzel jól meggyúrunk, kitünő tapaszt nyerünk, melylyel a cserépkályha hézagait betapaszthatjuk. A vaskályhák betapasztásánál három rész agyaghoz egy rész boraxot kell keverni; a ragasztó sokkal tartósabb lesz.

Padló-kitt.

Az új lakások padlóiban a repedések nagyon gyakoriak. Ezeket a következő kittel tölthetjük ki: 1 kiló ocker, 1 kiló finom fürészpor és 1 kiló kölni enyv. Az enyvre használat előtt csak annyi vizet öntünk, a mennyi azt teljesen elfödi. 24 óráig hagyjuk rajta állani, miáltal az egynemű tömeggé változik. Azután az ockert vízzel egynemű tésztává alakítjuk, az enyvvel üstben összekeverjük és az edényt hevítjük, míg kavarás közben az egész egynemű állományt vesz fel. Ha ez megtörtént, a tűzről elvéve a fürészport adagonként adjuk hozzá, mely alkalommal ha szükséges, vízzel is keverjük, hogy formálható anyagot kapjunk. Ezen kittet csak teljes kihülése után használjuk. Egy pár nap mulva a használat után kőkemény leend és az az előnye, hogy nem törik.

Alabastrom-kitt.

1 r. fluorpátport, 1 r. finom üvegport, 1 r. nátronvízüveget sűrű, egynemű tömeggé keverünk. Ez vékony rétegben a törésfelületre kenve, a darabokat nagy erővel összetartja.

Átlátszó kitt üvegragasztásra.

16 r. gummit feloldunk 12 r. chloroformban; az oldathoz még 3 r. mastixot adunk. Ha a folyadékot jól zárt edényben 8 napig állani hagyjuk, kész a ragasztó.

Davy egyetemes kittjét,

mely fa, porczellán, bőr, papiros, szövettárgyak összeragasztására egyaránt alkalmas, 1 r. fekete szuroknak 1 r. guttaperchával való összeolvasztása által kapjuk.

Kitt drágakövek megerősítésére.

1 r. vizahólyagot és 2 r. fehér enyvet 30 r. meleg vízben feloldunk s az oldathoz — melyet térfogatának $^1/_6$ részére bepárologtattunk — $^1/_{30}$ rész mastixnak $^1/_2$ r. alkoholban való oldatát adjuk, végre az így nyert folyadékhoz 1 r. czinkfehért keverünk. A kittet melegen használjuk.

Kaucsuk-kitt.

125 r. szénkénegben 30 apróra vagdalt kaucsukot, 7·75 vizahólyagot, 15·0 guttaperchát együttesen oldunk. Az oldatot a Ph. Ztg. szerint úgy bőr-, mint kaucsuktárgyak ragasztására felhasználhatjuk. A ragasztandó helyeket az oldattal vékonyan bevonjuk és kiszárítjuk; erre fölmelegítjük, míg teljesen meg nem lágyul; s az összeragasztandó részeket szorosan egymáshoz sajtoljuk, hogy az összes léghólyagokat kiűzzük. — Egy másik ragasztó kaucsuknak szénkénegben való szörpsűrűségű oldata; vagy 125 r. kaucsuk, 60 gyanta, 30 sellak és 60 lenolajból összeolvasztott keverék.

A kopálpolitura

120 gr. finom sellakból, 30 gr. kopálból, 30 gr. sárkányvérből és 500 gr. absolut alkoholból áll. Készítésére a kopált finom porrá törjük és hozzá 375 gr. gondosan iszapolt krétát adunk s a keveréket az alkohol felével huzamos ideig rázzuk. Az alkohol másik felében a sárkányvért és a sellakot oldjuk fel. A folyadékokat homokfürdő felett felmelegítve összeöntjük s az így nyert folyadékot ismét homokfürdő felett jól elkeverjük. A tiszta politurát a leszállott oldatlan részről leöntjük.

A kivirágzott fal megjavítása.

A kivirágzott falról a vakolat lehető tökéletesen leverendő; aztán kátránynyal (melegen) bevonandó az illető fal-

terület. Ha ez megszáradt, jófajta portland-czementtel bevakolandó. Mikor a portland-czement tökéletességre jutott, akkor a fal rendes színe többszörös meszeléssel helyreállítandó.

Kopirozó papiros.

Indigókarmint, vagy ultramarint zöld szappannal bensőleg elkeverünk, s a tömeget éles kefével vékony, de erős papirosra felkenjük. Feketeszinű papiros készítéséhez indigókarmin, vagy ultramarin helyett finom kinruszt, vagy elefántcsontfeketét veszünk.

Vörös kopirtinta.

Ezen tinta előállítására *Dieterich* a következő előírást közli: 100 gr. igen finom, franczia kékfakivonatot, 30 gr. oxálsavas ammoniumot, 30 gr. kénsavas aluminiumot és 8 gr. oxalsavat durva porrá törünk és 800 gr. deszt. vízzel kavarás közben rézedényben forrásig hevítünk. Azután azonnal hozzáadjuk 5 gr. savanyú brómsavas káli és 150 gr. meleg víz oldatát, végül pedig még 1 gr. salicylsavat; erre az elegyet félreteszszük. 14 napi állás után tisztán leöntjük az üledékről és betöltjük 100—500 gramm tartalmú üvegekbe.

Ezen tinta vékony rétegben szép vörös színt mutat, a tollból vörösibolya színnel folyik, sötétibolyára szárad és ugyanúgy kopiroz. Kopirképességére nézve túlhalad minden más tintát; a vele előállított írások (ellentétben a gallus tintákkal) megtartják kopirképességüket hetekig.

Nedvesítés nélkül használható kopirozó tinta.

Francziaországban olyan másolótintát szabadalmaztak, a melylyel a papir megnedvesítése és lepréselése nélkül lehet másolni. Előirata ennek a következő:

Anilinfesték	30 gr.
Víz	2000 „
Glicerin	1000 „
Timsó	15 „

Az ilyen tintával megírt levelet elegendő egyszerűen belehelyezni a másolókönyvbe s az utóbbit becsukni, hogy jó másolatot nyerjünk. Csupán csak arra kell ügyelni, hogy a levél a másolópapirossal lehetőleg tökéletesen érintkezzék.

Szárító kötelek tisztítása.

A tisztára kimosott fehérneműn a rendes gazdasszonyok nem kis boszúságára a megszáradás után sárga vagy barna csíkokat lehet észrevenni, a melyek onnan erednek, hogy a kötelek, a melyekre a fehérneműt felteregették, piszkosak voltak. A szárító köteleket tehát időnkint szintén meg kell tisztítani, még pedig a következő módon: Szappanból és némi szódából gyenge lúgot főzünk s a köteleket egy negyedóráig áztatjuk benne. Ekkor gyapjúrongygyal a lúgban jól megdörzsöljük, ezután még egyszer tiszta szappanvizet öntünk rájuk s végre tiszta meleg vízben jól kiöblítjük. Ha nagy, pormentes helyiségünk van, kifeszítjük köteleinket, hogy hamarabb megszáradjanak, ha nincs, tiszta deszkára csavarjuk és nyáron napon, télen pedig a kályhánál megszárítjuk.

A kövezetek czement-ragasztékának fellazítása.

A kövezet czement-ragasztékát a kereskedésben olcsón kapható nyers sósavval lehet meglazítani; ez a czementre oldólag hat, különösen, ha ismételtetik a leöntés. A sósav sem a trachitot, sem a gránitot nem bántja.

A kukaczok eltávolítása

virágcserepeinkből. Egy rothadó almát helyezünk a cserépben foglalt földre a virág mellé. Már rövid idő mulva az almán lát-

juk a kukaczokat; ezeket szépen lerázzuk és ismét visszahelyezzük. A cserépföldben levő valamennyi kukacz keresztül fog bújni az almához s így könnyen kipusztítható.

A kukaczok eltávolítása

a sajtból, sonkából. Sajtot, sonkát stb. legkönnyebben megóvunk a dongólégytől finomra tört borssal. Ha azonban már fejlődtek ki kukaczok, ezeket úgy távolítjuk el, hogy a sajtot, sonkát stb. éjjelre tiszta vízbe akasztjuk, a beható víz kiűzi a kukaczokat barlangjaikból s másnap reggel az edény alján temérdek kukaczot találunk. Az így kezelt sonkát legczélszerűbb aztán egy száraz, szecskával kirakott ládába tenni s szecskával jól befödni.

Lábbelinket a következő módon tehetjük vízáthatlanná és tartósabbá:

A teljesen száraz lábbelit $^1/_4$ liter lenmagolaj és ugyanannyi koromzsír összefőzött keverékével jól bedörzsöljük. Ha a fentebbi keverékhez főzés alatt még 20 gr. paraffint is adunk, akkor annak nedvesség ellenálló képességét még fokozzuk. A bőr ricinusolajjal való bedörzsölés által szintén vízmentessé válik. Uj csizmának talpát forró lenolajjal, bőrét pedig ricinusolajjal kell jó erősen bedörzsölni, mi által a csizma nemcsak vízmentes, de tartósabb is lesz. Oly csizmatalp, mely lenolajjal kenetett be, csaknem kétszerannyi ideig tart, mint az, mely e kezelésnek alávetve nem volt.

Lábizzadás ellen.

Lábizzadás ellen fődolog a láb kellő szellőztetése, könnyű czipő (kivágott czipő, szövetes czipő) viselése, minden nagyobb járás után harisnyaváltás, otthon papucsban járás s naponta egyszer timsós lábvíz, éjjelre a lábat finom keményítő porral (rizsporral) lehet behinteni.

A német hadügyminiszterium körrendeletileg értesítette a főtörzsorvosokat, hogy a lábizzadás tökéletes elmulasztására igen jó, biztos és olcsó szer a chromsav. A talpnak és a lábujjak közti bőrnek egyszeri beecsetelése is rögtöni hatással van. Alkalmazandó 10 százalékos chromsavoldat és pedig nagyobb fokú lábizzadásoknál 2—3 heti időközökben, kisebb fokúaknál 6—8 hetiben. Sebes lábaknál czélszerű a bőr begyógyulásáig előbb néhány napon át csak 5 százalékos oldattal beecsetelni. — Ezen szer használata után, különösen nyáron néha fokozott izzadmány-kiválás lép föl az egész testen, de ez 1—2 nap mulva minden hátrány nélkül ismét elmulik.

A lábizzadás ellen a svájczi hadseregben 2 rész timsót és 10 rész zsírkövet (Federweiss) használnak hintőpor alakjában. Jobbnak tartják, mint a chromsavas kenegetést.

Fényesítő lakk lábbelik számára.

4 r. lámpakormot, 15 r. terpentinolajat, 360 r. methylalkoholt, 45 r. sellakot, 20 r. vörösfenyő terpentint, 3 r. sandarakot zárt palaczkban, mérsékelt meleg helyen hosszabb ideig digerálunk.

Fém-lakk.

Sárgaréz-tárgyakhoz többnyire 1 rész sellaknak 5—8 r. methilalkoholban való oldata használtatik. Óntárgyakhoz a következő keverék alkalmas: 5 r. mastix, 8 r. sandarak, 4 r. strassburgi terpentin feloldva 25 r. methilalkoholban. Téli hónapokban a fémtárgyat előbb meg kell melegíteni, minthogy a meleg általában a lakkbevonatot tapadóvá teszi.

Jó szobapadló-lakkot

nyerhetünk, ha a sellaknak vízfürdőben telített oldatát 90 perczentes borszeszszel, $^1/_{20}$ rész velenczei terpentinnel és copallal hozzuk össze.

Padló-lakk.

Buccheister szerint kitünő padló-lakkot kapunk, ha 170 rész kopálgyantát föloldunk 160 rész terpentin-olajban és 170 rész borszeszben, másrészt meg 160 rész sellakkot 340 rész borszeszben, s a két oldatot összekeverve, megfiltráljuk.

Régi lakk- és olajfesték-bevonatok feloldása.

E czélra a következő alkotórészekből álló oldószert használjuk: 5 r. 36%-os vízüveg, 1 r. 40%-os nátronlúg, 1 r. szalmiákszesz. Még hatásosabb e czélra a következő összetételű kompozicziő: 23 r. víz, 4 r. liszt, 1 r. borax, 4 r. szappan, 11 r. natronlúg és kálilúg.

Universalis lakk,

mely a politurát teljesen pótolni képes, a következő alkotórészekből áll:

alcohol 94%	1,000
ol. lavendulae	15.0
kemény kopál	50.0
sellakk	365.0
akavord-gyanta	45.0
elemi	30.0
benzoe	30.0

E lakkot nem kell festeni.

Padlólakk.

Kitünő minőségű padlófénymázt kapunk *Buchheister* szerint, ha 170 r. manillakopált 160 r. terpentin-olajban és 170 r. borszeszben oldunk, másrészről pedig 160 r. sellakkot 340 borszeszben, s a két oldatot keverjük és megfiltráljuk.

Lakkok.

Aranylakk: I. Rp. Világos sellak-oldathoz 0.5%-os boraxoldatot és tetszés szerinti mennyiségű acidum picrinicumot adunk, vagy II. Rp. Acidi picrinici 5.0. Acidi borici 1.0 Sanguinis draconis 2.0. Solve in vernici laccae spirituos 200.00.

Anilinbronz 3.0 fuchsin 2.0 sellakk és 30.0 cm^3 spirituszszal készült oldattal festett toll (pl. strucztoll) chloratmospherában (pl. chlórmész fölött) erős szivárványos színűek lesznek.

Bőrfényező. (Kitünő Vomacka-féle.) 1. 1%-os spiritus saponatus 200.0. 2. Sandarak 2.0, mastix 20.0, therebinthia 40.0, spiritus vini 90% 150.3. 3. Sellakk 75.0, nigrisin 30.0, spiritus vini (90°) 130—150.

Az 1., 2. és 3. sz. oldatot összeöntjük s 40 gramm glicerint adunk hozzá.

Bőrlakk. (Vízhatlan.) Gummi Sellakk 28.0, Spir. rectif. 150.0, camphora 2.0, kindrus qu. s.

Bronzmáz. Gyémántfuchsin 10.0, Methylviolett 5.0, alcohol 10.10, Solve ope caloris dein adde acidi benzoici 5.0, coque ad coloris aurei (5—10 perczig).

Lakkok készítése.

A lakkok készítésében kiváló szerepet játszik a kopál, borostyánkő-kolofonium, dammar, szandarak, mastix, sellakk, aszfalt, elémi és egyéb gyanta; ezeket borszeszszel terpentinolajjal vagy még lenmagolajjal feloldják és megfelelő festőanyagokkal (minők pl. a cochenille, gummi gutti, sárkányvér, kurkuma, orleán stb.) úgynevezett lakkokká (Lackfirnisse) dolgozzák fel. A borszeszes lakkok igen gyorsan száradnak, üvegfényű bevonatot adnak, mely azonban nagyon merev és így könnyen lepattog. A terpentinolajjal készült lakkok lassabban száradnak, de szívósabb és tartósabb mázt adnak. Leglassabban szárad-

nak az olajos mázak, melyek azonban nem oly fénylők, mint az előbbiek, bár tartósabbak és szilárdabbak, úgy hogy a megkopásnak jobban ellenállnak.

A kerékpárok s más finomabb fémtárgyak bevonására szolgáló mázak összetételét illetőleg pár oly receptet közlök, melyek szerint a czélnak — gondolom — eléggé megfelelő készítményeket lehet előállítani.

Vaslak, fekete: 200 gr. aszfaltot és 100 gr. borostyánkőkolofoniumot (mely a borostyánkőolaj lepárlásakor marad vissza mint sötétbarna színű gyanta) 50 gr. firniszszel enyhe melegítéssel összeolvasztunk; az összeolvasztott egynemű tömeget egy kiló terpentinolajban oldjuk fel. Egyenletesen vékony rétegben kell felkenni, teljes száradás után ismételve is.

Aszfaltlakk Jacobsen szerint: 240 gr. durvára zúzott aszfaltot valamivel több benzolban enyhe melegítéssel üveglombikban feloldunk. Ezután ülepítjük, az oldat tisztáját leöntjük, és keverjük 10—20 gr. kemény manilla-elémi gyantának és 20 gr. kopaivabalzsamnak kevés benzollal készített és szintén ülepített oldatával. Végül a kivánt állomány elérése czéljából a szükséges mennyiségű benzollal keverjük. Ez igen gyorsan száradó és szép fénylő mázt ad, mely oly kemény és pattogzó mint némely aszfaltlakk.

Végül megjegyzem, hogy a fémgyárosok a mázzal bevont tárgyakat több órára mérsékelten hevített kamarákba teszik, hogy a lakk a melegben egyenletesen folyjon szét a tárgy felszinén és gyorsabban száradjon. A kihülés és száradás után még fényezni (polérozni) is szokták.

Folyékony politur-lakk:

Rp. Cerae flavae	50.0
Aquae destill.	100.0
Kalii carbon.	6.0
Olei therebinth	5.0
Olei lavendulae	5.0

A vizet viaszszal főzzük és a kálium carbonicumot lassanként adjuk hozzá s a tűzről levéve, az olajokat keverjük bele. Kihülésig kevergetni kell.

Kitünő signatura-lakk:

Rp. Gummi Dammarae dep. . . . 40.0
Acetini puri 180.0

Digere per dies 14 dein decanthati liquoris adde Gollodii 120—160.0.

Gummizás nélkül ismételten fölkenendő.

Könyvkötő-lakk: Laccae in tabulis pulv. 100.0 consperge cum Aetheris 30·0. pos diem unum adde Mastichis pulverati 50.0, Spiritus vini absoluti 300.0, Olei lavendulae 20.0.

Padlófénymáz: Kalii carbonici crudi 250.0 Cerae japonicae 450.0, Glutinis animalis 200.0, Gummi arabici 50.0, Saponis 20.0, 8 liter lúg. Színezésre sannober angol vörös, orleanokker qu. s.

A lámpaüvegek megrepedésének megakadályozása.

Tegyük a lámpaüveget edénybe, hideg vízbe s állítsuk a tűzhelyre, hogy a víz lassan felforrjon. Midőn felforrt, vegyük le s hagyjuk az üveget addig benne, míg ki nem hült. Ekkor vegyük ki, tisztítsuk meg és töröljük szárazra s tegyük a lámpára. Az így kezelt lámpaüvegek úgy megszilárdulnak a vízben, hogy a lámpa lángjától nem repednek meg. Hasonló kezeléssel a poharakat, az agyag- és porczellán-edényeket is megvédhetjük a gyors eltöréstől.

A lámpabél kezelése.

A lámpabél megkeményedését kikerülhetjük, ha szappanos vízben, vagy eczetben kifőzzük.

Hogy a lámpát tisztára moshassuk,

forró hamuzsír-oldatot öntünk belé s azzal erősen felrázzuk.

Homályos lámpaüvegek tisztítására,

melyeket sokszor olajfoltok diszteleníthetnek, legczélszerűbben hamuzsír-oldat használható. A zsíros foltok feloldása után az üveget vízzel leöblítjük s flanellruhával szárazra töröljük.

Legyek ellen.

A legyek állítólag nem szállják meg a tükröket, ablakokat stb., ha azok oly vízzel mosatnak meg, melyben vöröshagyma meglágyulásáig állott, s mely ezáltal gyenge hagymaszagot vett fel.

A legyeknek a szobából való elűzésére

és távoltartására igen alkalmasnak mondják azt az eljárást, hogy virágcserepekben riczinust termesztünk s nyáron és ősszel a növényt legalább nappal ablakainkban tartjuk. Gazdalkodók szerint a temérdek légy óvakodva kerüli az olyan szobákat, melyeknek ablakaiban néhány cserép riczinusnövény van.

Légenyv-készítés.

32 r. kolofoniumot összeolvasztunk 6 r. repczeolajjal; a folyó tömeghez 6 r. czukorszirupot keverünk. A sűrű folyadékot pálczákra és vesszőkre kenjük.

Légy-enyv.

Twisselmann a Pharm. Ztg.-ban a következő kompozicziókat ajánlja:

I.

Rp. Colophonii 500.0
Olei Ricini 250.0
Mellis crudi 150.0
Glycerini 50.0
Liquefact. misce.

II.

Rp. Resin. Pini 400.0
Colophonii 135.0
Olei Lini
Olei Ricini . . . . . āā. 200.0
M. f. ungv.

Csalogató anyagul, a mely szagával vonzza magához a legyeket mézet, vagy kevés Oleum Anisit lehet a tömegbe belekeverni. Ha azt akarjuk, hogy a ráragadó legyek ne éljenek és kinlódjanak sokáig, úgy czélszerű kevés Extractum Quassiaet vagy Cantharidint belekeverni az enyvbe.

Méregmentes légypapiros.

Porrátört fekete borsot sziruppal lágy tésztává alakítunk s széles kefével szürke szürőpapirosra kenjük fel. E czélra az árúbeli barna czukorszörp is használható ugyan, de ennél a czukorból készített szörp — mert gyorsan szárad — mégis előnyösebb. Alkalmazása: A papirost csészébe teszszük s vízzel leöntjük.

Légy- és bogár-szúrás ellen.

Légy- és bogár-szúrás ellen a következő gyógyítószerek ajánlatosak a megszúrt hely bevonására: szénsavas ammonium, kámfor és mentholkeverék: vagy 10 r. collodium, 1 r. salicilsav; vagy 10 r. collodium és egy század r. higanyklorid. Ezen szerek igen jól hatnak, minélfogva a régi gyógyítómód

ammoniakkal már mellőzhető. A megszúrt hely a szerek valamelyikével bevonva, a fájdalmat azonnal megszünteti s csak ritkán történik, hogy a szúrási hely kerülete megdagad. Kívánatos azonban, hogy a szerek a szúrás megtörténte után azonnal alkalmaztassanak.

A len-, kender-, gyapot-szöveteket tartósabbakká tehetjük,

ha azokat egy ideig cserkivonatban áztatjuk. A cserkivonatot úgy készítjük, hogy egy kilogramm jó minőségű csert 10 liter forró vízzel leöntünk és a vizet egy óra mulva leszűrjük. Oly zsákok, melyeket 24 órán át ez oldatban áztatunk, 2—3-szor oly hosszu ideig tartanak, mint azok áztatás nélkül tartottak volna.

Gyorsan száradó lenolajfirnisz készítése.

500 rész lenolajat, 15 rész porrá tört ólomglétet és 30 rész eczetsavas ólmot jól összekeverünk, a folyadékot gyakran felrázzuk s megszállás után gyapoton átszűrjük.

A lenolaj megfehérítése.

A lenolajat úgy lehet megfehéríteni, hogy vagy lapos üvegben a napra állítjuk, vagy lapos edénybe vékony rétegben kiöntjük, s üveglappal befödve a napfény hatásának kiteszszük. Egyébiránt a fehér festéket nem a lenolaj sárga volta rontja el, hanem az, hogy a fehér festék ólmot tartalmaz. Vegyünk csak czinkfehéret vagy baritfehéret, nem rontja azt el a sárga lenolaj sem.

A levélborítékok leragasztása.

Hogy a leragasztott borítékokat a felbontás lehetőségétől megóvjuk, ragasztószer gyanánt ammoniakális rézgálicz-oldatot használjunk. Ez a papiros sejtanyagát a felületen feloldja

és e közeg segélyével a papirossal szilárdan összefügg. Vízüveg szintén használható e czélra; ez ugyan másképen hat, de ha megszárad, vízben többé nem oldható.

A levesfőzés legjobb módja.

A hús mellett csont és porczogó részek legyenek és sohasem meleg, hanem hideg vízben tétessenek a tűzhöz. Ezután egyenletesen főjjön a folyadék: erősen forrnia nem szabad, mert ez által a képződő hab is belefő és pedig a leves jóságának rovására. A zöldségféléből petrezselyemlevelet és gyökeret, sárgarépát, pastinákot, kevés póréhagymát, egy negyed vöröshagymát, néhány szem magyarborsot, egy darabka gyömbért és kevés szerecsendió-virágot kell venni. A leves úgy szép, ha tiszta, s azért a megülepedésre vigyázni kell, nem pedig betálalni, hogy a húsnak rostjai benne uszkáljanak.

Levegő-tisztító szer.

A berlini orvosi társulat gyülésén egy új levegő-tisztító szerről tettek jelentést; összetétele következő: 10 rész oleum rosmarini, 2·5 rész ol. lavendulae, 2·5 r. ol. thymi. 30 é. acidi nitrici. A keveréket használat előtt jól összerázzuk s a spongyát vele átitatva, ezt a szobában elhelyezzük. Ezen szer különösen a betegszobák levegőjének tisztítására alkalmas.

Likőr-készítés.

1. *Kávé-likőr.* Egy tiszta edényben, melyet másra még nem használtál, forralj 3 meszely tiszta folyóvizet fél font czukorral és 10 krajczár ára darabkákra vágott vaniliával egy egész óra hosszáig. Ez alatt főzz 4 lat pörkölt kávéból erős főzetet, melyet tiszta ruhán keresztül, az egy óráig főtt s a tűzről levett czukros vízbe szűrünk s jól betakarva kihülni hagyjuk, azután egy meszely alkohol („spiritus vini rectificatissimi“)

a kihült folyadékkal elkevertetik s itatós papiron lassan átszűretik. 2. *Anisette-likőr.* 3 meszely tiszta folyóvíz, egy darabka vanilia fél font czukorral egy óra hosszáig forraltatik, 2 krajczár áru ánist szépen megtisztogatva a czukros vízbe dobunk, midőn az még forr, és midőn már az ánis aromáját eléggé érezzük, azt a tűzről leveszszük, s éppen úgy, mint az előbbit kihülve, alkohollal összevegyítve, papiron átszűrjük. Az ingredienciák mindenhol egyenlők. Ezen likőrök azonnal ihatók.

Likőr-készítés.

3 deci borszeszhez — melyben megelőzőleg a szükséges illatos- és festőanyagokat (*a vanilia-likőr* készítésénél: a vanilia- és kosenill-kivonatot vagy mályvát, az *ánizsnál*: ánizsessencziát és sáfrányt stb.) feloldottunk, egy fél kiló czukornak 3 deczi vízben való oldatát adjuk. A folyadékot pár napig állni hagyjuk, majd flanellen egyszer-kétszer átszűrjük.

Keserű likőr. (Gyomorerősítő.) Ferenczpálinkába 26 gr. catechut, 0·4 gr. aloét, 1 gr. mirrhát és 26 gr. czimetet teszünk s azzal nyolcz napig állani hagyjuk.

Narancs-likőr. Hét deczíliter Ferenczpálinkára két narancsot veszünk; az egyiknek a héját eldörzsöljük, a másikat egészen beleteszszük. A folyadékhoz negyvenkét dekagramm czukrot adván, azzal 20 napig jól bekötött üvegben állani hagyjuk. Ezen idő alatt naponkint kétszer is fel kell ráznunk a folyadékot. A huszonegyedik napon a folyadékot megszűrjük, palaczkokba töltjük, jól bedugjuk s huzamos ideig állani hagyjuk.

Vaniliás likőr. Három liter Ferenczpálinkát, másfél liter édes tejszínt, két dekagramm cochenillet, ugyanannyi apróra vágott vaniliát nyolczvan dekagramm czukorral összevegyítünk. Ezt üvegben 14 napig állani hagyjuk, azután itatós papiroson megszűrjük.

Maraschino. 1 gr. maraschino-essencia, 65 gr. cseresznye-víz, 560 gr. víz, 2240 gr. borszesz.

Köményes. 0·7 kilogramm finom fehér czukrot 6·5 gr. tiszta köményes olajjal jól összedörzsölünk, miközben fél liter vizet öntünk hozzá. Erre a folyadékhoz 3·36 kilogramm tisztított borszeszt keverünk. A folyadékot néhány nap mulva megszűrjük.

Benediktiner likőr.

A „Nat. Drugg." szerint az alábbi előirat igen finom készíményt szolgáltat:

Rp. Flor. Cassiae	6·6
Rad. Zingib	3·0
Flor. Macidis	6·0
Rad. Acori	10·0
„ Angelicae	15·0
Fol. Melissae	
„ Hysopi āā	20·0
Cotr. Citri	
Flor. Aurantior	
Herb. Menthae cr. āā	25·0
Sem. Coriandri	50.0
Spir. Vini dil.	1500·0

A megédesítés tetszés szerint történik; esetleg a maceratum 500 grammjára 50 gr. közönséges szörp veendő.

Marasquino-likőr készítése. (Párisi reczept.)

Rp. Croci	
Fruct. Caryoph. āā	0·8
„ Anisi vulg.	
„ „ stell.	
Herb. Hyssopi	
Sem. Angelic.	
Fol. Melissae	

Fol. Menthae āā . . . . . 2·0
Cort. Cinnam. . . . . 0·4
Fruct. Coriandri . . . . . 20·0
Rad. Apii grav. (zöld) . . . . 10·0

Mindezen anyagokat durva porrá kell törni, és

Spir. Vini dil. . . . . 4000·0

grammjával 12 óráig állani hagyva, megszűrni. Másrészt össze kell keverni

Syr. simpl. 2000.0
Aq. dest. . . . . 1400·0
Syr. bals. Tolut. . . . . 500·0

grammot és 80°-ra fölmelegítve, hozzáönteni az előbbeni szüredéket. Befödve, állani kell hagyni a kihülésig és teljesen megtöltött üvegekben, 20° hőmérsékletű helyiségben tartani. (Pharm. Ztg.)

A liszt megvizsgálása.

Vajjon a használandó liszt tiszta-e vagy az egészségre káros és emészthetlen anyagokkal van-e hamisítva, azt legjobban és leggyorsabban kloroformmal lehet megvizsgálni. A kloroform az a szer, mely a lisztet chemiailag meg nem változtatja, s a melynek a fajsúlya a liszt fajsúlya és a netalán közé elegyített földes keverék fajsúlya közt van.

Ha tiszta lisztet kémlőcsőben kloroformmal felrázunk, zavaros folyadék támad, melyben — ha egy darabig nyugodtan áll — a liszt lassankint fölemelkedik. Ha pedig földes alkotó-részekkel hamisított lisztet rázunk össze kloroformmal, a földes alkotórészek már egy percz mulva a fenekére ülepednek le. Letöltetvén a zavaros folyadék, az üledéket tovább lehet vizsgálni.

A hamisított liszt felismerése.

A hamisított liszt felismerésére a liszt 70%-os alkoholba téve, — melybe 50% sósavat adtunk — gyöngén melegíttetik. A tiszta búza- és rozsliszt az alkoholt nem festi meg; a folyadék színtelen marad. Az árpa- és zablisztől halványsárga, a konkolytól és bódító vadócztól narancssziną, a bükkönytől babtól biborvörös, az anyarozstól vérvörös színű lesz.

Lószőrpárnák tisztítása.

Általánosan el van ismerve, hogy sokkal egészségesebb lószőrpárnán aludni, mint a meleg tollpárnákon. Ha a lószőrt meg akarjuk tisztítani, először is kifejtjük a huzatból, aztán erősen kiporoljuk. Ha a szőr már nagyon piszkos, kifőzzük szappanlében, aztán rostákra rakjuk és a napon megszárítjuk. De csak ekkor jön a nehéz és fáradságos munka: az összecsomózott szőrt egyenként széthúzni. Lehet azt hozzávaló szöges fésűkkel is széthuzogatni, de akárhogy is történik a szétválogatás, minden gondos háziasszony otthon végezteti azt, ha hozzávaló helyisége és munkása van, mert a kárpitosoknál könnyen elfogy vagy kicserélődik a lószőr egy nagy része. Unalmas, hosszú munka biz az, de mily öröm a tiszta, száraz, könnyü lószőrt ismét a kimosott párnahéjba tölteni. Lehet a párnát 10—10 centiméternyi közökben letűzni és a tűzés helyén egy kis pamutcsomóval elfödni, hogy ne csomósodjék a szőr hamarosan össze.

Jó magyar mustár készítése.

3 kilogramm jó édes mustot főzünk szabad tűzön, czinezett rézüstben negyedóráig, leszedve róla időnkint a képződött habot; ezután ráöntjük apródonként egy porczellán-tálban levő elegyre, a mely egy kilogramm finomra törött mustárlisztből, 3 gramm törött koriánder-magból és 1·5 gramm törött karda-

momum-magból készült s mindaddig kiverjük, míg egynemű lett a pép. Most belehelyezünk a még meleg keverékbe 2—3 darab jól meghámozott és megmosott tormát egészben és tiszta kendővel beborítva a tálat, bekötjük azt. Néhány órai állás után, mely alatt a tömeg kihűlt, kiszedjük belőle a tormát s jól zárható edénybe öntjük a kész jóízű és erős mustárt.

A magvak csirázó-képességének meghatározása.

Gyapotszövetet vízzel jól megnedvesítünk, többszörösen összehajtogatunk és közé a megvizsgálandó magokból száz szemet rakunk. Az egészet egy csészébe téve, mérsékelt meleg helyre állítjuk. Vigyáznunk kell azonban arra, hogy a szövet állandó nedvesen maradjon. 48 óra leteltével megszámláljuk, hány mag indult csirázásnak. A csirázott magok száma megmondja, hogy a magoknak hány százaléka csirázóképes.

Mandola-szappan készítése.

Fél kilogramm keserű mandolát másfél kilogramm rózsavízzel rézmozsárban híg péppé törünk, ezt vásznon át erősen kinyomjuk. Az így nyert tejet rézüstbe teszszük s fél kilogrm. fehér faggyúszappant s ugyanannyi marseillei szappant adunk hozzá apróra vágva. Ezen keveréket folytonos keverés közt addig tartjuk melegen, míg a szappan teljesen feloldódott; ezután a folyadékot vásznon keresztül a megtisztított üstbe öntjük, fél kilogramm 6%-os szódalúgot adunk hozzá s ezzel addig forraljuk, míg a keverék sűrű, zsíros szappan-péppé változott át, melyből a kivett próba vastag sugárként húzódik végig a lapáton. Most 7 dekagramm sót adunk hozzá, melyet a tömeggel jól elkeverünk. Aztán ismét felforraljuk a nélkül, hogy megkavarnók, míg a szappan elválik a lúgtól s felül uszik. Ha most a tovább folytatott főzésnél hólyagok mutatkoznának és ha a kivett próba a kihülés után egészen meg-

merevedik, az üstöt elveszszük a tűztől, a szappant a lúgtó kanállal elválasztjuk, formába öntjük s darabokra vágjuk.

Mandolatej-készítés.

28 dekagramm lehámozott édes mandolát, 2 dekagramm lehámozott keserű mandolát vízzel finoman összereszelünk, két liter hideg vízzel lassankint összekavarjuk és rövid ideig állni hagyjuk. Ekkor a tejszerű folyadékot tiszta, jól kiáztatott asztalkendőn áttörjük, a mandolákat ismét kevés vízzel összekavarjuk és kisajtoljuk. Ennek megtörténte után 28 dekagramm megtört czukorral jól összevegyítjük, még egyszer megszűrjük és üvegekbe töltve jégre állítjuk.

A márvány-lapok tisztítása.

A márvány-lapokat meleg vízzel tisztítjuk. A foltokat higított szalmiákszeszszel, vagy nagyon híg sósavval távolítjuk el; vagy frissen oltott meszet kenünk a foltra s pár napig rajta hagyjuk. A bor- és sörfoltokat alkohol és éther, vagy szalmiákszesz és terpentinolajból álló keverékkel is eltávolíthatjuk.

A márványból a zsírfoltot eltávolíthatjuk, ha tiszta benzinnel péppé kevert magnezia ustá-t, vagy tajtéklisztet kenünk rá az illető helyre: a zsirfolt anyaga beivódik a lisztes porba. Az eljárás esetleg ismétlendő.

A szabadban levő márványszobrok tisztítása.

A szobrot vízbe, majd sósavval megsavanyított vízbe mártott kefével jól megdörzsöljük, végre tiszta vízzel lemossuk.

Márvány- és porczellántárgyak tisztítása.

Fürdőt készítünk, mely egy rész kénsavból és 50 rész vízből áll. E folyadékba ruhát áztatunk s azzal a tárgyat gyorsan lemossuk s száraz ruhával óvatosan megtörölgetjük.

Márvány-ragasztó.

3—4 rész vízben eldörzsölt agyaghoz annyi frissen oltott mész adandó, hogy az egész meleg, gyúrható tömeggé legyen. A ragasztandó tárgyat ragasztás előtt föl kell melegíteni.

Mastix-lakk

festmények, térképek stb. bevonására. Készítésére 360 gramm finom mastixot, 50 gr. velenczei terpentint, 15 gr. kámfort, 230 gr. tisztított terpentinolajat és 1 kiló 96%-os borszeszt összehozunk s vízfürdő fölött jól elkeverünk.

A méhszurás ellen.

Tartsunk lúdtollat zsebünkben készen, melynek egyik vége fogpiszkálónak használható, míg a másik vége karikás formában legyen lemetszve. A fulánkot azonnal húzzuk ki s a tollat egy perczig nyomjuk jól a fullánk kelyére, úgy hogy a bőrön karikát képezzen. A nyomás által a méreg nem terjed odább a bőr alatt. A mint a tollat leveszszük, a fullánk helyén kis csepp vért és nedvességet találunk, mit hamar le kell mosni és többször nyállal nedvesíteni, így a fájdalom s daganat alig lesz érezhető.

Méhszurás (csipés) fájdalmát enyhíti az ammoniákkal (szalmiákszeszszel) való mosás; még jobb, ha kollódiummal ecseteljük a szúrástól dagadó helyet. A kollódium védő réteggel takarja a gyulladásba jutó bőrt s megszáradó rétegével nyomja, oszlatja duzzadását.

A megfultak megmentése.

Ha a fuldoklást a légcső vagy bárzsingba jutott test okozta, nézzünk be a torokba s a fuldoklást előidéző testet iparkodjunk eltávolítani ujjunkkal; ha azt azzal el nem érhet-

nők, valamely kampós, horogszerű eszközzel (pl. drótból csinálunk ilyent) kisértsük meg az eltávolítást, e czélból esetleg egy kanálnyél is jó szolgálatot tehet. Ha az eltávolítás így nem sikerülne, próbáljuk meg a torok csiklandozása által hányást előidézni, mert az öklöndözés szintén eltávolíthatja a légutakban megakadt testeket. Kisebb csontdarabok, vagy halszálkák fönnakadásánál megkisérthetjük azoknak nagyobb kenyérfalatok nyeletése által a gyomorba tolását.

A megsoványodás módja.

A kiket a Gondviselés kellőnél nagyobb terjedelemmel áldott meg, közöljük azokat a módokat és eszközöket, melyekkel lesoványodhatnak. Mindenekelőtt tartózkodniok kell italok és zsíros ételek túlságos élvezetétől; igyanak mentül kevesebb közönséges vizet s valahányszor szomjuhoznak, oltsák szomjukat nagyon forró teával, melyhez azonban sem czukornak, sem tejnek nem szabad járulnia. Táplálékul sovány hús és sült hal (lazacz, hering és ángolna kivételével) ajánlatos. A kenyér pirított legyen, de ennek az élvezete sem lehet túlságos. Jó hatással vannak a kevés lisztet tartalmazó főzelékek, melyek igen kevés vajjal készítendők, továbbá minden sós és eczetes étel. Hideg húsféle, gomba, sajt, leves, tej, kakaó, pálinka, tiszta bor, sör, mind ez kész veszedelem kövér embernek. Itt közlünk egy életrendet, melynek betartásával túlságosan elhízott emberek havonkint hat fontot vesztenek súlyukból.

Reggel 150 gr. thea vagy kávé 75 gr. vékonyan megvajazott pirított kenyérrel. Villásreggelire 120 gr. marhahús vagy szárnyas, 50 gr. kenyér, 100 gr. zöld főzelék, 100 gr. gyümölcs, italul nagyon forró thea. Délben két lágy tojás, 100 gr. marhahús, 50 gr. zöld főzelék és saláta, 60 gr. száraz sajt; kevéssé czukrozott befőtt, tetszés szerint; 3—400 gr. fehér bor, melynek egy harmada víz. Ajánlatos továbbá a mozgásnak és

testgyakorlásnak minden neme, hideg vízkúra, dörzsölés, massage, kénes fürdő, mindezek hozzájárulnak a test lesoványodásához.

Mérges állatok marása ellen.

Számos észlelet bizonyítja, hogy az ammoniák az állati mérgek ellen igen hathatós gyógyító szert képez.

Mérgezéseknél követendő eljárás.

Ha a mérgezés *marósavakkal* (vitriololaj, választóvíz, sósav, sóskasav, karbolsav) történt, a mentés czéljából a megmérgezettnek szappanosvizet, mészvizet, mésztejet, vagy szódát, — *marólúgokkal* (lúgessenczia, szalamia-szesz) való mérgezés esetében eczetet, czitromlevet, vagy higított borkősavoldatot adunk. Ha *higany-*, *czink-*, *antimón-*, *ezüst-* vagy *réz*-vegyületekkel való mérgezés esete forog fenn, a mérgezettet meghánytatjuk (torokcsiklándozás, melegvíz-itatás), majd tojásfehérjét adunk be. A *pokolkő*-mérgezésnél konyhasó-oldatot használhatunk ellenméreg gyanánt. *Foszfor-* (gyufa-) mérgezésnél hánytatószert, tojásfehérjét, mészvizet, frissen készített vasoxyd-hydrátot, *ólom*-mérgezésnél hánytatószert, erősen higított kénsavat, konyhasót, tejet, tojásfehérjét tartalmazó vizet, *alkaloid* (opium, morfium, chinin) ellen, cserzősavat adunk a megmérgezettnek.

A *karbolsavval* mérgezetteknek hánytatót, kénsavas sókat, jeget, mésztejet adunk.

Ha a mérgezés *mérges növényekkel* vagy *mérges gombával* történt, a betegnek hánytatószert, fekete kávét adunk, miközben hideg vízzel locsoljuk és borogatjuk. Ha valakit *szénsav*, vagy *szénoxid* (széngőz) mérgezett meg, az illetővel tiszta friss levegőben mesterséges lélekzést végeztetünk, eközben hideg vízzel locsoljuk és borogatjuk.

Dohány-mérgezéskor az első teendők: izgató italok,

(konyak, pezsgőbor, borleves) adása; a testnek meleg ruhákkal, dörzsöléssel melengetése; a beteget fekvő helyzetben kell tartani. A *bürökkel* való mérgezésnél is első sorban izgató italok, a test melengetése, esetleg mesterséges lélekzés van ajánlva. A *gombával* mérgezetteknek hánytatókat, erős fekete kávét, szeszes italokat, vízbe habart tojás-fehérjét és száraz meleg ruhákkal borogatást alkalmazzunk addig is, míg az orvos megérkezik.

Mézbor-készítés.

A mézbor már régi idők óta, főleg Oroszországban, Franczia országban, Ausztriában, sőt nálunk is ismeretes.

Készítésére egy súlyrész mézet két súlyrész vízben oldunk, és üstben az egészet felforraljuk. Forrás közben a habot kanállal leszedjük. 1—2 órai forrás után kihülni hagyjuk, a tiszta folyadékot hordóra fejtjük és bor- vagy sörélesztővel elerjesztjük. Az erjedés rendesen hosszabb ideig tart. Legjobb az első, heves erjedés után lefejteni a seprőről és a lassú erjedést a pinczében végezni. Egy év lefolyása után rendesen magától megtisztul a folyadék. Ellenkező esetben deríteni kell ép úgy, mint a bort. Sok helyen szagosítják különböző szagosító anyagokkal, minő pl. ibolyagyökér, koriándrom, szerecsendió stb. Kis mértékben lehet ezeket alkalmazni, ámbár ha tiszta, jó mézből készítettük a bort, fölösleges.

Készíthetünk pálinkát is e borból, az ismert módon.

Mézeczet-készítés.

Kellemes ízű eczetet lehet *Colard* szerint oly módon nyerni, hogy mézet 10 rész vízben oldunk, s nyilt, portól védett edényben nyáron át a napsugarak hatásának teszünk ki. Őszszel az oldatot egy más jól záró hordóba lopózzuk. A következő év februárjában az eczet kész és élvezhető.

Tiszta méznek megkülönböztetése a hamisítottól.

E czélra a jodtinctura alkalmas kémlelőszert képez. A hivatalos tincturát ötször annyi borszeszszel felhigítjuk; a vizsgálandó mézből 10 grammot 50 gr. vízben oldva, az oldatot megszűrjük. Ez utóbbiból egy kémlőcsövet félig töltünk s a jodtincturából néhány cseppet öntünk hozzá. Mesterséges méz többé-kevésbbé vörösbarna színt ölt, a valódi méz ellenben borsárga színű lesz.

Mezei egerek elpusztítása.

Moeser kitünőnek mondja a *strychninoldatban ázott repcze-magvakat.* A foszfor-pirulát az egerek nem eszik meg.

Az arczon előforduló milium-nak eltávolítása.

Az arczon előforduló gombostűfejnyi, sárgás, kiemelkedő csomócskák orvosilag *„milium“*-nak neveztetnek, s a bőrben székelő faggyúmirigyek faggyújának megkeményedéséből támadnak; eltávolításuk czéljából a bőrt finom tűvel átszúrjuk, s a bőrhidat a tű magasba emelésével felszakítjuk. Ezután gyenge nyomással tartalmát, mely kis sárga gömbök alakjában emelkedik ki, eltávolítjuk. A műtét egyszerű és fájdalom nélküli.

Molypapiros.

Egyenlő rész karbolsavval és naphtalinnal itatott papiros igen jó szolgálatot tesz a ruha közé téve molyok ellen.

Molyok és penész ellen.

Ruhaszekrényeinkben úgy védekezhetünk a pusztító állatok ellen s semmisíthetjük meg a penészt stb., ha veszünk

50 gr. benzint, 20 gr. alkoholt, 2 gr. karbolsavat, 5 gr. millefleur-olajat, ebből azután havonkint egyszer beöntünk szekrényeinkbe és ruháinkat befecskendezzük vele.

A moly ellen kiváló sikerrel használható a porrá tört naphtalin is; ezt sirting-zacskóba kell bevarrni s a ruhaneműek közé elhelyezni.

Molyok kiirtása a butorból és szőnyegekből.

A molyokat legegyszerűbben következő módon irthatjuk ki a butorból és szőnyegekből: Terítsünk a molyos butorra vagy szőnyegre nedves ruhadarabot s jó meleg vasalóval vasaljuk végig néhányszor. A gyorsan fejlődő gőz behat a molyos tárgyakba s nemcsak a molyokat öli meg, hanem petéiket is.

Molyok kiűzése butorokból.

A butorok (párnázottak) egy elkülönített szobába vagy más falazott kamrába teendők, a hol aztán 1—2 klgr. szénkéneget lapos csészékbe vagy czementes padlóra öntve elpárologtatunk. A kamra jól becsukandó, sőt az ajtórepedések még lenmaglisztpéppel jól be is tapasztandók. 2—3 nap mulva aztán úgy a helyiséget, mint a butorokat ki lehet szellőztetni. (Pharm Ztg.)

Mosó-por.

A fehérnemű-mosásnál Angolországban a mosóvízbe kristályos szódát és 1—2% boraxot, vagy egyenlő rész szódát és saponária-gyökeret tesznek.

A must elnémítása.

Ha mustot el akarunk valahova szállítani s azt akarjuk, hogy az egy időre néma maradjon, vagyis hogy erjedésnek ne induljon, akkor nincs erre más eszközünk, mint azt kénezni,

mustárliszttel teliteni, vagy végre pasteurizálni. Az első eljárás mellett a borba kénsav kerül, a mi károsan hathat az egészségre. Mustárliszt hozzáadása azért nem igen ajánlatos, mert a must a mustár ízét veszi fel. Igy nem marad más hátra, mint a must fölmelegítése. Ezt legczélszerűbben egy pasteurizáló készülék segélyével eszközöljük. A mustnak egyenesen a szállításra szánt hordóba kell jutnia s nem szabad azt újból áttölteni. A must egy idő mulva — 8—14 nap előtt soha — lassacskán erjedni kezd; ha az erjedés beálltát siettetni akarjuk, akkor az erjedő musthoz egy kevés friss borélesztőt teszünk. Ha a must rendeltetési helyére érkezett, akkor ép úgy, mint a sör, hosszabb ideig erjedésben tartható, ha ezt jégvermekbe helyezzük el.

A must eltartása.

A must erjedésének meggátlására minden más, eddig használt szerek közt a salicilsav a legkitünőbb szernek bizonyult be. Hatása oly biztos és tartós, hogy a must egészen a jövő szüretig eltartható oly friss, édes állapotban, mintha csak akkor sajtolták volna. Egy liter mustba 2 decigramm salicilsav (melyet megelőzőleg tiszta alkoholban oldottunk fel) keverendő.

Egyszerü megkülönböztetés-módja a nádczukornak a répaczukortól.

A kérdéses czukrot néhány napra jól zárt edényben félreteszszük és ezen idő elteltével, midőn az edényt kinyitjuk, a czukrot megszagoljuk. A még oly tiszta répaczukornak is sajátos répaszörp szaga van; a nádczukor ily szagot nem áraszt.

A nádczukor megkülönböztetése a répaczukortól.

Egy próbacsőben a vizsgálandó czukornak tömör vízoldatát készítjük, indigokármin-oldatot adunk hozzá s melegítjük. A nádczukor nem változtatja meg az indigo-kármin-oldat színét, legfölebb csak tartós főzésre, a répaczukor azonban az oldatnak azonnal zöld szinezetet kölcsönöz.

A napszurást kapott betegek megmentése.

A betegnek hűvös szobában félig ülő helyzetet adunk, ruháit levetjük, hideg, ha lehet jeges borogatásokat alkalmazunk a fejére, testét dörzsöljük.

A nátha gyógyítása.

A legelterjedtebb és legkellemetlenebb betegségek egyike a nátha. Annyira elterjedt, hogy már szinte betegségszámba sem veszik. A ki náthát kap, végig szenvedi, de eszébe sem jut, hogy orvoshoz menjen, mert azt hiszi, úgy sem segíthet rajta. Házi szert nem egy ember tud ellene, de egyik sem használ sokat. Ebben a mostani influenzás, náthás világban nem lesz érdektelen egy müncheni orvos tanácsa a nátha ellen. Az orvos ezt mondja:

Erős oldatu *hipermangánsavas kaliumból* (körülbelül egy kis késhegygyel félliter vízben) néhány csöppet meleg vízbe teszünk úgy, hogy a víz halvány rózsaszínű lesz. Ezzel a vízzel azután az orrot ki kell öblíteni. Azután vattával, melyet szintén ebbe az oldatba mártunk, megdörzsöljük, megtisztítjuk az orrhártyát. Ezzel a nátha bacillusait eltávolítjuk az orrból. Ekkor azután kis száraz vattadarabot jó magasra betolunk az orrlyukba és ismét kiöblítjük az orrot. A vattát, mely fölszivja az oldatot, körülbelül egy óra hosszáig az orrban hagyjuk, a mi nem okoz semmi kellemetlenséget, azután

kifujjuk. Ez az egész eljárás, a mely eltávolítja az orrból a bacillusokat. Az orrban maradó vatta egyrészt megöli a bacillust, másrészt, mint a Priessnitz-borogatás, kedves melegségével hat. Természetes, hogy ennek az eljárásnak akkor van különösen jó hatása, ha a nátha még friss, de a már régi náthát is hamarosan elmulasztja.

Van elég náthás ember, megpróbálhatják, mit ér ez a gyógyító mód.

Nedvesség-mérő.

Enyvezetlen papirost kobalt-chlorid, konyhasó és arabgummi-oldattal kezelünk. Az így kezelt papiros esős időben: vörös-, nedves időben: halványvörös-, alig nedves időben: kékesvörös-, majdnem száraz időben: lavendulakék-, száraz időben: kék szinezetet vesz föl.

A nikkelbevonat utánzására

tiszta, szemcsészett czink, nyers borkő és víz keverékét forrásig hevítjük, s ehhez kevés vörös izzó nikkeloxidot teszünk. Sárgaréz, vagy réztartalmu tárgy ezen oldatba mártva azonnal csaknem tiszta nikkel-réteggel vonódik be. Ha most ehhez borkősavas kobaltot adunk, akkor kékes szineződés lép fel. E módszerrel nagyobb tárgyakat nem vonhatunk be; kisebb daraboknál azonban sikerrel használható.

Nikkelező fürdő.

3—4 liter forró vízben feloldunk 1 kilogramm nikkelszulfátot, 725 gr. semleges ammoniumnitrátot és 5 gr. csersavat. Az oldatot, megszürése után, vízzel kiegészítjük 20 literre. E fürdővel a „Chem. Ztg. Rep.“ szerint bárminő fém benikkelezhető.

A nikkel-tárgyak felujítása.

Ama nikkel-tárgyaknak, melyek hőmérsékletváltozás vagy más oknál fogva megsárgultak vagy megfoltosodtak, következő egyszerű módon adhatjuk vissza eredeti fényüket. Veszünk 50 rész rektifikált szeszt s ebbe egy rész kénsavat keverünk: a fényesítendő tárgyakat 10—14 másodperczre belemártjuk, azután tiszta vízbe teszszük, jól leöblítjük, aztán rövid időre még egyszer tiszta szeszbe teszszük; végül fürészporral vagy puha vászonnal szárazra dörzsöljük. Az így tisztított nikkeltárgyakat nem lehet az újaktól megkülönböztetni.

Nyomtatványok és rézmetszetek tisztítás-módja.

A tárgyat deszkán kifeszítjük, finom ecset segélyével vizzel, mely egy kannára másfél gramm szénsavas ammoniumot tartalmaz, gondosan lemossuk. A papirost azután vízzel leöblítjük s mihelyt megszáradt, az eljárást a hátsó oldalon ismételjük. Majd borecz ettel, megsavanyított vízzel nedvesítjük meg, azután vízzel lemossuk, melyhez kevés chlormeszet tettünk. Végre még egyszer lemossuk, s a levegőn napfénynél megszárítjuk. A tárgy ez eljárás folytán egészen megfehéredik anélkül, hogy a nyomtatvány kárt szenvedne.

Ócska olajfestmények tisztítása.

A megtisztítandó képet kiveszszük rámájából, s ecsettel vagy tollseprűvel a portól, vagy koromtól jól megtisztítjuk ezután vizes spongyával lemossuk s beborítjuk az egészet vastag réteg szappan-reszelékkel. E czélra legjobb az u. n. borotváló szappan, mert ez nedvesen marad. Ha a szappan 8—10 perczig a képen állott, a képet erős eczettel, szükség esetén kevés vízzel teljesen lemossuk. Végül a rátapadó szappant elégséges vízzel leöblítjük s a képet megszárítjuk. Most mély tányérba kevés nitrobenzolt töltünk, ezzel egy tiszta vászon-

darabkát beitatunk s ezzel a képet gyengén addig töröljük, míg többé a ruha piszkos nem lesz. Ha a legutolsó törlés után a száraz kép kissé halvány színű, úgy azt legfinomabb faolajjal igen vékony rétegben, végül pedig könnyen száradó világos firniszszel vonjuk be.

Az „Odol" fogvíz készítése.

Az Odol a Ph. Wchft. szerint a következő előírás szerint készül. Salol 40 gr., saccharin 0·4 gr., köménymagolaj 100 csepp, borsosmentaolaj 3000 csepp, vanilia-tinctura 200 csepp, borszesz 1 liter.

Odvas fogak kitömésére

kitünő fogkittet készíthetünk, ha 2 r. sandarakot és 1 r. damaralakkot forró alkoholban feloldunk.

Az okmányokon végbezvitt törlések kimutatása vegyészeti úton.

Azon helyes föltevésből kiindulva, hogy az okmánypapiros felülete az u. n. appretur-réteggel — a mely enyvből, gummiból stb. áll — van fedve, a mely a kaparás vagy törlésnél eltávolíttatik s így a papiros-anyag kerül felszinre, Gavalovszky számos összehasonlító kisérletet tett. A gyanus helyre híg vizes tanninoldatot öntött s a következőket észlelte: Sértetlen felületü papirosnál néhány percz alatt az enyves felület cserzése következtében (megolvadás és cser-nyákanyag képződése) számtalan finom szabálytalan részre szakad; a felület ekkor reáeső fényben a levélbordázathoz hasonló. A törölt hely ennek ellenében áteső fényben élesen határolt, sötétebb esz s a fentebbi elágazások benne nem láthatók.

Okmányhamisítás chemiai vizsgálata.

E czélra a következő kémlelő-szereket alkalmazhatjuk: higított kénsav, erős sósav, higított salétromsav, kénessavoldat, marónátron-oldat, mészszel telített oxalsavoldat, chlormész-oldat, ónchlorür és ónchlorid. A különböző irásokat egymásután megnedvesítjük a fennebbi kémlő-szerekkel; néhány másodpercz mulva pedig a fölösleges folyadékot itatós-papirossal óvatosan eltávolítjuk. E műveletnél fellépő tünemények különböző tintáknál egymástól annyira eltérők, hogy más-más időszakban egy és ugyanazon gyár által készített tinták is megkülönböztethetők, míg ugyanegy tintával eszközölt irás teljesen összevágó magatartást mutat.

Az olajok avasodása

az „Ind. Bl." szerint a következő egyszerű eljárással akadályozható meg: Igen tiszta és teljesen száraz üveget veszünk, megtöltjük olajjal és nyakába mintegy 5 cm^3 spirituszt öntünk, úgy, hogy az üveg egészen teli legyen. Ekkor gondosan eldugaszoljuk és hólyaggal lekötözzük. A borszesz, mely könnyebb, mint az olaj, felül marad és megakadályozza azt, hogy az olajhoz a levegőből oxygén jusson, úgy, hogy az olaj meg nem avasodhatik. Kőkorsók sokkal alkalmasabbak olajok eltartására, mint az üvegpalaczkok, mivel a fény káros befolyást gyakorol az olajokra. A teletöltött edényeket száraz, hideg és sötét pinczében kell tartanunk.

Olajfestékek fémbélyegzőkhöz.

A „D.-amer. Apoth. Ztg." szerint a fémbélyegzőkhöz használt olajfestékek a legczélszerűbben ricinusolajjal olajban oldható anilinfestékekből állíthatók elő, a mely utóbbiakat azonban olajsavval nagyon el kell dörzsölni. Az ajánlott kompozicziók a következők:

1. *Vörös festék.*

15 gramm . . . . bordeaux-vörös
15 „ . . . . . anilin-vörös
45 „ . . . . . nyers olajsav
1000 „ . . . . . ricinusolaj

2. *Kékesfekete festék.*

50 gramm . . . . anilin-fekete
60 „ . . . . . nyers olajsav
1000 „ . . . . . ricinusolaj

3. *Violaszin festék.*

30 gramm . . . . anilinviolett
50 „ . . . . . olajsav
1000 „ . . . . . ricinusolaj.

Meg kell azonban jegyezni, hogy ezek a festékek csakis fémből készült bélyegzőhöz használhatók. Kaucsuk-bélyegzőhöz nem alkalmasak; a kaucsukra ugyanis az olaj oldólag hat, és így belőle készült bélyegzők rövid időn hasznavehetetlenekké válnának.

Olaj órások használatára.

A finom faolajat megfagyasztjuk s az összeállott tömegről a meg nem fagyott folyadékrészt leöntjük.

Óra-kenő olaj.

Finomított faolajba fényesre tisztított ólomdarabokat teszünk s az edényt egy időre a napsugarak hatásának kitesszük. Az olajból kiválott szilárd részből a folyórészt szűrés által különítjük el.

Olajfoltok eltávolítása a tapétákból.

Készítsünk pipa-anyagból hideg vízzel pépet s ezt kenjük (dörzsölés nélkül, hogy a tapéta rajzai meg ne sérüljenek) az olajos helyre. Egy éjen át a pépet a folton hagyjuk s reggel lekeféljük. Ez eljárás addig ismétlendő, míg a folt teljesen eltünik.

Olajos edények tisztítása.

Olyan edények tisztítására, melyekben petroleum vagy zsírolaj volt, legalkalmasabb a nátronlúg.

Olajos palaczkok tisztítása.

Az olajos palaczkokat meleg vízzel és hamuval vagy meleg lúggal mossuk ki; jól összerázzuk, annyiszor ismételvén, míg a palaczkban zsíros foltok mutatkoznak, illetőleg, míg a palaczk tisztává nem válik. A lúggal vagy langyos víz és hamú keverékével a palaczkban lévő olaj szappanná alakul, ez pedig vízben oldható lévén, a palaczk többszöri kimosás után teljesen megtisztul.

Olajos, petroleumos palaczkokat kitisztítani

legczélszerűbben kifőzéssel lehet; 15% közönséges szappanoldattal, vagy jó erős, keményfahamuval készült lúggal töltendők meg a palaczkok szinültig és így állítandók egy nagyobb, vízzel telt vasedénybe, melynek fenekén 4—5 cm. magas hamuréteg van s lassu tűznél forráspontig hevítendők és azután lassan ki kell hűteni az egészet. Kihülés után az üvegekből a szappan-oldatot, vagy lúgot kiöntjük és annyi tiszta hideg vizet öntünk újra beléjök, hogy kifolyjon; két óra mulva vizet változtatunk. Kétszeri vízváltás és kiöblítés után az üveg teljesen tiszta és használható.

Az ólom fölfedezéséről a szódavízben és a szódavíz készítéséről.

Az ólmot a szódavízben figyelmes chemiai elemzéssel lehet felismerni, a mely lényegében abban áll, hogy a gyanus vizet bepárologtatás által koncentráljuk. A fekete csapadékot salétromsavban oldva, kénsavval megint kicsapjuk, a midőn az ólmot fehér por (kénsavas ólom) alakjában megkapjuk.

Egészséges szódavizet készíthetünk az úgynevezett szódakészülékekben, a melyekben tiszta nátrium-bikarbonatból a szénsavat borkősavval kihajtjuk és ezt a szénsavat tiszta ivóvízzel elnyeletjük. A szóda-készülékek fémalapja és csöve szabály szerint tiszta czinnből készítendő; rendesen azonban ólmos az s ekkor a szódavizet megmérgezi. Ha tehát bizonyosak akarunk lenni, vajjon a szódavíz ólomtól mentes-e, ekkor a készülék fémjét előbb ólomtartalmára nézve kell megvizsgálnunk. Ha ilyen vigyázattal nem élhetünk, jobb, ha nem is nyúlunk a szódavízhez meg a szódavíz-készülékhez, hanem természetes savanyúvizet iszunk (borszéki, bodoki stb.), a mely legtöbbnyire tisztább s egészségesebb, mint akár a vásárolt, akár a — rossz edényben — otthon készült szódavíz.

Az ólom felismerése az ónozott edényekben.

Itt fölemlítjük az ónozott edényeknek (szifonoknak, rézedények ónozásának, konzerva-dobozok ónozásának stb.) egyszerű chemiai vizsgálatát: Gautier szerint az ólom az ónban következő módon ismerhető fel: A megtisztított fémfelületre tiszta eczetsavat csepegtetünk, gyenge melegítéssel beszárítjuk, — még egyszer-kétszer cseppentünk ugyanazon helyre egy-két csepp eczetsavat és megszárítjuk; azután sárga krómsavas káli-oldatot cseppentünk ugyanarra a helyre, pár perczig várunk, azután vízsugárral leöblítjük a foltot. Ha az meg-

sárgult, ólmos volt a czinn. Ily módon még 1% ólom is felismerhető az ónban; több ólom pedig erős sárga csapadékkal (krómsavas ólom) árulja el magát.

Oltóviasz készítésére

1 r. sárga viaszt, $^1/_2$ rész gyantát és $^1/_4$ r. terpentint összeolvasztunk; a tömeget kihülés után egy kőlapon rúddá formáljuk, majd papiroshüvelybe foglaljuk.

Oltóágak frissentartása.

Ha fukszia- vagy rózsa-ágakat, melyek oltásra valók, el akarunk küldeni, dugjuk azokat mindenekelőtt levágott végükkel egy hüvelyknyire egy krumpliba, tekerjünk aztán köréjük papirost és csomagoljuk be végén mohhal. Az ágak ily módon napokig is frissen maradnak és bárhova küldhetők.

Oroszlakk butorok számára.

375 gr. sellakot, 180 gr. finom benzoegyantát, 100 gr. mastixot egyenként porrá törvén, összekeverünk, mérsékelt melegségnél 2 kiló 96%-os borszeszben feloldunk s az oldatot még melegen megszűrjük.

Erős orrvérfolyás ellen.

Ha egy ép, egészséges személy minden külbehatás nélkül elkezd orrvérezni, annak semmi rossz következménye sincs. Máskép áll a dolog ellenben, ha gyöngélkedő személyeknél az orrvérfolyás nagyobb mértéket kezd ölteni. Házi és gyorsan ható óvószerül a friss vizet szokták használni, melylyel a vérző fejének hátsó részét nedvesítik meg, s a melyet az orrba szivatnak fel. Ez azonban makacsabb esetekben nem használ. Negrier franczia orvos ajánlja a következőket: Az orrvérző egyén fogja be vérző orrlyukát ellenkező oldalon lévő kezének

ujjával úgy, hogy azon levegő se ki, se be ne mehessen, a másik kezét pedig függélyesen emelje fel. (Tehát ha a jobb orrlyuk vérzik, a lyukat befogjuk a balkéz ujjával, ha a bal, ellenkezőleg.) Ha pedig mindkét orrlyuk vérzenék, akkor az orrlyukakat más személynek kell befogni s mi fölemeljük mind a két kezünket kis időre.

Idegen tárgyak eltávolítása az orrüregekből.

Kis gyermekek gyakran dugdosnak egyet-mást: babot, kukoriczát, borsót stb. orrukba. Ezeknek eltávolítása czéljából legelőször is fogjuk be jól a gyermekek száját, hogy azáltal mintegy kényszerítsük arra, miszerint a be-kilélekzést az orron keresztül végezze; vagy pedig tegyük szájunkat a gyermek szájára s teljes erővel fújjunk be levegőt. A levegő nyomása gyorsan kiűzi az orrjáratból a tárgyat, föltéve, hogy ez még nem hatolt be valami nagyon mélyen. A szabad orrlyukat e közben befogjuk. Tüsszentőpor, vagy egy kis tubák által a gyermeket tüsszentésre lehet birni; sokszor ezzel is czélt érünk. Ha ez apró műfogások nem sikerülnek, akkor alkalmas eszközzel, pl. hajtű fejével próbáljuk az orrba rekedt tárgyat kihúzni. Magától értetődik, hogy e mellett a legnagyobb óvatossággal kell eljárnunk, nehogy sérülést okozzunk. Miután az idegen tárgyat eltávolítottuk, az orr rendesen dagadt lesz és fájni fog. Ez esetben arnika-olajat, vagy gliczerint arnikával alkalmazunk.

Papiros vizsgálata.

A papiros minőségének meghatározásához a szakember kénsavat használ, melyből egy cseppet a megvizsgálandó papirosra hullat. Ha a cseppentés helye megfeketedik, akkor a papiros főalkatrésze föld, ha megsárgul vagy barnás színt ölt, sok benne a faanyag, ha azonban csak csekély kénsárga színüre válik, jó minőségű rongypapirral van dolgunk. Másik módja az, ha az ivet a világosság felé tartjuk. Ugyanis, ha a

papiros felhős és nem tiszta fehérségű, akkor silányabb fajtáju, míg viszont finomabb minőségű.

Papirsignaturák ráragasztása bádogra.

A „Ph. Ztg." e czélra a következőket ajánlja:

1. Keményítő-pép asztalosenyvvel elegyítve.

2. 4. r.vízüveg és 1 r. fehér czukorszirup keveréke, szükség esetén czukorporral sűrűsítve.

3. A bádognak alkoholos sellak-oldattal vagy benzoetinkturával való bevonása; a midőn is enyv és arabgummi elegye szolgál ragasztóul.

A pálinka kénsavval való hamisításának felismerése.

Kevés pálinkát czukorporral porczellán-csészében bepárologtatunk; kénsav jelenlétében a maradék sötétbarna, vagy fekete, míg ha nincs a pálinkában kénsav, sárgásbarna.

Régi parafadugók megtisztítása.

Régi parafadugókat a következő módon lehet megtisztítani: A dugókat egy kanna vízzel leöntjük, mihez később 1 rész kénsavnak 10 rész vízzel való keverékét adjuk. 24 óra elteltével a folyadékot leöntve, a dugókat vízzel jól leöblítjük, ezt addig ismételvén, míg a lakmusz-papiros a dugóhoz erősen odanyomva többé nem vörösödik meg. Most a dugók gyorsan és erősen kiszárítandók.

A használt parafadugók megtisztítása.

Használt parafadugók legjobban megtisztíthatók kalium hypermanganikummal, a melynek oldatával a dugókat leöntjük és fafedővel víz alá szorítjuk. Két napi állás után a dugókat vízzel kimossuk és néhány napig ismét állani hagyjuk só-

savas vízben. Végül tisztára kimossuk. Ekként a dugók teljesen megtisztulnak, szépek lesznek és egész jól használhatók.

Levegőmentesen záró parafadugók.

A parafadugókat, hogy a palaczkokat légmentesen zárják, tegyük néhány órára 44—48 C. fokra melegített 15 gr. gelatinból vagy jó enyvből, 24 gr. gliczerinből és $^1/_2$ liter vízből álló keverékbe s azután szárítsuk meg. Ha még savak és más chemiai anyagok hatása ellen is akarjuk a dugókat biztosítani, akkor keverjünk össze 2 rész vazelint és 7 rész parafint, melegítsük meg a keveréket 40 C. fokra s hagyjuk benne egy ideig a dugókat.

Patkány- és egérirtó szer.

Patkány- és egérirtó szer gyanánt ajánlják a tengeri hagymát (Seila maritima), mely gyógyszertárakban olcsón hapható. Elkészítése a következő: Néhány szeletet vágunk a hagymából és jó darabig zsírral vagy vajjal főzzük; a zsírt leöntjük és tányérokban az egerek és patkányoktól látogatott helyekre kirakjuk. Marquard a „Fränkischer Landwirth"-ban pedig az egerek ellen a chlormeszet ajánlja, mit apró fedett edényekbe kell kevés vízzel leöntve szétrakni.

Pecséttisztító szappant

karton és selyemkelmék tisztítására a következő alkotórészekből készíthetünk: 500 gr. közönséges szappan, 250 gr. marhaepe, 45 gr. velenczei terpentin. *Szurok, viasz, olaj, olajfestékek* eltávolítására a következő alkotórészekből készíthetünk kitünő pecséttisztító szappant: 60 gr. fehér szappan, 12 gr. tiszta hamuzsir, 8 gr. terpentinolaj.

Pecséttisztító vizek.

Sav-, gyanta-, viasz-, kátrány-, zsírpecsétek kivételére czélszerűen használható az a folyadék, a mely a következő alkotórészekből van összetéve: 100 gr. 95%-os alkohol, 30 gr. ammoniák, 4 gr. benzin. *Zöld fűpecsétek* eltávolítására a foltot ónchlorid-oldattal megnedvesítjük, vízzel kimossuk. *Izzadságfoltok* alkénsavas nátrium-oldattal távolíthatók el. A *kávéfoltok* eltávolítása czéljából a foltot borszeszes ruhával dörzsöljük, és szappanos vízzel kimossuk. *Olajfesték* feloldására tisztított terpentinolajat, a *sztearin-folt* eltávolítására 95%-os alkoholt, a *kerékszár* kivételére szappant, terpentinolajat és vizet, a *bor-* és *gyümölcs*-foltok eltávolítására meleg chlorvizet használhatunk legczélszerűbben.

Pecséttisztító szappan.

Pecséttisztító szappan készítési módja a következő: 150 gramm jó szappant oldunk 600 gr. 80%-os alkoholban, az oldathoz 50 gr. tojás sárgáját és 150 gr. terpentinolajat öntünk. Ez anyagot jól összekeverve, annyi finoman szétdörzsölt kallóföldet vagy pipaagyagot keverünk hozzá, hogy plasztikus tömeget adjon, a melyet tetszés szerinti alakban szárítunk.

Zsírpecsétek eltávolítása.

Universalis szer, vagy szappan-féle mindennemű pecsét eltávolítására, nincs. Zsirfoltokat legjobban úgy lehet eltávolítani, hogy étherrel megnedvesített pamutcsomóval dörzsöljük, de előbb a szövet alá egy darab fehér szűrőpapirost fektetünk, mibe a zsír felszívódik. Ezután a pecsét helyét tiszta szűrőpapirossal szárazra dörzsöljük és a papirfoszlányokat lekeféljük.

Pecsétviasz készítése.

24 rész sellakot 10 r. velenczei terpentinnel és $^3/_8$ rész perubalzsammal porczellán-csészében összeolvasztunk, s a megolvadt tömeghez folytonos keverés között 15 rész finom czinóbert adunk. A folyó tömeget kőlapra öntjük, s meleg fémlappal hengerré alakítjuk. A pecsétviasz-hengernek kellő fényességet annak a szabad láng vagy széntűz fölött való megforgatása által adunk.

Reczeptek közönségesebb fajta pecsétviasz készítéséhez.

16 r. sellak, 10 rész velenczei terpentin, 8 r. czinóber és 4 r. iszapolt kréta.

Fekete pecsétviasz (finom) 32. r. sellak, 16 r. fehér gyanta, 16 r. elefántcsont-fekete, 1 r. benzoe.

Fekete pecsétviasz (közönséges) 18 rész gummilakk, 10 rész velenczei terpentin, 8 r. iszapolt kréta, 2 rész kalczinált kinrusz.

Kék pecsétviasz 2 r. gummilakk, 10 r. velenczei terpentin, $^3/_8$ r. peruviai balzsam, 16 r. porrá tört smalte.

Petroleumfoltok eltávolítása a padlóból.

A padlóra ömlött petroleumból támadt zsíros foltokat többféle módon távolíthatjuk el. Az egyik mód abból áll, hogy száraz, fehér agyagot forró vízzel jó sűrű péppé kavarunk, s a foltot jól bedörzsöljük vele. Az agyag hatását eczettel még fokozhatjuk is. Miután az agyag megszárad, lehorzsoljuk s a folt helyét forró szappanos vizzel felmossuk. A másik mód szerint veszünk három súlyrész száraz agyagport és egy súlyrész szénsavas nátront s mindkét anyagot vízzel péppé keverjük s épen úgy használjuk, mint a többi pépet. A harmadik eljárás szerint égetett magnéziát benzinnel keverünk össze péppé s

azzal dörzsöljük be a foltot. Midőn a benzin elszállt, az agyagot felvakarjuk. Még egy negyedik igen egyszerű módot is említhetünk. Ez abból áll, hogy a foltra itatós papirost terítünk s addig vasaljuk tüzes vasalóval, míg a zsírfoltot egészen magába nem szítta.

Penészfoltok eltávolítása a ruhából.

A fehérneműből a penészfoltokat a következő módon szokták eltávolítani: A foltokat kevés vajjal kenik be s így bekenve, rövid ideig állni hagyják, azután lugos vízzel jól kimosák a foltokat s a fehérneműt a napra teszik ki, hogy megszáradjon és megfehéredjék. Ezzel a kezeléssel, úgy mondják, a penészfoltok a fehérneműből csakhamar véglegesen eltünnek.

A fehérnemű penészfoltjainak eltávolítására alkalmas a *hidrogénszuperoxid-oldat* is, mely kereskedésben kapható. Tessék ezzel a foltokat megnedvesíteni. Az a szövetnek nem árt és a foltot mégis eltávolítja.

Petroleumot tartalmazó edény kimosására

legczélszerűbben mésztejet használhatunk. Ha mésztejhez klórmeszet is adunk, gyorsabb az eredmény.

Petroleum-foltok eltávolítására szolgáló anyag.

E czélra kitünően használható a 3 súlyrész száraz agyagpor és 1 súlyrész szénsavas nátron keveréke, melyből a használat idején elegendő egy igen kicsiny mennyiséget vízben feloldani és pépalakban a foltokra kenni. Már 6—8 óra alatt a foltok tökéletesen eltünnek. A padlózatot azután megmossuk.

Petroleom ruhamosáshoz.

Kórházak ágyneműjének mosásánál kitünő tisztítószernek bizonyult a petroleum. Ahhoz a vízhez, melyben a foltok

lemosása után a ruhát főztük, a szappanon és szódán kivül megfelelő mennyiségő petroleumot is teszünk, még pedig minden liter vízre 1 grammot. Ez a pótlék nemcsak a ruha tisztítását könnyíti meg, hanem világosabb, tisztább fehér színt is ad annak, úgy, hogy alkalmazása kiméli a ruhát, megtakarítást tesz lehetővé a szappan elhasználásánál. A petroleumnak ezt a tulajdonságát már több oldalról dicsérőleg említették, hogy azonban mily módon hat, az ez ideig nem ismeretes.

A petroleum oltószere.

Az „Industrie Blätter" szerint ammoniákvíz és chloroform keveréke e czélra igen jól használható. A chloroformgőz a földi olajból származó éghető gázok robbanó képességét megsemmisíti, sőt azok égését is meggátolja. Igaz ugyan, hogy a chloroform igen drága, minthogy azonban aránylag kevés kell, hogy a tüzet kioltsa, hajókon mégis ajánlható. Rostockban, egy pinczeégés alkalmával, ezt a szert igen jó sikerrel alkalmazták.

Mivel lehet a petroleum-lángot leggyorsabban eloltani?

Minthogy kevesen tudják, hogy a petroleum-lángot, a mely már oly sok szerencsétlenségnek volt oka, mivel lehet leggyorsabban eloltani, helyén valónak tartunk egy esetet elmondani, mely nem régen egy családnál történt. A cseléd vigyázatlanságból felfordította a petroleumos lámpát, a kiömlött petroleum meggyúlt és egy pillanat alatt lángba borultak mindazon tárgyak, amelyeket elért. A szerencsétlenség tanui mindent elkövettek, hogy a tüzet eloltsák, de mi sem használt, míg a megrémült cseléd egy fazék tejet öntött rá, mire a tűz rögtön elaludt. A tejjel később másutt is tettek kisérletet, s a hatás ugyanaz volt, mint az előbbi esetnél.

Hogyan kell bánni a petroleum-lámpával.

Naponkint olvashatunk borzasztóbbnál borzasztóbb szerencsétlenségekről, melyek a lámpában levő petroleumgőzök levegővel való keverékének felrobbanásából származnak. Ily robbanás bekövetkezik 1-ször, ha a lámpakezelő a lámpát égés közben akarja újra megtölteni. A petroleum-tartóban levő nemcsak gyulékony, de robbanó gőz- és levegő-keverék a beöntött petroleum által a tartóból kiszoríttatik s a kanócz lángjánál meggyulad. A láng átharapódzik az edény petroleumára s annak tartalma iszonyú robbanással szétvettetik. 2-szor, ha a kanócztartó annyira rövid, hogy a láng a petroleumtartót erősen fölmelegíti; a lámpa mozgatásakor a szintén mozgatott hideg petroleum érintkezvén a tartó fölmelegített részeivel, ez elreped. A repedésen a gyulékony gőzök kitódulnak s a lángnál meggyulladnak. A láng visszacsap s a tartó tartalma nagy erővel szétrobban. 3-szor, ha a kanócz nem tölti ki teljesen a kanócztartót, a láng a kanócz által nincs teljesen elzárva a petroleumtartótól, illetőleg a petroleum felett levő gőztértől, a mely a petroleumgőz és a levegő robbanó elegyével van kitöltve. Minél kevesebb a petroleum a tartóban, annál több benne a robbanó gázelegy, annál nagyobb a veszély. 4-szer, ha a lámpát felülről az üvegen keresztül való fuvással akarjuk eloltani. Ha ilyenkor például a tartó csak félig van petroleummal s a kanócz nem zár teljesen, a láng a felülről való befuvás következtében a hézagon behatol a gyulékony gázkeverékhez s a robbanás bekövetkezik. A veszély elkerülésére legczélszerűbb, ha a kanóczot kissé lecsavarjuk s csak azután alulról a szelelő szitán át fújjuk el a lángot.

Hirtelen pezsgőt készíteni.

Könnyű fehér borhoz kandiszczukorból, borból és kevés cognacból álló likőrt adunk. Minden palaczkba (pezsgős pa-

laczk) 2 gramm borkősavnak boros oldatát öntjük; majd jól záró, forró vízben megáztatott dugókat veszünk s hogy kéznél legyenek, a palaczk mellé helyezzük. Erre a borba 2 gr. poralaku kettős szénsavas nátriumot öntünk, a palaczkot hirtelen bedugaszoljuk, a dugót spárgával keményen a palaczk nyakához erősítjük s így elkészítve hideg pinczében elhelyezzük. 24 óra elteltével a pezsgő élvezhető.

A pinczebogarak irtása.

Az ászokférgek legszivesebben korhadó növényhulladékból táplálkoznak, de a télre eltett gyümölcsöt, burgonyát, zöldséget s a csirázó növényeket is megrágják. Irtásukra ajánlják, hogy buvóhelyeik közelébe rothadt gyümölcsöt, kivájt burgonyát, répát stb. tegyünk, a melyekbe tömegesen összegyülnek s azután könnyen elpusztíthatók, vagy pedig madárléppel, hernyóenyvvel vagy kátránynyal bekent vesszőket, fadarabokat stb. helyezünk el, hogy az ászokférgek rájok ragadjanak.

Pokolkő által a kézen ejtett foltok eltávolíthatók,

ha a megtámadott részt rézchlorid tömör oldatával kezeljük: az ezüst rövid idő alatt chlorvegyületté alakult át, melyet nátriumhiposzulfiddal egyszerűen lemosunk.

Dr. Kraetzer a *pokolkőfoltok eltávolítására* 10 gr. szalamiasónak s 10 gr. maró szublimátnak (higanychlorid) 100 gr. desztillált vízben való oldatát ajánlja. Ezen folyadékkal a fekete pokolkő-foltok vászonból, pamut- vagy gyapjuszövetből tökéletesen eltávolíthatók a nélkül, hogy a tisztítószer az érintett anyagoknak ártalmára lenne. E szerrel a pokolkő-foltok a bőrről is eltávolíthatók.

Politura fa-tárgyak bevonására.

120 gr. sárga sellakot 1·5 kiló methylalkoholban a közönséges hőmérsékleten feloldunk s az oldatot megszűrjük.

Hogy a politirozott butorokról a légypiszkot

eltávolítsuk, petroleumot öntünk egy posztódarabra és ezzel ledörzsöljük a legyek által bemocskolt tárgyakat. A politura ez által cseppet sem szenved, sőt ellenkezőleg, szépül. Egy másik mód abban áll, hogy egy rész szalmiákszeszt és két rész vizet egymással keverünk és e folyadékkal azután a piszkos butorokat lesuroljuk.

Poloskák ellen

egy szer sem bizonyult eddig oly kitünőnek, mint a híg asztalos enyv. Ezt minden résbe, csaphasadékba s nyilásba be lehet ecsetelni, vagy bedörzsölni; a kimászó poloskákat megöljük, a belülmaradtak és az álczák pedig az enyv által bennragadnak, s örökös fogságukban elpusztulnak. Az ágy homlokvégén levő petéket is bevonjuk enyvvel és azok sohasem kelnek ki; a furnirok hasadékaiba vékony enyvet dörzsölünk be; a lefolyó cseppeket rögtön letöröljük egy nedves rongygyal, nehogy daszáradjon. Padlórésekbe szintén beönthető. Leszakadt kárpitot, ha szeretnek ott poloskák tartózkodni, enyvvel ragasztunk vissza. A mi alatta reked, az örökre meg van akadályozva, hogy kibujhasson. Poloskák ellen az eczetsav is kitünő hatásu. A legcsekélyebb mennyisége megöli a poloskát s üvegfecskendővel a legelrejtettebb helyre is be lehet juttatni.

Poloskairtó szer.

Jó hatású és nem mérges folyadékot következőképen állíthatunk elő: 100 rész közönséges kapadohányt (vagy szivarvégeket) 1000 rész benzinben 4 napig áztatunk, azután 100 rész naftalint adunk hozzá. A kellemetlen szag elpalástolása végett még melissa-olajat is önthetünk a folyadékhoz.

Angol porczellán-ragasztó.

2 rész vizahólyagot vízben meg kell lágyítani, azután annyi alkoholt hozzáadni, mennyi a vizahólyagot ellepi és gyengén addig hevítni, míg az feloldódik. Másrészt 1 rész poralakú mastixot feloldunk 3 rész tisztított borszeszben; ezután a két oldatot összekeverjük és 1 rész poralakú ammoniák-gummit hozzáadunk. Az egészet vízfürdőn szörpsűrűségig bepárologtatjuk. A ragasztót üvegedényben lehet tartani. Használatnál a ragasztót tartalmazó üveget forró vízbe állítjuk, míg az meglágyul és azután a szintén megmelegített tört darabokat vele bekenjük, jól összenyomjuk és megszárítjuk.

Kitünő porczellán-ragasztót kaphatunk, ha magnesium oxidot finom porrá dörzsölve, kellő mennyiségü natronvízüveggel sűrű péppé keverünk. E keverés és a ragasztás gyorsaságot igényelnek, mert a pép hamar megkeményedik. Ha e ragasztóval bekent törésfelületeket jól összeszorítva 2—3 napig állani hagyjuk, oly bámulatos erővel tapadnak össze, hogy az edény inkább másutt törik szét leesésnél, mint a ragasztott helyen.

A kereskedésben előforduló *porczellán-ragasztó* (porczellánkitt) következőleg készül: 8 r. apróra metélt vizahólyagot 64 r. vízben 24 órán át áztatunk; azután felére bepárologtatva, megsűrűsödése után 32 r. alkohollal keverjük s vásznon átszűrjük. Ezen folyadékkal még melegen keverjük azon oldatot, mely 4 r. mastix és 24 r. alkoholból áll. Most az egészhez 2 r. ammoniacum pulv. keverünk akként, hogy a folyadékot lassanként adva az ammoniacumhoz, egy teljesen egyenlő sűrűségű keverék keletkezzék. Használatkor a ragasztót és a tört darabokat jól megmelegítjük és a ragasztandó részeket bekenve, száradni hagyjuk; a megszáradt részeket még egyszer bekenve, összeillesztjük. 5—6 óra mulván a ragasztó

megkeményedett. A ragasztó jól zárt edényben tartandó. Ezen ragasztó segítségével *üveg, csiszolt drágakövek, márványedények is ragaszthatók.*

Erős ragasztó-anyag.

Finom porrá tört égetett meszet s jó barna czukrot egyenlő mennyiségben keverünk össze víz hozzátétele mellett s kész a czementszerü, kiválóan jól összetartó szer, melynek kitünőségét legjobban a következő eset bizonyítja: a Peterborough székesegyház ablakdiszén két hatalmas kődarabot, — melyek törés folytán elváltak egymástól — e ragasztóval szilárdan összeragasztottak. Még üvegfelületeket is, melyek pedig tudvalevőleg nem könnyen szenvednek bármily ragasztóanyagot, tartósan össze lehet ragasztani vele. Hogy czukor hozzátétele által a Portland-czement összetartó ereje is tetemesen fokozódik, arról meggyőződhetünk, ha két téglát csak portland-czementtel, másik kettőt pedig ugyanazzal és czukorral ragasztunk össze.

A puskacső tisztítása.

Ha a puskacső belül igen megrozsdásodott, eczetet öntünk belé s egy éjjen át benne hagyjuk. Másnap az eczetet kiöntvén, a csövet langyos meleg vízzel mossuk ki, s azután rongygyal jól kitöröljük.

Szilárd ragasztószert,

mely még a forró, tömör kénsavnak is ellentáll, akként készíthetünk, ha mérsékelt hőnél megolvasztott és folytonos kavarás között 8% faggyúval kevert kaucsukhoz annyi oltott meszet teszünk, hogy lágy tésztaállományu legyen. Végre 20% miniumot keverünk hozzá, mi által igen kemény és tartós masszát kapunk.

Ragasztó bőr és vas között.

Ha bőrt vashoz akarunk erősíteni, forró vizzel sűrű péppé dörzsölt lámpakormot, vagy ólomfehéret kenünk rá s ha ez megszáradt, a következőleg készült masszát: Jó asztalosenyvet hideg vízben megduzzasztunk s gyönge melegítés közben eczetben oldunk. Az oldathoz $^1/_3$ terpentinolajat adunk, s az egészet jól összekeverjük. E tömeget még melegen kenjük rá a vasra, melyre a bőrt aztán erősen ráprésèljük.

Milyen ragasztószert használhatunk az üvegnek fémhez erősítéséhez?

Üveget fémhez gipszszel nagyon jól oda lehet ragasztani, csakhogy mindkét anyagnak felületét előbb lúggal *gondosan* meg kell tisztítani, hogy a zsírnak, vagy petroleumnak nyoma se maradjon rajta. Még jobban fog a gipsz, ha nem vízzel, hanem 10%-os gummi arabicum oldatával csináljuk a pépet.

Réz- és sárgaréz tárgyakra való bronzfesték.

A bronzfesték alkotórészei: $5^1/_2$ rész rézacetat, 7 rész szalmiák, 1 rész eczetsav és 100 rész víz. A bevonandó tárgyat megelőzőleg széntűznél jól ki kell hevíteni. Többszöri bevonásra a tárgy gyönyörű bronzszínt kap.

A réz felismerése.

Savakat (eczet) nem tartalmazó ételeknek teljesen tiszta rézedényben való főzése nem ártalmas; nem szabad azonban az ételt ilyen edényekben kihülni hagyni, mivel ekkor az edény a levegővel könnyebben jő érintkezésbe s módot nyujt a réznek oxidálásához. A savanyú, zsíros vagy sós ételek, ha csak kissé hosszabb ideig is érintkeznek e fémmel, rezet vesznek fel magukba, minek folytán mérges hatásuakká válnak. Isme-

retes rossz szokásuk a szakácsoknak és gazdasszonyoknak, hogy az asztalra szánt ugorkák élénk zöld színével kérkedni szeretnek s e czélból azokat eczettel megnedvesítve, rézedényekben szokták bizonyos időre a levegő oxigénje hatásának kitenni, vagy pedig az ugorkás edényekbe az eczet közé néhány darab rézpénzt helyeznek.

Ennek a műveletnek sikere a szemre nézve mindenesetre igen tetszetős, de hogy azok a gyomrok, melyekre az ilyen réz-sóval impregnált ugorkákat föltukmálják, hogy fogadják azokat, — ez már más kérdés, melylyel a szép eczetes ugorkáikra büszke szakácsnék mit sem gondolnak. Szerencse, hogy a *réznek felismerése*, illetőleg jelenlétének konstatálása az ételekben, igen egyszerű. A gyanus ételbe ugyanis egy tiszta felületü aczélkéspengét, vagy kötőtűt teszünk s ebben több óráig hagyjuk. Ha a kihuzott tűn (késpengén) vereses foltokat találunk, úgy biztosak lehetünk, hogy abban réz van feloldva, hogy az mérges.

Rothadást gátló festék.

500 gr. higanyt 750 gr. krétával szétdörzsölünk; ehhez 450 gr. ólomoxidot és 700 gr. czinkfénylét, miniumot vagy ólomfehéret, végre lenolaj-firniszt adunk, míg a kellő sűrűséget eléri.

Honi rovarirtó-por.

Mint a perzsa rovarirtó-por helyettesítője, igen ajánlatosnak bizonyult be a vad rozmarin. Ez a növény úgy friss, mint szárított állapotban kiöli a bolhákat, poloskákat, molyokat, szalonnabogarakat, ezek álczáit és a legyek álczáit. A vad rozmarinból készített sűrű oldat (tinctura) megszünteti nem csak a rovarcsipés által okozott kiállhatatlan viszketegséget, hanem esetleg a szúrás által okozott fájdalmat is. Leghatékonyabb

zöld állapotban és virágzása alkalmával, a mikor legczélszerűbb gyüjtését is eszközölni.

Rózsavíz-főzés.

A teljesen kinyilt rózsák szines leveleit sóval jól összegyúrjuk s így összegyúrva tág nyaku üvegbe nyomjuk, hol pár hétig állani hagyjuk. Erre az így elkészített rózsalevelekből fél kilót 3 kiló vízzel elkeverve lombikba teszünk, s a víz felét ledesztilláljuk.

Rózsavíz-készítés.

Egy tized gramm rózsaolajat és 200 gr. langyos destillált vizet tágas edényben összehozunk s a folyadékot mérsékelt meleg helyen egy napig állani hagyjuk. Eközben a folyadékot gyakran fölrázzuk. Most még 200 gr. desztillált vizet öntünk az edénybe s ezután az elegyet megszűrjük.

Rozsda eltávolítása műszerekről.

Sänger a következő eljárást ajánlja. A műszereket egy éjen át tömör ónchlorür oldatban hagyjuk. Redukczió útján a rozsdafolt eltünik. Az oldatból kivéve az eszközöket, vízzel leöblítjük, s forró szódaoldatba teszszük és megszárítjuk. Ajánlatos abszolut borszeszszel és krétával való tisztítás is. Egy más szer rozsdafoltok eltávolítására a petroleum is. A Ph. Ctrh. szerint aczéleszközöket, varrótűket stb. legczélszerűbben úgy óvhatjuk meg a rozsdásodástól, hogy ha 1 r. paraffinolajat 200 r. benzinben oldunk, az oldatba az illető tárgyat bemártjuk, abban ide s tova mozgatjuk s végül egy csiptetővel kivéve egy tányéron megszárítjuk.

A rozsda eltávolítása fényezett aczél-tárgyakból.

1. A rozsdafoltokat faolajjal bekenjük s néhány nap mulva smirgellel ledörzsöljük.

2. A politirozott rozsdás tárgyak megtisztítása czéljából azokat cerosin-olajba teszszük, s a rozsdát dörzsölés útján (p. o. egy dugóval) eltávolítjuk.

Rozsdás tárgyak tisztítása.

A rozsdás tárgyat az ónchloridnak tömör oldatába mártjuk s a rozsdaréteg vastagságához képest 12—24 óráig hagyjuk abban, majd vízzel és ammoniákkal lemossuk és megszárítjuk. Hogy újból ne rozsdásodjék a tárgy, vaselinnel vonjuk be.

A rozsdafoltok kivétele a ruhából.

A rozsdafoltokat a ruhából úgy lehet kivenni, hogy *sóskaso* (Sauerkleesalz) vagy savanyú oxalsavas kálium konczentrált és forró oldatával kissé dörzsöljük. A folt eltünése után tanácsos a ruhát hideg vízben többször kiöblíteni, mert különben a sóoldat megtámadja.

Rozsdafolt tisztítóvíz.

Rozsdafolt tisztítóvíz egy augsburgi szaklap szerint a következőképen készíthető:

Rp.	Kalii bioxalici	20·0
	Aquae destill.	880·0
	Glycerini	100·0

A rozsda- vagy tinta-foltok ez oldattal megnedvesítendők; a fehérneműt, a megnedvesített foltos helyek gyakori dörzsölése közben 3 óra hosszat állani kell hagyni, s aztán vízzel jól kimosni.

Fehérneműből a rozsdafoltok könnyen eltávolíthatók valamely ónsó (ónchlorid) oldatával. Kezelés után a folt szappanos vízben kimosandó.

Rozsdafoltok tisztítása.

Fehéneműről a rozsdafoltot a következő szerekkel távolíthatjuk el:

I. Acidi citrici, Natrii chlorati, aquae dest. qu. v.

II. Cremoris tartari, Kalii bioxalici āā 50, Olei Rorismarini 1·0. A rozsdafoltos ruhadarab *ónlemezre* kifeszítve és megnedvesítve, fenti keverékkel hosszabb ideig bedörzsölendő s tiszta vízzel kiöblítendő. Kálium bioxalicum helyett sóskasav is használható.

III. A rozsdafoltos fehérnemű darabot előbb kénmájjal és vízzel, aztán szappannal kezeljük, majd vérlúgsó oldattal bedörzsöljük s végül szódaoldattal kimossuk.

Vasrozsda oldószere, lehetőleg telített ónchloridoldat. A vastárgyat az oldatban való 12 órai áztatás után előbb vízzel, aztán ammóniával leöblítjük s végül vaselinnel gyöngén bekenjük.

Ezüsttisztító: Rp. Cromoris tartari, Natrii chlorati, aluminis āā 1·0. Aque dest. 100. A finom ezüsttárgy ezen oldatba mártott flanell-darabbal, majd szarvasbőrrel dörzsölendő.

Rovarüző-szer.

Hogy a lovakat legyektől és darazsaktól megvédjük, az Ap. Ztg. azerint a következő szereket kell alkalmazásba vennünk: I. Nyers karbolsav 1, éterikus kámforolaj 1, pennyroyal-olaj 2, glycerin 2, kátrányoiaj 4, gyapotmagolaj 5. E keverékkel a rovarcsipésnek leginkább kitett részeket kell bekenni. Jó védelmet nyujtanak a következők is: II. Nyers karbolsav 1,

borsosmentaolaj 2, kámforolaj 2, glycerin 2, kátrányolaj 4, gyapotmagolaj 4. III. Amoniákvíz 1, gliczerin 2, eukaliptuszolaj 1, faolaj 6.

Ruhafoltok tisztítása.

A foltok természetük, szövetjük és keletkezésük szerint többféleképen tisztítandók. Mert a mi egyik alkalommal használ, a másik esetben árthat. Igy vagyunk a pecsétviasz-foltokkal. Ha a ruhára rácseppen, a legtöbb esetben késsel megy neki az illető és kezdi vakarni. Pedig ez igen káros eljárás. A pecsétviasz ugyanis oly erősen beszívódik a szövet rostjai közé, hogy teljes lehetetlenség azt ily módon láthatatlanul kivenni, meg azután másik baj is keletkezik; kilyukad a szövet, vagy kopott, jobban mondva vakart lesz a folt helye. Legczélszerűbben úgy járunk el, hogy veszünk abszolut alkoholt, és rácsepegtetjük a pecsétviaszra, miáltal az föloldódik és egy vattadarabbal könnyen eltávolítható. Ezt az eljárást mindaddig ismételjük, míg a folt teljesen el nem tünik. Vigyáznunk kell azonban, hogy a folytonos eltörléssel ne nagyobbítsuk a foltot. Azért legczélszerübb, ha egy vattadarabot teleitatunk alkohollal, ráhelyezzük a foltra s egy pénzdarabbal leszorítjuk, hogy a nyomás nagyobb legyen; egy mérlegsúlyt is tehetünk a pénzdarabra, miáltal megkiméljük magunkat a nyomkodástól. A vattadarabot többször cseréljük föl s minden esetben eltörüljük a föloldódott pecsétviaszt. Ez az eljárás természetesen sok időt és még több figyelmet igényel.

A legtöbb gyümölcsfoltot eltávolíthatjuk czitromlével. Sőt a foltok tiszta spirituszszal való ledörgölése és kénezése által szintén megtisztíthatók a ruhadarabok. Az utólagos eljárás mindkét esetben a szövet kimosása. Ha véletlen baleset folytán véres lesz valamely ruhadarab, nem kell azt mindjárt az ócskaságok közé dobni, vagy teljesen eldobni, hanem egy darabka jódkáliumot a megnedvesített folton szétfolyatunk s néhány

perczig várunk. A jódkálium a vért feloldván, a folt egyszerű mosás által most már könnyen eltávolítható.

Gyakran előfordul az az eset, hogy a kedvelt piqué s egyéb fehér ruhák megmagyarázhatatlan módon rozsdafoltot kapnak. Eredetét nem tudja senki, mert hiszen nincs rajta kapocs, nincs rajta vasgomb, a szárításnál is vigyáztak, hogy véletlenül szeghez ne érjen; mi lehet tehát az oka? A magyarázat igen egyszerű; a ruhát bizonyára emaillozott edényben mosták, ez pedig a legalattomosabb ellensége a fehér ruháknak: mert szemmel alig látható emailledarabkák pattognak le a még a legjobb gyárból kikerült edényről is. S a kicsiny darab épen elég vasat tartalmaz, hogy egy habkönnyü fehérruhát örökre elrontson. A rozsdafoltnak ugyanis nincsen orvossága. A rozsdafoltos ruhát úgy kell elviselni, ahogy van, azért legyünk roppant elővigyázók fehér ruháink mosásánál.

A ruhakefe tisztítása.

Veszünk egy lap papirost, azt az asztal éles szegletére tartjuk, s a másik kezünkkel a kefét fel s alá huzogatjuk rajta; ezen eljárást addig folytatjuk, míg a papiros egészen tiszta marad.

A szaharin felismerése a borban.

Szaharines bor immár előfordul a kereskedésben. A szaharin a silány borban is, még pedig már igen kicsiny mennyiségben is, kellemes édességet okoz, úgy hogy a bort nemesnek, budai kifejezéssel „stocksüss"-nek vélik és szívesen iszszák és drágán megfizetik.

A szaharin elég könnyen fölismerhető a borban. Egy-két deczilitér bort nyitott edényben felére bepárologtatunk, azután meghűlvén, dugaszos üvegben $^1/_3$ rész annyi étherrel jól összerázzuk. Az éthert lopócsővel leszívjuk s tiszta tányéron elpárologni hagyjuk. A száraz, alig látható maradékot megnyalva, az édes izből a szaharint könnyen fölismerjük.

Azt, hogy az ilyen édesített bor ártalmas volna az egészségre, nem lehet állítani; minden bizonynyal csalás azonban a szaharinezés, mert a silányabb fajú bort jobbnak mutatja s drágábban fizetteti, mint a mennyit megér.

A salicilsav felismerése a borban és mustban.

A must és bor konzerválására a salicilsavat mai időben többen használván, gyakran szükségessé válik jelenlétéről meggyőződést szerezni. E czélból mintegy 50 köbczentiméter bort néhány csepp közömbös vaschlorid-oldattal keverünk; salicilsav jelenlétében a bor kékes ibolyaszinezetet kap.

Sárgaréznek ezüst szinezetet és fényt adhatunk,

ha 46 gr. borkövet, 4 gr. hánytató borkövet 1 liter vízben feloldunk s az oldathoz 50 gr. sósavat, 125 gr. poralaku ónt és 30 gr. antimonport adunk. A folyadékot forrásig felhevítve, a bevonandó tárgyat beleteszszük. Fél órai főzés után a tárgy ezüst szinezetet és fényt vesz fel.

Régi sárgaréz-tárgyak tisztítása.

A tárgyat pár perczre 1 r. salétromsav és egy fél r. kénsav elegyébe mártjuk, hideg vízzel jól lemossuk, majd fürészporban megszárítjuk, végre tört bécsi mészszel megdörzsöljük. Régi réz- vagy ezüst-tárgyak (régi pénz) kénsavba mártva, jól megmosva, ruhával megdörzsölve, szintén visszanyerik régi fényöket, szinöket.

Savpecséteket,

melyeket barna kelmékből (ammoniák által) el nem lehet távolítani, hogy a folt kevésbbé látható legyen, nagyon gyenge, salétromsavas ezüstoldattal kenjük be. A folt néhány percz mulva barna szinű lesz.

Asványi savak által mart sebek kezelésénél

a következőkre kell ügyelnünk: 1. A seb lehetőleg gyors kimosása tiszta vízzel, vagy a mi még jobb: a visszamaradó savak neutralizálása szénsavas alkaliák oldatával. 2. A sebnek ólmos vízzel való kezelése és a levegőtől elzárása. 3. A hőveszteség kerülése (meleg ólmos vizes borogatások).

Égési sebek gyógykezelése.

Égési sebek gyógykezelésére legújabban a cserzősav étheres oldatát használják. Az oldat a fájdalmat rögtön csillapítja. A megégetés után bekövetkezendő fájdalom-érzet gyors megszüntetésére Dubois ajánlja, hogy egy szódavíz-szifon tartalma fecskendeztessék az égetett testrészre. A fájdalom a lehűtés, valamint az impraegnált szénsav behatása folytán majd pillanat alatt megszünik.

Egy amerikai orvos *égési sebekre* a kétszer szénsavas nátriumot ajánlja alkalmazni. E szernek kitünő hatását az említett orvos saját magán kisérlette meg és bizonyította be. Ugyanis jobb kezének hüvelykujját forró vízzel megégette, minek következtében az ujjon nagy hólyag keletkezett; erre kétszer szénsavas nátriumot tett a sebre és nedves vászonnal körülcsavarta. Pár pillanat alatt elmult az égés által okozott nagy fájdalom és a következő napon reggel a seb teljesen meggyógyult, s annak helyén csak kissé barnább szín volt látható.

Égési sebekre jó az erős szesz is, ha azzal a sebet beecseteljük. Ha gyorsan alkalmazzák, a hólyag-képződés is megakadályozható. Nagyon jónak bizonyult égés-sebekre a káliumhipermanganat oldat is.

Az égési sebet egészen tiszta olajjal, vagy tojás-fehérje és olaj habjával kell bekenni. Ha a fájdalom nagyobb és daganat is mutatkozik, akkor a beolajozott sebre tiszta vásznat terítünk s e fölé hideg borogatást rakunk; hasonlóképen járunk el az esetben is, ha savak vagy marólúgok égették a sebet, csakhogy

ekkor a seb előbb gondosan kimosandó. Ha kezünkön *égő foszfor* (gyufafej) ejtett sebet: kezünket egy ideig szódaoldatban tartjuk, vagy pedig a sebre szódaoldatba áztatott ruhát teszünk.

Zúzott sebek kezelése.

Zúzott sebek kezelésére dr. Arragon valeriana-gyökérfőzetet ajánl. Az ezzel átitatott compressek a sebre fektetve folyton nedvesen tartandók. A gyógyulás nem következik ugyan be előbb, mint más szerrel való kezelésnél, de a fájdalom teljesen megszünik, mindenesetre az acidum valerianicum behatása folytán.

Sellak-politura.

1 r. sóskasavat, 1 r. sellakot, 1 r. benzoet, 2 r. fehér szurkot 21 r. borszeszszel macerálunk; a folyadékot megszűrjük, azután 14 r. felfőzött lenolajjal keverjük.

A selyem-fátyol kimosása.

A selyem-fátyolt gyenge meleg szappanos vízben megmossuk, könnyedén kifacsarjuk, hideg vízben kitisztázzuk, kékítjük, s kezünk közt addig veregetjük, míg félszáraz lesz, azután száradni teszszük. A fekete fátyolt meleg vízben tisztázzuk ki. Hogy megkeményítsük, gummis vízbe mártjuk s két kezünk között félszárazra veregetjük, majd megszárítjuk.

A selyemszalag kimosása.

A selyemszalagot marhaepével és szappannal esővízben mossuk ki s fényét méz és tojásfehérjével adjuk meg; vagy néhányszor sárgaczukorral vegyített tragánt-mézga-oldatban huzzuk keresztül, azután megszárítjuk, s nem igen forró vassal két iv papiros között kivasaljuk.

A selyemszövetek vasalása.

A gyűrődött selyemszöveteket nem szabad erősen vasalni; hogy a gyűrődések mégis eloszoljanak, a selymet simára ki kell feszíteni és forró vízpárát rábocsájtani. Ezen eljárás által a selyem teljesen kisimul s az esetleg még megmaradt kisebb gyűrődéseken a forró vasalót könnyedén végig lehet húzni.

A selyem mosása.

Selymet mosni legjobban lehet burgonya-vízzel, melyet úgy készítünk, hogy a nyers burgonyát először megreszeljük s azután kipréseljük. Ebben a vízben mosva a selyem, nemcsak hogy megtisztul, de színét se veszti el, sőt ellenkezőleg sajátságos megnyerő fényt kap. Szappant ilyenkor használni nem szabad.

Az atlasz, brokát, damaszt és a szalagok mosása

egyszerű módon úgy történik, hogy a nevezett tárgyakat vagy tojássárgájával, vagy velenczei szappannal bedörzsölvén, langyos vízben kimossuk, azután hideg vízben kiöblítjük s megszárítjuk. Ekkor feloldunk gummi-tragantot egyenlő rész kutvízzel kevert boreczetben. Az oldatot, melynek igen hígnak kell lenni, vászonruhán átszűrjük, a kimosott szövetet belemártjuk úgy, hogy egyenlően átnedvesedjék, kifacsarjuk, deszkára feszítjük s aztán a napon vagy a kályha mellett gyorsan megszárítjuk.

A só mint gyógyítószer.

Bármennyire közönséges szernek tetszik is előttünk a konyhasó, még mindig nincs annak használata azokra a czélokra elterjedve, a melyekre pedig igen előnyösen alkalmazhatnók azt. Sok régi, gyakorlott orvos ajánlotta már, hogy

emésztési gyengeségek esetén gyenge sóoldatot kell alkalmaznunk, egy pár kanállal vevén be ebből minden ebéd előtt. A fej meghülése, vagyis az ú. n. nátha esetén pedig a tenyerünkből az orrba szíván fel ugyan e sóoldatból, ez egyszerű és biztos gyógymód a kellemetlen baj ellen. Gyakran a legerősebb catarrhalis állapotot is sikerült már megszüntetni ez egyszerű szernek reggel és este való alkalmazása által, melynél csak arra kell ügyelni, hogy az oldat mérséklete mindig egyenlő, t. i. oly meleg legyen, mint a frissen fejt tej. Torokfájásoknál a toroknak sóoldattal való öblögetése igen sok esetben csodás gyógyhatásúnak mutatkozott, sőt tapasztalat szerint némelyeknél a haj kihullását is sikerült megakadályozni a fejnek ily sóoldattal való mosogatása által. A fehérneműre esett tintafoltot, ha mielőtt még megszáradt volna, ily sóoldattal dörzsöljük, gyakran oly gyorsan eltávolíthatjuk, hogy annak még nyoma sem marad hátra. A fogak tisztántartásához, az ínyhús erősítéséhez nélkülözhetetlen, hogy azt sóval vagy sóoldattal minél gyakrabban bedörzsöljük.

A sonka- és húsfélék páczolásának, s a zsír készítésének és eltartásának módja.

1. A sonkát a füstölendő húsféléktől elkülönítve páczoljuk, mert a sonkának három hétig, a húsféléknek két hétig kell páczban lenni; ezenkívül a sonkát porhanyítás czéljából préseljük is.

Sonkapácz: 4 nagy sonkához — melyek mintegy 5—6 kilósok — $2^1/_4$ kiló sót, 5 deka salétromot, 7 deka koriándrumot, 4 deczíliter borókát és két marékkal kakukfüvet veszünk. A koriándrumot és borókát összezúzva, a kakukfüvet megaprítva összekeverjük. A sót elkeverve a salétrommal cserépedényben jól megmelegítjük, azon melegen rádörzsöljük a sonkára, különösen a csontok körül. Oda, a hol a hentes a sonkamarkolatán átmetszette a bőrt — felfüggeszthe-

tés végett — ujjal gyömöszöljük csontmentén a sót és az illatos keveréket, többi részét pedig külön dörzsöljük a sonkára. Faedénybe fektetve a sonkát, naponként kétszer megforgatjuk, a föntemlített nyiláson mindannyiszor belegyömöszölünk az illatos anyagból, mely immár az edény fenekén van és a lecsapolt páczléből annyit öntünk bele, a mennyit lehet, egyúttal páczlével jól meglocsoljuk a sonka minden oldalát. 10 nap multán a sonkamarkolatot vízszintesen tartva, élére állítjuk a sonkát szorosan egymás mellé, miközben két-két sonka húsos felülete érintkezik egymással; ekkor a faedénynél kisebb kerületű daszkafedőt teszünk a sonkára és nagy köveket vagy vassúlyokat fektetünk a fedőre. E préselés alatt is naponként kétszer megforgatjuk, meglocsoljuk a sonkát csontmentén és 11 nap multán akasztjuk füstre, a hol 3 hétig függ; naponként nyirkos rőzsével 3—4-szer bőséges füstöt fejlesztünk és egyszer $^1/_2$ maroknyi borókát vetünk a pislogó rőzse közé.

A húsfélék hasonló páczot kapnak mint a sonka, de nagyságuk szerint 10—14 napig maradnak páczban és 10—14 napig füstön. Mind a páczolásra, mind a füstölésre hideg időjárást kell választani, enyhe időben meg kell rövidíteni mind a páczolás, mind a füstölés időtartamát.

2. Hosszabb eltartásra szánt zsírt tiszta szalonnából olvasztunk, a mely nem húsos, vérrel nincs bemocskolva; az utóbbi fajtájú szalonnából olvasztott zsírt előbb fogyasztjuk el. A tiszta szalonnát lehetőleg egyenletes apró (1 cm^3) koczkára vágjuk, egyszerre teszszük a szükséges mennyiséget az üstbe, enyhe tűzön olvasztjuk és mikor a tepertő olyan színű, mint a zsemlye, tejszűrő vagy levesszűrő szitán átszűrjük a zsírt. Ne nyomjuk ki a tepertőben levő zsírt abba az edénybe, a melybő legkésőbben akarjuk elfogyasztani, hanem nyomassuk ki olyanba, a melyből hamarabb fogjuk elfogyasztani, mert a nagynyilású szitán magában is, a sűrű szitán pedig, ha nyomkodjuk a tepertőt, a tepertő törmelékei áthullanak és gyorsítják az avasodást.

A zsír leszűrésekor épen olyan óvatossággal kell eljárnunk, mint mikor a lépesmézből a „szín“ mézet készítjük.

A zsír eltartására teljesen megfelel a tiszta bádogbödön szelelő kürtőjével. Régente cserépedényekbe és metszett kúpalakú fahordókba szűrték a zsírt, csakhogy ezekből a likacsokba hatoló és ott megavasodó zsírrészleteket a leggondosabb kifőzéssel, kilúgozással sem birjuk teljesen eltávolítani.

A bádog zsírbödönt hűvös, nem teljesen sötét kamrában tartjuk el.

Bármily gondosan választjuk, aprítjuk és olvasztjuk is a szalonnát, a téli hónapokban előállított zsír augusztustól kezdve avas ízű. Ez avasságot némileg megsemmisíthetjük, ha az 1—2 napi használatra szükséges zsírmennyiséget lábasban felhevítjük és egy szelet kenyeret sütünk ki benne; a kenyér eléggé magába szívja az avas anyagot, de finom szaglású egyén mégis kiérzi az avasságot a hátramaradt zsírban. Ennek egyedüli orvossága az, hogy ne ölessük le a háztartáshoz szükséges sertésmennyiséget mind a téli hónapokban, hanem az utolsóelőttit juliusban, az utolsót szeptemberben. Olyan úri háztartásban, a hol évenként 6—8—12 sertést ölnek, ott van jégverem, van jégszekrény; el lehet a süldő húsát frissében használni, vagy gyors füstölés után, és nem kell három hónapon át az avas zsír miatt boszankodni.

Motesiczky-féle sonkapácz.

Négy nagy sonkára vesznek 2 lat tört salétromot, egy kis összevagdalt fokhagymát, 2 marék sót, 3 marék tört koriandert és 3 marék tört borókamagot. Ezt jól összekeverve, a sonkákat bedörzsöljük vele és aztán azokat egy dézsába teszszük, ahol egy éjen át maradnak. Másnap 8 liter vízben forralt és lehűtött 1 kiló sóból készült lével leöntjük a sonkákat és kövekkel lenyomtatjuk azokat.

Sósborszesz-készítés.

Törkölypálinkából vagy borszeszből „sóspálinkát“ vagy „sósborszeszt“ házilag nagyon egyszerűen lehet készíteni, t. i. annyi sót oldunk fel a pálinkában vagy borszeszben, a mennyi csak oldódik. Természetes, hogy minél erősebb a szesz, annál kevesebb só oldódik benne. Az egyik igen elterjedt kereskedésbeli sósborszesz összetétele deciliterenként 0·5 só és 78 súlyszázalék abszolut alkohol.

A mosdó-spongya tisztítása.

A spongyát időnkint 2%-os, 50° C.-ra felmelegített szódaoldatban megáztatjuk, majd tiszta vízzel kimossuk.

A strucztollak tisztítása.

Egy tiszta edényt megtöltünk langyos meleg esővízzel, fehér szappant teszünk belé s azt habbá keverjük. A tollat a vízben hosszabb ideig ide-oda mozgatjuk. Megtisztulván, a vizet kinyomkodjuk belőle; most egyik tenyerünkre fektetjük s másik kezünkkel addig verdessük, míg félszáraz nem lesz. Erre puderrel behintjük, ismét tenyerünkre tevén, addig verdessük, míg teljesen megszárad.

Hogyan csinálják a svájczi sajtot?

Az egy vagy két napig állott tejet az üstbe öntvén, a sajtlapoczkával fölkavarják, hogy a zsír az egész tömegben jól eloszoljék. Folytonos kavarás közben a tejet lassú melegítéssel 28 R°-ra hevítik s Blumenthal-féle sajtfestéket, mely a sajtnak szép sárga színt ad és oltóesszenciát, mely a tejet megalvasztja, adnak hozzá. A sajtfestékből minden liter tejre 1—2 cseppet, az oltóból pedig minden 100 liter tejre 30 köbczentimétert számítanak, a mely oltómennyiség a tejet 10 percz alatt meg-

alvasztja. Ekkor a tüzet elhúzzák a katlan alul s a tejet a megalvadásig nyugodni hagyják. Midőn az alvadás tökéletes, miről úgy győződnek meg, hogy egy éles szélű fémkanalat függőlegesen az alvadékba nyomnak, most nyelét lassan lefelé hajtva, a kanálban kiemelt alvadék a közepén egyenes vonalban elhasad — az alvadékot sajtpallossal 100 négyszögctm. felületű oszlopokra vágják. Tiz percznyi állás után a savó egy része a felszinre jön, a midőn a törést a lapoczkával folytatják. A lapoczkát az üst oldalánál a fenékig lenyomják, egyik szélét az üst oldalához tartván, megforgatják az alvadékban, minek következtében az alvadék ökölnagyságú darabokra törik. A törést ezután kézzel folytatják; a lapoczkával ökölnagyságú darabokra tört alvadékot tenyerükre véve, függélyesen álló ujjaikhoz addig ütögetik, míg az dió- vagy mogyorónagyságu darabokra szét nem esik. Szorítani az ujjakkal nem szabad, mert ekkor értékes részek is távolodnak el a savóval. A törést ily módon addig folytatják, míg az egész tömeget átvették kezükön s a kellő elaprózás mellett a fölös savómennyiség legnagyobb részétől megszabadították; a mit arról tudnak meg, hogy fogunk között gyenge recsegő hangot ad a harapáskor. A törés befejezte után a sajtanyagot 36 R. fokra melegítik fel, folytonos kavarás mellett, nehogy megégjen; midőn a tüzet kihúzzák alóla, nyugodtan állani hagyják, mindaddig, míg az egész tömeg egy csomóba leülepszik; ennek megtörténtével sajtruhával kiemelik az üstből s megfelelő nagyságu kávákban prés alá teszik. A prés alatt folyton nagyobbodó nyomást gyakorolnak reá. 24 órai préselés után pedig a présből — a hol már-már megkapta alakját s a fölös savótól megszabadult — kivéve, száraz, meleg helyen tartják 24 óráig, hogy kiszikkadjon. Ezután a pinczébe kerül, hol rendszeres kezelésnek vetik alá, a mely a sózás és tisztántartásból áll. A sózás úgy történik, hogy 16 napig, minden második napon sóoldattal a sajt egész felületét bedörzsölik. A svájczi sajt készítéséhez rend-

szerint egész vagy félkövér tejet használnak; nagysága e sajtnak 1—12 kilogrm. között váltakozik, a miért érési ideje 2—5 hónap.

A legjobb szájvíz.

A közönséges spiritus vagy franczia pálinka vízzel elegyítve megteszi ugyanazon szolgálatot, a mit az összes szájvizekkel elérni akarnak, t. i. a száj frissítését és némi fertőtlenítő kiöblítését.

Saliczil-szájvíz.

Rp.	Acidi salicyli	45·0
	Eleosach. cumarini	2·0
	Coccionellae	4·0
	Spir. aetheris nitr.	15·0
	„ vini dilut.	1000·0
	Ol. menth. pip.	5·0
	„ Rosar.	gutt. VI.
	„ iridis	gutt. I.
	Ananas aether.	gutt. XV.

Anatherin-szájvíz.

Rp.	Ligni santal. rubr.	30·0
	„ guajaci	15·0
	Caryoph.	20·0
	Cort. cinnamomi	8·0
	Myrrhae	30·0
	Spir. vini conc.	1500·0
	Aquae rosar.	500·0
	Ol. caryophill.	
	„ cinnamon	āā gtt XV.
	Macera et filtra.	

Dr. Heider fogszesze.

Rp. Ol. Menthae pip. . . . . gtt. VI.
Tinct. Chinae
„ Myrrhae . . . . . āā 2·0
Spir. aromati . . . . . 100·0
M. D. S.

Szalmakalapok tisztítására

czélszerüen használhatunk 5 perczentes czitromsav-oldatba mártott spongyát. Mosás után a kalapok a napon megszárittatnak.

Szalon-czukor készítés.

A szalon-czukorka készítésmódja a következő: Egy tetszés szerinti darab közönséges fehér czukrot bemártunk vízbe, serpenyőbe teszszük és a tűzön jól elhagyjuk forrni, míg vastag szirup lesz belőle; azután teszünk bele vagy 2—3 kávéskanállal málna- vagy másféle ízt, vagy finomra tört vaniliát, vagy csokoládét; ezt hagyjuk most még 7—10 perczig forrni, azután veszünk a folyadékból egy kanállal a tányérra, s ha a vett czukor, melyet ezüstkanállal folytonosan kavarunk, pattog és keményedik, akkor a serpenyőben vagy tányérra kiöntve addig keverjük, míg jól megsűrűsödik és merevedni kezd; akkor egy porczellán- vagy márványlapra kiöntjük, jól kihűlni hagyjuk, s mielőtt még egészen megkeményedne, egy finom késsel tetszés szerint czukorkákat formálunk belőle.

Ha csokoládé- vagy finomra tört dióval készítünk czukorkát, akkor a czukor-szirupnak kissé hígabbnak kell lenni.

Szappan-főzés.

Minden háztartásban, a városiakban is, lassan összegyűlik mindenféle zsiradék, a miből pompás háziszappant lehet készíteni. Másfél kiló tiszta zsiradékhoz kell $^1/_2$ kiló maró szóda

(soda caustica) és 4 liter víz; azt egyszerre öntjük egy nagy fazékba és 3 óráig főzzük. Egyenletesen kell alatta tüzelni és nem kell nagyon megtölteni az edényt, mert könnyen kifut. Ha jól megfőtt, egy deszkarámába (p. o. egy régi láda rámájába) töltjük, míg a leve egészen lefolyt és aztán szép egyenletesen földaraboljuk a szappant és szellős helyen megszárítjuk.

Hogyan főzik a szegedi-szappant?

Mindenféle zsiradékot összegyűjtünk, s ügyelünk, hogy *nyers* anyag (a húsokról levett faggyú stb.) a gyűjtő edénybe ne kerüljön, mert ez a szappan jóságának és tisztaságának rovására esik. A nyers faggyút előbb ki kell sütni és csak kisült állapotban tenni a gyűjtőedénybe. Ilyen zsiradékkal a következő módon főzhetünk:

1. Nagy fazékba $1^1/_4$ kg. zsiradékot, ugyanannyi csontot, 1 kg. jégszódát, 9 liter vizet teszünk s az egészet tűzre téve gyakori kavarás közben forrni hagyjuk; a forrástól számítva $2^1/_2$ órán át folytonos kavarással főzzük, mi közben lassan tüzelünk, hogy ki ne fusson. Ha az anyag $2^1/_2$ óra hosszat főtt, leveszszük a tűzről és a már eleve elkészített deszkarámába (a mely vízbe mártott és kicsavart ruhával van kibélelve) a lúgról lefölözzük. Ily állapotban hagyjuk 24 óráig hűlni; ezután a kész szappant a rámából kiveszszük, egyenletesen felvagdaljuk és szellős helyre száradni állítjuk.

2. A második mód a következő: 3 kg. zsiradékhoz 2 kg. csontot teszünk, ehhez veszünk 1 kg. jégszódát és 8 liter vizet. A jégszódát 8 liter vízben a tűzön fel kell oldani, hogy lúgot kapjunk. Erre a fazékból 5 liter lúgot merítünk ki, s egyelőre külön edénybe teszszük, úgy hogy csak 3 liter lúg maradjon a fazékban. Ebbe először 2 kg. csontot teszünk és a forrás idejétől számítva $^1/_4$ óráig főzzük, majd lyukas kanállal kiszedjük a kifőtt csontokat, és eldobjuk. A fazékban hátramaradó lúgba teszszük a 3 kg. zsiradékot, szorgalmas kavarás közben

forraljuk; a forrástól számítva egy órán át kell így főznie, mi közben ügyelni kell, hogy ki ne fusson. A fazekat egy óra letelte után a tűzről leveszszük, 5 perczig állni hagyjuk, hogy a lúg leülepedjék, majd egy edénybe lassan lefölözzük a szappant, úgy hogy a lúg az alján marad. A hátramaradó lúgot a fazékból kiöntjük s az előbb félretett kész lúgból 3 litert kimérünk a fazékba, és beleöntjük a leszedett szappan anyagot, a melyet ismét a forrástól számítva $^3/_4$ órán át főzzük, majd pedig leveszszük a tűzről és az említett módon edénybe lefölözzük, hogy a csunya és piszkos lúg, a melyet ismét kiöntünk, alul maradjon. Most a szappan anyagát a harmadik lúgra teszszük, a mi úgy történik, hogy az utolsó 2 liter lúgot beleöntjük a fazékba s még $^1/_2$ liter vizet öntünk hozzá, s ekként a lúgot kissé higítjuk, a mi azért szükséges, mivel a szappananyag nem oly zsíros, szükségtelen tehát a teljesen erős lúg. Az így elkészített higított lúgba beleöntjük a szappananyagot s ha felforrt, $^1/_2$ óráig főni hagyjuk. Mielőtt a tűzről levennők, fél marék sót teszünk bele, jól összekeverjük, 5 perczig még főzzük s végre leveszszük a tűzről. Néhány perczig várunk, míg a lúg teljesen le nem ülepszik, azután a leírt módon elkészült rámába lefölözzük és 24 órán át hűlni hagyjuk.

Az első mód sokkal egyszerűbb, de sokkal drágább, mert több szóda kell hozzá. Én mindig az utóbbi mód szerint szoktam szappant főzetni, még pedig üstben 12 kg. zsiradékból, a mihez 4 kg. szóda és 32 liter víz kell. Első lúgra 12 liter kell, második lúgra szintén 12 liter és harmadikra 8 liter és 2 liter víz, valamint 2 marék só. Igy hosszadalmasabb a főzés, de a szappan tiszta és fehér.

Szappan-főzés.

10 kiló oltatlan meszet egy edényben vízzel megoltunk, azután 20 kiló kalczinált szódát, majd folytonos keverés között 100 liter forró vizet teszünk belé. Az edényt, melyben a lúgot

készítettük, befedjük s másnapig állani hagyjuk. Erre a tiszta lúgot az edény aljára ülepedett tömegről óvatosan lehúzzuk, a maradékra pedig 40 liter vizet töltünk. Most a tiszta lúgot 30 kiló ürűzsírral vagy 15 kiló faggyúval egy üstbe teszszük és azzal 6 óráig főzzük. Mihelyt a tömeg forrni kezd, a folyadékhoz 1 és fél kiló konyhasót adunk, s azzal is főzzük még egy félóráig, mire a szappan kész.

Tisztító szappan bronz-, sárgaréz- és ezüsttárgyakra.

60 gr. kókusszappant melegítés mellett addig elegyítünk vízzel, míg sűrű tésztanemű tömeg áll elő; a kihűlés után a tömeghez 5 gr. angyalveresnek és 1·5 gr. szénsavas ammoniumnak kevés vízben való oldata keverendő.

Szarvasbőr-lepedők mosása.

A szarvasbőr-lepedőket legjobban langyos folyóvízben közönséges háziszappannal lehet kimosni. Az öblítő víznek is szappanosnak kell lenni. A fődolog, hogy jól ki legyen facsarva, mit úgy lehet legjobban eszközölni, hogy facsarás után pamutlepedőbe takarjuk és megmángoljuk. Szellős és árnyékos helyen kell megszárítani; a szárogatás közben néhányszor huzogatni és dörzsölni kell. Ha egészen száraz, ismét meg kell mángolni, ez által bársonysimaságot nyer és olyan lesz, mint az új.

Szekérkenő.

10 rész kőszénkátrányt, 10 rész faggyút és 10 r. szurkot összeolvasztván, kész a legjobb szekérkenő.

A szembe hullott idegen tárgyak eltávolítása

czélszerűen eszközölhető egy, vagy két lenmagnak a szemhéjak alá helyezése által. A magnak a szem nedvessége által feloldott nyálkája az idegen anyagot körülburkolja, mire ez könnyen kimosható.

A szem ápolása.

1. Ne írj s ne olvass soha alkonyatkor. 2. Nappal lehetőleg úgy válaszd meg helyedet, hogy az ablak tőled balra essék s hogy az égboltozatból egy jókora darabot láss. A napsugaraknak sohasem szabad irkádra esni. 3. Lobogó lángnál és fekvő helyzetben sohase olvass. 4. Íráskor felső tested egyenes tartásban legyen, melledet ne támaszd meg az asztal széléhez s fejeddel csak kevéssé hajolj előre. 5. Olvasáskor a szék hátába támaszkodjál s könyvedet kezedben tartsd oly módon, hogy a szem és könyv közötti távolság legalább 35 cm. legyen. 6. Csak fekete tintával írj és ne használj sorvezetőt. 7. Ha szemedet fáradtnak érzed, nézz egy ideig a messze távolba. 8. Ha nagy beteg voltál, akkor kiméld több héten át szemedet. 9. Ha por vagy más valami ment szemedbe, ne dörzsöld, hanem tartsd egy ideig csöndesen behúnyva s majd az összegyűlt köny kimossa, ha pedig nem mossa ki, gyöngén simítsd végig ujjaddal a szemhéjadat az orrod felé, s ha ez nem segít, menj szemorvoshoz, kinek az esetben is kérd ki okvetlen tanácsát, ha nem látsz jól, vagy ha szembajban szenvedsz.

Szemölcs ellen való szer.

Rp. Flor. Sulfuris . . . . . 10·0
Acidi acet. . . . . 5·0
Glycerini . . . . . 25·0
A szemölcsök az elegygyel bekenendők.

Szemölcs ellen való szer.

Rp. Acidi salicyl.
„ lactici . . . . . āā 10·0
Collodii . . . . . 80·0
M. DS. A szemölcsöket naponta többször beecsetelni.

Szemölcsökre kitünő szer,

egy gr. sublimat feloldva 25 gr. collodiumban. A szemölcsök naponta ezen oldattal óvatosan beecseteltetnek. E szer hatásosabb, mint valamennyi e czélra ajánlott különlegesség. — Szemölcsökre igen czélszerűen használható a tömör salétromsav is. E czélból ezen folyadékkal hegyes favesszőcske segélyével a szemölcsöt óvatosan megérintjük. Ezt naponkint néhányszor ismételjük.

Szeplő ellen,

nagyon jó szolgálatot tesz a következő keverék:

Rp. Hydr. bichlor. corr.	0·5
Spir. Vini	6·0
Zinci sulf.	2·5
Camphorae	0·5
Aceti Lytharg.	2·5
Viteli ovor.	No. I.
Aquae dest.	250·0

Az arczbőrt reggelenkint ezzel a keverékkel be kell kenni, és megszáradni hagyni. Egy-két óra mulva aztán szokás szerint megmosakodni. Használat előtt azonban a keveréket jól fölrázni, mert ólomsulfátból álló üledék van az alján.

Szirupok ásványvízhez (szódavízhez), limonádéhoz.

Czitromszirup. Friss czitromot meghámozunk s a héjat kellő mennyiségű granulált czukorral jól összetörjük. A meghámozott gyümölcsöt kisajtoljuk, a nedv minden 2 literét 2 liter vízzel s másfél kiló granulált czukorral s a héjjal összetörttel jól összekeverjük. — A keveréket a czukor feloldásáig melegítjük s azután megszűrjük.

Málnaszirup. A málnaszirup készítésére 6 rész nem egészen érett málnát és 6 r. szemecskézett czukrot használunk

fel. — A málnát és a czukrot üstbe teszszük, keverés közt mindaddig főzzük, míg a nedv kellő sűrűséget fel nem vesz.

Eperszirup. Erős szagú eper alkalmazása nélkül, nem fogunk jó minőségű szirupot kapni. Különösen a rothadt epertől kell óvakodnunk, mivel csekély mennyiségű rothadt gyümölcs is elégséges arra, hogy a finom aroma csorbát szenvedjen. Az epret tiszta üstben pistill segélyével szétnyomjuk s a pépet 30—35° C-nál 12—14 órán át állni hagyjuk, néha megkeverjük és végre kisajtoljuk. A kisajtolt nedvet egy éjen át állni hagyjuk, majd kevés eau de Cologne-t adunk hozzá; erre összekeverjük, még egy éjen át állni hagyjuk és végre megszűrjük. Egy fél kiló megszűrt nedvhez veszünk $^3/_4$ kiló czukrot, lehetőleg gyorsan felforraljuk, a habot leszűrjük, s a szirupot készen tartott tiszta palaczkokba töltjük, melyeket előbb eau de Cologne-al kiöblítettünk.

Szobapadló-fénymáz.

Jó padló-fénymáz készítéséhez 4·5 kg. folyó- vagy esővízben feloldunk 1·5 kg. tiszta hamuzsírt (kalium carbonatum depuratum). A folyadékot felforraljuk és hozzáteszünk 3 kg. finomra vágott sárga viaszkot és az egészet jól összekavarjuk. Ha szép sárgára akarjuk festeni a készítményt, akkor lehet még 1 kg. aranyokkert hozzákeverni. Ha észreveszszük, hogy a forralt tömeg már sűrűsödni kezd, formákba vagy skatulyákba öntjük és ott hagyjuk megsűrűsödni. Használatkor feloldunk 250 gr. anyagot 1·5 kg. forró lágy vízben, jól összekavarjuk és szokott módon használjuk a padló beeresztésére.

Kemény fából való padlóra igen jó sikerrel használható a következő készítmény:

1·5 liter erős lúg,
1·28 kg. hamuzsír (Potasche),
0·35 „ finom fehér viasz,
0·04 „ Sal. tartari,

0·02 kg. Sperma ceti,
0·01 „ Gummi arabicum.

A lúgot főzni kell s folytonos keverés közben kell hozzáadni apránként a viaszt, majd a többi szert egymás után addig keverve, míg az egész tejfelszerű egyöntetű folyadékká nem válik. Kihűlve használandó.

Szobapadló-bevonat.

A padlót mindenekelőtt tisztára fel kell suroltatni, felszárítani és a repedéseket finom léczszeletekkel lehetőleg pontosan be kell tömni. Ezután paraffint veszünk, azt összezúzzuk s terpentinolajjal leöntjük, a melyben a paraffin lassan oldódik. Evvel a tiszta oldattal — a melyet festékkel esetleg sárgára lehet színezni — ecset segélyével bevonjuk a padlót és pedig ismételve; száradás után erős kefével feldörzsölik és terpentinnel nedvesített rongygyal megfényesítik. Az így bevont padlózatot csupán nedves ruhával törlik fel naponkint és ha fényét veszítette, terpentines rongygyal dörzsölik fel újra.

A paraffint petroleumban is lehet oldani; ez az oldat azonban sokkal kellemetlenebb szagú, mint a terpentines. — Igen egyszerű eljárás az, ha a tiszta paraffint igen forró állapotban kenetjük fel a padlóra, s azután feldörzsöltetjük s megfényesítjük. Ilyen módon a padlóban nagyobb rések és repedések is könnyen betölthetők. — Langstaff angol orvos ajánlja, hogy a paraffint forró téglázó vassal hajtsuk be a padlóba. A paraffin forrón felkenetik a padlóra részletenkint és ezen részleteken szénnel fűtött téglázó vassal addig simítjuk a paraffint, míg a padló csak beinni képes. Végül a padlót fényesre csiszoljuk. A paraffinnal itatott padló sima, fényes, tiszta; abba nem veszi be magát semmiféle szenny, mert a paraffin a víz, a savak és az alkaliák iránt teljesen érzéketlen anyag, azonfelül igen könnyen tisztán tartható.

Szobapadló-máz.

Ezen mázhoz fél kilogramm sárga viasz, 35 gm. orlean (narancssárga festőanyag a bixa orlean gyümölcséből) 250 gr. hamuzsír, és $2^1/_2$ kg. víz szükséges. A viaszt és hamuzsírt a vízzel 5 perczig kell főzni, azután a tűzről leveszszük s keverjük, míg kihűl; csak ezután adjuk az orleant hozzá, ezt előbb kevés vízzel keverve. A mázot kefével kenjük a padlóra, megszáradás után pedig kifényesítjük.

Szobapadló-lakk (gyorsan száradó).

Rp. Laacae in tabulis	100·0
Spiritus Vini 90%	250·0
Balsame Copaivae (vel Terebinthinae venetae)	5·0

A megfestésre umbra vagy okker használható. Az elaszticitás növelésére belekeverhető még a masszába 0·5%-nyi főtt lenolaj.

Szobapadló-máz.

2 kiló kristályos szódának 20 kiló vízben való forró oldatához apránkint és folytonos keverés között 4 kiló sellakot, s a folyadék kihűlése után 10 kiló iszapolt okert adunk. Az okert a folyadékkal mozsárban jól eldörzsöljük.

A szobapadló tisztítása.

A petroleum-, zsír- vagy olajfoltok eltávolítása czéljából a foltokat oltott mészszel bemeszeljük, majd felmossuk. Ha a foltok nem tűnnek el teljesen, az eljárást ismételjük. A tintafoltok eltávolítása a padlóból legczélszerűbben higított kénsavval vagy sósavval történhetik. A savval való keverés után a foltot hamulúggal suroljuk fel. Kőlapokról, lépcsőkről a tintafoltokat szintén sósavval távolíthatjuk el.

Szoba-padlóból a tintafoltok eltávolítása.

Igen gyakori eset, hogy lakásunkban a kifolyt tinta egészen elcsufítja a padlót a háziasszony nagy boszuságára. A dolgon könnyen lehet segíteni a következő módon: Jó erős klórmeszet meleg vízben feloldva, a tintafoltos helyre öntjük, a folton jó erősen eldörzsöljük s ha módunkban van (ha a szobában nem alszik senki) hosszabb ideig, például egy napig rajta hagyjuk. Másnapra a folt egészen elhalványul s nem is látszik többé. Természetes, hogy a szobát jó erősen ki kell szellőztetni e művelet után.

A szoba-padlóból a zsír- és olajfoltok eltávolítása.

A foltos helyet nedves anyaggal vastagon bekenjük s ezt egy ideig rajta hagyjuk. Az anyag eltávolítása után a foltot szappanos vízzel mossuk fel. Erősebb foltokat terpentinolajjal nedvesítünk meg s hamulúggal mosunk fel.

A fehérítő szóda

faggyúszappan, keményítőpor s szódatartalmú vízüveg keverékéből áll. Ezen keverék szappan helyett használva, a fehérneműnek pompás hófehér színt és fényt kölcsönöz.

A szóda bicarbona használata.

A szóda bicarbonica hatása abban áll, hogy a gyomor savát közömbösíti. Ha a gyomorban kelleténél több sav termelődik — mint gyomorhurut alkalmával — ez a gyomor falára ártalmas s ennek közömbösítésére használni a szódát, helyes eljárás; de ha ez az eset nem adja elő magát, akkor ártalmas a használata, mert az emésztésre szükséges savat közömbösíti; szóval: a szóda bicarbona sem olyan szer, melyet orvosi tanács nélkül naponként lehetne használni.

A szőlő eltartása.

A frissen szedett, teljesen ép és száraz szőlőfürtöket egy agyagedénybe teszszük, melynek aljára előbb ujjnyi vastagságban korpát tettünk. A szőlő-rétegre újból korpát hintünk s erre ismét egy sor szőlőt rakunk. Vigyáznunk kell azonban, hogy a legfelső réteget korpa képezze. Erre egy lap papirost teszünk és a fazék nyilását elzárjuk szurok-réteggel. Az edényt hűvös helyen kell tartanunk.

Szőlőczukor felismerése a nád- és répaczukorban.

A nád-, (répa-) czukor vizes oldatát ólomczukor-oldattal és ammoniákkal kezeljük; szőlőczukor jelenlétében fehér csapadék képződik, mely forralásnál vörös lesz. Tiszta nádczukoroldat hasonló kezelés mellett állandóan fehér marad. A czukoroldathoz pár csepp pokolkő-oldatot és ammoniákat adunk és felforraljuk; szőlőczukor jelenlétében a keverékből ezüst válik ki.

Szőnyegek tisztítása.

A szőnyeget finom kefével a portól megtisztítjuk, azután felülről lefelé kenyérbéllel megdörzsöljük; ehhez a két napos kenyér legjobb. A gyapju-szőnyeget vízzel lehet mosni, melybe ökörepét vegyítettünk. Hogy a zsírfoltot a szőnyegekből eltávolítsuk, spongyát tisztított terpentinolajjal, vagy benzinnel nedvesítünk meg s ezzel a foltot óvatosan megdörzsöljük.

Tentafoltokat a szőnyegekből

könnyen el lehet távolítani, kivált ha a tenta még friss. Először is jól fölszivatjuk itatós papirral, aztán addig csepegtetünk rá friss tejet és szivatjuk föl vattával, míg a pecsét teljesen eltűnt.

Sztearin-foltok eltávolítása.

A ruhákon esett sztearinfoltokat legczélszerűbben absolut alkohollal távolíthatjuk el. A foltra alkoholt öntünk, s azt addig dörzsöljük ugyancsak alkoholba áztatott posztóval, míg a folt teljesen el nem tűnik.

Ártatlan sütőporok.

Az élesztő helyett mindig többet használnak az u. n. sütőporokból. Czélszerű kompozicziók a következők:

1. Natrium bicarbon. 40 rész, borkősav 25 rész, keményítő 25 rész.

2. Konyhasó 32 r., natrium bicarbon. 24 r., cremor tartari 22 r., czukor 12 r., keményítő 10 r.

3. Natrium bicarbon. 54 r., cremor tartari 23 r., keményítő 20 r., ammonium carbonat. 3 r.

Szurok borospalaczkok elzárására.

2 r. sárgaviaszt, 4 r. kolofoniumot, 4 r. szurkot és $^1/_2$ r. gummilakkot összeolvasztunk. Ha a szuroknak *fekete színezetet* akarunk adni, a megolvasztott tömeghez égetett elefántcsontot adunk, a *vöröshez:* vörös okkert, a *sárgához*: chromsavas czinket, a *kékhez*: berlini kéket, a *zöldhez:* 1 r. berlini kéket és 2 r. chromsavas czinket.

Biztos és gyorsan ható szer a svábbogarak kiirtására.

1 kiló finomra tört angelika-gyökér, 20 gr. eucalyptus-olaj mozsárban jól összedörzsöltetnek. E szer alkalmazási módja igen egyszerű: A port este azon helyeken, hol a bogarak tartózkodni szoktak, a padlón elhintjük; ezt ismételjük mindennap, míg azok teljesen kipusztultak.

A svábbogarak kiirtása.

A sváb-bogárnak, valamint a lakásainkban itt-ott szintén előforduló kisebb termetű, de szaporasága és falánksága miatt nem kevésbbé gyűlölt úgynevezett muszka-bogárnak legjobb irtószere a pedánsságig űzött tisztaság: az étel-hulladékok gondosan eltakarítandók s a fal repedései, melyek ezen alkalmatlan rovaroknak menedékül szolgálnak, betömendők. Oly lakásokban azonban, melyek a sváboknak régi tanyái, a tisztaság csak akkor vezet a kivánt eredményre, ha a svábok légióit előbb kipusztítottuk, vagy legalább tetemesen meggyérítettük. Erre pedig alkalmas szer a perzsiai rovarirtó por, melyet a búvóhelyek körül bőven s naponkint mindaddig kell hinteni, míg a kivánt eredményt elértük. Mérgezőszerül arzenicummal kevert pépet, puliszkát vagy gombóczokat is szoktak használni, csakhogy az arzenikum az emberekre és házi állatokra is veszedelmes méreg, s azért nagyon óvatosan kell vele bánni; — jobb nem is használni. Sok helyen jó eredménynyel tartanak sündisznókat a konyhában és éléskamrában, melyek a svábbogarakat épen úgy pusztítják, mint a macska az egeret. Ismervén a sváb-bogaraknak azt a gyengeségét, hogy a sört nagyon szeretik, sok helyen sörrel fognak ki rajtuk: csuprokat helyeznek a szögletekbe, csalétkül sörbe áztatott kenyeret tesznek, s a csuprokat kívülről — hogy a svábok kényelmesen felmászhassanak — rongygyal csavarják körül: reggelre azután hemzseg a csuprokban az iszákos népség, mely a csuporba könnyen bejuthatott, de kimászni nem tud. Vagy pedig sörbe áztatott rongyokat helyeznek el; éjjel azután meglepik a dőzsölőket és agyontaposssák.

A sáfrán és a használtabb fűszerek hamisításának felismerése.

A hamisított sáfrán vize szinezett, melyet pár csepp salétromsav elhalványít. Ha a jó sáfránt salétromsav és desztillált víz elegyével kezeljük, színe nem változik meg; ha a sáfrán hamisítva van, megsárgul.

A jó bors sima felületű, vízben könnyen elmerülő szemeket képez. A gyengébb minőségű szemeknek simább, fénylőbb felületet gummi-, mézgaoldattal adnak. Hogy a borsnak mézgával való hamisítását felderíthessük, a szemeket porrá törjük, a tömegre desztillált vizet töltünk és azzal együtt mérsékelt meleg helyen állani hagyjuk. Bizonyos idő elteltével a vizet a borsról leszűrjük s a leszűrt folyadékhoz borszeszt adunk. A borszesz a mézgát fehér csapadék alakjában választja ki. Ha a porrá tört borsról leszűrt víz egy új részlete cserzősavoldat hozzáadására megzavarodik, a por tésztával van hamisítva. A borspor vizes kivonatának egy harmadik részletét porczellán-csészében bepárologtatjuk; ha a képződött szilárd maradék fényes felületű, a borsban tészta vagy keményítőczukor foglaltatik. A tésztából, agyagból, lenmagpogácsából, borshulladékokból készített mesterséges bors a vízben áztatva szétesik.

Ha *a jó paprikát* benzinnel, chloroformmal, vagy petroleumétherrel összerázzuk s az egész tömeget szűrőre öntjük, a szűrőn vörösszínű folyadék fog keresztül haladni, mely lepárologtatva, olajszerű folyadékot hagy hátra. Ha szűrőn maradt tömeget a petroleuméther eltávolítása után desztillált vízzel fölforraljuk s azzal együtt szűrőre öntjük, a lecsepegő folyadék színtelen marad. Ha azonban a paprika hamisított volt, a lecsepegő folyadék többé-kevésbbé színezett, nyálkás. A szűrőn maradt tömeg kálilúggal főzve, majdnem teljesen feloldódik, ha a paprika tiszta volt, míg a hamisított, legna-

gyobb része oldatlan marad, formálható tömeg alakjában. A paprikát gyakran ólomoxiddal is hamisítják; ezen vegyület felismerése czéljából a paprikát boreczettel felforraljuk s azzal együtt a szűrőre öntjük. Ha a lefolyó folyadék kénhidrogénnel összehozva megbarnul, a paprika ólomoxiddal van hamisítva. Ha a paprikát vízbe dobjuk, abban csak igen lassan száll alá; ha azonban ólomoxiddal, téglaporral, okkerrel van hamisítva, ezen anyagok gyorsan lesülyednek az edény fenekére.

Ha a hamisítatlan *fahéjat* ólomeczettel összerázzuk s azzal együtt leszűrjük, a lecsepegő folyadék színtelen marad, míg a hamisítottnál szinezett.

A fogyasztó közönség saját érdekében cselekszik, ha tartózkodik a törött, őrölt fűszerektől s lehetőleg első kézből s eredeti állapotban szerzi be a fűszereket. Minél nyersebb állapotban van valamely fűszer, élelmiszer, annál alkalmatlanabb a hamisításra s minél jobban praeparálták, annál valószinűbb a hamisított volta.

A szájnak kellemetlen szaga ellen.

A szájnak kellemetlen szaga több okból származhat; leggyakrabban mégis odvas fogak okozzák. Sokféle szert próbáltak a lélegzésnek szagtalanná tételére. Nyilvánvaló, hogy valamennyi közt első helyen áll: a fogaknak, szájnak, toroknak tisztán tartása. Szájvizeket használnak sokan a szagtalanításra, de vigyázni kell, mert e szájvizek gyakran még inkább megrontják a fogakat, — a száj nyálkahártyáinak izgatását, hurutjait okozzák s így haszon helyett még kárt okoznak, — s e mellett rendesen méregdrágák. Ujabban a következő szájvizet javasolják: 1—1 rész szaharin és szódát, valamint 4 r. szaliczilsavat 200 rész tiszta alkoholban feloldanak. Ebből pár csepp egy pohár vízben jó és ártalmatlan szájvíz.

A szemüveg tisztítása.

A szemüveget igen sokan viselik állandóan és sok bajuk van az üvegek teljes tisztántartásával. A zsebkendő, a szarvasbőr vagy a selyemkendő nem tisztítják az üveget oly jól, mint a selyempapiros; de éppen a selyempapiros kéznéltartása okoz legtöbb nehézséget, czélszerű tehát egy csomag czigarettapapirost magunknál tartani, melynek egyetlen lapjával a szemüveg jól és tökéletesen megtisztítható.

A gazdasági szerszámok, eszközök eltartása.

Finnlandban már évtizedek óta az alább közlött eljárást követik, mely nagyon jónak bizonyult. A faeszközöket, szerszámokat, szántógépeket és általán a mezőgazdasági eszközöket egyszerűen bekenik kőszénkátránynyal, melyet petroleummal higítottak fel. E bekenést több ízben ismétlik. A petroleummal a kátrányt tetszés szerint lehet higítani, úgy, hogy az mélyen behatol a fába, s annak kellemes, világos barna színt kölcsönöz. Ezen folyadékot a kórházak, kaszárnyák, iskolák padozatának bevonására is használják. Ha azt akarjuk, hogy a kátrány-bevonat tűzmentes legyen, akkor a kátrányt sűrűbben mázoljuk fel, s a még nedves kátrányrétegre finom homokot hintünk.

Tartós sárga festék falak bevonására.

Egy fél kiló vasgáliczot feloldunk két liter vízben, s az oldatot a frissen oltott mészszel jól elkeverjük. A keverék sötétzöld színt mutat; ha azonban a falon megszárad, a legszebb sárgát. Minél több vasgáliczot teszünk a mészhez, annál sötétebb sárga lesz tőle a fal színe. A festék szilárdan tapadó és sokkal élénkebb szinezetet kölcsönöz a falnak, mint ha azt mészszel és okkerrel, vagy szantinóberrel vontuk volna be.

Szövet-festés.

A szövet-festéshez szükséges kellékek: minden ásványi alkotórésztől mentes lágy víz (esővíz), teljesen tiszta edények, valódi festőanyagok. A festendő szövetet előbb szappannal tisztára mossuk s friss vízben jól kitisztázzuk. A festéket nagy, lehetőleg vörösréz-üstben készítjük el, a szövetet a festékes lébe egészen belemártjuk, s mielőtt az forrásba jönne, kiemeljük s újra belemártjuk. A gyapju- és selyemszövetet előbb timsópáczban (készítését lásd a bíborra festésnél) avatjuk. Mielőtt azonban a szövetet a festékbe mártanók, a timsó- vagy borkő-páczot jól le kell habozni, nehogy a szövet foltos legyen. Ha a szövet a kellő színt felvette, hideg vízben addig öblögetjük, míg ez azt többé nem festi meg. Szárításkor a szövetet árnyékos helyre kell akasztanunk.

Hogy a már színes szövetek megfestésénél hibát ne kövessünk el, a szinekről és azok vegyítéséről némi ismerettel kell birnunk. Öt alapszín van: fekete, kék, sárga, vörös és fehér; ezeknek összetétele, keverése által ismét más színeket és árnyalatokat nyerhetünk. Igy például fehér és fekete: hamuszürkét, vörös és fehér: rózsaszínt, sötétkék és fehér: világoskéket, kék és vörös: violaszínt, kék és sárga: zöld színt ad. Ha tehát sárga szövetet kék festékbe teszünk, az zöld leend, míg fehér szövet ugyanazon festékben kék lesz. Világos színű kelméket sötétebbre igen, de sötét szinüeket világosabbra nem lehet festeni.

Pamut-, vagy vászon-szövetet feketére festeni. Barna tölgyfa-forgácsot vízzel két óráig főzünk, a vizet leszűrjük róla, s abban a megfestendő szövetet egy jó óráig főzzük. Ekkor a szövetet kiveszszük a folyadékból, kicsavarjuk s lehűtjük. A folyadékot most a megfestendő szövethez mért mennyiségű makk- és rézvízzel keverjük, felfőzzük, megszűrjük, azután a szövetet addig festjük benne, míg az kellő fekete színt kap.

Szövetet kékre festeni. Minden fél kilogramm szövetre 7 dekagramm berzsenforgácsot veszünk s azt vízben egy óráig főzzük. Azután a vizet leöntjük és azt öt dekagramm rézgáliczczal folytonos keverés között felforraljuk. Most a festéket a tűzről elveszszük, a szövetet beleteszszük, s addig hagyjuk benne, míg a festék kihűl. Erre a szövetet kiveszszük, a festéket ismét felforraljuk, s a fennebbi eljárást ismételjük, míg a szövet a kivánt színt kapta.

Szövetet viola-barnára festeni. Minden fél kilogramm szövetre 7 dekagramm berzsenfát veszünk és azt 10—12 órán jó falúgban, majd egy óráig vízzel főzzük. Erre 3 és fél dekagramm finomra tört rézgáliczot vegyítünk a folyadékba, az egészet jól összekeverjük s az így nyert festékkel úgy járunk el, mint fönnebb.

Szövetet violára festeni. Minden fél kilogramm szövetre 14 dekagramm berzsent, 20 dgr. kék berzsent, 7 dgr. timsót veszünk s az egészet eső- vagy forróvízben 24 óráig áztatjuk, 1 óráig főzzük, végre kihűtjük. Ezzel egyidejűleg 10 liter vizet 7 dgr. borkővel és 2 dekagramm vitriollal fél óráig főzünk, a berzsenfák jól leszűrt levét hozzá öntjük s az egészhez még 3 és fél gramm festőhamuzsírt adunk. Most a szövetet a festékbe teszszük, s gyakran megforgatva, egy negyedóráig főzzük. Azután az edényt a tűzről elveszszük, s a szövettel együtt egy óráig állani hagyjuk.

Szövetet orleánsárgára festeni. A fennebbi festékbe 3 és fél dekagramm főzött kverczitrin levét vegyítjük.

Más igen szép, különösen selyemszövetek festésére alkalmas sárga festéket kapunk, ha 30 dekagramm szövetre másfél kilogramm apróra tört sárgafát vízzel egy óráig főzünk, azután 10 dekagramm tört gubacsot adunk hozzá s ezzel ismét egy óráig főzzük. Most a festéket a tűzről elveszszük, s a szövetet néhányszor megforgatva, 10—12 óráig benne hagyjuk. A festékfürdőből kivett szövetet hamuzsírlúgban, azután friss vízben tisztázzuk ki.

Szövetet czitromsárgára festeni. Fél kilogramm szövetre ugyanannyi berzsenfát veszünk, s azt 5 és fél kilogramm vízben 24 óráig áztatjuk; ezen folyadékot 9 dekagramm timsóval s ugyanannyi fehér borkővel egy órán át főzzük, majd megszűrjük. A szövetet a folyadékban megforgatva, abban egy óráig főzzük, kitisztázzuk, megszárítjuk. Erre 3 kilogramm vízben maroknyi festőgyömbért főzünk, levét megszűrjük s a szövetet fél óráig főzzük benne. A festéket a tűzről levevén, a szövetet két óráig hagyjuk benne.

Szövetet veresre festeni. Fél kilogr. szövetre 28 dekagramm berzsenfát egy éjen át vízben áztatunk; ezen vizet a berzsennel másnap egy teljes óráig főzzük s azután 5 dekagr. timsóval keverjük. A mint a timsó feloldódik s a festék főni kezd, a szövetet beleteszszük, abban többször megforgatjuk, majd a festékben kihűlni hagyjuk.

Szövetet rózsaszinre festeni. 14 dekagramm sáfrányt vászonzacskóba kötünk s azzal együtt folyóvízben addig mossuk, míg többé nem fest. Erre a sáfrányt nagy üstbe öntjük, 28 dekagramm fehér hamuzsírt s másfél liter boreczetet adunk hozzá. Most a festék elkezd emelkedni és habosodni; a folyadékot mindaddig, míg többé nem habzik, egyik üstből másikba öntjük, ha végre megtisztult, a szövetet félóráig áztatjuk benne.

Szövetet zöldre festeni. Fél kilogramm szövetre 13 dekagramm kék berzsent, 1 dekagramm rézgáliczot veszünk, s mindeniket külön egy éjjel vízben áztatjuk. Azután 4 és fél kilogramm vízben 13 és fél kilogramm zsoltinát (Scharte) egy óráig főzünk, a zsoltinát kiveszszük, a levélbe 3 és fél dekagramm festőhamuzsírt teszünk, a szövetet jól megforgatjuk benne, egy negyed óráig főzzük vele, azután kiveszszük s kitisztázzuk. A két fát most a vízben, melyben addig áztattuk, egy negyed óráig főzzük, a levét leszűrjük, s a rézsó-oldattal összekeverjük. A szövetet ezen folyadékba belemártjuk s félóráig hagyjuk benne.

Selymet bíbor-vörösre festeni. Fél kilogramm selyemszövetre 14 dekagramm timsót vízben feloldunk, az oldatot felmelegítjük, s a szövetet 10—12 órára beleteszszük. Ezen idő eltelte után a selymet kiveszszük, kifacsarjuk és megszárítjuk. Most 3 és fél dekagramm finomra tört gubacsot, 5 dekagramm finomra tört bíborbogárt, 2 dekagramm arabgummit vízzel főzünk, s ha megtisztult, a szövetet beleteszszük, 8—10 óráig benne hagyjuk. Berzsen-, vagy provencei fa-főzettel, melylyel a fennebbi festéket vegyítjük, a vegyítés fokához képest világosabb, vagy sötétebb bíborszínt lehet előállítani.

Szövetet barna-vörösre festeni. Egy fazék gyengén fővő vízbe 14 dekagramm vágott sárgafát, 7 dekagramm pirosító buzért, 3 és fél dekagramm eczetfát s 7 dekagramm franczia fát teszünk, ezen utóbbit kihagyjuk, ha azt akarjuk, hogy a szín kevésbbé veres legyen. Ezen anyagokat 2 óráig főzzük, a levét friss vízzel kihűtjük s ha megszűrtük, a szövetet $^1/_2$—1 óráig főzzük benne. Ha a színt kissé sötétebbnek akarjuk, kis darab vitriolt teszünk hozzá.

Gyapju-szövetet karmazsin-pirosra festeni. A gyapjuszövetet, mint a selymet timsó-oldatban páczoljuk, azután festő buzérral, orseillel vagy bíborbogárral megfestjük. Orseille és hamuzsír bíborral együtt alkalmazva, a kelmének sötétebb szinezetet kölcsönöznek. Hol halványabb karmazsint nyerjünk, a bíborbogár fele részét elhagyjuk s helyette festőbuzért veszünk.

Szövetet sárgára festeni. Egy kilogramm szövetre 13 dekagr. timsóból páczot készítünk; 32 dekagramm zsoltinavirágot vízbe áztatunk, 4 és fél óráig főzzük s a szövetet megfestjük benne. Még szebb lesz a festék, ha 28 dekagramm festőbuzért és bükkfa-hamut főzünk vele.

Szövetet kékre festeni. Fél kilogramm szövetre 6 liter vízből és 10 dekagramm timsóból páczot készítünk, a szövetet ebben fél óráig főzzük, majd benne kihűtjük; 3 dekagramm

indigót szárazon porrá törünk s lassankint kis üvegpálczával tiz dekagramm füstölgő kénsavba belekavarjuk. Ezt két napig meleg helyen állani hagyjuk, míg az indigó feloldódott. Erre a keveréket vízzel higítjuk, míg az 80 dekagrammot nyom. Most 5 és fél liter vizet, 3 és fél dekagramm hamuzsírt adunk hozzá, a szövetet $1^1/_2$ óráig forgatjuk benne; ezután a folyadékot addig főzzük, míg az kék színét elveszítette. A szövetet, ha kihűlt, friss vízzel leöblítjük. A szerint, a mint világosabb, vagy sötétebb színt akarunk adni a kelméknek, rövidebb vagy hosszabb ideig hagyjuk a festékfürdőben.

Nem tartós festésü szövetek megvizsgálása.

Az olcsó szövetek jelenleg kivétel nélkül kátrányfestékkel vannak festve, a melyet a pamut és len csak igen ritkán köt le tartósan s még a selyem és gyapjú is enged mosás alatt a színéből; ezek a festékek a napfénynek, nedvességnek stb. nem állnak ellent.

A tartós festésü szövet nedves fehér zsebkendővel dörzsölve, nem hagy nyomot, ellenben a nem tartós festésüek bármelyike is megfogja a zsebkendőt.

Törött tajtékpipa összeragasztása.

Törött tajtékpipa ragasztására olyan ragasztószert kell használnunk, a mely a melegnek és nedvességnek egyaránt ellenállhat. Legalkalmasabb erre a következő:

Veszünk két evőkanálnyi tehéntúrót, egy kávéskanálnyi oltott meszet és egy gyüszűnyi nyers tojásfehérjét. Ezeket kalapácscsal szilárd tárgyon addig gyúrjuk, illetőleg ütjük, míg alkalmas pépet nem kapunk.

Tajték-darabok (tajték-pipa) összeragasztása.

Finomra tört gummilakkot hintünk a törött felületre. A tajtékdarabot szabad láng vagy széntüz fölött óvatosan meg-

forgatjuk, hogy a gummilakk megolvadjon. Erre a törött darabokat keményen összenyomjuk.

A tea hamisításának felismerése.

Ismeretes dolog, hogy a teát leggyakrabban egyszer már leforrázott tea-levelekkel hamisítják. Ennek felismerésére igen czélszerű a következő eljárás: Egy tea-levelet ujjaink között szétmorzsolva, egy óraüveg közepébe teszszük és egy másikkal leborítva, dróthálón kis lánggal hevítjük. Ha a tea-levél nem volt már egyszer leforrázva: 10—15 percz mulva a felső óraüvegen mikroskopiummal aprócsöppeket és tűalakú kristályokat láthatunk; a föllengített theïn így csapódik ki.

A tej eltartása.

Hogy az állott tej felforralásnál meg ne aludjék, szódát tesznek belé. A szóda nem ártalmas ugyan, de megrontja a tej ízét. Hathatósabban konzervál a borsav, a borax, meg a szalicilsav. A tej ezekkel 8 napig is eltartható. Ezek a szerek egyszer-másszor kis mennyiségben a tejhez keverve nem okoznának kárt az egészségben; azonban teljességgel elitélendők, ha rendesen hozzákeverik a tejhez. Jobban eltarthatóvá teszi a tejet Scherff módszere. A friss tejet literes és félliteres palaczkokba töltve, jól bedugaszolva, gőzkazánban, mintegy 2 légköri nyomásnál 2 óráig hevítik. Az így kezelt tej egy évig is eltartható.

A forralt és forralatlan tej megkülönböztetése.

10 köbczentiméter tejhez egy csepp 0·2% hydrogensuperoxydot s azután 2 csepp 2%-os paraphenylendyaminoldatot adunk. Összerázás után a forralatlan tej azonnal szép kék színt ölt, a forralt pedig nem változik.

A helyes tejkezelés módja.

A fejéshez, általában a tejkereskedéshez, erősen ónozott, vasbádog edényt kell használni; jók az entzenbergi sajtárok. A kifejt tejet rendesen szokás megmérni, hogy részben a nyert tej mennyiségét följegyezhessük, részben pedig az illető tehén tejelő képességét megitélhessük. E czélra tejmérő edényt kell használni, a mely szintén ónozott vaslemezből készül, a felső karimáját kengyelszerüen hajlított fémszalag köti össze. A fémszalagban merőlegesen mozog a fémlépték. Az igy pontosan lemért tejet leszűrjük a gyüjtőmedenczébe, mely kerek s két oldalfogantyuja van. A medencze fedele közepén kerek nyilást találunk a kettős szűrő befogadására. A szűrő kerek, kúpalakú, kettős finom sodronyszitabetéttel. A betét tisztítás vagy kicserélés czéljából a szűrőből kivehető. A tej szűrését soha sem szabad elmulasztanunk. A mint a tejmedencze megtelt, azonnal ki kell vinni az istállóból, nehogy az istállószagot a tej magába vegye. A tejes kanna a tejkezelés nevezetes eszköze, a melyre kiváló gondot kell fordítani. Minden jól szellőztethető hűvös szoba, lehetőleg a kút és jégverem közelében, czementtel berakott padló és oldalfalakkal alkalmas tejkamrának, csak a padló közepén valamivel mélyebb és szagelzáróval ellátott levezető csatornája legyen s oldalt ugyancsak czementtel bevont mosogató és hűtő kádak legyenek benne. Nemkülönben a szoba egyik sarkában, körülbelül 2·5 méter magasban víztartót kell fölállítani, hogy a közeli kútból szivattyú segítségével, állandóan vízzel meg lehessen tölteni. A víztartó lehet fából is, de legjobb, ha vaslemezből készül, jól bemázolva olajos festékkel. A tartó alján fémcsap legyen, melyre gummitömlőt erősítünk s összekötjük a tejhűtőkészülékkel. A tejhűtő még a legkezdetlegesebb tejgazdaságban is nélkülözhetetlen, mert a tejnek csak egy csalhatatlan és ártalmatlan konzerváló szere van: a jó lehűtés! Ha a tejet jól lehűtöttük, s megfelelő szál-

lító-edényekbe öntöttük, megkezdődhetik a szállítás. Ilyenkor a tej a hűtőkészülékből a szállító-edénybe csurog, s csak arra kell ügyelni, hogy az edény szinig tele legyen, nehogy az edény fedele és a tej között levegőréteg is maradjon. Különösen ügyeljünk, hogy szállítás közben a tejet nagyobb rázkódtatás ne érhesse. Ilyenkor ajánlatos a kannák fölé nedves ponyvát feszíteni, vagy frissen kaszált zöld takarmányt szórni, hogy a fölmelegedést lehetőleg késleltessük. Az esetleg házi czélra otthon tartott tejet lehűtés után egy keskeny, magas edénybe öntjük, s azt födötten jeges vízbe állítjuk. A tejkezelő helyiségben semmi más munkát ne végeztessünk; másnak, mint tejnek ott helye nincsen, s gondoskodjunk a padló fölmosásáról, valamint az állandó szellőztetésről is. Az ónozott bádogedényt használat után forró szódás vízben gyökérkefével jól le kell surolni, s hideg vízben leöblítve, tiszta gyolcscsal szárazra törülni, majd a legközelebbi használatig szellős helyre állítani.

Tejhamisítás vízzel, liszttel, szódával stb.

A jó tehéntej színe sárgásfehér; minden másnemű színezés gyanusá teszi. Leggyakrabban észlelhetjük a kékesbe játszó színt, melyet a tej akkor mutat, ha vízzel higítják. Ilyen vízzel hamisított tej, kivált ott, hol az edénynyel érintkezik, feltünően mutatja a kékes színt. Egy csepp belőle hüvelykujjunk körmére téve, még élénkebben mutatja a kékes színt, s *könnyen szétfolyik* már akkor, ha ujjunkon gyengén meglökjük. Jó tejből egy csepp körmünkön *domborúan megáll.* Ha egy kávéskanálnak jól tisztított nyelét jó, zsíros, hamisítatlan tejbe mártjuk, abban néhány perczig állani hagyjuk, s aztán lassan függőleges irányban kiemeljük, azt tapasztaljuk, hogy a tej a nyélről csak lassan folyik le, s hogy *jól meglátszik rajta a határ, a meddig a kávéskanál nyele be van mártva.* Vízzel higított és lefölözött tej gyorsan fekszik le s az említett éles határt nem mutatja.

A következő eljárás is ajánlatos, mint olyan, mely a tejföl mennyiségét, valamint az esetleg használt hamisítószert is felismerni engedi: Egy alul-felül egyöntetü széles pohárba tejet öntve, azt 24 óráig szobában állni hagyjuk. Ezután egy czentiméter-mértékkel (szabómértékkel) a felül összegyűlt tejfelréteg magasságát megmérjük. Ha ezen réteg magassága az összes folyadék magasságának körülbelül egy tizedrészét teszi ki: nincs okunk hamisításra gyanakodni, ha jóval kevesebb, a tej vagy le van felezve, vagy vízzel erősen higítva. Ha liszt, vagy efféle volt a tejhez keverve, azt a pohár fenekén látjuk mint üledéket, ezen kisérlet alkalmával. Romlásnak indult tejhez néha *szódát* tesznek. Ezt könnyen felismerhetjük, ha a tejet p. o. vaskanálban addig forraljuk, míg teljesen beszárad, s aztán a kihűlés után eczetet öntünk hozzá. Szóda jelenlétében (de akkor is, ha krétát tettek a tejhez) pezsgést fogunk észrevenni.

A tej hamisítása rizsfőzettel, keményítővel, vagy liszttel.

A rizsfőzettel, keményítővel vagy liszttel kevert tejet felismerhetjük, ha kis részlet tejet felforralunk és hozzá jódtincturát (a jódnak borszeszes oldata) csepegtetünk; ha a tej a fönnebbi anyagok egyikével vagy másikával van keverve, vereses vagy kék szint fog felvenni. Érzékenyebb a kémhatás, ha tejet előbb natrium bicarbonicummal keverjük s csak azután csepegtetjük a jódtincturát belé.

Tengely-kenő.

Fél kiló közönséges szódát 4 liter vízben feloldunk s az oldathoz 3 kgr. faggyút, 6 kgr. pálmaolajat adunk. A tömeget 70° R.-ra felhevítvén, kihűlésig keverjük.

Timsó és rézgálicz kimutatása a kenyérben.

Egy darab gelatint 24 órán keresztül vízből és a vizsgálandó kenyérből készített pépbe teszünk. Innen kivéve olyan folyadékkal mossuk le, mely dest. vízből, kevés kampestincturából és szénsavas ammonoldatból áll. Ha a kenyér timsóval volt hamisítva, a gelatin kékes szinezetet nyer. A rézgálicz fölismerése czéljából egy darab kenyeret 1%-os sárgavérlúgsós oldattal megnedvesítünk. Réz jelenlétében a kenyér bele halvány rózsaszínű lesz.

Fekete tinta készítése.

Jó fekete tinta készíthető, ha egy kgr. lignum campechianumot 7·5 kgr. vízzel 5 kgr. kolaturáig befőzzük, s ebben 200 gramm chrómtimsót s 50 gramm dextrint és 30 csepp kreozotot oldunk.

Irótinta-készítés.

Jó és olcsó irótintát a következő alkotórészekből kaphatunk: 100 súlyr. kampesfa-kivonat, 800 s. r. mészvíz, 5 s. r. karbolsav, 25 s. r. sósav, 30 s. r. arabgummi, 3 s. rész kettős kromsavas káli. A kampesfa-kivonatot vízfürdőn a mészvízben oldjuk fel, ezután a sósavat és karbolsavat hozzáadva, a folyadékot félóráig főzzük. A főzés után, ha a folyadékból a szilárd részek leülepedtek, a folyadékot leszűrjük. A tiszta folyadékhoz most az arabgummi és kettős kromsavas káli vizes oldatát öntjük; erre a folyadékot összerázzuk, majd annyi vízzel elegyítjük, hogy az összes folyadék mennyiség 1800 súlyrészt tegyen ki. A nyert tinta szép vörös színű, mely szín azonban rögtön feketébe megy át.

A közönséges fekete tinta

készítése a következő módon történik: 6 rész porrátört gubacsot, 3 r. vasgáliczot, 4 r. arabgummit, 5 r. meleg esővizet és 50 r. boreczetet üvegpalaczkban összehozva, meleg helyen 8 napon keresztül állni hagyunk; ezen idő alatt a folyadékot többször fel kell ráznunk.

Alizarin iró- és másoló tinta.

125 gr. csergubacsport fél liter erős eczetben és 2 liter desztillált vízben fél óráig főzünk; a folyadékot megszűrjük és még forrón 10 gr. kurkuma-kivonatnak fél liter forró vízzel készített oldatához öntjük s ezzel összerázzuk. Kevés állás után ismét megmelegítvén, a következőket adjuk hozzá: 60 gr. vasgálicz, 50 gr. gummi arab., 50 gr. fehér czukor, 25 gr. indigo, 50 gr. gliczerin. Összekeverés és üllepedés után a tiszta folyadékot letöltjük.

Az anilintinta és a gallustinta megkülönböztetése.

A kereskedésben kapható írótinták legnagyobb része anilin-festékből készül; az anilin-tintával irott írás a napfényen megfakul, a nedves kéz alatt eltörlődik. A tinta vásárlásánál jó tudni, hogyan különböztetjük meg a nem állandó anilin-tintát a tartós gallustintától. Bornträger szerint, ha egy csepp anilintintát szines itatóspapirosra csöppentünk, sötét központ áll elő színtelen gyűrűben; gallustintánál ellenben a csöpp homogén foltot alkot a papiroson.

Kék tinta üveghez.

Vízben oldhatatlan, kék, üveghez való tintát a Neue Erf. und Erfahr. szerint a következő módon állíthatunk elő: 10 r. fehérített sellakot, 5 r. velenczei terpentint, 15 r. terpen-

tinolajat, 5 r. indigoport összekeverünk s a sellak oldóságáig meleg vízben állani hagyunk.

Milyen tintával írjunk üvegre?

150 köbczentiméter spiritusban oldjunk fel 20 gramm barna lakkot, amely proczesszust hidegben is véghez vihetjük. Ezenkívül feloldunk 35 gramm boraxot 250 köbcm. desztillált vízben és a két keveréket lassan összevegyítjük azoknak egymásba öntése által. A festésre elég 1 gramm methylénkék. Ha az imént mondottakat pontosan teljesítjük, eredményül szépszinü tintát kapunk, a melylyel mindenféle üvegre irhatunk.

Alizarin-tinta-készítéséhez.

42 gr. megtört aleppói gubacsot és 3 r. krappot meleg vízzel kivonunk. A folyadékot annyira fölhigítjuk, hogy 120 részt kapjunk belőle. Ehhez $5^1/_4$ rész vasvitriolt, $1^1/_2$ r. indigokarmint és 2 r. eczetsavas vasat adunk. A folyadékot huzamosabb ideig meleg helyen kell tartanunk.

Anilin-tinták.

Vörös tinta-készítés. 1 r. gyémántfuchsint feloldunk 150 rész forró vízben.

Kék tinta. 1 rész vízben oldható „Bleu de nuit"-t feloldunk 200 rész forró vízben.

Viola tinta. 1 rész vízben oldható anilinviolát feloldunk 300 rész vízben.

Zöld tinta. 1 részt jodzöldet feloldunk 100 rész forró vízben.

Sárga tinta. 1 rész pikrinsavat feloldunk 150 rész vízben. Ha az irás rezes színű, az anilin-tinták vízzel higítandók.

Aranytinta készítéséhez

aranyfüstöt (finom aranylemez), vagy mussivaranyat használunk. E végből az aranylemezeket mozsárban vagy kőlapon kevés mézzel addig dörzsöljük, míg az arany a lehető legfinomabb részekre szét nem oszlott. A pépet egy üveghengerbe átvivén, azt sok vízzel hozzuk össze és főzzük; a leülepedett aranyrészekről a vizet leöntvén, arra ismételten vizet öntünk s az aranypor megszállása után a vizet újból leöntjük. Ilyenképen az aranyrészecskéket addig mossuk, míg a mézet el nem távolítottuk azokról. Most az aranyport 1 rész fehér arabgumminak 4 rész desztillált vízben való oldatával és 1 rész kálivízüveggel jól eldörzsöljük. Az ezüsttinta készítéséhez aranylemezek helyett ezüstlemezeket használunk. Ezen tintát nemcsak írásra, de festésre, keretek aranyozására is felhasználhatjuk. Az írás simító aczéllal megdörzsölve, nagyobb fényt kap.

Litograf-tinta készítése.

16 r. viaszt, 12 r. sellakot, 8 r. mastixot, 6 rész faggyút, 6 r. kemény faggyúszappant, 1 r. velenczei terpentint összeolvasztunk s a tömeget 4 r. kinruszszal elkeverjük. A tintát, mint a tust, vízzel dörzsöljük el.

A tinta czinkpléh-jelzésre

1 r. rézgáliczból, 1 r. chlorsavas káliból és 63 r. vízből készül. Az oldat maga világos barnazöld, de czinken sötétfekete lesz. Az írás lúd- vagy aczéltollal történhetik. A megírt czinklapot pár perczig szárítjuk, majd vízzel leöblítjük; az újra megszárított lapot végre olajos ruhával végig simítjuk.

Kitörülhetetlen tinta.

Richmond tintát talált fel, mely vegyészeknek, gyógyszerészeknek a szignaturák megírásához nagyon alkalmas; ezen

tintát savak nem támadják meg s az a tollat sem rontja. A sárga-, később bíborszínű és végre sötétkék tintához kell: 3 rész ferrocziánkálium, 2 r. ammoniák, 1 r. borsav, 240 r. víz. Ezen alkotórészeket összehozzuk s az oldatot megszűrjük. Az oldathoz hozzáadandó még: 160 r. ammontartalmú czitromsavas vas, 40 r. ammoniák, 8 r. anilinkék és 70 gr. arabgummi. Ha ezen keverékhez 20 r. pirogallussav adatik, előbb barna, később szép fekete tintát nyerünk.

Elpusztíthatatlan írótinta.

Az amerikai Egyesült-Államok Massachusetts államában törvény írja elő, hogy az állami hivatalok olyan tintát használjanak, amely érzéketlen az időbehatások iránt. Hosszas és gondos kisérletezés után a következő összetételű tintát találták megfelelőnek: 23·4 súlyrész csersav, 7·7 súlyrész kristályos galussav, 30 súlyrész vas-vitriol, 10 súlyrész gummi arabicum, 25 súlyrész higított sósav, 1 súlyrész karbolsav és 902·9 súlyrész víz. Az ezzel a tintával írt iratokkal a következő próbákat végezték: Mindenekelőtt tiszta vízben, aztán tiszta alkoholban s végül e kettő keverékében egy ideig áztatták azokat, aztán üveggel lefödve három hónapon át a napsugarak hatásának tették ki, majd üvegfödél nélkül hat hónapon át az időjárás külömböző más változásainak. A kisérletek alatt a tinta sem szét nem futott, sem nem fakult, sem egyéb számbavehető változást nem mutatott, úgy, hogy most ezt írták elő az összes államhivatalok számára.

Kitörülhetetlen tinta. (Chemiai tinta.)

Oldjunk fel 11 r. salétromsavas ezüstöt 22 r. ammoniákban, másrészről 22 r. kristályos szénsavas nátriumot és 20 r. arabgummit 20 r. desztillált vízben. Elegyítsük a két folyadékot a teljes feloldódás után s hevítsük az egészet vízfürdőben

70—80°-ra, hogy a kezdetben sárgás színezet sötétbarnába menjen át. Az ezen tintával jelzendő ruhaneműeket nem kell előbb külön előkészítés alá venni.

Eltünő írású tinta készítése.

Az eltűnő írású „szimpatikus“ tinta a következő módon készül: *a) Világosbarna szimpatikus tinta.* 1 r. kékgáliczot alkoholban, 1 rész chromsavas kálit 8 rész desztillált vízben feloldunk, s e két folyadékot összeöntjük. Ha az így készült folyadékkal írunk, az írás a közönséges hőmérsékleten láthatatlan; de azonnal láthatóvá válik, mihelyt a papirost gyengén melegítjük. Ha a papiros kihűl, az írás ismét eltünik. *b) Kékszinü szimpatikus tinta.* A papirost bevonjuk a sóskasó híg oldatával, azután megszárítjuk. Ha a papirosra salétromsavas kobalttal írunk s a papirost melegítjük, az írás kék színben tűnik elő. *c) Sötétkék szimpatikus tinta.* Vasvitriol-oldattal írunk papirosra. Ha az írást olvashatóvá akarjuk tenni, leöntjük a papirost sárga vérlúgsó-oldattal. *d) Bíbor szinü szimpatikus tinta.* Ha a papirosra aranychloriddal írunk, a papirost azután megszárítjuk, később az írást ónsó-oldattal megnedvesítjük, arany-bíborszínű írást kapunk. Ily tintákat a legkülönfélébb színekben készíthetünk.

A melegítés által előtünő tinta.

Ha higított kénsavat kevés gummi arabicummal keverünk és e színtelen oldattal írunk, az írás szép fekete színben tűnik elő, mihelyt a papirost gyengén melegítjük. Gummi-oldat és kénsav helyett czitromlevet is használhatunk majdnem hasonló eredménynyel.

Kármintinta készítése.

Kármint tízszeres súlymennyiségű szalamia-szeszben porczellán-mozsárban dörzsölve feloldunk s az oldatot leszűr-

jük. A folyadékot több napon át nyitott edényben állni hagyjuk, míg az ammoniák nagyobb része elpárolgott, miközben naponkint egyszer leszűrjük. Ezután tömör pikrinsav-oldatot vízoldatban öntünk hozzá, annyit, hogy a fenmaradt ammoniákszag eltűnjék. Most a tiszta folyadékhoz kevés arabgummioldatot adván, egy csepp chloroformmal hozzuk össze, hogy a penészképződésnek elejét vegyük.

Tinta-cseppeket eltüntető itatóspapiros.

Itatóspapiros, mely oxálsav-oldatban van megáztatva, azután kiszárítva, az irományunkra ejtett tintacseppet nemcsak felszívja, hanem az odatapadt részt el is bontja, ha a tinta indigót, vagy anilinfestékeket nem tartalmaz. Az ily módon láthatatlanná tett tintafolt vagy írás ferrocziánkáliummal, vagy galussavval újra előtűnik.

Tintafoltokat szövetekből eltávolítani.

Fehérneműből friss tintafoltokat akként távolíthatunk el, ha azt forró sóskasav-oldattal s azután vízzel jól kimossuk; valódi színű gyapot- és szőrszöveteknél a sóskasav helyett czitromsavat kell használni. Régi tintafoltokat, ha a szövet festetlen vagy valódi színnel van festve, híg sósavval és vízzel lehet eltávolítani; még biztosabban, ha a foltot sósavval megnedvesítjük, azután chlórmészoldatba mártjuk, végre vízzel jól kimossuk. Selyemszövetekből nem is kell megkisérleni a folt eltávolítását, mert a helyett, hogy javítanánk, még rontunk a dolgon. Az alizarin-tintafoltokat borkősavval távolíthatjuk el.

Tinta-kivevő rudakat

készíthetünk porrá tört borkősavból, ha azt mucilago gummi arabicummal s 1—2 csepp gliczerinnel masszává gyúrva, rudakká sodorjuk. A rudakat mérsékelt melegségben megszá-

rítjuk. Alkalmazásukkor a kézen vagy ruhán levő tintafoltot megnedvesítjük s megdörzsöljük a rudacskával, utána pedig vízzel kimossuk.

A chemiai tinta kimosásáról.

A chemiai tintát cziánkálium-oldattal távolíthatjuk el a vászonból. A cziánkálium a víz közreműködésével az ezüstöt feloldja s ezüst-cziánkáliumot képez. Egy darab cziánkáliumot kevés vízben feloldunk, ebből kellő mennyiséget csepegtetünk az írásra, s 1—2 perczig kefével dörzsölve, vízben kimossuk, hogy a cziánkálium a szövetet meg ne támadja. Ha a betűk nem tűntek volna el egészen, az eljárást ismételjük.

Sav- és vízálló tinta.

Káliumbichromát $2^0/_0$-os vízoldatát egyenlő mennyiségű $1^0/_0$-os gelatin-oldattal vegyítve, $^1/_2$ óráig erős napfény hatásának teszszük ki, s azután pár csepp kreosotot és tetszés szerinti mennyiségű nigrosint adunk hozzá.

Titkos (*sympatikus*) *tinták. a*) A tinta, *b)* az előhivó. I. *a)* Csersavoldat. *b)* Vassulfát-oldat. II. *a*) Sárga-vérlúgsó. *b)* Vassulfát. III. *a*) Ezüstnitrát. *b*) Kénhydrogénvíz. IV. *Vörösszínű*: *a*) Cobaltnitrát-oldat. *b*) Melegítés. V. *Sárgaszínű*; *a)* Rézsulfát-oldat. *b*) Melegítés. VI. *Kékszínű*: *a*) Keményítőoldat. *b*) Jódvíz. VII. *Barnaszínű*: *a*) Vérlúgsó gummi arabicumos oldata. *b*) Rézsulfát oldat.

Tinta fehér bádogra.

1·0 rézsulfátot 20·0 vízben oldva, 2 csepp sósavat, kevés pyrogallus savat és annyi gummi arabicumot adunk hozzá, a mennyi tapadóssá teszi. Az íráshoz *réztoll használandó*. Irás előtt czukorsziruppal kell a bádogot bedörzsölni.

Tintafoltok eltávolítása.

Tintafoltok eltávolítására, a melyek az ismert szerek egyikének sem engednek, mindenekelőtt beecseteljük azokat jódtinkturával, s kefével való erős megdörzsölés után alkénessavas nátriumnak tömöroldatába mártjuk. Ez utóbbi úgy a jódnak, mint a tintának a legutolsó nyomát is eltávolítja.

Törlő tinta.

1 r. klormeszet 2 r. vízben feloldunk s az oldatot leszűrjük. A letörlendő tintafoltot vagy betűt ezen folyadékba mártott ecsettel megnedvesítjük s a nedves nyomot itatós papirossal megszárítjuk.

Tintafoltok eltávolítása gyapju-szőnyegből.

Tintafoltok eltávolítása gyapjuszövet-szőnyegből bizton sikerül, a nélkül, hogy a foltok nyoma megmaradna, különösen addig, míg a tinta nedves, — hogy ha legelőször a szövetbe még behatolt összes tintát itatóspapirral, vagy gyapot-vattával óvatosan felszívatjuk, azután egy kevés édes tejet csepegtetünk a tintafoltra, és egy kis darab tiszta vattával ezt is felszívatjuk. Ezen eljárást két-háromszor, mindig friss tejjel és tiszta vattával kell megismételni. Végül tiszta szappanforrázattal ki kell mosni a foltot és egy tiszta ruhával szárazra dörzsölni. Ha a tintafolt régibb és be van száradva, akkor a tejnek hosszabb ideig kell rajta maradni.

Ibolyaszinű tinták.

A „Gew.-Bl.“ jó ibolyaszinű tinták készítésére a következő előiratokat ajánlja:

1. Irótinta.

Rp. Methyl-violett BBB 6.0
Sacchari 15.0
Acid. hydrochl. dil. . . . . gtt. X
Aquae 1000.0

2. Másoló tinta.

Rp. Methyl-violett BBB 10.0
Sacchari 30.0
Acid. hydrochl. dil. . . . . gtt. X
Aquae 1000.0

3. Iskolai tinta.

Rp. Anilini nigri E. 250.0
Sacchari 120.0
Acid. sulfur. dil. 5.0
Aquae 1000.0

A tojáskonzerválásnak különböző módjai.

1. A tojásokat zsír, vaj, vagy lenolajjal jól bedörzsöljük, egy kis hordóba, korpa, hamu, zab, szecska, fűrészpor stb. közé rakjuk, még pedig oly módon, hogy először a hordó fenekére a fenti anyagok valamelyikéből vagy 5 cm. vastag réteget terítünk s erre úgy, hogy egyik a másikat ne érje, rakjuk a tojásokat hegyökkel lefelé állítva, az első sor tojást betakarjuk ismét vagy 5 centiméternyi vastagon korpa stb.-vel s rakjuk a második sort, erre ismét korpa jön s így tovább. A hordót egy 5 cm. vastag korparéteggel befödjük, mire a fedelet nem szeggel, hanem csavarokkal reá erősítjük.

2. Vegyünk finoman őrölt sót, szárítsuk kemenczében egészen ki és rakjuk a tojást fenti leírás szerint közéje. Ez bizonyult eddig legczélszerűbbnek.

3. Oldjunk fel sellakot annyi szeszben, hogy híg mázt kapjunk belőle; ezzel a tojásokat bekenjük. E keverék igen

gyorsan szárad és a tojáshéj likacsait tökéletesen elzárja. A megszáradt tojásokat ismét úgy rakjuk el, mint 1. alatt. Ha a tojást el akarjuk adni, a máztól nyert barna színét szeszszel lemoshatjuk. Ha magunk használjuk fel, akkor ez felesleges.

4. Egy hordót háromnegyedrészt megtöltünk tojással s ezekre egy vasedényt állítunk, melybe meggyujtott kénlapot teszünk. A meggyujtás után a hordót jól elzárjuk és vagy $^1/_2$ óráig hagyjuk állani. A kiszedett tojásokat azután korpa, fűrészpor stb. közé csomagoljuk, mint fent, mely csomagolási anyag kikénezése szintén ajánlatos. Ily módon kezelt tojások hűvös, száraz helyen eltéve és hetenkint a hordót megfordítva, évekig is elállanak.

5. Egy jó hordó félig megtöltendő vízzel s a vízhez egyenlő részben sót és oltott meszet (50 liter vízre $^1/_4$ kilogrm. só s ugyanannyi mész) keverünk. A tojásokat zsírral bekenjük s így teszszük a folyadékba, mely el kell hogy borítsa a tojásokat.

6. Egy kosárba helyezett tojások ezzel együtt 5 másodperczig forró vízbe mártandók, melyben barna czukor van feloldva (1 literre $^1/_2$ kilogramm). Ha megszáradtak, két rész faszénpor és egy rész korpából készített keverékbe rakjuk.

7. Cserépedényben olvaszszunk lassan 150 gr. viaszt, melyhez 50 dekagr. faolajat öntünk. Midőn kissé kihűlt, belemártjuk a tojásokat, úgy, hogy egész felületök be legyen vonva a keverékkel. Igy praeparálva és faszén és korpa közé rakva, két évig el nem romlanak.

8. Egy edényben, a mibe vizet öntöttünk, oltsunk meg egy kis meszet, a mikor kihűlt, tegyünk bele annyi tojást, a mennyi az edényben elfér. A víz egy pár cm.-rel álljon a tojások felett.

9. Vizet és meszet híg péppé vegyítünk, ezt egy láda fenekén 2—3 cm. vastagon elterítjük s a tojásokat hegyével lefelé belerakjuk, a nélkül, hogy egymást érintsék. Ha a sor

megtelt, ráöntünk a pépből egy réteget s erre ismét tojást teszünk stb. Végre betakarjuk egy réteg péppel. A mészpép meg nem keményedvén, az később könnyen eltávolítható.

10. Forraljunk fel 9 liter vizet és tegyünk ebbe két marok sót és félennyi meszet 5 perczig hagyjuk forrni, mely idő alatt többször keverjük. Ha kihűlt, ráöntjük a hordóba rakott tojásokra. A hordót egy darab vászonnal bekötjük.

11. A hordóban elhelyezett tojásokra töltünk vizet, melynek forralás közben minden 3—5 literjére egy kávéskanálnyi szaliczilsavat tettünk. Ha a hordó megtelt, bekötjük, mint az előbbi esetben. (Megjegyzendő, hogy a víz a hordón belül fémmel ne érintkezzék.)

Husvéti tojások és selyemszövetek festésére,

valamint színes tinták előállítására a N. F. Rdsch. szerint a modern mesterséges festékeket czitromsavval és dextrinnel keverjük. Ilyen festékkeverékek a következők: *Sárga*: 15 naphtolsárga s., 40 czitromsav, 75 dextrin. *Zöld*: 15 brillanszöld O., 20 czitromsav, 65 dextrin. — *Kék*: 4 vízkék extra 6B., 40 czitromsav, 56 dextrin. — *Violett*: 4 methylviolett 6B., 20 czitromsav, 76 dextrin. — *Rubinpiros*: 4 gyémántfukszin 4., 20 czitromsav, 76 dextrin. — *Rózsa*: 5 eosin A, 95 dextrin. — *Narancs* 10 arany-orange, 20 czitromsav, 70 dextrin. — *Barna*: 30 Bismarckbarna (vesuvin S.), 40 czitromsav, 30 dextrin. — E 100—100 gr. festékkeveréket tartalmazó mennyiségeket 20 (*à* 5 gr.), vagy 40 (*à* 3·5 gr.) paraffinpapirhüvelybe, vagy gelatintokokba teszszük. Tinták előállítására, a dextrinből felényi mennyiséget vehetünk, s a keveréket az elérendő színárnyalatnak megfelelő mennyiségben forró vízben oldjuk. (Rdsch.)

Hogyan kell a tojást eltartani?

Legtöbb helyen a tojást híg mészben vagy száraz hamuban tartják. Czélszerűen lehet a tojást olajjal bekenve vagy

viaszszal bevonva eltenni. A mészben való tartásnál a tojásra vékony rétegben szénsavas mész rakodik, mely bedugja a tojás héján levő apró nyilásokat s a levegőt hozzáférni nem engedi. A mészbe rakott tojás azonban kellemetlen mészízűvé válik, a mint ezt a fővárosi piaczon vett tojásoknál tapasztaljuk. A mi jó magyar gazdasszonyaink csakis azokat a tojásokat teszik el télire, melyeket a tyúkok augusztus 15-ike és szeptember 8-dika közt tojnak. Ezen tojásokat úgy szokták elrakni, hogy minden hamu, mész vagy egyéb anyag nélkül egyszerűen hegyükkel — tehát nem üres végükkel — lefelé egymás mellé állítják. Figyelmet csupán arra fordítanak, hogy a tojások hűvös, de egyszersmind a megfagyás ellen biztos helyen legyenek elrakva, mert ha megfagy a tojás, azonnal megpattan és csakhamar elromlik. Az így elrakott tojások újig eltartanak és ízükből semmit sem veszítenek. A tojások igen jól eltarthatók apróra őrlött só között is.

A tojások korának meghatározása

azon alapszik, hogy állás alatt folyton könnyebbekké lesznek. A vizsgálathoz 120 gr. konyhasónak 1 liter vízben való oldatát használjuk. Oly tojás, mely még nincs egy napos, a fenékre száll; egy napos tojás a folyadékban úszva marad, míg idősebb tojások a felszínen úsznak.

Piros tojás-készítés.

A megfőzött tojást teljes kihűlése után az anilinvörösnek vízzel felhigított alkoholos oldatába mártjuk, abban megforgatjuk, az oldatból kivéve, szitán megszárítjuk. Igen szép piros tojást nyerhetünk a következő módon is: vörös berzsenfaforgácsot timsós és eczetes vízben huzamosabb ideig főzünk; az így nyert vörös színű folyadékban a tojást keményre főzzük. Ha a megfestett tojást a festék megszáradása után olajos (vajas, zsíros) ruhával megdörzsöljük, szép fényes felületet kap.

A tojás eltartása.

Igen jó módja a tojások eltartásának, ha azokat gummi arabicummal, vagy kollodiummal bekenjük és egy ládába rakjuk szénpor, fűrészpor vagy száraz homok közé. Egész télen el lehet a tojásokat tartani, csupán arra kell ügyelni, hogy minél kevésbbé érhesse a levegő.

Nagy városokban, a hol nem mindig juthatunk feltétlenül friss tojáshoz, s a hol nem mindig állhűvös pincze rendelkezésre, ajánlatos a következő módszer a tojás eltartására: Vegyünk *káliumpermanganátot*, oldjuk fel vízben (egy késhegyni elég két liter vízbe), s ebbe rakjuk a tojást úgy, hogy a folyadék teljesen ellepje. A tojásnak azonban egészen tisztának kell lenni, s ha nem volnának ilyenek, vízzel meg kell jól mosni. Egy óra múlva a tojásokat kiszedjük, jól megszárítjuk és tiszta selyempapirosba gondosan begöngyölve kosárba vagy ládába rakjuk. Ha a kosarakat száraz és fagytól mentes helyre teszszük, a tojás 6—7, sőt több hónapig is megtartja frisseségét. Ize ezután is kellemes, nem mint a mészbe, vagy szecskába rakott tojásé. Nem kellemes oldala a módszernek, hogy a tojás héja barna, vagy barnássárga szinűvé válik, a mi eladáskor esetleg akadályul szolgálhat. *Koller Th.* kipróbálta az utóbbi módszert és teljesen megfelelőnek és czélszerűnek találta, sőt megjegyzi még, hogy a konzervált tojás héja erősebb a másokénál és így a kezelése is könnyebb.

Festett tojásra írni (rajzolni).

Egy tollat választóvízbe mártunk és azzal írunk a festett tojásra.

Tojásfoltokat ezüstkanalakból

korommal való dörzsölés, majd vízzel való mosás által távolíthatunk el.

A megfagyott tojás kiengesztelése.

Hogy a megfagyott tojást használni lehessen, rakjuk friss kútvízbe, melyet előbb megsóztunk.

Műtrágya cserépben nevelt virágok számára.

15 gr. phosphorsavas káliumot, 10 gr. kálisalétromot, 10 gr. calciumsalétromot, 5 gr. vízmentes kénsavas magneziumot feloldunk 2 liter vízben és ezen oldathoz 2—3 csepp tömör vaschlorid-oldatot öntünk.

Használatkor a folyadék egy részét még 9 r. vízzel higítjuk és az így nyert oldattal öntözzük a virágokat.

Műtrágya ablakbeli virágok számára.

Néhány csepp szénsavas ammonium-oldat (vízben) kitünő trágyát képez.

Hibás tükrök kijavítása.

Hibás tükröket következő módon javíthatunk: Azokat a helyeket, a honnan az amalgam hiányzik, gyapottal a portól és piszoktól vigyázva ugyan, de mégis alaposan megtisztítjuk. Ekkor egy másik tükördarab szélén valamivel nagyobb területen, mint a mekkora a kijavítandó tükörrész, a foncsort körülvágjuk, illetőleg körülkarczoljuk. Erre a körülkarczolt foncsorra egy kis csepp higanyt cseppentünk (körömnyi részre gombostűfejnyi higanycseppet), mely azonnal szétfut rajta s feloldja egészen a karczolásig úgy, hogy az egészet óvatosan áttolhatjuk a kijavítandó tükörrészre, a hol ugyancsak gyapottal vigyázva rányomjuk, mire nemsokára megszárad s a tükör ki van javítva.

Chinai tus-készítés.

Sárgabaraczk-magokat a kemenczében szénné égetünk; a széndarabokat kihűlés után mozsárban finom porrá törjük s a port fátyol-szitán átszitáljuk. Az átszitált szénport esővízzel és arabgummi-oldattal mozsárban nagyon finom tésztává dörzsöljük s azután kevés pézsmát teszünk hozzá. A tésztanemű tömeget vízfürdő fölött bepárologtatjuk. A bepárologtatás folytán sűrűvé lett tömegből négyszögletű rudakat formálunk, a rudakat megaranyozzuk s a levegőn megszárítjuk.

Fekete tus állandósítása a papiroson.

Ha a tusfestéket víz helyett híg káliumbichromat-oldattal dörzsöljük el és az ezen festékkel készített rajzot pár óráig világosságra teszszük, olyan állandó képet kapunk, hogy arról a festék vízzel sem mosható le.

Tükrök tisztítása.

Igen finomra tört krétából és vízből pépet készítünk, azt finom gyapot-darabbal a tükörre kenjük s tiszta rongygyal szárazra dörzsöljük. A rámára rakodott krétát száraz ecsettel távolítjuk el.

Tűzijátékok.

A következő előirásokban szereplő $KClO_3$ és KNO_3 *használat előtt óvatosan megolvasztandó, teljes megolvadás és kihülés után vasmozsárban vastörővel* porítandó. Ez eljárás által a robbanás lehetősége ki van zárva. *Az egyes alkotórészek erős tollseprővel keverendők össze.*

Bengáli- és *görögtüzek* (a két első kivételével) *füst és szag nélkül.*

Bíborszínű. Rp. Kalii nitrici, Sulfuris loti āā 45, Cupri oxydati nigri 20, Cinnabaris 6. Mixtis adde: Kalii chlorici 80.

Fehér. I. Strontii nitrici 10, Sulfuris loti 25, Antimonii crudi, Carbonis loti āā 5, Mixtis adde Kalii chlorici 10. Vagy: II. Kali nitrici; Sacchari lactis āā 20, Acidi stearinici, Baryi carbonici āā 5, Mixtis adde Kalii chlorici 60.

Kék. I. Cupri sulfurici ammon. 40, Kalii chlor. 30, Laccae in tabulis 5. Caute misce. Vagy: II. Cupri oxydati, Kalii nitrici, Sulfuris loti āā 30. Mixtis adde: Kalii chlorici pulv. 60, Misce cautissime. (Szabadban.)

Lila. Sulfuris loti 50, Cretae laevigate 40, Cupri oxyd. nigri 12, Mixtis adde: Kalii chlorici 90. *Semper recens paretur.*

Zöld. Baryi nitrici 5, Schellak 1. Vagy: Kalii chlorici, Baryi nitrici āā 80, Carbonis 5.

Szoba-tűzijáték.

Különböző színű lángok előállítására a következő kipróbált keverékek vannak alkalmazásban:

1. *Vörös:* Sellak 1 r., stroncziumnitrát 3 r.; vagy pedig: likopodium 1 r., stroncziumnitrát 1 r., tejczukor 4 r., salétrom 12 r. — 2. *Zöld*: Bariumnitrát 9 r., tejczukor 2 r., kaliumchlorát 4 r. — 3. *Sárga*: Nátriumoxalat $2^1/_4$ r., sellak $2^1/_4$ r., salétrom $2^3/_4$ r, kaliumchlorát $2^3/_4$ r. — 4. *Kék:* Sellak 2 r., kaliumchlorát 4 r., ammonium-rézszulfát 5 r. — 5., *Fehér*: Stearin 1 r., bariumcarbonát 1 r., tejczukor 4 r., salétrom 4 r., káliumchlorát 12 r.

Vörös bengáli fény

készítésére stroncziumnitrát és chlorát, káliumchlorát, üvegpor, liszt a sellaknak, vagy gyantának alkoholos oldatával kevertetnek.

Szines lángok előállítása.

Fehér láng: 4 rész salétrom, 1 r. kénvirág, 1 r. lisztpor. Liszt helyett szenet vagy antimont is vehetünk. — *Sárga*:

32 r. nátronsalétrom, 8 r. kén, 1 r. szénpor, 9 r. antimon. — *Vörös*: 40 r. salétromsavas stronczium, 29 r. klorsavas káli, 3 r. antimon, 25 r. kén. — *Kék*: 4 r. klorsavas káli, 1 r. szénsavas réz, 4 r. calomel, 1 r. kálisalétrom, 2 r. tejczukor. — *Zöld*: 40 r. salétromsavas bárium, 29 r. klorsavas káli, 3 r. antimon, 25 r. kén, 2 r. kréta. — *Ibolya*: 18 r. klórsavas káli, 8 r. strontziumnitrát, 12 r. kén, 2 r. szénsavas réz, 2 rész kalomel és 1 rész kréta.

Vörös görög tüzet

a következő alkotórészekből készíthetünk: 56 r. salétromsavas stronczium, 24 r. kén, 2 r. hamuzsír.

Rózsaszinü görögtüzhez

a következő anyagokra van szükség: 20 r. kén, 32 r. salétrom, 27 r. chlorsavas káli, 20 r. kréta, 1 r. szén. Ez anyagokat csak száraz, és nagyon finoman elosztott állapotban alkalmazhatjuk.

Zöld színü görögtüzet

a következő anyagok keverékéből készíthetünk: 60 r. salétromsavas barium, 20 r. kén, 18 r. chlorsavas káli.

A kékszínü görögtüz

készítéséhez a következő alkotórészeket használjuk: 27 r. salétrom, 28 r. chlorsavas káli, 15 r. kénsavas kálium, 15 r. kénsavas rézoxid-ammoniák.

Könnyen gyuló szöveteket

(csipkefüggönyök) tűzállóvá tenni nagyon könnyen lehet ammonium-foszfát-oldattal. E végből a szövetet kimosás után jól megáztatjuk az oldatban, azután kifacsarjuk és megszárítjuk. Ezután következik a rendes vasalás.

A legjobb tűzmentesítő szerek

szövetek tűzmentesítése tételére *Lochtin* beható kisérletei szerint az ammoniumszulfát, aluminiumfoszfát, aluminiumklorid és az aluminiumhidroxid.

A télire elrakott ugorkát, babot stb. szép zöld színében megtartani.

Az ugorkát forrásban levő sós vízzel leöntjük; a vizet rövid ideig rajta hagyván, eltávolítjuk. Erre az ugorkát agyagedénybe helyezzük át, s most forró eczettel öntjük le. A fazekat befödjük és meleg helyre állítjuk. Az eczetet minden harmadik nap lebocsátjuk, felforraljuk és ujra felöntjük. Ezen eljárást addig ismételjük, míg az ugorka természetes zöld szinezete teljesen helyre állott. Ha ez megtörtént, az eczetet leöntjük s más füszeressel helyettesítjük. Sokan, hogy az ugorkának, babnak zöld szinét megtartsák, rézzöldet, vagy egy darab rezet tesznek az eczetbe, vagy pedig rézedényben készítik el az eczetes folyadékot, miáltal az eltett zöldséget a szó szoros értelmében megmérgezik.

Tudnivalók a hús bevásárlásánál.

Ha a hús nagyon halvány szinezetű, az annak a jele, hogy az állat vérszegény volt s húsa nem erőteljes; a vérszegénységnek pedig mindenféle aggasztó betegség lehet alapoka. Sötét, bíborvörös szín arra mutat, hogy az állatot nem vágták le, hanem megdöglött. Csakis a hizó állatok húsának van úgynevezett márványozott kinézése; e márványozást a húsrostok közt lerakódott zsiradék okozza. A zsír egészséges húsnál fehér és kemény, beteg húsnál ellenben sárgás, puha, vizenyős. Az egészséges hús kemény tapintatu s alig nedvesíti meg az ujjat; a beteg hús puha tapintatu és nedvesítő. Az egészséges

húsnak alig van szaga, a beteg hús dohos és penészes szagú. A jó hús főzésközben csak alig zsugorodik össze s nem sokat veszít súlyából, ellenben a beteg hús összezsugorodik.

Szer a tyúkszemek ellen.

40 gr. galbanumgyantát feloldunk 0·2 liter eczetben és az oldatot felényire befőzzük. Most a folyadékhoz 20 gr. fakátrányt, 10 gr. közönséges diachilon-flastromot, 1·5 gramm finomra tört rézzöldet és ugyanannyi szalmiákot teszünk és az egészet jól elkeverjük. Használatnál a lábakat langyos meleg vízben megáztatjuk, megszárítjuk s a flastromot a tyúkszemekre tapasztjuk; a flastrom minden 12 órában megujítandó. Ezen szer alkalmazása mellett a tyúkszemek állítólag már 4 nap mulva teljesen kivesznek.

Tapadó olajfesték.

5 kiló sárgaviaszt felolvasztunk 5 kiló lenolajban, 2 és félkiló gyantát 4 kiló terpentinolajban és ez oldatokat összeöntjük. A folyadékot még egy kevés terpentinolajjal felhigítván, összehozzuk fél kiló festékkel, a melyet előzetesen szétdörzsöltünk volt. Az így készített olajfesték különösen nagy kötőereje által tűnik ki.

Ugorkát karácsonyig is eltarthatunk friss állapotban, ha azt tojásfehérjével bevonjuk, megszárítjuk és száraz helyen tartjuk.

Utmutatás a hamisított fekete selyem felismerésére.

Abból a szövetből, a melyből venni akarunk, égessünk el egy darabocskát és a hamisítás azonnal kitűnik. Valódi, tisztán festett selyem a meggyujtás után azonnal bodrossá válik, nemsokára elég s maradékul egy kevés világosbarna szinű hamut

hagy hátra. A hamisított selyem meggyujtatván, csak lassan ég tovább, a hossz-szálak (ha nagyon teltek festőanyaggal) sokáig maradnak izzásban, a selyem nem bodrosodik, hanem inkább görbül; a hamu pedig sötétbarna. A valódi selyem hamva elporlik, ha összenyomják, míg a hamisítotté nem.

Utasítás a táplálóanyagoknak az egészségre legalkalmasabb hőmérsékletnél való élvezésére.

A nagyon meleg ételek és italok egészségrontó hatása régebben ismeretes, de nem tudták pontosan, hogy e rossz hatás minő hőmérsékletnél kezdődik és tulajdonképen miben áll. A tudomány érdekében újabban feláldozott állatok bonczolata kiderítette, hogy a forró víztől különböző kóros változások keletkeztek. Az 55° C.-ig terjedő hőmérséklet egyszerű vérbőséget és nyálkahártyahurutot idézett elő; a 60° C. körüli melegtől már fekélyek képződtek; 70° C.-nál heveny-gyomor-gyuladás mutatkozott; a 75—80° C. víz teljesen elrontotta a gyomorfalat. Kétségtelen, hogy a meleg eledelekhez szokott ember talán kissé eltérőleg viselkedik a forró italok iránt, mint a házi nyúl, mindamellett nagyon valószinű, hogy az embernél is a forró ételek és italok idézik elő az emésztési zavart, a súlyos gyomorhurutot és fekélyképződést.

Mérésekből kiderült, hogy sok család 55—60 C. fokú leveseket, 40—50 C. fokú szilárd ételeket és főzeteket szokott enni. A 64—75 C. fokú leves és kávé élvezése csak kivételes. Közösen nagy tálból étkező falusiak eszik általában legforróbban az eledeleket. Rendesen forrón, gőzölögve teszik az eledeleket az asztalra, azonban az egyesek csak a hamarabb kihűlő felső rétegből merítgetnek. Itt közönségesen 60° C. a legmagasabb hőmérséklet. Cseppfolyós eledelek melegebben élvezhetők, mint a főzelékneműek vagy szilárdak; ennek magyarázata az, hogy az utóbbit rágni kell, tehát tovább marad a szájban,

bensőbben érintkezik a nyálkahártyával, következőleg égetőbb is a szájból hamarabb távozó folyadéknál.

Meleg italok és ételek káros hatása első sorban az ízlelő érzéknek csökkenésében vagy megsemmisülésében nyilvánul. A forró ételekkel való táplálkozás másik kártékony hatása az, hogy a forró falatok nem maradhatnak elég ideig a szájban, nem lehet őket kellőleg megrágni és e miatt a nyál hasznos hatása elmarad. A magas hőmérsékletű eledelek veszélyeztetik a fogak zománczát, kivált ha a magas és az alacsony hőmérséklet hirtelen váltakozik egymással. A zománcz repedései és hasadékai nem forrnak többé össze; a zománcztalan fogszövet pedig könnyen megszuvasodik.

A 40—50° C. hőmérséklet általában legalkalmasabb mind a folyós, mind a szilárd eledeleknél; rágást kivánó szilárd eledelek hőmérsékletének megengedhető határa 55° C. Folyadékoknál 60—65° C. még elviselhető, de csak kortyonként és hideg mellékételek — kenyér, hideg hús — élvezése közben. Azonban a fogak érdekében egyáltalában nem tanácsosak a magas hőmérsékletű ételek és italok. A test megmelegítését czélzó forró italok élvezése eléggé szokásos, de ezt a czélt teljesen elérnők a testmelegséget (37·5° C.) 10—15° C.-al meghaladó hőmérsékletű eledelek fogyasztásával is, azért legalább is fölösleges magasabb hőmérséklettel a szervek leforrázását megkoczkáztatni. Gyomorbajban szenvedő egyének, különösen vérző gyomorfekélyesek kerüljék a meleg italok túlságosan magas hőmérsékletét.

A gyermekek táplálkozásában is nagy figyelmet kell fordítani a túlságosan meleg ételek egészségrontó hatására. Wiel, az egészséges gyomor szónoka, határozottan követeli, hogy több figyelmet kell szentelni az ételek és italok hőmérsékletére; tanácsolja, hogy nagy gondot fordítsanak mesterségesen felnevelendő szopós gyermekek táplálékának hőmérsékletére; sohase adjanak nekik nagyon meleg tehéntejet, mert emésztő

szervük felső részének nyálkahártyáját épen úgy megsértik, mint a nagyon meleg fürdővízzel a felbőrt és a kisded egész zsenge szervezetét. A fürdővizet is mindenkor hőmérővel igazítsák a gyermek testéhez. A kisded táplálékában már maga a természet utal egy meghatározott hőmérsékletre, t. i. az anyatej hőmérsékletére, mely 38° C.; a mesterséges táplálék, tehát az állati tej is ilyen meleg legyen. (Term. tud. Közl.)

Utasítás a szappanhamisítás felismerésére.

Hogy a szappan súlyát növeljék, azt faggyúval, agyaggal, gipszszel, súlypáttal, keményítővel szokták hamisítani. Ezen anyagok jelenlétét felderítendő, a gyanus szappanból egy darabocskát 40° C. meleg alkoholban feloldunk: az idegen alkotó részek oldatlanul az edény fenekére sülyednek.

Utasítás a szobalevegő tisztántartására.

Egészségi tekintetben nagyfontosságú dolog, hogy az ember lehetőleg tiszta levegőben éljen; olyanban ugyanis, a melyet az úgynevezett szénsav, az a levegőnemű test, mely a lélegzés és égés terméke gyanánt szokott képződni, még nem szennyezett be annyira, hogy pl. tizezer rész levegőben nyolcz rész szénsav legyen. Ily szénsavtartalom mellett a levegő bűzös, egészségtelen, az így tisztátalanított levegőben való huzamos tartózkodás nem kevésbé ártalmas, mint a méreg, a mely lassan, de biztosan öl.

A levegő beszennyezésének e foka gyorsan beállhat; hisz egyetlen ember óránkint husz liter szénsavat lehel ki; egyetlen gázláng pedig annyi szénsavat fejleszt, mint nyolcz-tiz ember együttvéve. A szénsav felhalmozódásának meggátlására szolgál a *szellőztetés*, melynek czélja a szoba beszennyezett levegőjének friss, egészséges levegővel való kicserélése.

A legtöbb szenny a lélegző, izzadó ember által jut a szoba levegőjébe; azonban a fűtés, világítás által is jelentékenyen

romlik néha a szobalevegő. Utóbbiak esetleg mérgessé is tehetik a levegőt; így pl. a világító gáz, a mely a csapokon s láthatatlan repedéseken át elégés nélkül bejuthat a szobába, vagy az oly kályha, a mely füstöl, rosszul zár. Ezeken kivül rontja a szobalevegőt a por is, a mely a butorokról, szőnyegekről, a ruházatról, sőt magáról a test felületéről is leporlik.

A romlott szobalevegő igen ártalmas az egészségre; s ha azonnal nem veszszük is észre, hogy egészségünk szenved valamely rosszul szellőzött szobában, idővel, évek multán annál szomorúbban fogjuk tapasztalni annak befolyását.

A romlott szobalevegő ugyanis az ifjukorban görvélykórt, scrophulozist s rokon betegségeket, míg később a tüdővészt mozdítja elő. A rossz levegőben élő egyének általában sokat betegeskednek s rövidebb életűek.

Orvosi tapasztalatok nyomán állíthatjuk, hogy a romlott levegő a szobában a leglassúbb, de legbiztosabb méreg az ember egészségére nézve s hogy a tiszta levegő a biztosabb ellenszer s egyszersmind leghathatósabb gyógyszer minden betegség ellen.

Minél többet szellőztetjük a szobát, annál jobb; szükséges azonban legalább is annyira szellőztetni, hogy abban ne gyűljön meg annyi szenny, a mely már bűzössé teszi a levegőt. Ha valamely szobában minden egyén után mintegy 100 köbméter levegőt hozunk be óránkint, akkor ott a levegő szagtalan, kellemes, egészséges fog maradni. Ha azonban kevesebb friss levegőt juttatunk a szobába, nevezetesen óránként kevesebbet 50 köbméternél, akkor a levegő bűzös, egészségtelen fog lenni.

Honnét, mi módon nyerjük a 100 köbméter friss levegőt? Egyrészt nyerjük a falak lyukacsain, az ajtó, ablakok repedésein keresztül. Ez a természetes, állandó szellőztetés. Ez a szellőztetés azonban ingadozó és elégtelen.

Nyerjük a friss levegőt továbbá akkor, ha ablakot nyi-

tunk. Ily módon télen gyorsan és jól kiszellőztethetjük a szobát; nyáron azonban már lassabban megy a dolog, úgy hogy ilyenkor előnyös a szemközt álló ajtót és ablakot megnyitni. Az ilyenkor támadó erős léghuzam igen tisztítja, egészségesebbé teszi a lakást. Az emberi szervezetnek nemcsak világos szobára, száraz falakra, hanem mindenek felett tiszta levegőre van szüksége. Bűzhödt, sötét szobában elsatnyul, a nyirkos levegőben fertőző betegségek martaléka lesz.

Az ablaknyitás azonban csak $1—1^1/_2$ órára való tiszta levegőt nyujt a szobába, így ha mindig jó levegőt akarunk birni benne, folytonosan újra meg újra ki kellene azt nyitni. Nyáron, úgyszintén őszkor, tavaszkor legczélszerűbb e helyett folytonosan nyitva tartani az ablakot éjjel-nappal. Ha meghűlés ellen nagyon érzékenyek vagyunk, akkor legalább annyit tegyünk meg, hogy a szomszéd szobában tartsuk nyitva az ablakokat, valamint az ajtót is, a mely tőlünk a szomszéd szobába vezet.

Télen senki sem tartja örömest nyitva az ablakot, ámbár ez, különösen éjjel, előnyös volna egészségünkre nézve. Ilyenkor a szellőztetést a fűtés által igyekszünk előmozdítani. A szoba melegítése már egyáltalán növeli a szellőztetést, különösen növeli ezt azonban akkor, ha a kályha belül fűl. Egy jó belülfűlő kályha óránként mintegy 90 köbméter friss levegőt képes bejuttatni a szobába. Még jobban szellőző a kandalló, a mely 400—700 köbméter légcserét is okozhat, a mely tehát oly szobában is képes jó levegőt fentartani, a melyben többen laknak. Miután az angolok majdnem kivétel nélkül kandallóval fűtenek, lakásukban jobb is a levegő, mint más lakásokban, s országukban ritkább is a tüdővész, mint más helyeken. A legegészségesebb meleg a szobában 16^0 C. A nagyon fűtött levegő egészségtelen, ártalmas. (Term. tud. Közl.)

Utasítás, a gyémántnak az üvegtől való megkülönböztetésére.

Drágakövek felismerésére Margot az aluminiumot ajánlja. Ugyanis aluminium az üvegen halványan fénylő és nehezen letörölhető karczolatot ejt, a gyémánton pedig semmi nyomot sem hagy.

Utasítás a tintafoltok kivételére.

Fehérneműből tintafoltot kivenni a tinta anyagának milyensége szerint kell: Gallusz és alizarin-tintafolt kivehető, ha a vízzel nedvesített foltot ismételve sóskasavval (sal acetosellae) dörzsöljük s utána lágy vízben mossuk vagy ha a foltot erősen higított salétromsavval mossuk; a hatás az, hogy a savak a tinta színanyagát feloldják. Anilintintafoltot tiszta borszeszszel kell kimosni; ez utóbbi a festőanyagot oldja. Ezüst- vagy ruhajelző tinta foltját jódos jódkáli-oldattal kell ismételve mosogatni, amidőn sárgás jódezüst jön létre s ez alkénessavas nátrium-oldattal a vászonból kimosható. Vérfolt lúgos folyadékban mosva oldással távolítható el a vászonból.

Utasítás a czipő nyikorgásának megszüntetésére.

A czipő nyikorgása nagyon sérti a fület és kivált akkor alkalmatlan, ha beteg vagy alvó szobáján akarunk keresztül menni. Minél jobban lábujjhegyre ágaskodunk, annál erősebben nyikorog a talp; ezt úgy enyhítjük, ha esténként a czipőket olajjal bekent lapra állítjuk

Utasítás a korcsolyákból a rozsdafoltoknak eltávolítására.

Rozsdafoltok korcsolyákban legkönnyebben eltávolíthatók, ha a foltokra forró csontolajat csepegtetünk egy tollszárral és úgy hagyjuk 10—12 óra hosszat. Ez idő után durva szövet-

darabbal erősen bedörzsöljük. Rendesen elmulik a rozsda, de ha már mélyen behatolt, az eljárást ismételni kell.

Utasítás gummiczipő-fénymáz készítésére.

Tél idején, mikor a czipő állandóan ki van téve a hó és nedvességnek és ettől sokat szenved, sőt lábunk könnyen át is fázik, tanácsos czipőnk fölé gummiczipőt húzni, a mely sokkal könnyebben áll ellen a nedvességnek. Ezt természetesen szintén úgy kell gondoznunk, mint a bőrczipőt, de mivel ezt a közönséges czipőfénymázzal nem kenhetjük be s más fénymáz meglehetős drága, egy fénymázat ajánlunk, a melynek a következő készítési módját ismerjük:

Veszünk 20 rész hegedű-gyantát (colofonium), 10 rész finomra metélt gummielasztikumot s ezt gyenge tűznél folytonos keverés között megolvasztjuk. A folyadékhoz előbb terpentin-olajjal finoman összedörzsölt egy-két rész kormot vagy elefántcsont-feketét keverünk és az egészet terpentin-olajjal kenő-fénymáz vastagra higítjuk.

Utasítás a bor helyes kezelésére.

Hogy a bor tiszta legyen és a seprőjétől megszabaduljon, többször le kell huzni más hordóba, még pedig az új bort először karácsonykor, másodszor április végén vagy május elején, harmadszor őszszel hell áttölteni. Ilyen módon a bor tökéletesen megtisztul. Ha a seprő mozdulatlanul fekszik a hordó fenekén, nem árt a bornak, de ha fölrázódik és fölszáll, megzavarja a bort, forrásba hozza és a bor megeczesedik.

Tiszta, világos napon kell a lehuzást eszközölni és óvatosan bánni a borral, hogy a zavaros rész bele ne vegyüljön. Ha hiányzik a hordóból, azt ugyanazon fajta borral kell megtölteni, de semmi esetre sem rosszabb borral. Óbor nagyon megjavul, ha jól kiforrt fiatal borral megtöltjük.

Van eset, mikor nem ülepszik le minden tisztátalanság a bor aljára, olyankor tisztítani kell a bort, ehhez igen sok szert ajánlanak, de a legjobb és legártalmatlanabb a vizahólyag, ennek kezelését minden vinczellér és pinczemester érti.

Sok franczia, olasz és magyar vörös bort hogy eltarthassuk, üvegekbe kell huzni. E lehuzás igen egyszerű dolog, de mégis igen nagy gonddal és tisztasággal kell vele bánni. Csak ép, egészséges és ruganyos dugókat kell használni, nem kell olcsó, de rossz dugókat venni, mert ez rosszul alkalmazott takarékosság. Egyforma vastag üvegpalaczkot kell választani, hogy ne törjenek könnyen, ezeket többször kiöblíteni és palaczk-kefével kimosni, aztán lefelé borítva, a vizet belőle kicsepegtetni. Nem szabad olyan bort betölteni, mely nincs teljesen kiforrva és átlátszó, mert a palaczkok szétpukkadnak. A bort 6 centiméternyire a nyilástól kell betölteni, hogy ha jól belevertük a dugót, még 2 centiméter üres hely maradjon a bor fölött. A dugókat kissé megnedvesítjük, de nem áztatjuk egészen borral, különben később összezsugorodnak és nem zárnak légmentesen. Szorosan bele kell illeniök a palaczk nyakába, hogy ha fakalapácscsal beleverik, egészen elzárják a levegőt. Ha viaszszal vagy szurokkal lepecsételjük, akkor néhány milliméterrel a palaczk nyaka fölött elvághatjuk a dugót. Háromszáz palaczkhoz veszünk 1 és fél kiló szurkot, 25 deka sárgaviaszt és 12 deka vörös ragasztót, azt valami régi edényben fölolvasztjuk a tűzön, ha folyékony, belemártjuk az üveg nyakát és rányomjuk a pecsétet.

A palaczkokat egymás tetejébe rakjuk, úgy, hogy az alsó sor homokon vagy fűrészporon fekszik és minden sor közé szalmát rakunk. Egészen vízszintes irányba kell az üveget fektetni, mert ha a palaczk nyaka magasabban áll, akkor kiszárad a dugó s nem zárja be tökéletesen a nyilást, ha pedig mélyebben van, akkor a fenékről fölzavarodik az alja.

A régi borok rendesen egy kis hártyát kapnak a hosszú

fekvésben; ha ez megvastagszik, akkor sietni kell a bort más palaczkokba huzni, nehogy zavarossá legyenek.

Utasítás a bőr ápolására.

Hogy a bőr megtartsa üdeségét, ifjúi frisseségét, rugékonyságát, erre nézve legelső teendő: teljesen tisztán, szárazon tartani, hogy zavartalanul folytathassa kiválasztó működését. Ezért nem ajánlatos az ú. n. *szépítő-szerek* alkalmazása, még a magában ártalmatlan rizsporé sem, mert részecskéi betömik az arczbőr likacsait. *Valamennyi szépítő-szer: mind ártalmas, valamennyi, mind haszontalan!*

Nehezen járó üvegdugót a palaczkból kihúzni.

A dugó körül tollal 2—3 csepp faolajat kenünk fel, erre a palaczk nyakát szabad láng vagy tűz fölött óvatosan melegítjük. Ha a palaczk nyaka átmelegedett, megpróbálhatjuk a dugó kihúzását.

Üvegre és fémre írni.

Soebel fekete írásra 1—2 vízüveg és folyékony kinai tusnak, fehér írásra pedig 3—4 vízüveg és kinai állandó fehérnek elegyét ajánlja. Az utóbbi festék nehezebben szárad az előbbinél, mindkettővel azonban úgy írhatunk, hogy az írás el nem törülhető (jóllehet kiradirozható), és a közönséges kémlőszerek sem támadják meg.

Tartós üvegragasztók.

Aprítsunk össze három lap fehér zselatint, tegyük szűk csészébe vagy alkalmas bádogszelenczébe, öntsünk egy evőkanálnyi tiszta borszeszt és ugyanannyi tiszta 90 fokos szeszt, fedjük be a csészét vagy szelenczét jól és állítsuk forró vízbe vagy meleg kályhára. Arra vigyázni kell, hogy a keveréket

láng ne érje, hogy a szesz meg ne gyúlhasson. Midőn a zselatin egészen feloldódott s a szerrel nehezen folyó enyvszerű masszává képződött, melegítsük meg az összeillesztendő tört üvegrészeket, kenjük meg a forró ragasztóval s illeszszük jól össze, mielőtt kihülhetnének. Az apró cseppeket, melyek összeillesztés és összeszorítás következtében az összeillesztett részek közül kitolulnak, ecsettel azonnal távolítsuk el, vagy töröljük le puha rongygyal, melyet előbb meleg vízbe mártunk és kifacsarunk, mert a kihült ragaszt csak nagyon nehezen lehet eltávolítani.

Üvegcsöveket könnyen elvághatunk,

ha a cső elmetszendő helyére fonalszálat kötünk, melyet előbb terpentinolajba áztatunk meg. A fonalat meggyujtjuk; ha az égő fonal által felhevített helyre hideg vizet öntünk, a cső a kivánt helyen elreped.

Üvegpalaczkok tisztítása.

Vizes palaczkok, melyeknek falára a benne tartott kútvíz kemény, átlátszatlan ásványi réteget rakott, legczélszerűbben sósavval tisztíthatók. Zsiros (olajos) palaczkok hegyi krétával és borszeszszel, vagy hamulúggal, esetleg mésztejjel moshatók ki teljesen tisztára.

Üveg-, porczellán-, kő-, fa-ragasztó.

1·5 r. apró darabokra vágott vulkánizálatlan kaucsukot 10 r. kloroformban feloldunk s az oldathoz 3·5 r. mastixot téve, azt pár napig állva hagyjuk.

Üveg-, porczellán-ragasztó.

4 r. alabastromnak és 1 r. finom porrá tört arab gumminak hidegen telített boraxoldattal készített sűrű elegye a fen-

nebbi anyagok megragasztására szintén jól használható ragasztó-szer. Mint üveg- és porczellán-ragasztó-szer a sűrű vízüveg is jó szolgálatot tesz; a darabok összeragasztandók és pár napig állni hagyandók.

Hogy az üveg- és porczellán-neműek a forró folyadéktól el ne repedjenek,

helyesen teszünk, ha használat előtt azokat szalmába tekerve egy üst hideg vízbe teszszük s a vizet lassankint forrásig hevítjük; az üstöt a tűzről levevén, a beletett tárgyakkal együtt lassan kihűlni hagyjuk.

Üvegtáblák összeforrasztása.

A kirakatok hatalmas üvegtábláit eddig csak nagy üveggyárakban tudták készíteni. A kisiparos kénytelen volt ezeket a táblákat szükség esetén meghozatni, a szállításuk azonban rendkívül nehéz és költséges, minek következtében az ilyen ablaküvegek fölöttébb drágák lettek. A kémikusok mindenáron segíteni akartak ezen a bajon s buzgón kutatták, hogy miképpen lehet kisebb üvegtáblákat fémötvözetek segítségével összeforrasztani. Számos kisérletet végeztek, leginkább Franczia-országban és Németországban s végre kiderítették, hogy az alacsony hőfoknál olvadó és az üveghez tapadó fémötvözetek kitünő üvegforrasztóul szolgálnak. Különösen jól forrasztó anyagot kapunk, ha 95 rész ónt 5 rész czinkkel, vagy pedig 100 rész ónt 10 rész aluminiummal ötvözünk. Az eljárás is igen egyszerű: az üvegdarabokat egyenletesen megmelegítik s egymás mellé helyezve, a repedést a forrasztóanyaggal kitöltik. A repedés irányában azután faléczek közé szorítják a táblát és néhány napig e kötésben hagyják. A léczek eltávolítása után az üveget lecsiszolják s a forrasztásnak nyoma sem marad. A forrasztás előtt az összeragasztásra szánt darabokat föl kell melegíteni, mert az üveg tudvalevőleg igen merev portéka s ha

a forró ragasztó hozzáér, az illető helyen nagyon kitágul és elreped. Ez az eljárás nagyon alkalmas eltörött nagy ablaktáblák kijavítására is. A törött helyet lehetőleg szabályos idom alakjában kivágják és sértetlen táblával pótolják.

Útmutatás a salicilsav alkalmazására.

A nyers húsnál sokszor előfordul az az eset, különösen a melegebb évszakokban, hogy a különben egészen kifogástalan hús, kivált az olyan, a mely könnyen bomolható zsírt és vért tartalmaz, mint pl. a nyelv stb., csak a pontosabb vizsgálatnál, sokszor csak a főzés alkalmával áraszt rossz szagot. Ezt legegyszerűbben úgy lehet elhárítani, hogy a húst még főzés előtt langyos meleg vízbe teszszük, melybe minden literre $^1/_2$—1 kávés kanálnyi száraz salicilsavat keverünk, vagy pedig főzés közben vetünk egy-egy csipetnyi salicilsavat a vízbe. Ha a húst néhány napra meg akarjuk védeni az elromlástól, ajánlatos azt vagy salicilsav-oldatba tenni (1 liter vízre $^1/_2$ kávéskanálnyi salicilsav), vagy pedig gyengén bedörzsölni a húst száraz salicilsavval (különösen a zsíros és csontos részeket). Eltenni, valamint elkészítés előtt tisztítani úgy kell, mint közönségesen. Habár a nyers hús salicilsavval való kezelés folytán külső felületén piros színét elveszti is, belsejében mindazonáltal semmi változást sem szenved. A hús így rövidebb idő alatt fő meg puhára. A besózott húsra nézve a salicilsavoldatnak a sóoldathoz való keverése jónak bizonyult s belőle $1^1/_2$ grammnyi adag elegendő az általában szokásos só-oldatnak minden literjéhez.

A tiszta tehéntej, ha literéhez egy fél kávéskanálnyi, azaz körülbelül fél gramm száraz, kristályos salicilsavat teszünk, közönséges hőmérsékletnél mintegy 36 órával később alszik meg, mint különben, tökéletesen megtartja tulajdonságait, kiválasztja fölét és kiköpülhető.

A vaj salicilsavas vízzel (1 liter vízbe 1 kávéskanállal)

átgyúrva, ily vízben tartva, vagy oly szövetbe göngyölve, mely salicilsav-oldattal van átitatva, hosszabb ideig eláll; sőt salicilsavval való gondos mosás (2—3 gr. 1 liter vízre) és azután tiszta vízzel való öblögetés által a már avassá vált vajat is meg lehet javítani.

A befőzött gyümölcsök (cseresznye, ribiszke, málna, szilva, kajszinbaraczk, őszi-baraczk) tapasztalás szerint a következő módon kezelhetők legelőnyösebben: A gyümölcsöt nem igen széles nyaku befőttes üvegbe, czukorral felváltva, rétegenként víz nélkül rakjuk be; felülre egy csipetnyi kristályos salicilsavat (1 kiló tartalomra 0·5 grammot) hintünk, (vagy a salicilsav rumos oldatát öntjük), salicilsav-oldatban áztatott pergament-papirossal bekötjük s gőzben (vízfürdőben) főzzük, mint közönségesen szoktuk. Az e módon conzervált gyümölcsök két éven át is megmaradnak s kitünőknek bizonyultak. Másrészről azt is ajánlják még, hogy a befőzött gyümölcs felületét bent az üvegben jól ráfekvő s salicilsavnak rumos oldatában áztatott itatóspapirossal fedjük le.

Az eczetes ugorkára nézve az az eljárás, hogy a salicilsavat az eczettel felforraljuk és kihűlve az ugorkára töltjük. Savanyított, kovászos ugorkához a salicilsavat is vízbe teszszük; k. b. $^1/_2$—1 kávéskanállal 1 liter vízbe s egyébként úgy járunk el, mint közönségesen. Az ugorka tetejére szintén ajánlatos salicilsavat hinteni. A befőzött főzelékhez, eczetbe csinált ételekhez s más állani valókhoz szintén kevés száraz salicilsavat vegyítünk, hogy az elromlástól megvédjük.

A salicilsavval szobánkat füstölni is lehet. Ha izzó lemezen száraz salicilsavat gőzölögtetünk el, ez megtisztítja és teljesen fertőtleníti a zárt tér levegőjét.

Az edények, dugók stb., melyek kellemetlen szagot vettek magukba, saliciloldattal kimosva igen jól megtisztulnak. Ez különösen figyelemre méltó.

Czélnak megfelelő salicilsav-oldat úgy készül, hogy 2—3

kávéskanálnyi salicilsavat veszünk egy liter vízre, ezt hirtelen felforraljuk s kihűlni hagyjuk. A mi a lehűlés után ismét kiválik, az a tiszta salicilsav fölöslege, melyet vagy félreteszünk, hogy más helyen használjuk fel, vagy pedig az oldattal jól összekeverve, ott veszszük igénybe, hol ez oldattal (mint a mely a közönséges oldatnál több salicilsavat tartalmaz) nagyobb hatást akarunk elérni.

Útmutatás a valódi vajnak a margarintól való megkülönböztetésére.

Ha a vajat barnára égetjük, sajátszerű aromatikus szagot érzünk; a margarinnál ezt nem találjuk. Ha vajat tiszta levélpapir-sikra kenünk és a papirt meggyujtjuk, bizonyos illat keletkezik. Ha ugyanígy járunk el margarinnal, illatot nem érzünk, ellenkezőleg kellemetlen égési (faggyura emlékeztető) szag keletkezik. Ugyanezt a kellemetlen szagot érezzük, ha a vaj margarinnal van hamisítva.

Útmutatás a márvány megragasztására.

4 rész égetett alabástrom-gipszet 1 rész arabmézga-porral keverünk, és a porkeveréket hideg boraxoldattal sűrű péppé keverjük. Az e péppel megragasztott márványtárgyat egy időre nyugalomba kell tenni, hogy a kitt megszilárduljon. Ha színes márvány megragasztására használjuk, úgy a megszáradás után vízfestékkel a kellő módon meg lehet festeni.

Útmutatás a márványon ejtett foltok eltüntetésére.

A beszáradt foltokat a márványlapról nagyon nehezen lehet eltávolitani. Tessék ezzel a móddal próbát tenni: Frissen oltott mészszel a foltot jó vastagon bekenni, két napig rajta hagyni s azután puha rongygyal letörülni. Ha a folt eltünt,

iszapolt krétából kevés lenolajjal pépet kell készíteni s ezzel a folt helyét bedörzsölni. Ettől a márvány visszakapja régi fényét.

Útmutatás a kéz izzadásának megszüntetésére.

A kezek izzadásának megszüntetésére a „Pharm. Ztg.“ a következő összetételü folyadékkal való mosogatást ajánlja:

Rp. Boracis venet.
Acidi salicyl. . . . . āā 4·0
Acidi borici . . . . . 1·0
Glycerini
Spir. Vini dil. . . . . āā 16·0

Útasítás a moly elűzésére és kiirtására.

A moly ellen legjobban úgy védekezünk, hogy, a menynyire csak lehet, bolygatjuk és nyugtalanítjuk, valamint a helyiséget, ruhát, bútort szellőztetjük. Kiirtani csak szénszulfiddal, vagy benzollal lehet, de mind a két szerrel igen óvatosan kell bánni, mert igen könnyen tüzet okoz.

A vajhamisítás felismerése.

A vajat erősen hamisítják manapság mindenfelé. Többnyire margarinnal, faggyúval, növényzsiradékokkal. A hamisított vaj megismerésére igen egyszerű, de biztos módot ajánl két belga chemikus: Van Lookeren és Gerlings. A gyanus vajat meg kell olvasztani, sőt addig melegíteni, míg gőzölög. Ekkor óraüvegbe öntött tiszta forró vízbe csöpögtetünk belőle egy keveset. Ha a vajcsöppek vékony rétegben szétfutnak a vizen és sok apró cseppecske válik ki belőlök, az óraüveg széle felé szaladva: nincs hamisítás. Ha azonban az olvasztott vaj nagy, kövér cseppekben lepi el a vizet, föltétlenül faggyúval,

olajjal, margarinnal manipulált a vaj-kereskedő. E jó tanácsnak hasznát veheti minden háziasszony, ki nem a saját tehenészetéből kapja a vajat, főkép nálunk, a hol a vajhamisítás még mindig nem ütközik a büntetőtörvénykönyv paragrafusaiba.

Vaj-konzerválás.

Avasodásban lévő vajat kevés szódával és vízzel, majd kétszer tiszta sósvízzel gyúrunk át. A vajból e kezeléssel a tejsav, valamint a fölbontott gliczeridek kimosatnak s a vaj ismét élvezhetővé válik.

Keserű vajnak jó ízét visszaadni úgy lehet, ha két liter hideg vízben 18 gramm jó hamuzsírt, 200 gr. fehér czukrot és ugyanannyi sót oldunk fel s azután a keserű vajat ugyanezen oldatban meggyúrjuk és sóval behintett hordócskába teszszük. A vaj így kezelve 48 óra mulva megint kellemes ízt fog kapni.

A valódi vaj megkülönböztetése a mesterségestől.

A vizsgálandó vajból egy mogyoró nagyságu darabot teszünk egy kémlelőcsőbe. Most a kémlelőcsövet $^2/_3$ részig étherrel töltjük meg, s azután jól bedugjuk és összerázzuk. A mesterséges vaj tisztán oldódik, s ha alkoholt öntünk hozzá, sem zavarodik meg, míg a valódi vaj ily módon fehér, zavaros oldatot ad.

A vajhamisítás felismerése.

Az eladásra kerülő vajnak csaknem 60 százaléka hamisított vaj. A hamisítás aránylag szerény a külföldiekhez képest; egy esetben sem haladta meg a 44 százalékot. Hamisítanak pedig sokféleképpen. Nem nyomják ki eléggé a vizet, kevernek beléje lisztet, gipszet, homokot, turót és mindenek fölött faggyút.

A legfőbb házi próba az szokott lenni, hogy tiszta pamutot bekennek a vajjal, meggyújtják, eloltják s ha a füstje faggyúszagú, kész az itélet. Mások forró vízbe csöppentenek olvasztott vajat, mikor a valódi vaj sok száz kis csöppre szalad szét, a hamisított alig oszlik három-négy részre. Ha forró vízzel telt pohárban vajat olvasztunk föl s megvárjuk, a míg kihűl, a valódi vaj a víz fölött lágy, illatos rétegben alszik meg, míg a hamisított keményebb s kevésbé jó szagu lesz.

Télre való vaj.

A vajat, melyet télre akarunk eltenni, előbb gyúrjuk át jól, hogy semmi savót ne foglaljon magában, azután gyömöszöljük úgy a fazékba vagy bödönybe, hogy levegő ne maradjon benne. Ekkor az edényt állítsuk forró vízbe s hagyjuk addig benne, míg a víz ki nem hűl. Az így kezelt vaj hat hónapig friss és izletes marad, tiszta s mindenre használható.

Vasat a gyümölcsfáknak.

Egy nagyobb gyümölcstermelő-telepen azt tapasztalták, hogy bizonyos körülmények között a vasszilánkok (vaspor) kitünő trágyául szolgálnak a gyümölcsfa s főkép a körte számára. Az oly körtefák, melyek mindig pattanásos és repedéses húsu gyümölcsöt hoztak, elvesztették ezen kellemetlen tulajdonságukat, mihelyt vastrágyát kaptak. Több kertész alkalmazza a vastrágyát s azáltal, hogy gyenge vasgálicz-oldattal (1 liter vízre egy gr. vasgálicz) ismételten megöntözték a fák gyökereit s megfecskendezték a leveleket, elérték azt, hogy a gyümölcs jóval nagyobb lett.

Vasbevonat.

A vastárgyak bevonására czélszerűen használhatjuk a lenolajfirniszt, melyet finom vasporral jól eldörzsöltünk.

A vasdrótot a rozsdától megóvhatjuk,

ha 10 rész szurkot 1 r. kátránynyal összeolvasztunk, a folyó tömeget fél r. finom homokkal jól elkeverjük s a drótot az így kapott keverékbe mártjuk.

Vasragasztó.

A „D. A. A. Ztg.“ szerint egyenlő rész ként és ólomfehéret kürülbelül $^1/_6$ rész boraxszal homogén tömeggé keverünk, melyből, miután használatkor tömör kénsavval gyúrtuk össze, vékony rétegben az összeragasztandó vaslemezek közé kenünk s erre a darabokat erősen egymáshoz sajtoljuk.

Vaskitt. I. (Kapcsok és kő közt). 100 r. finoman porított quarczhomok, 20 r. krétapor, 20 rész fehér agyag összekeverendő; e porkeveréket használatnál 15 rész égetett mész és elegendő mennyiségű vízüveggel gyúrjuk össze.

II. 60 rész vaspor, 2 r. szalmiáksó, 3 rész kén elegendő vízzel péppé gyúrva. A vastárgy ragasztás után óvatosan hevítendő.

A vaskemenczék kifényesítése.

Kemény kefével, majd horzsakővel ledörzsöljük a kemenczéről a tisztátlanságokat és rozsdafoltokat. Erre egy rész ólomglétet összekeverünk 8 r. boreczettel és e keverékkel kefe segítségével a kemenczét jól bekenjük. Megszáradván a kemencze, száraz kefével fényesre dörzsöljük.

A szenes vasalók mérgező hatásáról.

A szenes vasalókban jelentékeny mennyiségű szénoxid (széngőz) képződik, a mely az egészségre káros. Claude Bernard szerint a párisi vasalónőknél vérben való szegénység tapasztalható, a mely beteges állapotot a vasalók szénoxidja

okozza. Sokan meglehetősen tűrik a szenes vasaló szénoxidját; a legtöbb vasalónő azonban főfájást kap, sőt hány, kivált ha becsukott ajtók, ablakok mellett dolgozik. Ezek szerint a szenes vasaló egészségtelen és valóban a legjobb volna a házból kiküszöbölni. A kik azonban — gazdasági tekintetekből — mégis használják, kerüljék a zárt szobát; szabadban vagy nyitott ablak, ajtó mellett dolgozzanak s ne hajoljanak a parázs fölé.

A vasnak az acéltól való megkülönböztetése

könnyen eszközölhető, ha a vizsgált vasdarabra 1·2 fajsúlyú salétromsavat csepegtetünk, s egy perczig rajta hagyjuk. A vízzel lemosott folt vasnál világosbarna, acélnál szurokfekete színű lesz.

Vas- és acéltárgyakat a rozsdától meg lehet óvni,

ha azokat mészvízbe mártjuk s azután leszárítjuk. Még jobban megóvja a vasat a rozsdától a kaucsuknak benzinben való oldata. A tejfölsűrűségű oldatot ecsettel kenjük fel.

Vaslakk kovácsok, lakatosok és vasöntők használatára.

A vasnak a bevonására a következő oldat használható: 250 gr. aszfalt rézüstben, tűznél 2 kilogramm terpentin-olajban feloldandó s az oldathoz 280 gr. kolofonium keverendő. Az oldat készítése óvatosságot igényel a terpentingőzök nagy gyulékonysága miatt. Ez az oldat a mellett, hogy a vasat megóvja a rozsdásodástól, annak egyszersmind tetszetős külsőt is ad.

Hogyan lehet vaslemezt kénsav segítségével elvágni, kifúrni?

$^1/_2$ kilogramm kénsavnak 3 kilogramm vízzel való keveréke a vasat (aczélt) jól oldja. Ha a vaslemezt viaszszal bevonjuk, az írást vagy rajzot hegyes tűvel a viaszba karczoljuk, s a lemezt a kénsav-keverékbe helyezzük; néhány óra elteltével a rajznak, írásnak megfelelő részek a lemezből kiesnek.

A vasrozsdafoltok eltávolítása a ruhából.

A foltos helyet kénammoniummal nedvesítjük meg, a mi által a vasat vasszulfiddá alakítjuk át, a mi azután eczetsavval is könnyen eltávolítható.

Vaspléh-edények tisztítása.

Vaspléh-edényt ragyogóra tisztíthatunk, ha fahamu- és olajból pépet készítve, ezzel az edényt bekenjük, s azután gyapjú-rongygyal dörzsöljük.

A vászon megvizsgálása pamutra.

1. A vásznat fuchsinoldatba mártjuk, azután többször kimossuk. A len- vagy kenderszálak szinesek maradnak, a pamut-szálak fehérek. 2. Egy darabocska vásznat olajba mártunk s azután az olajat kicsavarjuk belőle. Az olaj a lenszálakat áttetszővé teszi, a pamutszálak fehéren maradnak. 3. Egy darab vásznat vízben kifőzünk, megszárítjuk, azután 1—2 perczre tömör kénsavba mártjuk. Ha a vászonban pamutszálak vannak, azokat a kénsav hevesen megtámadja, mi által a vászon felülete nyákos lesz, a len- vagy kenderszálak érintetlenül fehéren maradnak. Ha a vásznat kimossuk, azután szalamiaszeszben megáztatjuk, majd újból kimossuk; a pamut-

szálak teljesen eltünnek, s a vászonban ezek helyén hézagok támadnak; a szerint, a mint több vagy kevesebb pamut volt jelen, a vászon ritkább vagy kevésbbé ritka lesz.

A veszett kutya által ejtett sebek kezelése.

Ha valakit veszett kutya mart meg, a sebet, a melyet egy ideig jó vérezni hagyni, jól ki kell mosni; vagy a megharapott egyén, ha ajkai, nyelve, foghúsa megsértve nincsenek és a seb hozzáférhető, szopja ki. Ezután a sebnek és környékén minden lehámlott felületnek égetéséhez kell fognunk, mire nézve legczélszerűbb a kálium hidroxid (égető kő, lapis causticus), kénsav, salétromsav; de leghathatósabb az izzó vas alkalmazása. Az égetéssel járó fájdalomtól nem szabad visszaijedni, mert itt arról van szó, hogy a méregnek a vérbe való behatolása minden áron megakadályoztassék. A harapás és a veszettség kitörése között való időt 44—75 napra teszik.

Vérfoltok eltávolítása a padlóról.

Vérfoltokat a padlóról legegyszerűbben és legkönnyebben úgy távolíthatunk el, ha négy rész vizet egy rész kénsavval keverünk össze és a keverékkel felsúroljuk. Miután a foltot ily módon eltávolítottuk, helyét tiszta vízzel mossuk föl, nem pedig szappanossal, mert az utóbbitól zsírfolt maradna hátra; ha a padlóban esetleg egy kis sav maradna vissza, azt lúggal könnyen eltávolíthatjuk onnan.

A virágok konzerválása.

A virágok következőleg kezelve szépségöket és frissesége-göket sokáig megtartják. 20 gr. durván porrá tört tiszta kopalgummit, melyet előbb hasonló mennyiségű megtört üveggel

kevertünk, 500 gr. étherben oldunk. Ezen oldatba azután a virágokat bemártjuk, s abból óvatosan kivéve, a levegőn kiszárítjuk, ezt 4—5-ször ismételvén. Az ekképen kezelt virágok sokáig eltarthatók, különösen ha azok ritkán érintetnek.

A levágott virágok eltartása.

A levágott rózsát jó hosszú ideig friss és üde állapotban tarthatjuk el, ha a vízbe tett virág szárának végéből *a víz alatt* egy darabkát lemetszünk, úgy hogy a metszési felület ne érintkezzék a levegővel. A vizet naponkint úgy újítjuk meg, hogy az edényből csak épp annyit öntünk ki, hogy a metszés-felület a víz alatt maradjon. A kiöntött folyadék helyébe aztán frisset öntünk. Egy késhegynyi chili-salétrom nagyban hozzájárul a virág friss állapotban való maradásához.

A vízbefultak megmentése.

Gyakran sikerül a vízből kihúzott embereket, habár életjelt azonnal nem mutatnak is, kellő eljárás mellett ismét feléleszteni. A felélesztési kisérlet a következőkből áll: A szájürben, gégében, légcsőben stb. netalán visszamaradt nyák, hab s iszap azonnal eltávolítandó mesterséges hányás előidézése által, mit a nyelcsap és garatnak ujjunkkal vagy tollal való csiklandozása által eszközlünk. A megfultat oldalra fektetjük s lábait a bokáknál megfogván, testét fölemeljük, mintha fejére akarnók állítani, hogy a légutak és a gyomorból az esetleg beléjök jutott folyadékot eltávolítsuk. Ezután a mesterséges légzés előidézéséhez látunk, miközben arczát hideg vízzel locsoljuk, végtagjait pedig pokrócz vagy ruhadarabbal dörzsöltetjük. A vízbefultakat jó szárazra kell megtörölni, azután pedig be kell takarni s ha már nyelni tudnak, belsőleg is melegítő italt: bort, rumot, pálinkát, húslevest adjunk nekik.

Vörösbor- és gyümölcsfoltok eltávolítása asztalkendőkből.

A foltokat vízzel megnedvesítve égő kén felé tartjuk, vagy meleg chlorvízzel kezeljük, azután szappanos, vagy szódás vízzel kimossuk. Hasonló eredményt érünk el akkor is, ha a foltokat ammoniákkal, majd szappanos vízzel kezeljük.

Vörösbor-, vöröstinta- és gyümölcsfoltok eltávolítása a fehérneműből.

A foltot meleg chlorvízzel, vagy kénessav vízoldatával jól megnedvesítjük, azután a ruhát tiszta vízben jól kimossuk.

A vérzés csillapítása, elállítása.

A vérzés ideiglenes csillapításának legegyszerűbb módja a vérző helynek lenyomása, összenyomása, a mi legczélszerűbben az ujjainkkal vagy egész tenyerünkkel történik. Kisebb vérzést a sebre ily közvetetlen alkalmazott nyomással könnyen el lehet állítani. A hol azonban a sebfelület nagy, ott a kéz már nem elegendő a vérzés csillapítására. Ily esetekben vagy különböző kötelékkel gyakorlunk közvetlen a sebre nyomást, vagy a sebzett részhez vezető eret nyomjuk le. A sebnek közvetlen nyomása úgy történik, hogy a vérző részre magára többszörösen összehajtott vattát, vagy ennek hiányában tiszta ruhadarabot teszünk, melyet előzetesen valamely fertőztelenítő szerrel, p. o. igen gyenge karbolsav-oldattal itattunk át, s most pólyával vagy összecsavart kendővel, p. o. nyakkendővel vagy zsebkendővel, szorosan rányomjuk a sebre. Ha a sértés a kezeken vagy a lábakon van, czélszerű a bepólyázást az ujjaktól kezdeni és úgy folytatni a sebzett hely felé.

Orrvérzésnél czélszerű 40—45 foku vizet felszívni, melybe fél százalék konyhasót tettünk.

A szájból jövő vérzések között leggyakoribb az, mely foghuzás után lép fel. Ily esetben legczélszerűbb jól összesodort vattapamatot tenni a vérző üregbe, a mely a fogak között levő hézagot kitölti s a fogsor felett kimagaslik; a vérző harapja jól össze fogait s tartsa összezárva; a vérzés erre rendesen eláll.

A piócza-csipésekre rendesen taplót szoktak tenni, melynek különös vérzést csillapító hatást tulajdonítanak. A taplónak pedig más tulajdonsága nincs, mint hogy magába szívja a vért, s ha megtelt, alatta tovább csörgedezik a vörös patakocska. Legczélszerűbb itt is, ha nyomást gyakorlunk a vérző pontra egy kis vattapamattal.

Vannak bizonyos *vérzéscsillapító szerek*, melyek a közéletben is alkalmaztatnának, mint p. o. a cserzősav, a terpentin s különösen az orvosok által is széltiben használt *vaschlorid*. A vaschlorid használata czéljából egy pohár vízbe 10 csepp tömör vaschlorid-oldatot töltünk, az így nyert folyadékba egy vászondarabot megáztatunk és azt többszörösen összehajtva, a sebre nyomjuk.

Határozottan elvetendő a pókhálónak, a taplónak és a különféle flastromoknak alkalmazása. A pókháló rendesen a szobának legporosabb zugából kerül elő; ez, valamint a tapló, az írok, flastromok a mellett, hogy semmi vérzéscsillapító tulajdonságuk nincsen, még a fertőző organizmusoknak milliói-val is telítve vannak, a melyek a sebet megfertőztethetik és a sérültet a legnagyobb veszélybe dönthetik. A sebekkel való elbánásnál mindig a legnagyobb tisztaság tartandó szem előtt: tiszta kéz, tiszta, lehetőleg fertőtlenített ruha vagy pamut, kifogástalan edények és műszerek legyenek azok, melyeket a vérzés csillapítására alkalmaznak.

A ruhaneműeket vízáthatlanokká

tehetjük a következő eljárás által: Másfél kiló ólomczukor, 50 liter hideg vízben, másfél kiló timsó pedig ugyanennyi meleg vízben oldandó fel s a két oldat faedényben összekeverendő. A keverésnél csapadék képződik (ólomszulfát), melyet szűréssel eltávolítunk. Az így nyert tiszta folyadékban áztatjuk a praeparálandó ruhát 6—8 órán át; beáztatás előtt azonban eltávolítandó a ruhákról minden fémrész (gomb, kapocs stb.). 6—8 óra elteltével a ruhákat árnyékos helyen megszárítjuk, a nélkül, hogy megelőzőleg a folyadékot kifacsarás által eltávolitottuk volna. Az így kezelt ruhák állítólag 2—3 évig vizhatlanok maradnak. Szövetet, bőrt víz- és olajmentessé tesz a következő összetételű compozicziό: víz, nátriumszilikát, gyanta, timsó, káli, vizahólyag, czinkszulfát és rézgálicz.

Az avas vaj felfrissítése.

A vajat kimosás után apró darabokban ismét rakjuk be a köpülőbe, töltsünk hozzá kevés friss tejet s az így származott keveréket egy ideig köpüljük. Most a tejet leöntve, a vajat kimossuk és rendes eljárás szerint kidolgozzuk, mintha egészen frissen készítettük volna. Az így megtisztított vaj a frisshez tökéletesen hasonló lesz.

A vizes lábbelik kezelése.

A mint levetjük a nedves lábbelit, töltsük tele száraz zabbal. A zab ugyanis magába veszi rövid idő alatt a nedvességet, megdagad s így megakadályozza a bőr összezsugorodását s megkeményedését. Reggel aztán kiöntjük a zabot egy kis zacskóba, melyet a kemencze vagy tűzhely közelébe akasztunk, hogy egy másik alkalommal újra hasznát vegyük. Minél szárazabb a zab, annál nagyobb és jobb hatású.

A zavaros víz megtisztitása

sikerül vaschloriddal és telített szénsavas nátrium-oldattal kezelt, megszárított itatóspapiros-szeleteknek a vízbe mártása által. Előbb a vasas, majd a szódás papirost mártjuk be a vízbe. Szénsavas vasból álló csapadék képződik, mely leülepedésénél magával rántja a vizet megzavaró részecskéket. A vizet ezután tölcséren, a melynek nyilása spongyával van bedugva, megszűrjük. A filtrátum kristálytiszta és bátran megiható.

Vízáthatlan papirost

nyerünk, ha közönséges papirost megolvasztott parafinnal impregnálunk.

Zacherlint,

azt a rovarirtó port, melynek az ujságokban oly nagy reklámot csapnak, mindenki készíthet magának otthon. Tegyünk egy liter spiritusba három evőkanálnyi *perzsa rovarport* (pyrethrum cinerari foliae) s hagyjuk e keveréket pár napig a napon állani s kész a „Zacherlin“, melyet hatszoros higításban alkalmazunk; vagyis két evőkanálnyit e tincturából tizenkét evőkanálnyi vízzel keverünk s egy porfecskendő segélyével a rovarok által ellepett vagy látogatott helyeket megfecskendezzük vele.

A fagyott zöldséget és gyümölcsöt ismét élvezhetővé

tehetjük. A fagyott zöldséget, gyümölcsöt hideg vízbe teszszük, melyet hóval és sóval kevertünk. A vizet 4 óra mulva leöntjük s a zöldséget, gyümölcsöt szellős helyen megszárítjuk. A gyümölcsöt legjobb kendővel megszárítani s olyan helyre tenni, hol a fagyás ellen biztosítva van.

A zsindelytetők konzerválása.

A legegyszerűbb, legolcsóbb s az eltartás czéljának legmegfelelőbb máz fatetőkre: a mésztej. A zsindelyeket a tetőre szegzés előtt 2—3 napig híg mésztejben hagyjuk, melyet néhaněha felkavarunk; ez által teljesen ellentállásra képesek lesznek az időbehatások, sőt a tűz ellen is. A likacsokba beivódott mész a levegőből és az esővízből felvett szénsav által megkeményedik s ezáltal a zsindelyt is keménynyé és éghetetlenné teszi. Minél szárazabbak a zsindelyek impregnálás előtt, annál bővebben ivódik át a fa mészszel s annál tartósabb lesz az ily zsindelyekből készült tető.

A zsírfoltok gyors eltávolítása

a következő keverékkel történhetik: szappanpor 4 r., szódapor 2 r., boraxpor 1 r., ammoniák 7 r., alkohol 3 r. és éther 4 r. A folyadék használat előtt felrázandó.

A zsírfolt eltávolítása a papirosból.

Égetett magneziából és benzinből kemény tésztát készítünk és azt a foltra tapasztjuk. A tészta megszáradása után azt óvatosan leválasztjuk. Hasonló eljárással a színét könnyen hagyó kelméből is gyorsan eltávolíthatjuk a zsírfoltokat.

A zsírfoltok eltávolítása nem tartós színű szövetekből.

A foltokat tojássárgával dörzsöljük be, melyet pálinkával vegyítünk; ha a folt eltünt, annak helyét tiszta vízzel öblintjük le. *A selyem-szöveten* levő zsírfoltokat tisztított terpentinolajba mártott tiszta rongygyal nedvesítjük meg s melegre tartjuk. Ha a folt megmelegedett, mind a két oldalára itatóspapirost teszünk s meleg vasalóval simítjuk. Ha a papiros a

zsírfoltokat magába szívta, azoknak helyét borszeszszel, vagy kölni vízzel nedvesítjük meg; terpentinolajjal a *gyanta*, *kátrány*, *keréksár-*, *olajfesték-foltok* is eltávolíthatók.

A zsírfoltok eltávolítása a kényes színű selyemszövetekből.

3—4 darab új agyagpipát mozsárban finom porrá törünk, ezt egy dekagramm épen olyan finomra tört szerecsendióvirággal s ugyanannyi szekfűszeggel összevegyítjük, a foltot késfoknyi vastagságnyira ezen porral behintjük, fehér papirost teszünk rá s erre meleg vasalót nyomunk. Ha a folt nem tűnt volna el, ismételjük eljárásunkat. Egészen régi olaj- vagy zsírfoltokat előbb tiszta faolajjal nedvesítünk meg, mely néhány perczig marad rajta, mielőtt a porral behintenénk. Ezen pornak a posztóban és bársonyban levő foltokra is hatása van. Posztónál ezenkívül kámforos szeszt is használhatunk. A foltot ezzel jól megnedvesítjük, azután alul-felül itatóspapirost teszünk, majd meleg vasalót nyomunk reá.

A zsizsikes lencsének használhatóvá tétele.

Ha nem is birunk oly eszközökkel, melyek segélyével a lencsét a zsizsiktől megóvhatnánk; de mégis van mód, melylyel megtámadott lencse-termésünket értékesíthetjük és élvezhetővé tehetjük. Ehhez nem kell egyéb, mint hogy a lencsét féléretten betakarítjuk s így megszárogatva kicsépeljük; ezután nagy üstben, vagy fazékban vizet forralunk s egy ritka fonatu kosarat lencsével félig megtöltve, azt kétszer-háromszor egymásután a zubogó vízbe mártjuk oly mélyen, hogy a víz a lencsét elfödje; e műtéttel a csiraképesség megmaradása mellett azt érjük el, hogy termésünkben a zsizsiket elöltük, a szemek megtartják szép elevenzöld színöket s a lencse jól fövő lesz.

A zöld festékek vizsgálata arzénra.

Ámbár a réz-arzéntartalmú zöld festékek alkalmazása hatóságilag be van tiltva, mégis nem ritkán használtatnak kárpitok, ostyák, játékszerek, sőt különféle divatárúk, ruhaszövetek stb. festésére. Hogy a nagy közönségnek is alkalom adassék a mérges arzén jelenlétéről biztos és könnyen kivehető módszer segítségével meggyőződni, Puscher, nürnbergi chemikus a következőket ajánlja: Öntsünk a megvizsgálandó tárgyra szalmiákszeszt (ammoniák). A réz jelenlétét a folyadéknak rövid idő mulva fellépő kék színe mindjárt elárulja. Ha ezen folyadékból fehér papirosra téve, a szabad ammoniák elpárolgása után piszkos sárgás-zöld csapadék válik ki, akkor a réz mellett arzén is van jelen; ha ellenben az ammoniák elpárolgása után csak világos-kék csapadék marad hátra, akkor a tünemény a festékben pusztán csak a réz jelenlétét bizonyítja.

Más, nem mérges zöld festékek, mint p. o. a chromzöld vagy a czinksárgának keveréke párizsi kékkel, ammoniáktól nem kékülnek meg. Miután az ammoniák a szandarakgyantát is feloldja, az említett eljárás ezen gyantával bevont játékszerek megvizsgálására is alkalmas.

Az avas zsír használhatóvá tétele.

A zsírt egyenlő súlyú vízzel és kénsavval agyagedényben 15 perczig forraljuk. Azután az edényt a tűztől elvevén, addig keverünk krétaport a folyadékhoz, a míg egy új kréta-porczió abban többé pezsgést nem idéz elő. A tömeg kihűlése után a megmerevedett tiszta zsírréteget a folyadékról leemeljük.

Az avas zsír használhatóvá tétele.

Az avas disznózsír ellen, tapasztalatom szerint, a következő eljárás bizonyult legjobbnak: Az avasodó disznó-zsírt vas-

fazékban hevítsük; mihelyt megolvad a zsír, öntsünk hozzá lefölözött, édes tejet (6—8 liter zsírra vegyünk 1 liter tejet) és forraljuk fel. A csakhamar képződő barnás, kellemetlen szagú habot szedjük le gondosan mindaddig, míg a zsírban semmi tejfoszlány sem mutatkozik többé. Ha már egészen megtisztúlt a zsír, öntsük óvatosan a zsírtartóba, vigyázva, hogy a fazék aljára leülepedett tej s avas zsír ne kerüljön vissza a már megtisztult zsírhoz.

Szerintem jobb a zsírt *zománczozott* vasfazékban, mint pléhbödönben tartani.

A zsír megavasodása ellen.

A zsírfélék megavasodása lényegében csak a zsírnak a fényhatása közben végbemenő oxidálódása. Sötétben a zsír nem avasodik. Minél több oxigén van jelen és mennél intenzivebb a fény, annál gyorsabban avasodik a zsír. Ha a zsírt teljes sötétben tartjuk, fölösleges oxigén jelenlétében sem avasodik meg; és ha az oxigén teljesen hiányzik, a legintenzivebb fény sincs hatással a zsírra. A zsír elnyeli a szénsavat akár sötétben, akár világoson tartjuk. Ilyenkor a zsírok nem avasodnak, hanem faggyúízűvé válnak. Mindezekből következik, hogy mennyire fontos a zsírfélék eltartásában a fénynek teljes kizárásáról is gondoskodnunk. Igazolja ezt az a régi tapasztalat, hogy a zsír színig megtelt pléhszelenczékben hosszú ideig friss állapotban tartható.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Betűrendes tárgymutató.

A.

	Lap
Ablakok, kirakat-üvegek befagyása ellen	3
Ablak-üvegek tisztitása	3
Ablakok légmentes elzárása télen	3
Befagyott ablak-üvegek tisztitása	4
Ablak-tisztitó paszta	4
Abroszból a vörösbor-folt eltávolitása	4
Aczélnak és vasnak fénylő fekete felülettel való ellátása	5
Aczél és üveg megaranyozása	5
Aczélra, elefántcsontra irni, rajzolni	5
Aczéltárgyak konzerválása	6
Agyagedények mázának vizsgalata	6
Ágytollak tisztitása	7
Ajtók, ablakrámák tisztitása	7
Ajultak fölélesztése	7
Almabor készitésmódja	8
A festett vörösborok megkülönböztetése	9
Alma, körte, szilva olaszmódra való száritása	9
Angol-flastrom készitése	10
Aluminium-tárgyak tisztitása	10
Anilin-foltok eltávolitása a kezekről	11
Anyajegyek eltávolitása	11
Anyarozs fölismerése lisztfajokban	11
Aranyozott fatárgyak tisztitása	12
Aranyozott fémtárgyak tisztitása	12
Aranyrámák tisztitása	12
Aranytárgyak tisztitása	12
Arany és ezüst tisztitópor	12
Arany és ezüst ékszerek tisztitása	13
Aranytárgyak vizsgálata	13
Aranyra egyszerü próba	13
Aranyozás	13
A könnyü aranyozás és ezüstözés megismerése	14
Arany- és ezüst-himzések, fonatok stb. megujitása	15
Árnyékszékek szagtalanitása	15
A külföldi ásványvizek pótlása magyar ásványvizekkel	16
Aszfaltlakk, kovács- és lakatosmunkák bevonására	16
Anilinfoltok eltávolitása a bőrről	16
Anilin festék-foltok eltávolitása	16
Avas olajok kezelése	17
Avas vaj javitasa	17

B.

	Lap
Bársony felfrissitése	17
Bársonygallérok (zsirfoltos) tisztitása	18
Bársony-tisztitás	18
Befőtt-készités	18
Bélyegző festékek	19
Beretva-élesités	20
Bogár-, méh-, darázs- és szunyogcsipés ellen	20
Bolhák ellen	21
Borlehuzás palaczkokba	21
Borosüvegekre való szurok	22
Borosüvegekre való lakk	22
Bornak fekete törése ellen	22
Bor és hordó kénezése	22
Bor ólomczukorral való hamisitásának felismerése	23

	Lap
Bor- (eczetes) javitás	24
Bor (megsavanyodott) javitása	24
Bor (megtört) javitása	24
Bort (nyákos és nyulós) élvezhetővé tenni	25
Bor megkeserüsödése ellen	25
Bor penészszagán segiteni	25
Bor hordóizének elvétele	25
Borok (festett vörös) megkülönböztetése	26
Bor (vörös) felismerése	27
Borhamisitás egyszerü felismerése	27
Borok deritése	28
Borostyánkőlakk a padozat bevonására	29
Borostyánkő-darabok összeragasztása	29
Bőrt vashoz erősiteni	29
Bőr vizáthatlanná tétele	30
Bőrkenő	30
Bőr felpattogzása ellen	30
Bőrmáz (folyékony fekete) készitése	30
Bőr- és fémkitt	31
Bőrlakk (fénylő) készitése	31
Bundák, prémes ruhanemüek gondozása	31
Borostyánkő (mesterséges) felismerése	31
Bőrkenő (vizhatlan)	32
Bőrszijjak konzerválása	32
Bőrt vagy kéregpapirost fémhez erősiteni	32
Bronztárgyon esett folt eltávolitása	33
Butort (régit) fényesiteni	33
Butorok fényesitése	33
Butorfényesitő	33

C.

	Lap
Chlormészviz foltos fehér ruhák tisztitására	34
Chinai ragasztó	34
Chrom-enyv	34
Csavar berozsdásodása ellen	34
Czipők (szines) fényesitése	35
Czipő-krém készitése	35
Celluloid megkülönböztetese elefántcsonttól	35
Csizmafényesitő maz	36
Csokoládé hamisitásának felismerése	36
Csuklás	37
Csuklás elleni házi szerek	37
Czement (fehér)	37
Czement (Singer-féle) üveg- és réz összefoglalására	38
Czitromot sokáig eltartani	38
Czitromok eltartása	38
Cognac-vizsgálat	38
Czukor-áruk és czukorsütemények megvizsgálása	38

D.

	Lap
Deritőpor	39
Dió elkészitése eladásra	39
Dohánypácz-készités	39
Drágakövek (gyémánt) felismerése	40
Drágakövek tisztitása	40

E.

	Lap
Eczetágy-készités	40
Eczet (bor) készités	41
Eczet (illatos) készités	41
Eczetben a kénsav és sósav kimutatása	41
Eczet-készités	42
Ecsetek (mázolo) felpuhitasa	42
Éghetetlen papirost nyerni	42
Elefántcsont ragasztó	43
Elefántcsontot (megsárgultat) megfehériteni	43
Elefántcsont és üveg aranyozása	43
Elefántcsontnyelü kefék tisztitása	44
Elefántcsont fehéritése	44
Elektromos csengetyük berendezése	44
Élesztőt (gyengét) javitani	56
Élesztőt (megsavanyodottat) használhatóvá tenni	56
Élesztő-készités	56

	Lap
Elpusztithatatlan zsineg	57
Elhizás gyógyitása	58
Elfagyott növények megmentése	58
Épület-gomba ellen	59
Etiquette megőrzése üvegpalaczkokon	60
Ezüstözés, nikkelezés vagy ónozás?	60
Ezüst-kanál megfeketedése ellen	60
Ezüst- és nikkel-tárgyak gyors megkülönböztetése	61
Ezüstöző folyadék tükrök számára	62
Ezüstözés (fémtárgyak)	61
Ezüst-bevonat utánzása gipszfigurákhoz	61
Ezüst tárgyak felismerése	62
Ezüstnemü tisztitás	62
Ezüsttisztitó	62

F.

	Lap
Fának üveggel való összeillesztésére alkalmas ragasztó	62
Faedények (beszáradt) felduzzasztása	63
Faeszközök konzerválása	68
Fagyási daganatokra és sebekre szer	63
Fagyás ellen való orvosság	63
Fagyott kezek gyógyitása	63
Fagyott föld felengesztelése	63
Fagyott tojást használhatóvá tenni	64
Falak (nedves) bevonása	64
Falak (nedves) kiszárítása	64
Falnedvesség ellen	64
Falak kiszáritása	65
Festék, fa, vas, kő bevonására	65
Fabevonat (vizmentes)	65
Fa-páczok készitése	65
Fehérnemüek megsárgulása ellen	66
Fehérnemü fehéritése és keményitése	67
Fejkorpa ellen	67
Fekete bőrlakk	68
Fekete bevonat iskolai-, hirdető táblákra	68
Fémtárgyak, evőeszközök tisztitása	68
Fémtisztitók	69
Fémedények tisztitása	69
Fémeknek egymáshoz erősitése	69
Fémet üveghez ragasztani	70
Fémhez (optikai eszközökben) üveget erősiteni	70
Fénymáz (márványra)	70
Fertőtlenités	70
Fertőtlenitő szerek	71
Fertőtlenitő szerek	72
Fémlakkok	73
Fémtisztitó szappan „Superior“	74
Fényképekre irni	75
Féregpor	75
Festőanyagok ételek, italok festésére	75
Fog és száj ápolása	75
Fogak tisztitása	76
Fogak és körmök ápolása	76
Fogcsepp	79
Fogcement (plomb)	79
Fogkitt	80
Folyadék bronzolásra	80
Foltok eltüntetése politirozott lapokról	80
Folt-tisztitás	80
Fémtárgyak ezüstözésére folyadék	81
Fémtárgyak ezüstözése	81
Folyékony enyv előállitása	81
Foszfor-mérgezés és ellenszere	82
Főzelékek főzése	82
Fuchsin felkeresése a borban	83
Fuchsin felismerése a borban	83
Fügekávé készitése	84
Fülgyuladás	84
Fülbemászott bogarak eltávolitása	84
Fül ápolása	84
Fúró (vagy más vaseszköz) keményitése	85
Füstölt húsnemüek megpenészesedése ellen	85
Füstölőpor (berlini)	85
Füstölőpor készitése	85
Füstölő eczet	86

Lap

G.

Gabonazsizsik kiirtása ... 86
Géprészek tisztogatása ... 86
Giliszták, drótférgek ellen ... 87
Gipsz-figurák tisztítása ... 87
Gipsz-figurák bronzolása ... 87
Gipsz-figurák bebronzolása ... 87
Gipszszobrok nedvességtől megóvása ... 88
Gipsz-tárgyak (törött) összeillesztése ... 88
Graham-kenyér készítése ... 88
Gummi és kaucsuk-árúk eltartása 88
Gyapju felismerése selyem szövetben ... 90
Gyapot felismerése gyapjúból és selyemből lévő szövetekben ... 90
Gyémántkitt ... 91
Gyöngyök (valódi) megmosása 91
Gyümölcs (kandirozott) készítése 91
Gyümölcs (finom) szállitás ... 92
Gyümölcsöt sokáig eltartani ... 93
Gyümölcs befőzése czukor nélkül 93
Gummi-köpenyek vagy esőernyők kijavitása ... 94
Gutaütöttek megmentése ... 94

H.

Hajfestő szer ... 95
Hajfestő szer zöld dióhéjból ... 95
Hajkenő-készités ... 95
Hajhullás ellen ... 96
Haj ápolása ... 96
Hajvesztő-szerek ... 97
Halak lepikkelyezése ... 97
Hangyák kiirtasa ... 97
Hangyák elüzése ... 98
Hangyák ellen ... 98
Hányás ellen ... 98
Házi tücskök ellen ... 98
Házigomba ellen ... 100
Hektográf-anyag ... 101
Hektograf-tinta (zöld) ... 101
Hektograf-massza ... 101
Hernyók kiirtása ... 102
Hordók (vörösboros) szinanyagának kivonása ... 102

Lap

Hordók (penészes, eczetes) tisztitása ... 102
Hordók (üres) kezelése ... 103
Hús megfőzése ... 104
Hust puhára főzni ... 104
Húsnak (állott) szagát elvenni 105
Húsnak nyáron sokáig eltartása 105
Húsnak nyáron sokáig eltartása 105
Hús konzerválása ... 105
Hüvelyes veteményeknek kemény vízben való megfőzése ... 105

I.

Időjárási képek ... 106
Illatszerek és extraitok ... 106
Illatszer (orgona) készitése ... 107
Illatszer (Jockey Club) készités 107
Irás (régi megfakult) olvashatóvá tétele ... 107
Irás (elhalványodott) olvashatóvá tétele ... 108
Irást aranyozni ... 108
Irás (aranyfényü) ... 108
Italaink hőmérséke ... 109
Ivóviz (piszkos) megtisztitása ... 109

K

Kapufélfák, karók, konzerválása 110
Karbolfirnisz fatárgyak es kőfalak konzerválására ... 111
Karók konzerválása ... 111
Karton-mosás ... 111
Kaucsukrészek összeillesztése ... 112
Kaucsuk-czipő foldozása ... 112
Kaucsukcsövek konzerválása ... 112
Kátrány fasebekre ... 112
Kávépörkölés módja ... 113
Kávé megkülönböztetése a czikóriától ... 113
Kávé- és thea-hamisitás felismerése ... 114
Kazánkő lerakódása ellen ... 114
Kékitő papir ... 115
Kék bélyegző tinta ... 115
Kelesztőpor tésztába ... 116
Kelmefestésre használt festőanyagok tartósságának megvizsgálása ... 116

Lap

Keményitő-készités ... 117
Keményitő, mely a ruhát simává, fényessé teszi ... 117
Keményitő ... 118
Kemény hús megpuhitása ... 118
Kéménytüz eloltása ... 118
Keményvíz lágygyá tételének módja ... 118
Kenyér peneszesedése ellen ... 118
Kenyér megvizsgálása ... 119
Keserüsó s hasonló gyógyitószerek izjavitása ... 119
Késnek nyelébe való erősitése ... 119
Keztyük (glacé) tisztitása ... 120
Kipróbált szer a kézbőr simaságának fenntartására ... 120
Kézbőr megránczosodása ellen 120
Kézbőrvörösség ellen ... 120
Kitt (aquarium) ... 121
Kitt vasdarabok összekötésére) 121
Kitt, kő és fa összeragasztására 121
Kitt, fém- és üveg összeragasztására ... 121
Kitt petroleumlámpák számára 122
Közönséges üveges-kitt ... 122
Kitt vascsövek összekötésére 122
Kitt petroleumlámpákra ... 122
Kitt petroleumlámpákhoz ... 122
Kitt fém és üveg, valamint üveg és üveg összekötésére ... 123
Kitt homokkövek összeragasztására ... 123
Homokkőhöz vizálló ragasztó ... 123
Kályha-kitt ... 123
Kályha-kitt ... 123
Kitt padlóra ... 124
Kitt (alabastrom) ... 124
Kitt (átlátszó) üvegragasztásra 124
Kitt (Davy-féle egyetemes) ... 124
Kitt drágakövek megerősitésére 125
Kaucsuk-kitt ... 125
Kopalpolitura ... 125
Kivirágzott fal javitása ... 125
Kopirozó papir ... 126
Kopirtinta (vörös) ... 126
Kopirozo tinta (nedvesités nélkül) 126
Kötelek tisztitása ... 127
Kukaczok eltávolitása ... 127

Lap

Kövezetek czementragasztékának fellazitása ... 127
Kukaczok eltávolitása ... 128

L.

Lábbelit vizhatatlanná tenni ... 128
Lábizzadás ellen ... 128
Lakk lábbelik számára ... 129
Lakk (fém) ... 129
Lakk szobapadlóra ... 129
Lakk padlóra ... 130
Lakk- és olajfesték-bevonatok feloldása ... 130
Lakk (universalis) ... 130
Lakk padlóra ... 130
Lakkok ... 131
Lakk (folyékony politur) ... 132
Lakk (kitünő signatura) ... 133
Lámpaüvegek megrepedésének megakadályozása ... 133
Lámpabél kezelése ... 133
Lámpát tisztára mosni ... 134
Lámpaüvegek tisztitása ... 134
Legyek ellen ... 134
Legyeknek a szobákból elüzése 134
Légyenyv-készités ... 134
Légypapiros ... 135
Légy- és bogár-szúrás ellen ... 135
Len-, kender-, gyapot-szöveteket tartósabbakká tenni ... 136
Lenolaj-firnisz készitése ... 135
Lenolaj megfehéritése ... 135
Levélboritékok leragasztása ... 136
Levesfőzés legjobb módja ... 137
Levegőtisztitó szer ... 137
Likőr-készités ... 137
Likőr-készités (Benediktiner) ... 139
Likőr-készités (Marasquino) ... 139
Liszt megvizsgálása ... 140
Lisztnek, hamisitottnak felismerése ... 141
Lószőrpárnák tisztitasa ... 141

M.

Magyar mustár készitése ... 141
Magvak csirázóképességének meghatározása ... 142

	Lap
Mandolaszappan-készítés	142
Mandolatej-készítés	143
Márvány tisztitása	143
Márványszobrok tisztitása	143
Marvány- és porczellántárgyak tisztitása	143
Márványragasztó	144
Mastix-lakk	144
Méhszurás ellen	144
Megfultak megmentése	144
Megsoványodás módja	145
Mérges állatok marása ellen	146
Mérgezéseknél követendő eljárások	146
Mézbor-készítés	147
Mézeczet-készítés	147
Méznek (tiszta) megkülönböztetése a hamisitottól	148
Mezei egerek elpusztitása	148
Miliumnak eltávolitása az arczról	148
Molypapiros	148
Molyok és penész ellen	148
Molyok kiirtása a butorokból és szőnyegekből	149
Molyok kiüzése a butorokból	149
Mosó-por	149
Must elnémitása	149
Must eltartása	150

N.

	Lap
Nádczukor megkülönböztetése a répaczukortól	150
Nádczukor megkülönböztetése a répaczukortól	151
Napszurást kapott betegek megmentése	151
Nátha gyógyitása	151
Nedvességmérő	152
Nikkel-bevonat utánzása	152
Nikkelező fürdő	152
Nikkel tárgyak felujitása	153
Nyomtatványok és rézmetszetek tisztitási módja	153

O.

	Lap
Ócska olajfestmények tisztitása	153
„Odol“ fogviz készitése	154
Ódvas fogak kitömése	154
Okmányokon véghez vitt törlések kimutatása chemiai uton	154
Okmányhamisitás chemiai vizsgálata	155
Olajok avasodása	155
Olajfestékek fémbélvegzőknöz	155
Olaj órások használatára	156
Órakenő-olaj	156
Olajfoltok eltavolitása a tapetakból	157
Olajos edények tisztitása	157
Olajos palaczkok tisztitása	157
Olajos, petroleumos palaczkok tisztitása	157
Ólom fölfedezéséről a szódavizben és a szódaviz készitéséről	158
Ólom fölismerése az ónozott edényekben	158
Oltóviasz készitése	159
Oltóágak frissen tartása	159
Oroszlakk butorok számára	159
Orrvér folyása ellen	159
Orrüregekből idegen tárgyak eltávolitása	160

P.

	Lap
Papiros vizsgálata	160
Papirsignaturák ráragasztása bádogra	161
Pálinka kénsavval való hamisitásának felismerése	161
Parafadugók tisztitása	161
Parafadugók (használt) tisztitása	161
Parafadugókat légmentesen zárókká tenni	162
Patkány- és egérirtó szer	162
Pecséttisztitó szappan	162
Pecsétek eltávolitása	163
Pecsétviasz készitése	164
Pecsétviasz készitése	164
Petroleumfoltok eltávolitása a padlóból	164
Penészfoltok eltávolitása a ruhából	165
Petroleumot tartalmazó edény kimosása	165
Petroleumfoltok eltávolitása	165
Petroleum ruhamosáshoz	165

Lap

Petroleum oltószere ... 166
Petroleum-lángot hamar eloltani 166
Petroleumlámpával való bánásmód ... 167
Pezsgő-készítés ... 167
Pinczebogarak irtása ... 168
Pokolkő által kézen ejtett foltok eltávolítása ... 168
Politura fa-tárgyak bevonására 168
Politurozott butorokról a légypiszkot eltávolitani ... 169
Poloskák ellen ... 169
Poloskairtó szer ... 169
Porczellán-ragasztó ... 170
Erős ragasztó-anyag ... 171
Puskacső tisztitása ... 171

R.

Ragasztó anyag ... 171
Ragasztó bőr és vas között ... 172
Ragasztó üvegnek fémhez erősitésére ... 172
Réz- és sárga réztárgyakra bronzfesték ... 172
Réz felismerése ... 172
Rothadást gátló festék ... 173
Rovarirtó por ... 173
Rózsaviz-főzés ... 174
Rózsaviz-készités ... 174
Rozsda eltávolitása műszerekről 174
Rozsda eltávolitása fényezett aczéltárgyakról ... 175
Rozsdás tárgyak tisztitása ... 175
Rozsdafoltok kivétele ruhából 175
Rozsdafolt tisztitóviz ... 175
Rozsdafoltok eltávolitása fehérneműből ... 176
Rozsdafoltok tisztitása ... 176
Rovarüző szer ... 176
Ruhafolt tisztitása ... 177
Ruhakefe tisztitása ... 178

S.

Szaharin felismerése a borban 178
Salicilsav felismerése a borban és mustban ... 179

Lap

Sárgaréznek ezüst szint adni ... 179
Sárgaréz tárgyak tisztitása ... 179
Savpecsétek eltávolitása ... 179
Savak által mart sebek kezelése 180
Sebek (égési) kezelése ... 180
Sebek (zuzott) kezelése ... 181
Sellak politura ... 181
Selyemfátyol kimosása ... 181
Selyemszalag kimosása ... 181
Selyemszövetek vasalása ... 182
Selyem mosása ... 182
Szalagok (atlasz, brokát, damaszt) mosása ... 182
Só mint gyógyitószer ... 182
Sonka-, hús-páczolás, zsirkészités; eltartása ... 183
Sonkapácz (Motesiczky-féle) ... 185
Sósborszesz-készités ... 186
Spongya tisztitás ... 186
Strucztollak tisztitása ... 186
Svájczi sajt készitése ... 186
Szájviz-készités ... 188
„ „ Salicyl szájviz 188
„ „ Anatherin-szájviz 188
„ „ Dr. Heider fogszesze ... 189
Szalmakalapok tisztitása ... 189
Szaloncukor-készités ... 189
Szappan-főzés ... 189
Szappan-főzés (szegedi) ... 190
Szappan-főzés ... 191
Szappan bronz-, sárgaréz- és ezüst tárgyakra ... 192
Szarvasbőr-lepedők mosása ... 192
Szekérkenő ... 192
Szembe hullott tárgyak eltávolitása ... 192
Szem ápolása ... 193
Szemölcs ellen való szer ... 193
Szemölcsökre szer ... 194
Szeplő ellen — ... 194
Szirupok ásványvizhez ... 194
Szobapadló fénymáz ... 195
Szobapadló-bevonat ... 196
Szobapadló-máz ... 197
Szobapadlo-lakk ... 197
Szobapadló-máz ... 197
Szobapadló tisztitás ... 197

Lap

Szobapadlóból a tintafoltok eltávolítása .. 198
Szobapadlóból a zsir- és olajfoltok eltávolitása ... 198
Szóda (fehéritő) ... 198
Szóda bicarbona használata ... 198
Szőlő eltartása ... 199
Szőlőczukor felismerése a nád- és répa-czukorban ... 199
Szőnyegek tisztitása ... 199
Szőnyegekből a tintafoltok eltávolitása ... 199
Stearinfoltok eltávolitása ... 200
Sütő porok ... 200
Szurok borospalaczkok elzárására ... 200
Svábbogarak kiirtása ... 200
Svábbogarak kiirtása ... 201
Sáfrán és a használtabb fűszerek hamisitásának felismerése ... 202
Szájnak kellemetlen szaga ellen 203
Szemüveg tisztitása ... 204
Szerszámok (gazdasági), eszközök eltartása ... 204
Sárga festék falak bevonására ... 204
Szövetfestés ... 205
Szövetek festésének megvizsgálása ... 209

T.

Tajtékpipa összeragasztása ... 209
Tajtékdarabok összeragasztása 209
Tea-hamisitás felismerése ... 210
Tej, forralt és forralatlan megkülönböztetése ... 210
Tej helyes kezelése ... 211
Tej eltartása ... 210
Tejhamisitás, vízzel, liszttel, szódával ... 212
Tejhamisitás rizsfőzettel, keményitővel vagy liszttel ... 213
Tengelykenő ... 213
Timsó és rézgálicz kimutatása a kenyérben ... 214
Tinta (fekete) készitése ... 214
Tinta (iró) készités ... 214
Tinta (fekete) készités ... 215
Tinta (alizarin és másoló) ... 215

Lap

Tinta (anilin és gallus) megkülönböztetése ... 215
Tinta, kék (üveghez) ... 215
Tinta, üvegre ... 216
Tinta (alizarin) készites ... 216
Tinták (anilin) ... 216
Tinta (arany) készités ... 217
Tinta (litograf) készités ... 217
Tinta czinkpléh-jelzésére ... 217
Tinta (kitörülhetetlen) ... 217
Tinta elpusztithatatlan ... 218
Tinta (kitörülhetetlen) ... 218
Tinta (eltünő irású) készités ... 219
Tinta (melegités által eltünő) készités ... 219
Tinta (kármin) készités ... 219
Tinta cseppeket eltünteto itatós papiros ... 220
Tinta foltokat szövetekből eltávolitani ... 220
Tinta kivevő rudak ... 220
Tinta (chemiai) kimosása ... 221
Tinta (sav és vizálló) ... 221
Tinta fehér bádogra ... 221
Tintafoltok eltávolitasa ... 222
Törlő tinta ... 222
Tintafoltok eltávolitása gyapjuszőnyegből ... 222
Tinták (Ibolyaszinű) ... 222
Tojás konzerválásának különböző módjai ... 223
Tojások és selyemszövetek festése ... 225
Tojást eltartani ... 225
Tojasok korának meghatározása 226
Tojás (piros) készitése ... 226
Tojás eltartása ... 227
Tojásra (festett) irni ... 227
Tojasfoltokat ezüst kanalakból eltávolitani ... 227
Tojas (megfagyott) kiengesztelése ... 228
Trágya cserépben nevelt virágok számára ... 228
Trágya ablakbeli virágok számára ... 228
Tükrök kijavitása ... 228
Tus-készités ... 229

	Lap
Tus áliandósitása a papiroson	229
Tükrök tisztitása	229
Tüzijátékok	229
Tüzijáték (szobai)	230
Tüzijátékok: Vörös bengáli fény	230
„ Szines lángok előállitása	230
„ Vörös görög tűz	231
„ Rózsaszinű görögtűz	231
„ Zöld görögtűz	231
„ Kék görögtűz	231
Tűzállóvá tenni könnyen gyuló szöveteket	231
Tűzmentesitő szerek	232
Télire elrakott ugorkát, babot stb. zöld szinében megtartani	232
Tudnivalók a hús bevásárlásánál	232
Tyukszem ellen	233
Tapadó olajfesték	233

U.

	Lap
Ugorkát karácsonyig is eltarthatunk zöld állapotban	233
Utmutatás a hamisitott fekete selyem felismerésére	233
Utasitás a táplálóanyagok alkalmas hőmérsékleten való élvezésére	234
Utasitás a szappanhamisitás felismerésére	236
Utasitas a szobalevegő tisztántartására	236
Utasitás a gyémántnak az üvegtől való megkülönböztetésére	239
Utasitás a tintafoltok kivevésére	239
Utasitás a czipő nyikorgásának megszüntetésére	239
Utasitás korcsolyákból a rozsdafoltoknak eltávolitására	239
Utasitás gummiczipő-fénymáz készitésére	240
Utasitás a bor helyes kezelésére	240
Utasitás a bőr ápolására	242
Üvegdugót a palaczkból kihuzni	242
Üvegre és fémre irni	242
Üvegragasztó	242
Üvegcsövek elvágása	243
Üvegpalaczkok tisztitása	243
Üveg-, porczellán-ragasztó	243
Üveg és porczellán, hogy a forró viztől el ne repedjenek	244
Üvegtáblák összeforrasztása	244
Útmutatás a valódi vajnak a margarintól való megkülönböztetésére	247
Útmutatás a márvány megragasztására	247
Útmutatás a márványon ejtett foltok eltüntetésére	247
Útmutatás a kéz izzadásának megszüntetésére	248
Útmutatás a moly előzésére	248
Útmutatás a salicilsav alkalmazására	245

V.

	Lap
Vajhamisitás felismerése	248
Vajkonzerválás	249
Valódi vaj megkülönböztetése a mesterségestől	249
Vajhamisitás felismerése	249
Vaj (télre való)	250
Vasat a gyümölcsfáknak	250
Vasbevonat	250
Vasdrótot a rozsdától megóvni	251
Vasragasztó	251
Vaskemenczék kifényesitése	251
Vasalók mérgező hatásáról	251
Vasnak az acéltól való megkülönböztetése	252
Vas- és acéltárgyakat rozsdától megóvni	252
Vaslakk kovácsok számára	252
Vaslemezt kénsavval átlyukasztani	253
Vas rozsdafoltok eltávolitása a ruhából	253
Vaspléh-edények tisztitása	253
Vászon megvizsgálása pamutra	253
Veszett kutya által ejtett sebek kezelése	254
Vérfoltok eltávolitása a padlóról	254
Virágok konzerválása	254

	Lap
Virágok (levágott) eltartása	255
Vizbefultak megmentése	255
Vörösbor és gyümölcsfoltok eltávolítása asztalkendőkből	256
Vörösbor-, vöröstinta- és gyümölcsfoltok eltávolítása a fehérneműből	256
Vérzés csillapitása, ellállitása	256
Vizáthatlanokká a ruhanemüeket	258
Vaj (avas) felfrissitése	258
Vizes lábbelik kezelése	258
Viz (zavaros) megtisztitása	259
Vizáthatlan papiros	259

Z.

	Lap
Zacherlin	259
Zöldséget és gyümölcsöt(fagyott) ismét élvezhetővé tenni	259
Zsindelytetők konzerválása	260
Zsirfoltok gyors eltávolítása	260
Zsirfolt eltávolitása a papirosból	260
Zsirfoltok eltávolitása nem tartós szinü szövetekből	260
Zsirfoltok eltávolitása a kényes szinü selyemszövetekből	261
Zsizsikes lencsének használhatóvá tétele	261
Zöld festékek vizsgálata arzénre	262
Zsir (avas) használhatóvá tétele	262
Zsir megavasodása ellen	263

OSZK
Országos Szechényi Könyvtár

Használt munkák:

1. Industrie-Blätter.
2. *Capaun-Karlowa:* Chemisch-technische Specialitäten und Geheimnisse.
3. *Beyse:* Goldene Schatzkammer.
4. *Engelhardt:* Chemisch-technisches Recept-Taschenbuch.
5. „Természettudományi Közlöny."
6. *Csanády-Plósz:* A borászat könyve.
7. *Gerlóczy:* Egészség.
8. *Gallik:* Útmutató a tápszerek, edények, sat. vizsgálatára.
9. *Dr. Hankó:* „*Fürdőink, Ásványvizeink.*" Tájékoztató a fürdők, ásványvizek megválasztásánál. Ára 1 kor. Budapest, Lampel Róbert.
10. *Dr. Antal Géza:* Az elvérzésről.
11. *Dr. Szikszai:* A rögtön támadt életveszélyek.
12. A legnagyobb hasznát vettem azonban *K. Karlovszky Geyza* kitünően szerkesztett, magas niveaun tartott lapjának: a „*Gyógyszerészi Közlöny*"-nek.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár